CONFESSIO & INSTRVCTIO IDIOTÆ.

SIVE

MODVS EXCIPIENDI CONFESSIONES SACRAMENTALES

Rusticorum, Puerorum, in peccatis inueteratorum; ac ignorantium profectum in vita Christiana.

A R. Patre GREGORIO TERETIO *Ordinis FF. Eremit.* S. PAVLI Primi Eremitæ *in Polonia Professo.*

Superiorum Permissu.

CRACOVIÆ,
In Officina Viduæ Lucæ Kupiß, S. R. M. Typ.
Anno Domini 1655

Conticuit populus meus, eò quod non habuerit scientiam: quia tu scientiam repulisti: repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi. Oseæ 4.

Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & legem Dei requirent ex ore eius. Malac. 2.

Facite dignos fructus pœnitentiæ. Luc. 3.

Illustrissimo & Reuerendissimo Dño,

D. CASIMIRO FLORIANO DVCI IN KLEWAN CZARTORYSKI,

Dei & Sanctæ Sedis Apostolicæ gratiâ

EPISCOPO VLADISLAVIENSI & POMERANIÆ,

Domino ac Patrono Colendissimo.

IN occursum Tui Cataphracti Militis, dum sese tota gratulabunda effundit Patria, subsequi obligato animo Nostra quoque debent obsequia, Illustrissime ANTISTES. Optabam ego cum exigua laboris mei Opella ad Tuos Illustrissimos pedes habere aditum, longè tamen Tuæ Dignitatis velocissima amplitudo debiles meos & tardos effugit motus. Insequor tamen trita virtutum Tuarum cursu

vestigia, vt optatissimè in Tuo possem non vacuis manibus consistere aspectu. Certè enim tanta reliquisti Virtutum Tuarum vestigia, vt licet tot confeceris, vt in olympico cursu honorum itinera, non dum ad omnes debitam attigeris metam. Hospitem Te quilibet sublimis salutat locus & necdum accolam. Omnis honor Te expectat & salutandum optat, quem præteritus suo mærore dolet. Idq; mihi de Tuo ad omnes Virtutum & Dignitatum velocissimo Equo dicendum, quod bono omine Alexandro Magno est inauguratum, qui indomito solus insidens Bucephalo, equitatus sui laudata recepit prœmia: *Regnum Tibi quære Alexander, Macædonia te non capit.* Sic postquam Tuus Cataphractus Miles generosissimo insedit Equo, quis ad præteritas retrogradu reuersus ætates non adinueniet Illustriss: Tuos Antecessores Regna quærere? excurrit è Serenissima Stirpe Regum Tuæ Illustrissimæ Familiæ Natiuæ

Propago, vt Regium ſit omnes Illu-ſtriſſimos Tuos Anteceſſores eſſe DVCES. Quod ſi diſtricto Enſe fer-ratus Miles Veſtram effingit & gerit perſonam, certè Regna quæritis, cùm in defenſionem & ampliatio-nem Patriæ gladiferam accingitis manum. Troianum longè Illuſtriſſi-ma Tua Proſapia præcurrit Equum, quæ numero plures, Dignitate hono-rum ſublimiores, Virtutum & famæ curſu conſeruat celebriores. Cœpit & Tuo Ducali hic Generoſiſſimus Equus tractari ductu, & quis tam ſu-blimis locus, aut qui ampliſſimi ho-noris ambitus capere Tuas ingenitæ indolis potuerunt dotes. Salutârunt primos Tuos ingreſſus quæcunque obuiæ Eccleſiaſticæ Dignitates, ſed ſtricto nomen, virtutem, pietatem, famam capere non potuerunt am-bitu. Regnum Cathedras, Senato-rum Subſellia petere Te exclamâ-runt. Vidit hoc deplorato tempore afflicta Patria, quam velociſſimis curſibus in ipſius defenſionem ſalu-

berrimis & doctissimis ires consilijs, sensit Tui districti Ensis conspirata seditio ictus, semperque Te in motu cernit virtute & pietate, consilio & defensione, pro Patriæ & Ecclesiæ immunitate omnẽ inire viam. Quantum autem herculeo Ense septipici Belluæ vitiorum mineris, satis est, quod Tuo prælucenti exemplo & pietate omnium vitiorũ præscinderis monstra, vitijs intentum & minacem; Virtutes, religionem, pietatem; defendentem gerens Ensem. Hunc ego hâc exiguâ laboris mei opellâ exacuari intendo, dum contra vitia pœnitentiæ offero, & depono ad Tuos pedes acumentum. Defendet certè & laboris mei exiguum opus, & quod rationes præcepti non efficient, Tuus præstabit Gladius. Quare in tanto fælici Virtutum & Dignitatum cursu, talibus accinctum armis cum Te Equitatui suo supremum assimilet Numen, Nos longissimè currere & excurrere in hoc vitæ stadio exopta-

mus

mus & postulamus, vt cùm Tuarum Virtutum nullum imponas finem, nullam etiam Dignitatum, quasi vltimam attingas metam. Et cum Tua quoque beneuolentia ad submissam pedibus Tuis Nostram Paulinam excurrat Religionem, cui innumeros Tuus Stemmaticus Equus aduexit beneficiorum aceruos, dum & noui Conuentus Lenczeszycensis sis Erector, & alterius qui in Tua Diœcesi situs est sis Protector. Nostrum erit cum hac exigua gratitudinis contestatione pro indefatigato cursu precibus & obsequijs Generosissimo Equo calcar addere, vt diutissimè vitæ huius cursus conficiat, æternamq; serò attingat metam.

Illustrissimæ & Reuerendiss: Celsitudinis Tuæ

Seruus indignus & Exorator

Fr. Gregorius TERETIVS, *Ord: FF. Erem:* S. PAVLI Primi Erem. *Soc. Prouinc.*

Præfatio ad Lectorem.

FRequens & acris fit querela quorundam Confessariorum, eorum præsertim, quibus iuxta regulas Theologicas Sacrũ Pœnitentiæ Sacramentum exactè perficere est cordi; contra rusticos aliosq; idiotas, qui accedentes ad Sacras Confessiones, ob suam crassitiem ingenij & hebetudinem intellectus, aut etiam suam socordiam, minùs se capaces exhibent ad absolutionem Sacramentalem obtinendam: adeò, vt ij Confessarij audacter asseuerent, malle se decem literatorum quàm vnius stupidi villani confessionem excipere. Et quidem illorum querela ex parte non videtur improbanda; siquidem Officij sui partes cum istiusmodi hominibus, nequaquam commodè possunt exercere: Non officium Doctoris; quia illa subiecta ob sui stoliditatem, instructionis sunt incapacia: non Iudicis, aut Medici; nullam quippè ad iudicandum vel medendum materiam exhibent: non denique benigni Patris Spiritualis; siquidem suâ insulsâ stupiditate & importunitate ad iracundiam porrigunt incitamenta. Verùm altera ex parte, si quis miserabilem satis conditionem horum animaduerterit, potiùs ipsorum spirituali pænuriæ ac indigentiæ compatiendum, quàm de illis conquerendum, vel ipsis irascendum, facilè censebit: nam rudes inter rudes nati, ferè inter iumenta educati, ex natura vt plurimùm ingenio obtusi,

forte

fortè à nullo vt par est in salutis necessarijs instructi, ferè assiduis laboribus distenti ac distracti; quid mirum si tantùm imperiti, ignaui, ac inanes rerum spiritualium appareant?

Refertur non multis abhinc annis (*Fillucium Tom. 2. tract. 22. cap. 2. num. 46.*) in agro Romano repertum esse rusticum, qui Solem adorabat, & nihil audiebat de fide, sed pascendis gregibus ouium & armentorum continuã operam dederat: Si ergo in partibus illis, vbi à tot sæculis Sci[illegible] Domini plena est illa terra, tam miserabilis persona inuenta est, & succensebimus tot imperitos rerum ad salutẽ animæ pertinentium, apud nos reperiri, in villis præsertim vbi illi miseri ob crassitiem ingenij, ob continuos labores, ob inopiam instructorum vix aliquid de Deo audire vel percipere possunt. Consideret Confessarius, si in eodem statu in quo hi degunt positus esset, destitutus donis naturæ & fortunæ, alijsq; ad instructionem animæ necessarijs, quantum optaret secum benignè & clementer, præsertim vbi agitur de æternæ salutis bono, agi & tractari.

Et ideò optimè quadrare possunt Confessarijs respectu istiusmodi status hominum illa verba Apostoli: *Vos qui Spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis.* Hos ego existimo magis idoneos ad spiritualia Dei dona percipienda illis, qui scientiâ inflari, voluptatibus diffluentes, diuitijs aut vanis honoribus turgidi, in cura suæ salutis videntur

sibi

ſibi multùm ſapere: Diuinæ quippè Sapientiæ cum ſimplicibus ſermocinatio promptius inſtauratur, & corda ipſorum faciliùs, vtpotè à grauioribus vitijs liberiora ad pietatis ſtudium afficiuntur. Chriſtus Dominus, ad noſtram inſtructionem, cum rudibus Apoſtolis familiariter ſupra tres annos conuerſatus, ipſos patienter, affabiliter, dilucidè myſteria Regni cæleſtis edocebat; addens illa ſuauiſſima verba: *Intellexiſtis hæc omnia*: libentiùs & frequentiùs vicos & caſtella quàm vrbes viſitabat; turbis quoque rudibus etiam importunis ac ſe prementibus, quâ corporali, quâ ſpirituali refectione ſeſe beneficentiſſimum exhibebat: idem & eius amicis (vt in Hiſtorijs Eccleſiaſticis videre licet) in ſancta patientia & ſalutari doctrina factitare in vſu fuit, vt nobis etiam non ſit moleſtum tantis exemplis animas iſtorum; à fece illa terrea, inſcitia rerum Diuinarum, & ſordibus peccatorum vindicare; & ſpirituali ipſorum bono pro viribus proſpicere. Anima quippè etiam viliſſimi ruſtici, iuxta ſanam Philoſophiam, in ſua eſſentia tam eſt perfecta, quàm Ariſtotelis, aut ipſius Magni Alexandri, aliûſué excultiſſimi & nobiliſſimi Principis, aut aliquorum Procerum, æquè ac illorum pretioſo lytro ſanguinis Filij Dei redempta, & in altiore fortè gradu cæleſtis gloriæ conſtituenda.

Quapropter vt ſuauiùs hoc ſacrum negotiũ circa ſalutem harum miſerabilium perſonarum à Confeſſarijs peragatur; operæ pretiũ

duxi,

duxi, aliquod insinuare modos, quibus & Pœnitentiariorum molestia alleuietur, & pœnitentium confusio in Sacris ipsorum Confessionibus arceatur. Et quia pueri pares etiam sunt in rerum spiritualium ignorantia rudibus, inueterati quoq; malorum, non animaduertunt grauitaté peccati mortalis, pretium inæstimabile Diuinæ gratiæ, & pericula suæ æternæ damnationis: insuper propter suum in peccatis obduratum cor, ad percipiendam absolutionem Sacramentalem, magis fortassè ineptiores, quàm illi propter suam ignorantiam: idcircò etiam pro istorum medela, media quæ potui oportuniora ex approbatis Auctoribus in hunc libellum, breuiter collegi. Et quia non satis est viam perditionis relinquere, nisi etiam via salutis confestim & seriò ineatur & continuetur; pro omnibus pœnitentibus, modum de profectu in vita Christiana peragenda superaddendum censui: vt omnes dignos pœnitentiæ fructus facientes, de virtute in virtutem procedant, donec ab ipsis videatur Deus Deorum in Syon cælesti. His beneuole Lector, si tibi alia desunt, tanquam primis principijs vtere, quæ in ampliores processus per frequentiorem praxim, & lectionem aliorum Auctorum, in Maiorem Dei Optimi Laudem & proximorum salutem in te, & per te in alijs feliciter excrescant.

APPROBATIONES.

EGo Fr. Theophilus BRONOWSKI, Ord: FF. Eremit. S. Pauli Primi Erem. per Poloniam & Silesiam Prior Prouincialis, Librum à Reu: Patre Gregorio TERETIO Ord. nostri Sacerdote, sub Titulo *Confessio & Instructio Idiotæ* conscriptum: ex Mandato Reuerendiss: Patris nostri, P. Generalis Pauli IWANOWICZ; commisi nostris Theologis reuidendum: cùmq; nihil in eo fidei orthodoxæ & bonis moribus repugnans inuenissent; licentiam do, vt luci publicæ per Typum euulgetur. Dat. in Claro Monte Częst. die 11. Septemb. Anno Domini 1653.

Fr. Theophilus Bronowski Prouincialis, idem qui supra manu pr.

IN Libro, cui Titulus est *Confessio Idiotæ*, eiusdemq; ad vitam ex lege Christiana instituendam *Instructio*, à Reu. P. Gregorio TERETIO Ord. S. Pauli Protoeremitæ Professo, nihil inueni quod Catholicæ fidei, aut bonis moribus sit contrarium, sed sanam deprehendi doctrinam, vtilem non solùm pœnitentibus sed etiam Confessarijs, proinde vt in publicum commodum Typis mandetur facultatem concedo Die 21. Ian. Anno D. 1655.

Hyacinthus Liberius S. Th. Doct. Præpositus SS. Corporis Christi Canonic. Regul. in Diœc. Crac. libr. Censor. m. p.

MODVS

MODVS EXCIPIENDI SACRAS CONFESSIONES Rusticorum, Puerorum, in peccatis inueteratorum; & ignorantium profectum vitæ Christianæ.

CAPVT I.
De confessione rudium.

§. 1.
De iuuandis rudibus circa mysteria fidei.

QVÆRES I.
An teneantur rudes sub peccato mortali scire mysteria in Symbolo Apostolorum contenta.

R*Espondeo* cum communi sententia Doctorum affirmatiuè: tenentur enim illa credere, igitur debent & scire, saltem rudi aliqua pro suo captu cognitione; nam quid credent, si nihil ex ijs intellectu percipient? actum enim credendi præcedit actus sciendi. Vnde Fillucius Tom. 2. cap. 2. n. 4. eandem rationem obligationis, asserit in credendo explicitè articulos fidei & sciendo, ideòque eo modo quo fides aliquorum articulorum dicitur necessaria explicitè, debet etiam dici eorundem scientia explicitè

necessaria, quamuis non ita distincta, sicut à doctoribus solet haberi.

Deinde quia illa mysteria fidei, sunt initiũ, radix, & fundamentum salutis; non simpliciter omnibus, sed illis tantùm, qui illa intellectu pro suo posse apprehendunt, ac firmiter illis propter authoritatem Dei reuelantis assentiuntur; tandem quia hoc Symbolum (vt D Aug. ser. 181. de tempore, & Leo ser. 11. de Pass.) Apostoli ideo composuerunt; vt statuerent, quæ essent à fidelibus credenda; & propterea hæc in Ecclesia publicè circumferuntur, & omnibus proponuntur, quasi explicitè scienda & credenda.

QVÆRES II.

Quæ sunt præcipuè mysteria fidei, à rudibus explicitè credenda.

ANtequàm huic quæsito respondeam, priùs exponendum est, quæ dicitur fides explicita, quæ implicita: Explicita fides illa vocatur, dum aliquis credit in particulari, & in seipso, illud quod ei ad credendum proponitur. V. g. Si quis credat CHRISTVM FILIVM DEI assumpsisse naturam humanam ex MARIA Virgine; dicitur habere fidem explicitam, de FILIO DEI incarnato, &c. Implicita est, dum quis credit non in particulari, vel in specificatione alicuius articuli expressa, sed in aliquo alio: ideò qui credit, quidquid credit S. Mater Ecclesia; vel quod ei proponitur à prædicatore Christiano, licet id non percipiat,

piat, dicitur habere fidem implicitam. v. g. de modo iuſtificationis, de merito, &c. Hoc ergo poſito; reſpondeo ad propoſitum: hæc quatuor myſteria, fide explicitâ eſſe tenenda. Primum DEVM eſſe: ſecundū DEVM eſſe remuneratorē animæ æternæ beatitudinis, & punitorem malorum: Dicitur enim Hæbr. 11. *Sine fide eſt impoſſibile placere DEO: credere enim oportet accedentem ad DEVM, quia eſt, & inquirentibus ſe remunerator ſit.* Quoad primū, intellige non quomodocunq; credendum, quod ſit; vt vocantur aliqui Dij, propter aliquam participationē excellentiæ DEI; ſed quod ſit Ens à ſe, & independens ab alio: Dominus infinitarū & innumerabiliū excellentiarum, &c. quod indicant illa verba Symboli. *Creatorem cæli & terræ*; ipſum à nullo creatum. Quoad ſecundum, intellige; quod non in hac vita mortali ſit remunerator tantùm iſtis bonis temporalibus; ſed magis in alia, bonis æternis, & quòd anima ſit corruptionis expers, imò capax æternæ beatitudinis. Ratio autem huius doctrinæ iſta eſt; quia qui vult attingere finem, debet ipſum præcognoſcere; cùm autem DEVS Opt. ſit etiam rudiſſimorum hominum finis vltimus in cæleſti gloria videndus, & in ſua beatitudine participandus: ideò hîc ipſum per lumen fidei debent cognoſcere, ipſum præ omnibus maximi æſtimare, honorare, ipſi obedire, &c. Et quamuis quis poſſit DEVM lumine rationis cognoſcere, vt potè primam omnium cauſam,

primum Motorem, Ens Entium; non tamen illius poteſt eo modo, & tam certo, quo fides oſtendit, cognitionem aſſequi; videlicet Creatorem omnium ex tempore, ex nihilo, illum eſſe neceſſario à ſe, & per ſe, ſine principio & ſine fine, glorioſum exiſtentem, ſcelera æternis ſupplicijs punientem, &c.

Et ideò ad hunc finem ſupernaturalem cognoſcendum, requiritur etiam lumen ſupernaturale, quod eſt fides. Hæc conſulto poſita eſſe velim propter rectificandum quorundam idiotarum intellectum, qui conceptus de DEO ſatis futiles ſibi confingunt, ipſius gratiam minùs curant, animam inſtar alicuius venti, aut vanæ imaginis apud ſe depingunt, magis ad præſentis, quàm futuræ vitæ bona propendent. Tertius articulus fidei explicitè ſciendus eſt. Myſterium SSS. TRINITATIS, de quo ipſe CHRISTVS Matth. vlt. *Docete omnes gentes baptizantes eos, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, &c. Qui non crediderit, condemnabitur.* Quartum myſterium de FILIO DEI, non quidem quoad omnes articulos rudibus explicitè de eo credendos; ſed quoad principales, qui ſunt fundamenta ſalutis noſtræ; videlicet, quod ſit incarnatus, verus DEVS & homo, mortuus, reſurrexit pro ſalute generis humani, &c. De hac fide ſunt verba expreſſa CHRISTI apud S Ioannem. *Sic dilexit DEVS mundum, &c. Hæc eſt vita æterna vt cognoſcant te verum DEVM, & quem miſiſti IESVM CHRISTVM. His qui cre-*

credunt in nomine eius, dedit eis potestatem, &c. Qui non credit in nomine FILII DEI, iam est iudicatus.

Mirum profectò (iustè conqueritur Iacob. Marchan. in Candelabro Myst. tract. 5. c. 2.) quanta passim in pagis ignorantia circa hæc, ita vt nihil distinctè vel explicitè norint istorum, eò quòd à Confessarijs non interrogentur de his. Nam regulares Confessarij dùm eos accedunt rustici, præsupponunt hæc edoceri à Pastoribus: Pastores cùm aliquoties hæc in Cathechismis dixerint, supponunt suos ista non ignorare. Sed falsa est suppositio, quia frequentissimè quæ publicè in genere dicuntur, contingit non apprehendi à multis rudioribus in particulari. Vnde necessarium est tales sigillatim interrogari, imò & repeti, ac eis morosè inculcari. Obsecratos igitur velim in Domino Confessarios ac Pastores rudium, vt hîc diligentem operam nauent cum suauitate & patientia, & per experientiam reperient se non infructuosè laborare. Varijs in locis confessiones rusticorum excepi, & eos interrogans de TRINITATE, pro responso accepi, tres esse DEOS, vnam personam, vel vnum DEVM esse, sed tria corpora. Item dùm interrogarem quæ persona carnem assumpserit? Respondebant satis ordinariè, esse Patrem. An Pater esset homo? an etiam Spiritus sanctus esset homo? respondebant affirmatiuè. Et maximè errorem vniuersalem plerisque in locis deprehendi, quod putarent

vinum, quod aliquando datur communicantibus esse CHRISTI sanguinem. Hæc verò difficulter doceri possunt, maximè senes, nisi à Confessarijs interrogentur, & erudiantur. Quod breuiter potest fieri, de his quæ sunt necessaria, necessitate medij. nam si ignorent fortè decem præcepta, aut Symbolum; sufficit quod firmiter proponant illa successu temporis se conaturos addiscere. Substantia autem præcipuorum articulorum debet eis hîc & nunc ante absolutionem proponi, vt fidem explicitam illorum concipiant; nempè IESVM CHRISTVM esse FILIVM DEI, & verum hominem, natum ex Virgine, pro redemptione nostra mortuum, postea resurrexisse, deinde ascendisse in cælum, deniq; venturum Iudicem.

QVÆRES III.

An præter articulos Symboli ad salutem alia necessaria rudes scire teneantur?

RESpondeo. Orationem Dominicam, salutationem Angelicam; Decalogi, & Ecclesiæ præcepta: Tenentur enim orare ne succumbant tentationi indeq; pereant; vt testentur suam subiectionem excellentiæ Dei, &c. Oratio enim est mediũ hominis rationi compoti ad salutem omninò necessarium, necessitate medij, scilicet ex præcepto Diuino naturali, quia necessaria est ad obtinendam à DEO gratiam SPIRITVS sancti, quem CHRISTVS promisit dandum à PATRE cælesti petentibus

se,

ſe. Quare SS. Patres, nominatim Hieron. & Aug. aduerſus Pelagianos docent, tàm eſſe neceſſariam Orationem, quàm DEI gratiam & auxilium. Item debent mandata DEI ſeruare, ſi volunt ad vitam ingredi, tenentur certis diebus ieiunare, feſtis diebus Sacro ineſſe, decimas dare, &c. Igitur quâ obligatione hæc tenentur facere, eâdem etiam iſta nôſſe, cum hæc ſint omnia connexa. Inſuper obligantur ad notitiam Sacramentorum quibus vtuntur, puta, Pœnitentiam, Euchariſtiam, Matrimonium, & ſecundum probabilem ſententiam Bannez & quorundam, Confirmationis & Extremæ Vnctionis Sacramenta nôſſe: aliàs nec humano nec Chriſtiano more illa percipient.

QVÆRES IV.

Quomodo prædicta rudes teneantur ſcire?

DIco I. Non eſt opus ſcire illa ipſis, ſecundùm eam declarationem quæ habetur in Cathechiſmis, ſed ſufficit quoad ſubſtantiam, id eſt ſecundum ſignificationem generalem & ſimplicem vocum, quæ continentur in eo articulo. V. g. In articulo SSS. TRINITATIS, ſatis eſt ſi intelligant PATREM, & FILIVM, & SPIRITVM ſanctum vnum eſſe DEVM, & non plures Deos, & non eſt neceſſe vt quis percipiat proceſſiones Diuinas, &c. Sic etiam ad incarnationis myſterium, ſufficit CHRISTVM eſſe FILIVM DEI, verum DEVM, verum hominem, non eſt autem opus intelligere eſſe vnam perſonam & duplicem naturam. Item de

Ecclesia Catholica; neminem posse saluari, extra hominum congregationem, quæ tenet fidem CHRISTI & religionem eius; sed tantùm eos posse vitam æternam consequi, qui intra eandem congregationem, CHRISTVM ritè colentium perseuerant.

2. *Dico*. Symbolum Apostolicum, præcepta Decalogi, &c. non obligantur vt illa sciant eo ordine, & verbis quibus proponuntur, sed satis percipere sensum & veritatem eorum, imò etiam sufficit, si interroganti sciant respondere. Esset tamen veniale graue non mandare memoriæ symbolum Apostolicum ex negligentia; secus ex impotentia, vti DD.

Quod attinet Orationem Dominicā (Bress. lib. 5. cap. 8. num. 67.) docet, quod partim CHRISTI institutio, partim orandi necessitas, partim Ecclesiæ consuetudo vim legis adepta obtinuit, vt ea ab omnibus discenda sit memoriter, idq; sub mortali, quod de ea, vt etiam Decalogo affirmant Angelus & Tabiena, quos tamen explicat Azor, & Sanches de eorum substantia. Sed quamuis hæc explicatio rectè conueniat decalogo, cuius finis obtineri sic potest, scilicet eius obseruatio, modò sciatur quando obliget, & quæ peccata illi repugnent; minùs tamen orationi Dominicæ: qua memoriter recitata DEVM quotidie orari conuenit. Imò verisimile est ob rationes indicatas, eum qui per longum tempus orare negligit peccare mortaliter vitio irreligiositatis. Verisimilius id diceretur sub veniali, de saluta-

tione

tione Angelica; quamuis reuera communi Ecclesiæ vsu, quo publicum ad eam signum datur. Catholicorum sensu & æstimatione etiam grauiter videatur dedecere, adeòq; peccatum esse mortale nescire illam memoriter, quia quotidie salutanda esset & oranda B. Virgo: præsertim vbi habitant permixti hæreticis Catholici, quorum preces eo quasi signo discerni solent à precibus Hæreticorũ. Quare etiam ob rationes indicatas de oratione Dominica, idem verisimile videtur saltem sub veniali, vnumquemque teneri intra longius tempus ipsam salut. Angelicã recitare. *Hactenus Bresserus.* Idem sentiendum de signo sanctæ Crucis, quamuis Syluester eius ignorantiam culpabilem mortaliter esse sentiat.

3. *Dico.* Symbolum Apostolicum addiscendum esse ea lingua quam quisque intelligit: Scire enim memoriter & non intelligere est nescire, vt rectè Fillucius Tom. 2. tract. 22. q. 2. n. 37. De oratione Dominica, vt vulgari lingua sciatur esse obligationem sub veniali docet; de alijs precibus aliter sentiendum esse, asserunt Authores requirentes saltem attentionem & intentionem illas dirigendi ad DEVM: nam si (inquiunt) verba magica, etsi non intelligantur à proferente, nihilominùs habent quandoq; suum effectum, multò magis verba Diuina ritè probata. Ad deuotionem tamen maiorem excitandam, & Spiritum refouendum consultiùs est illis orationibus vti, quæ intelliguntur, de quo infra latiùs. Plu-

res Authores his de rebus citantur à Dianna prima part. tract. 16. Miscel. 11. Resp. 14.

QVÆRES V.

An propter hebetudinem ingenij possit aliquis excusari ab explicita cognitione prædicto-rum?

RAtio dubietatis est: quia magna pars rusticorum etiam post instructionem dum ad confessionem accedunt, ipsos ignorant saltem explicita scientia, & vix pertinenter de illis respondent. Tàm facilè enim respondent tres esse Deos, & vnam personam, quàm contra, nec valeat naturam aut personas distinguere, aut concipere, personasq; Diuinas, PATREM, & FILIVM, & SPIRITVM Sanctum, tanquam tres homines percipiunt, & tria corpora. De Patre si interroges eos, tibi respondebunt esse hominem, &c. & post multam inculcationem adhuc in his vel ignorant, vel errant?

Ad hoc quæsitum respondent præcipui Authores: non facilè esse excusandos in hac ignorantia omnes idiotas; plurimi enim sunt, qui sciunt aliquas cantilenas, norunt suos contractus, virtutes, ac vitia herbarum, animalium, callent multas astutias: quare nullus poterit excusari ab explicita fide illorum articulorum, qui sunt necessarij ad salutem necessitate medij. Quod vt meliùs intelligatur sciendum est duplicem necessitatem respectu salutis animæ à Theologis assignari; vnam medij seu finis, alteram præcepti; illud dici-

tur

tur necessarium necessitate medij, quod secundùm DEI ordinariam legem ita necessarium est, vt sine illo salus obtineri non possit, etiamsi inculpabiliter omittatur, quo pacto baptismus re ipsa susceptus, est necessarium medium ad salutem infantibus non baptisatis, adultis, saltem in voto; quia sine illo nullo modo saluari possunt, secundùm legem DEI ordinariam. Item adultis in peccato mortali existentibus vera contritio, vel saltem supernaturalis, id est, respectu DEI aliquo habita, cum firmo proposito & efficaci peccata vitandi attritio coniuncta cum Sacramento. Illud autem est necessarium necessitate præcepti, quo culpabiliter omisso salus non obtinetur, eo verò inculpabiliter prætermisso potest obtineri, vt patet in ieiunio, auditione Missæ, sumptione Eucharistiæ pro Paschate,&c. nam ex præcepto omnes tenentur ieiunare diebus assignatis, Missæ interesse, communicare pro Paschate sub peccato mortali, si tamen ob impotentiam vel aliquod iustum impedimentum omittant, non peccant,& possunt saluari.

Hoc ergò posito, censent omnes, hos articulos quod DEVS sit, quod sit iustus iudex, perconsequens quod sit anima immortalis, altera vita post mortem; debere à rudissimo quoque dummodo sit rationis compos, necessario necessitate medij, explicitè sciri & credi, nec posse quenquam etiamsi inculpabiliter hæc ignoret saluari; *nam sine hac fide, iuxta Apostolum, impossibile placere DEO, ac-*

cedentem enim ad DEVM oportet credere quod sit, & quod sit remunerator. Hæbr. 11.

Nam ex eo (vt Becanus Tom. 2. tract. 1. cap. 12.) quod homo creatus sit ad beatitudinem supernaturalem, & DEVS non velit illi dare sufficientia media ad illum finem consequendum, nisi suppositâ fide; necessario oritur obligatio in homine ad habendam fidem, sine qua hic finis haberi non potest.

De explicita fide SSS. TRINITATIS & Incarnationis, sunt aliqui & quidem graues Theologi à Dianna citati. Par. 3. tract. 5. Ref. 46. & part. 5. tract. 13. Resp. 84. qui docent hos duos prædictos tantùm esse necessarios necessitate præcepti. Nam DEVS non plùs requirit ab hominibus, quàm illi possunt; sunt autem inter Christianos adeò rudes, vt huiusmodi mysteria non apprehendant, quod etiam euenit in surdis, simul & mutis; licet aliqui putent hos diuinitùs illustrari. Azor tamen ait Tom. 1. lib. 8. cap. 6. q. 6. quod rudis, qui non potest percipere mysterium SSS. TRINITATIS, satis est quod credat explicitè alios clariores, scilicet CHRISTVM FILIVM DEI, natum esse ex MARIA Virgine, passum, crucifixum, &c. Tannerus autem in 22. disp. 1. q. 7. d. 2. dicit, quod qui nullo pacto ea mysteria percipere potest, comparandus est in hac re fatuis & infantibus, quos præceptum non obligat, perconsequens ad S. Eucharistiã non admittendus; saluari tamen illum ille potest, vti legimus in historicis Eccl. de illo,

qui

qui nullã orationẽ potuit addiſcere, quàm iſtã. Miſerere tui DEVS. Et de alio, qui ſolùm hanc didicit, & ſæpiùs vſurpauit. Aue MARIA.

Pro hac autem difficultate apta eſt diſtinctio Sanchez in opere moral. lib. 2. c. 2. n. 9. quæ diſtinguit inter ſcire explicitè, & credere explicitè: explicitè ſcit qui interrogatus, rationẽ ſcit reddere, explicitè credit, qui rei auditæ aſſentitur. Ab explicita ſcientia eorũ quæ explicitè ex neceſſitate præcepti debent ſciri, rudes tarditas ingenij (ſi ſcientiam huiuſmodi impoſſibilem efficiat) excuſabit; ſed non excuſabit ab explicitè credendo ea quæ neceſſitate medij, credenda ſunt. Sufficit autem illis ſi (Confeſſario aut alio narrante & explicante eos articulos, quos neceſſitate medij credere opus eſt) illorum fidem credendo percipiant. Explicitè enim credere, inquit Sanchez, eſt rei, quam quis audiuit aſſentiri: & ſic myſterium TRINITATIS, Incarnationis audientes à Confeſſario, vel alio docente credunt explicitè rudes, licet non ita aſſequantur; de qua clarior praxis infra dabitur.

Aliorum quoque articulorum & quidem omnium fidem implicitam neceſſario neceſſitate medij habere tenentur, ipſamque actu cùm opus fuerit (de quo infra) exhibere, vt profiteantur omne id ſe credere, quod credit S. Mater Eccleſia, per ſe clarum eſt.

QVÆRES VI.

Quid cenſendum de illis, quibus myſteria fidei nunquam ſunt propoſita?

Re-

RESpondent plures Theologi apud Becanum Tom.2. tract. 1. cap. 12. q. 1 fidem supernaturalem quæ est medium necessarium ad salutem posse haberi ab omnibus adultis etiam Gentilibus, quantum est ex parte DEI; nisi ipsimet impediant. Colligitur ex illo Ioan. 1. *Illuminat omnem hominem venientem in mundum.* & ex illo 1. Tim. 2. *DEVS vult omnes saluari, & ad agnitionem veritatis peruenire:* scilicet quantùm in ipso est, modo ex parte nostra non sit defectus. Clariùs hoc ex illo ad Ephes. 5. *Surge qui dormis & illuminabit te CHRISTVS.* Et ratio est, quia media quæ ad salutem requiruntur sunt inter se subordinata, & vnum datur mediante alio, Vnde qui benè vtitur vnó medio, quod ipsi à DEO offertur, paulatim accipit maiora, donec ad finem perueniat. qui verò non benè vtitur, non est dignus maiora accipere, & sua culpa à DEO deseritur. v. g homo adultus, qui nihil de fide audiuit, solet frequenter à DEO illustrari & excitari ad obseruantiam legis naturæ, quæ in Decalogo comprehensa est; si obseruat hanc legem, vlteriùs iuuatur & promouetur à DEO, donec ad fidem & iustificationem perueniat, iuxta Rom. 2. *Factores legis iustificabuntur apud DEVM.* Si non obseruat, meritò deseritur à DEO, iuxta Rom. 1. *Cùm cognouissent DEVM non sicut DEVM glorificauerunt; & obscuratum est insipiens cor eorum.* Ita S. Franciscus Xauerius Iaponibus à se quærentibus, cur DEVS de salute aliarum nationum solici-

tus ſuis præceſſoribus, ſui notitiam non impertiuerit? reſpondit: Legem diuinam naturaliter plantatam eſſe in omnium hominum mente, qui ratione vtuntur, quàm ſi eorum Anteceſſores obſeruâſſent, dubio procul fidei ſplendore illuminati fuiſſent, dùm autem eam violarûnt, ſe ſempiternæ damnationis effecerunt.

Nihilominùs tamen licet ipſorum ignorantia myſteriorum fidei orta ſit ex culpa ipſorum, non tamen dicitur culpabilis, dicit enim Apoſt. Rom. 10. *Quomodo inuocabunt in quem non crediderunt, aut quomodo credent ei quem non audiuerunt? fides enim ex auditu.* Multi autem nihil audiuerunt de CHRISTO eiuſque fide, ideòq; nullam habuerunt occaſionem de ea dubitandi aut inquirendi. Et ſi fortè modò aliqui inſtinctu aut ſcrupulo quopiam dubitant de ſua infidelitate, putabunt ſe conſcientiæ ſatis feciſſe, ſi conſilium petant à ſapientibus ſe: neque ipſis in mentem fortè venit, vt DEVM rogent, vt ſibi reuelet aliam fidem, quæ an ſit prorſus ignorant. Vnde tales mortui in hac ſua infidelitate negatiua, non damnantur ad pœnam ſenſus propter infidelitatem, ſed propter alia peccata contra dictamen rationis commiſſa. v. g. paganus aliquis non ideò cruciabitur quod non fuerit Chriſtianus, cùm nihil de CHRISTO audiuerit, ſed ideò quia idolis ſe inclinauerit, quòd ratio ipſa illud dictabat non eſſe DEVM, vel ob aliquam incontinentiam, &c.

Etiam

Etiam inter Hæreticos (dicit Bresf. lib. 5. cap. 10.) multi laborant ignorantia inuincibili mysteriorum fidei, Catholicæ veræq; ac Romanæ Ecclesiæ, præsertim vbi sunt pauciores Catholici; cum ipsis orthodoxa fides, vel articuli controuersi, non fuerint satis expositi; vel non satis intellecti præ naturali hebetitudine aut alia causa. Non enim sufficit ad vincibilem ignorantiam, quòd vel cognitionem veræ fidei diuinitùs acquirere potuerit, si fecisset quod est in se viribus naturæ, obstacula diuini auxilij remouendo, vel gratiæ, vel quod aliquid de Catholica fide & Ecclesia audiuerit; nisi ea sic proponatur & explicetur, vt habeat occasionem prudenter dubitandi & inquirendi: constat autem multis fidem, vt vocant Papisticam, sic descriptam ac depictam esse ab eorum Ministris ac prædicatoribus, vt sincerè putent eam esse manifestam idololatriam, & Ecclesiam Romanam, synagogam Diabolicam, eiusq; caput Antichristum; quam proindè iuxta dictamen conscientiæ suæ horrere potius debeant, quàm inquirere nec dum amplecti.

Ex quibus collige inter hæreticos multò esse plures, qui verè & formaliter hæretici non sunt: nam excusantur à formali hæresi, ignorantia, non tantùm inuincibili, sed etiam vincibili licet mortali, modò hæc non sit affectata, quæ peccatum augeat, & pertinatiam non impediat: erunt igitur istiusmodi hæretici, tantùm materialiter etsi positiuè discredant articulos controuersos. Col-

Collige secundò: Satis multos eiusmodi præsertim iuuenes, quamuis inter hæreticos viuentes ac morientes saluari, quia recepe-runt vt suppono Sacramentum Baptismi, & cum eo habitualem iustitiam, fidemq; (quæ est magna differentia inter illos & infideles) nec illam per vllum peccatum mortale perdi-derunt. Imò nec video causam, cur aliquando perditam, vero actu contritionis, vel amoris Dei supra omnia recuperare non possint; quamuis id rarò putem contingere extra ve-ram Ecclesiam. Quod si obijcias neminem saluari extra veram & Romanam Ecclesiam: atqui isti sunt extra talem Ecclesiam, ergo non saluantur: tunc negabo minorem, quia per baptismum sunt adscripti veræ Romanæ Ec-clesiæ, & receperunt veram & Romanam fi-dem licet habitualem; sicut & infantes Catho-licorum, nec vt suppono ab ea defecerunt per veram & formalem hæresim. Aduerte tamen primò, rarò contingere vt retineant ignoran-tiam inuincibilem fidei Catholicæ adulti, qui sæpiùs cum Catholicis versantur, & per Ca-tholicas prouincias mercaturæ, aliauè causa proficiscuntur. Vix enim potest contingere, quin illi habeant rationem prudenter dubi-tandi: quam si habent, tenentur sub grauissi-mo peccato rei veritatem diligentiùs inuesti-gare. Aduerte secundò habitâ ratione pru-denter dubitandi, de negotio tanti momenti, quo agitur de æternitate ac salute animæ re-quiri ad conseruandam inuincibilem ignoran-

tiam,

tiam, ſtudium ac diligentiam maiorem huma-na & naturali; atque adeò preces eaſq; feruen-tes, & aſſiduas, aliaq; pœnitentiæ, vel aliarum virtutum opera eo fine præſtita. Ea enim eſt huius negotij natura ac pondus, vt ordinaria diligentia illi non ſufficiat, etſi ſufficeret alijs. Ita Sanchez ſecutus multos in opere Moral. lib. 1. cap 6. n. 39. *Vt ſi quis* (inquit) *in materia fidei hæſitans non haberet Catholicorum Doctorum copiam quos conſuleret, ſed tantùm hæreticos, nec per ſe poſſet ſe ea dubitatione liberare.* Verùm idem ob eandem rationem dicendùm, etſi habeat copiam Catholicorum Doctorum, ſi ijs auditis maneat dubius, eò quòd v. g. Doctores vel prædicantes hæretici afferant rationes dubitandi illorum rationibus contrarias. Tunc igitur oportebit recurrere oratione alijſque modis ad ſummum Doctorem Spiritum ſanctum: *hactenùs Breſſerus.* Et quidem optimè ad ipſam praxim. Similem doctrinam habet lib. 5. cap. 23. ad deponendam conſcientiam erroneam, vt primò diligenter caſus diſcutiatur per notitiam legis, & lumen ſcientiæ apud ſemetipſos: Secundò per inquiſitionem ex viris doctis, tertiò per orationem, exemplo Ioſaphat Regis 2. Paral. 20. *Cùm ignoremus quid agere debeamus, hoc ſolùm habemus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad te.* Nam ſicut ignorantiæ rerum fidei potiſſimum eſt vita mala, iuxta illud: Non introibit Spiritus ſapientiæ in maleuolam animam neglectus orationis, & gratiæ DEI;

ita remedium erit vita bona, oratio, & cum gratia cooperatio, eaque constans & assidua: quod ipsum est facere quod est in se, vt loquuntur Doctores antiqui, scilicet viribus suis & gratiæ. CHRISTVS Dominus lib. 3. Reuel. cap. 26. S. Birgittæ declarat, qui infideles gratiam sanctificantem consequantur. *Si inquit nihil retraxit eos in quærendo verum DEVM, & baptizando; non timor, aut labor, aut dispendium bonorum vel honorum; sed impedimentum solam humanam fragilitatem superans; istos ego qui Cornelium & Centurionem nondum baptisatos vidi, altiùs & perfectiùs remunerare scio sicut eorum exigit fides, &c.* Vnde Catholici debent esse gratissimi pro beneficio orthodoxæ fidei, ad quam sunt præ alijs vocati; ad hoc enim CHRISTVS monet eam S. Birgittam ibidem dicens *Ideò teneris tu multò regratiari DEO, quia de Christianis nata es, & in tempore salutis, quia multi desiderabant hoc obtinere & videre, quod offertur Christianis & non obtinuerunt.*

QVÆRES VII.

An Confessarius teneatur interrogare pœnitentem de notitia articulorum fidei.

RESpondeo cum Reginaldo de prudentia Confess. cap. 2. & cap. 3. §. 3. & alijs. Quamuis officium Confessarij per se & directè non sit interrogare pœnitentem, sed illum confitentem audire; nihilominùs in quantùm fungitur officio iudicis ac medici ad intelli-

telligendum statum ipsius, & dandam præseruatiuam ad vitanda peccata; tenetur sub peccato mortali ad faciendas interrogationes debitas, quotiès aduertit & credit aliquid esse, de quo necessarium sit pœnitentem interrogari, qualis est ignorantia de fundamento salutis, id est, articulorum fidei, quæ ex parte magna in rusticis alijsq; mysteria scienda, vel nunquam clarè fuerunt explicata, vel si explicata non satis intellecta præ naturali stupore ac hebetudine, vel si etiam explicata & intellecta è labili memoria exciderunt. Quare ignorantes omninò edocere debet saltem de principalibus articulis (de quibus supra) & de ijs Sacramentis quæ suscepturi sunt: Ratio aperta horum patet iam ex dictis. Quare non benè faciunt ij Confessarij, qui cum increpatione reijciunt istiusmodi ignorantes, iniungendo, vt discant ab alijs: nam populus iuxta Malachiam ab ore ipsorum requirit scientiam; hi miseri non habent communiter à quibus doceantur, cùm vel ipsorum parentes, aut socij, sint etiam idiotæ; atque ita reiecti pro consolatione spirituali in maiores animi angustias cùm horrore Sacramenti pœnitentiæ conijciuntur.

Dices: Si Confessarius tempore concursuum ignorantes doceret; valde paucorum confessiones cum nausea & murmure multorum expectantium expediret. Respondet Reginaldus cit. cap 1. Pertinet ad prudentiam Confessarij, vt velit potiùs duos audire benè,

quàm

quàm viginti perfunctoriè vel illicitè. Accipe hic cautelam quam Baſſ. in ſuis floribus Theologicis, ex alijs Authoribus collegit v. Confeſſio §. 5. n. 5. Notandum tamen eſt hîc magnum concurſum prementium ſe pro confeſſione non eſſe iuſtam cauſam dimidiandi confeſſiones, nec eſſe liberum Confeſſario confitentes ita vrgere ad expediendum, vt non ſinat eos detegere integrè ſuam conſcientiam, vel vt omittat iuuare interrogationibus neceſſarijs.

Deindè per experientiam compertum eſt; pœnitentes velociùs expeditos non fuiſſe contentos, & alios Confeſſarios cum quærela adijſſe; partim propter aliqua peccata omiſſa, à quibus in conſcientia mordebantur, partim propter capiendã inſtructionem in ſcrupulis, vel dubijs rationabilibus, &c. quod præſertim illis accidit, qui ex locis remotis ad aliqua loca ſacra peregrini veniunt, pro finali pacificatione conſcientiarum ſuarum.

Demum non multùm temporis in ijs docendis Confeſſarius abſumet, ſi vel in charta ruſticano ſtylo neceſſaria fidei, & morum conſcripta dederit alicui, etiam puero coram illis relegenda, vel ipſe breuibus ac ſimplicibus verbis illa declarabit; vel doctioribus adſtantibus iniunget, vt illos rudes inſtruant. Hic modus aliquando feliciter ſucceſſerat in quadam numeroſa Parochia ruſticorum pro Paſcha confitentium, vbi puer illis turmis miſerabiliter ignorantibus, relegebat neceſſaria

ſalu-

salutis (desperante ipsorum Parocho de possibilitate illa addiscendi) quæ illi facilè capiebant, postea opera Vicarij ex illa charta pleniùs didicerunt, vt non fuerit opus in posterum cum illis circa hæc molestiam perferre. Hunc etiam modum Posseuinus in Praxi curæ Pastoral. cap. 7. n. 16.

Scripti huiusmodi potest esse talis tenor.

INterrogatio. Propter quid homines DEVS creauit? *Responsio.* Vt hìc illum noscant, omnibus rebus præferant, honorēt, ipsi obediant, postea habeant vitam æternã, vbi DEVM glorificent in omni sufficientia deliciarum. *Interr.* Vnde hæc discis? ℟. Ex symbolo Apostolico cùm dicis. Credo in DEVM, credo vitam æternam. Item ex oratione Dominica cùm dicis. Pater noster. Sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum, vbi hi duo fines. Honor DEI & vita æterna proponuntur, quæ maximè desiderari & curari per totam vitam homines debent. *Interr.* Quid auertit hominem ab isto fine? ℟. Peccatum, id est, cùm aliquis mala cogitat, mala loquitur, mala operatur, nec curat viuere secundùm legem DEI. *Interr.* Quomodo recuperat iterum gratiam DEI, & aditum ad vitam æternam. ℟. Per veram pœnitentiam; vnde homines ideò confitentur peccata sua DEO coram Sacerdote, vt ipsis dimittantur. *Interr.* Vnde hæc discis? ℟. Ex symbolo Apostolico cùm dicimus. Credo remissionem peccatorum.

Interr.

Interr. Quid eſt DEVS, an audiat, an videat? ℟. Eſt ſupremus DOMINVS cæli & terræ, qui maxima & minima creauit, videt omnia, qui dedit oculos, audit omnia, qui dedit aures, ſcit omnia, qui dedit vnicuique intellectum. *Interr.* Quid eſt SSS. TRINITAS, ſiquidem dicitur DEVS vnus eſſe in TRINITATE? ℟. Sunt tres perſonæ Diuinæ, prima PATER, ſecunda FILIVS, tertia SPIRITVS Sanctus, has nominamus in prolatione S. Crucis; in ſymbolo Apoſtolico cùm dicimus: credo in DEVM PATREM, in FILIVM, in SPIRITVM Sanctum. Nam ſicut ſol vnus eſt in tribus rebus; in ſplendore, in lumine, in calore, ita vnus DEVS in PATRE, FILIO, & SPIRITV Sancto, ideò in memoriam huius recitamus tria Pater, & vnum Credo. *Interr.* Quis natus de MARIA Virgine? quis pro nobis crucifixus, an PATER, an FILIVS. ℟. FILIVS DEI. Nam dicimus in ſymbolo: credo in FILIVM DEI, qui natus ex MARIA Virgine, crucifixus, &c. & ideò feſtum Natiuitatis Domini celebratur, vbi memoria recolitur, quomodo FILIVS DEI factus ſit homo; in Paraſceue, quomodo crucifixus; in Reſurrectionis feſto, quomodo reſurrexit, &c. In Aſcenſione, quomodo cælos aſcendit; idemq; in fine mundi deſcendet de cælo, vt iudicet omnes, & qui mortui ſunt, & qui viuunt; bonis dabit cælum, malis infernum, &c. Et ideò homines modò debent confiteri peccata ſua cum dolore, quod DEO non obediuerint; & cum propoſito ea vitan-

di; vt ipsis dimittantur, ne postea propter illa in æternum damnentur. *Interr.* Intelligitis hæc omnia? Meliùs intelligetis, si recitantes Credo, intra vos hæc trutinabitis, vobisque particulariter applicabitis; cogitantes, quia etiam pro me FILIVS DEI natus, passus, me iudicabit: deindè in fine mundi suscitabit, & si hic eius voluntatem obseruauero, ipsi me per pias orationes commendauero, dabit mihi vitam æternam. *Interr.* Quid est anima? ℞. Est per quam homo viuit, sentit, intelligit: anima tua es tu, qui per hos oculos aspicis, per has aures audis, per hanc linguam loqueris, per hoc caput intelligis, hoc tuum corpus, cùm per morbum, aut per aliquem casum destruetur, tu ex illo veluti ex domo ruente, debebis exire, & sisti coram Domino DEO, qui requiret à te quomodo hîc vixisti, DEVM neglexisti, templum non frequentâsti, maledixisti, &c. tunc recipies mercedem iuxta opera tua, post diem autem iudicij, totus cum corpore & animâ, vel vigebis in cælo, in delicijs æternis, vel ardebis in inferno sine *fine*, sine *fine*, sine *fine*. *Interr.* Quid est Diabolus? ℞. Est malus spiritus, à DEO ex cælo propter superbiam & inobedientiam deiectus: est noster hostis, &c. *Interr.* Quid hominibus datur cùm ad altare accedunt. ℞. Datur Corpus verum CHRISTI, nam dùm per verba CHRISTI consecratur panis, fit ex pane corpus CHRISTI & sanguis, dùm vinum in calice, fit sanguis & corpus CHRISTI; in vtroque integer

CHRI-

CHRISTVS cum anima & Diuinitate. Et ſicut in ſpeculo, vel in aqua tota facies hominis apparet, ſic etiam ſub ſpecie panis & vini, totus CHRISTVS continetur. *Interr.* Ad quid homines corpus CHRISTI ſumunt? ℟. Vt animæ ipſorum ſanctificentur & paſcantur ad vitam æternam, de quo ſunt clara verba in Euangelio ipſius CHRISTI. Hæc rudes facilè percipiunt, licet non poſſint ſuos conceptus clarè eloqui. Qui autem de ſupradictis nihil prorſus capere poteſt, non video quomodo ſit ad ſacram Euchariſtiam admittendus; quamuis ipſi abſolutio Sacramentalis, ſaltem ſub conditione (ſi eſt capax) poſſit impendi.

QVÆRES VIII.

Qui magis obligantur ad docendos rudes, an Confeſſarij, an Parochi?

RESP. Parochos magis obligari, ac per ſe: Porrò tenetur Parochus ex officio (ſunt verba Eligij Baſſæi V. Parochus) docere populum neceſſaria ad ſalutem, puta ſymbolum, Decalogum, Pater noſter, & peccata communia, generaleſq; virtutes; ſignanter myſterium Trinitatis & Incarnationis; & negligentia magna in his docendis eſt mortalis. *Væ* Paſtoribus, *Væ* Epiſcopis, *Væ* Prælatis, inquit Emanuelſa V. Parochus, qui contenti docuiſſe ſymbolum latinè, non explicant rudibus myſteria fidei; & addit V. Fides. Potius crediderim condemnari iſtorum Parochos ob negligentiam docendi. Vtique non ſufficit panem

(addit Iacob. Marchant. in Horto Pastoral. tract. 1. de fide Christiana) præbere paruulis, sed frangendus est, sed comminuendus, masticandus, & in fauces inferendus: hoc est simplices sunt instruendi verbis facilibus, in fidei rudimentis: *docendo eos Elementa exordij sermonis DEI. Si enim inquit Aug. æternus pater, vt verbum suum æternum captui nostro coaptaret, & vsibus hominum adijceret, demisit adeò vt carne & corpore degeneri se vestiret, cur pigeat Doctorem & Magistrum verba & conceptus mentis suæ deprimere, & vulgaribus abiectisq; vocibus subijcere, vt rudium auditorum captum non superent?* Sunt ignorantes multi negligentia Pastorum, qui dedignantur hanc humilem instructionem, quam Paulus & Apostoli, & insignes Ecclesiæ viri non refugerunt; simplex ista instructio longè fructuosior altioribus inuolutis sermonibus ac concionibus, quod indicatum videtur in Canticis. *Meliora sunt vbera tua vino.*

Cum dolore animi excepi de quodam Parocho, qui gloriabatur se suas conciones per subtiles conceptus in gratiam Domini Parochianorum, quem doctum virum fuisse aiebat facere, cùm interim ipse miser de qualitatibus corporum post resurrectionem glorificandorum nihil cognosceret, suosq; auditores ieiunos spiritualis pabuli sæpiùs dimitteret. Profectò non videtur intelligibile quomodo tuta conscientia audeat ille ad sacerdotium aspirare, qui saltem Catechismum Romanum ex integro

tegro non percepit; vel ad confeſſiones audiendas ſe conferre, qui vnum ſaltem ſummiliſtam Caſiſticum integrum intelligibiliter non percurrit. Scriptum eſt enim Oſeæ 4. *Quia tu ſcientiam repuliſti repellam te ne ſacerdotio fungaris mihi.* Deindè Confeſſarius imperitus (prout audiui ab illo magnæ Authoritatis viro Sebaſtiano Nucerino) poteſt multis animabus eſſe cauſa perditionis. Quare optimo conſilio Synodus Prouincialis Petricouiæ, Anno Domini 1628. de tradenda doctrina Chriſtiana rudibus hanc legem. de Profeſſ. fidei conſtituit: nimirum; *Epiſcopi & omnes Curati tenentur erudire populum curæ & fidei ſuæ commiſſum: quoniam in Regno hoc & Magno Ducatu Lithuaniæ maior eſt pars villarum, quàm ciuitatum vel oppidorum, & in villis ad executionem difficilè deduci poteſt, vt ruſtici, vel incolæ villarum ad diſcendam doctrinam Chriſtianam, pomeridiano tempore conueniant; ipſiq; Parochi in villis præſertim impediti eſſe poſſint, quominùs eidem doctrinæ Chriſtianæ docendæ attendere valeant. Præcipitur omnibus Parochis, vel eorum Vicarijs vt quolibet die Dominico, abſolutâ concione, orationem Dominicam, ſalutationem Angelicam, ſymbolum fidei, præcepta Decalogi & Eccleſiæ cum populo recitent, idq; omnino in omnibus Parochijs obſeruetur. Præterea vt Parochi in villis conſtituti, conciones ad populum habeant ex Cathechiſmo Concil. Trid. ad Parochos tempori accommodatas, ex materia orationis Dominicæ, ſalutatio-*

nis Angelicæ, symboli fidei, aut præceptorum Decalogi, aliàs iuxta præfationem dicti Cathechismi Concil. Trid. ad Parochos. In quem finem idem Cathechismus Polonico idiomate est impressus ex præcepto S. Synodi.

QVÆRES IX.

Quando tenentur rudes actus fidei exercere?

NOn satis est articulos fidei audire, addiscere, sed opus est insuper illis assensum firmum præbere; non ob aliud motiuum, quàm quia à Deo illæ veritates sunt reuelatæ; nec adhuc sufficit illas credere, sed omnino necesse est ex illa fide viuere; fide & charitate Theologica suas actiones vt sint meritoriæ vitæ æternæ sublimare. Vnde valde dolendum est fidem orthodoxam cum mutatione Dominorum, aut locorum à rusticis & famulis aliquando mutari: actus vitæ suæ non secundùm Dei placitum, legesque diuinas, sed iuxta dictamen suæ phantasiæ, sensuum, ac inclinationem carnalium affectuum dirigi. Hinc oratio Dominica perperam dicitur, ad Sacramentum pœnitentiæ, Eucharistiæ ex consuetudine, sine deuotione acceditur, casu viuitur, peccata miserè multiplicantur.

Quare Theologi assignant aliquot tempora, quibus etiam rudes tenentur elicere actus fidei. Primò cùm rationis vsum assecutis veritates à Deo reuelatæ proponuntur, quibus tàm firmiter debent assentire, vt nullis modis

ab ijs auellantur: ſecundò cùm debent actus amoris, ſiue æſtimationis DEI ſuper omnia, cultûs diuini, contritionis elicere, Sacramenta ſuſcipere, tentationibus reſiſtere, & ex hac vita cum ſpe ſalutis decedere: nam horum omnium fides eſt radix & fundamentum; ideòq; moribundis proficuè inculcatur ſymbolum Apoſtolicum.

---

§. 2

De iuuandis rudibus quoad materiam Confeſſionis Sacramentalis.

QVÆRES I.

Quid faciet Confeſſarius cum illis, qui nullam materiam afferunt pro abſolutione Sacramentali.

R*Eſp.* Hîc inprimis armandum eſſe animũ Confeſſarij, & phantaſiam roborandam ad perferendas ineptias idiotarum, corq; compaſſione ergà miſeram ipſorum ignorantiam muniendum: deindè iſtum defectum in ipſis debere ſuppleri per ipſius Confeſſarij affabiles interrogationes; ita cenſet cum multis Iacob. Marchat. in Ref. Paſt. tract. 5. n. 5. Si Confeſſarius (inquit) exiſtimet ſe pœnitentis defectum, qui nullum examen, vel inſufficiens fecit poſſe ſupplere interrogando, & is paratus ſit examinari, poteſt audiri & abſolui; nam magnam ſupplet diligentiæ partem (maximè in idiotis) voluntas quâ deſiderant interrogari & reſpondere. Et ita ordina-

dinariè practicandum circa rudes: nam experientia comperimus inutiliter remitti, quia vel non redeunt, vel æquè imparati veniunt. Et ratio est, quia idiotæ non possunt ita suas conscientias scrutari, sicut doctiores. Quod si pænitens aliquantum peritus sit, & à longo tempore non confessus, inuolutusq; varijs generibus peccatorum; suauiter quoad fieri potest ei persuadeatur, vt præuiè per aliquid temporis se disponat. Hæc ille. In hunc etiam sensum Bress. lib. 1. cap. 2. n. 194. ait; Potest imò sæpè debet Confessarius pœnitentem interrogando supplere partem diligentiæ; non tamen totam: quia etsi sæpè expediat non permittere, imò prohibere; ne rudes, vel scrupulosi multùm examinent conscientiam suã, ne turbent caput suum, vel magis intricent scrupulis; facilè tamen possunt, ideòque debent illam examinare, saltem obiter: tùm quia aliàs vix fieri potest, vt repentè interrogati absque vlla præmeditatione verè de singulis respondeant, (cùm præsertim confitentur de longo tempore) tum quia incertum est, an Confessarius interrogaturus sit de singulis peccatis, quorum ipsi sibi conscij sunt. De quo examine faciendo sunt docendi à suis Parochis in Concionibus.

In praxi ergo accommodando se informationi Ritualis Romani (à qua nullatenus tanquam à principali norma est recedendum) Confessarius primò aduertat, an ille rudis rectè proferat, aut formet signum S. Crucis (inueni-

ueniuntur enim & inter politiores, qui vel illud omittant, vel perperam faciunt) & ignorantem ne ſibi timeat à S. Cruce doceat, deinde an præmittat confeſſionem ſimplicem generalem; aliqui enim putant confeſſionem fieri tantum ſoli ſacerdoti, indeq; celant ſua peccata, & ideò ſaltem hæc verba proferũnt. Confiteor Deo. Beatæ M. V. omnibus Sanctis, & tibi Pater quia peccaui. Tertiò interrogetur quàm pridem confeſſus: hoc enim punctum conducet ad cognoſcendam quantitatem peccatorum in illo qui numerum ipſorum neſcit indicare. Quartò: an pœnitentiam iniũctam expleuerit: quam ſi per longum tempus diſtulit, pro hoc peccato coram Deo doleat, ſiquidem illa ſatisfactio eſt pars Sacramenti pœnitentiæ, quæ cum alijs debet quantocyùs coniungi: & dilatio illius per annum pro peccatis mortalibus facit peccatum mortale, vt paſſim DD. Quare ſeriò inculcetur illi negligenti, ne vlterius illam differat. Eſt enim quorundam magnus abuſus, quod cùm habeant tempus ad comedendum, bibendum, dormiendum, &c. & pro quinque Pater & Aue, dicunt ſe non poſſe habere: vel etiam ſuas priuatas preces (quas aliquando ex delectatione propriæ phantaſiæ perſoluunt) anteponunt huic parti Sacramentali, à Vicario Christi ſibi aſſignatæ. Tandem iubeat pœnitentem vt ſua peccata recenſeat; qui ſi reſpondeat ipſa à Deo, vel ab ipſo Sacerdote cognoſci; vrgeat Confeſſarius an ipſe etiam

aliquid contra se sciat, & dicat, à quo absolua-tur: Si afferat nulllus peccati se conscium esse; examinetur ex communibus peccatis. v. g. An sacrum Missæ aliquo festo non habens iustum impedimentum (nam hîc futiles aliquando excusationes adferunt) omiserit? An ex animo maledixerit? An voluerit aliquid surripere (nam voluntatem efficacem ad malum pro peccato ipsi non reputant) damnum volens alicui intulerit? se inebriauerit? Luxuria aliqua oblectatus fuerit? An vxor marito maledixerit? &c. Si nullam prorsus materiam præbeat, tunc Confessarius non debet angi, vel ipsum angere, disceptando cum ipso de incuria peccatorum, vel acrius increpando eius negligentiam, &c. in cassum enim hæc cum talibus fiunt. Sed vno ex his modo, cum ipso procedat. Primò si hominem aduertit bonæ voluntatis, nec diu confessionem suam protraxisse: tunc cum ipso præmittat actum contritionis in hunc sensum quærendo ex ipso. *An DEVM plus æstimet, amet, malit, quàm omnia in mundo? An ex animo doleat, quod aliquando DEVM offenderit, ipsum neglexerit, ipsi non obedíuerit? An habeat propositum firmum peccata vitandi? Voluntatem DEI in omnibus faciendi?* Quo affirmante (aliàs benigne doceatur) dicat supra ipsum Misereatur, Indulgentiam, &c. forma absolutionis & alijs prætermissis; & ad S. Eucharistiam admittat. Peccata enim venialia, quæ ipse in se minimè aduertit, non sunt materia necessaria

confes-

confeſſionis (iuxta Concil. Trid. Seſſ. 14. c. 5.) Vnde ſi quis tantùm venialia habeat quamuis ſit tempus Quadrageſimale, ſiue Paſchæ, non tenetur illa confiteri, ſed debet ſumere Euchariſtiam; niſi ſequatur ſcandalum, tunc enim debet accedere ad confeſſionem ſaltem vt dicat ſe non habere conſcientiam peccati mortalis. ita Tol. lib. 3. cap. 3. n. 7. & alij apud Baſſ. V. Confeſſ. § 1. n. 18. vt plurimum autem ruſtici qui modico victu vix ſuam vitã trahunt, laboribus aſſiduis atteruntur, ferè ſub continua cuſtodia Dominorum degunt; rarò propendent ad peccata mortalia, ideòque non ſunt ita rigorosè in confeſſione examinandi, ſicut illi qui otio, voluptatibus, alijſq; vanitatibus laxantur in mala, quæ aliquando pro peccatis non reputant, vel mortalia pro venialibus æſtimant.

Si quis tamen pro tutiore ſui conſcientia & maiori fructu ſpirituali pœnitentis, maluerit eundem cum Sacramentali abſolutione dimittere, tunc priùs extorqueat ab ipſo aliquam materiam abſolutionis, v. g. An doleat quod perperam vixerit, non aduertendo ſuas cogitationes, verba, opera, an ſint licita, vel illicita, an quotidiè, an deuotè Orationem Dominicam recitauit, an patiens in aduerſis fuerit &c. Quod ſi iſta vel ſimilia penitus neget, leniter erit coarguendus de tali vecordia, circa obediendum Deo & ſalutem ſuam curandam, cùm ſit impoſſibile quin aliquod peccatum veniale non commiſerit; & hæc iam

erit materia absolutionis, quòd inconsideratè vixerit, & ideò nullum defectum in se aduertetit. Quare pro hac negligentia, ac prætetitis vanis cogitationibus, verbis, operibus, coram Deo doleat, & in posterum diligentiùs suos actus prospiciat, vt in illis declinet à malo, & faciat bonum propter Devm, ac sese Christo per pia suspiria sæpiùs commendet. Nàm & idiotæ non debent casu ad instar belluarum viuere, sed iuxta rationem & legem Dei, suoque modo tenentur ad perfectionem tendere, vt peccata magis magisque deuitent, & opera bona ampliùs exerceant, aduersa promptiùs perferant propter Devm, cælum & virtutem, seque in omnibus diuinæ voluntati resignent. His ipsi inculcatis, pænitentia iniunctà, ac præmisso actu contritionis, vt supra, eum Sacramentaliter absoluat.

Et hic secundus modus, multò magis cum illis seruandus, qui v. g. ante medium annum confessi, nullum peccatum afferunt: nam fieri potest, vt aliquis directè à veniali absolutus, etiam à mortali indirectè absoluatur, si quod fortè per illud tempus commiserit.

Porrò Confessarius potest esse contentus, si saltem vnum peccatum veniale à talibus audiat: non enim tenetur pænitens omnia venialia recensere, nec pro omnibus dolore (Bass. V. Confess. §. 3. n. 7.) nullus etiam tenetur vt docet Bress. lib. 1. Cap. 20. ad exactum examen conscientiæ, si non est consciùs peccca-

peccatorum mortalium; sed sufficit in confusò illud facere, vt aliqua saltem dicat. Imô talis, numerum & speciem peccatorum tacens, validè confitetur: dicens in communi se venialia peccata commisisse. Hanc sententiam Homo bonus citans aliquot DD. probabilem esse putat.

Ista propter illos dixerim, qui se accusant de peccatis venialibus, & propter ruditatem non possunt illa explicare: nec non propter eos qui nimis scrupulisant in recensendis peccatis venialibus, & interim nullam diligentiam in ipsis corrigendis adhibere volunt, indeque in grauiora labuntur, quibus cautela circa hæc infra dabitur.

Quapropter illi rudes qui dicunt se nullo modo posse sine peccatis viuere, sunt admonendi vt saltem illam vecordiam à qua Ecclesia se præseruari orat in illo versiculo *Sint pura cordis intima, Absistat & vecordia*, in suis actibus vitent, & in posterum talem prudentiam adhibeant, vt pro posse à delictis, gratiam DEI inuocando caueant.

Circà satisfactionem vulgò dictum pænitentiam rudibus vtriusque sexus, qui grauioribus laboribus fatigantur, est obseruandum: vt ipsis magna ieiunia, præsertim in siccis, disciplinæ eis insuetæ, vel alia per quæ in suis laboribus impediri, vel in aliquam sinistram suspicionem apud suos deuenire possint; non imponantur. Iunioribus tamen ad refrænandum feruorem luxuriæ, iniun-

gendus est parcus vsus cibi ipsis obuij, vt v. g. certis in hebdomada diebus, feria 2. 4. 6. dimidium tantùm prandij sumant, vel aliquod ferculum sibi subtrahant, aut nocturna flexio, vel aliqua diurna separata per septem Pater & Aue extensis per modum crucis manibus, vel in faciem ipsorum, spontanea verberum inflictio, aliæque commodæ ipsis carnis afflictiones per quas assuescant corpori suo dominari. Item non sunt onerandi multis orationibus, sufficiet enim aliquibus, vt tria in die profesto Pater & Aue, bis vel ter vespere, mane, meridie orent, vel quinque aut septem in honorem passionis Christi, & compassionis B. V. in diebus autem festiuis, quindecem Pater & Aue bis aut ter. Interim autem crebriùs ad Devm aspirent per illam orationem. Devs propitius. Et labores suos Passioni Christi aut laboribus eius commendent simplici suspirio. Pro grauioribus tamen peccatis, prout aliquando accidunt in lixis aut famulis militum, vel aulicorum; pænitentias Confessarius iuxta canones pænitentiales temperabit, ac præmonebit: vt siquidem tàm paruas pænitentias propter suam fragilitatem pro tantis peccatis habent assignatas, ipsi sibi alias sponte iniungant, aduersa patienter tolerent, alios à malo auocent, ad bonum pro posse suadeant &c.

APPENDIX.

Peccata communia pro examine rudibus in con-

concione aliqua, vel ante confeßionem Sacramentalem congregatis pro ponenda. Ex Ioanne Herloto Dominica tertia Quadragesimæ.

PRimi ſunt qui ſcienter iurant per DEVM, quod non eſt verum; Tales peccant mortaliter ſiue ioco ſiue ſeriò id faciant in vendendo, emendo &c. Secundi qui falſificant fidem, qui ſcilicet credunt carminatricibus, quæ carminant benedicentes oculos, pueros, & pecora, vel qui litteras portant in collo pro oculis, vel quod non poſſint capi, vel vulnerari. Et qui tenent fatum, augurium, ſomnia, dies Ægyptiacos, vel vadunt ad phitoniſſas, quando res ſunt furto ablatæ; tales omnes peccant mortaliter. Vnde dicitur in Decr. *Diuinationi qui intendit damnationem animæ incurrit, 26. q. vlt. Non obſeruet.* Tertij ſunt, qui ſoluunt feſta laborando, & ſic negligunt Miſſam, & S. Sermonem. Similitèr qui ſoluunt ieiunia Eccleſiæ ſine cauſa & neceſſitate. Quarti ſunt filij & filiæ, qui friuolè offendunt parentes, & ſunt eis inobedientes, & infideles in vita ipſorum; & poſt mortem non ſubueniunt animabus ipſorum, & tales pueros punit DEVS, quandoque in rebus, quandoque in anima, quandoque in corpore. Quinti ſunt, qui murmurant contra DEVM, & contra Sanctos, propter auram, & propter mortem puerorum, conſanguineorum, in tribulationibus, in infirmita-

 tibus,

tibus, in paupertate, in diffortunio. Et etiam qui maledicunt sibi ipsis, & ex impatientia optant sibi ipsis mortem, tales possunt sic damnare animas suas, per impatientiam suam. Vnde Matth. 5. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Tales cogitare deberent quod nullus saluari poterit sine tribulationibus. Vnde Actor. 14. Per multas tribulationes oportet vos intrare in regnum cælorum. Similiter quòd grauiùs, qui frangunt scientes, & sine causa vota, quæ DEO & Sanctis vouerunt in tribulationibus. Sexti sunt luxuriosi. Nam omnis actus luxuriæ, qui scienter & voluntariè committitur, extra Matrimonium, est peccatum mortale. Septimi sunt, qui damna inferunt proximis, & vsurpant sibi iniustè res alienas, vt sunt illi qui inferunt damna proximis in graminibus, rapis, piris, oleribus, & etiam qui cum equis damno proximis inferũt. Similiter serui & ancillæ qui bona dominorum suorum furtiuè subtrahunt, sine scitu dominorum suorum. Similiter lusores, vsurarij, raptores, vel etiam qui res male acceptas comedunt, vel etiam emunt, vel etiam qui falsam pecuniam proximis scienter tribuunt. Et etiam qui non dant plene decimas, offertoria & iura Parochialia. Et etiam qui non persoluunt debita proximis suis, sicut promiserunt. Isti omnes non sunt absoluendi nec communicandi nisi iuxta posse suum velint restituere. Vnde dicitur in Decr. *Non dimittitur peccatum, nisi*

resti-

restituatur ablatum. dist. 34. generalis. O-
ctaui sunt, qui detrahunt & infamant proxi-
mos, & etiam qui fraudulenter loquuntur
cum proximis, & etiam qui perturbant pro-
ximos verbis iracundis, derisorijs & vitupe-
rijs. Insuper qui libenter audiunt, & citò
credunt detractoribus. Vnde dicitur in Decr.
*Qui falsum de alio profert, etiam qui crimina
citò credit, vterq; reus erit.* 11. *q.* 3. *Non so-
lum &c.* Noni sunt, viri & mulieres etiam
virgines quæ DEVM offendunt chorizando, &
etiam superbiendo in vestibus. Nam quæ-
cunque mulier & virgo sic se ornat, in crini-
bus, in facie, in peplis, in cingulis, in vesti-
bus, inspiciendo se in speculo, & hoc facit ex
superbia, alliciendo masculos ad malas con-
cupiscentias, talis persona peccat mortaliter.
Vnde dicit August. Meliùs est mulierem la-
nam suam texere, quàm impudicè chorizare.
Decimi sunt qui excedunt mensuram in cò-
medendo, bibendo, seque inebriant .:. Vn-
decimi sunt iracundi & inuidi, quia qui ira-
scuntur cum deliberatione, & consensu ratio-
nis, & cogitant in animo suo, quomodo pos-
sint se vindicare. Et si illam iram ostendant
verbis, scilicet maledicendo proximis. vel
etiam percutiendo, vel vulnerando, tunc gra-
uiùs adhuc peccant. Duodecimi qui in Ma-
trimonio male viuunt, scilicet quando vir
percutit ex ira, & sine causa vxorem, & etiam
mulier, quæ est inobediens marito in rebus
licitis, & insuper maledicit viro, vel etiam
quæ

quæ prouocat scienter maritum ad blasphemandum vel maledicendum. Et etiam parentes qui permittunt filios, filias, iurare, maledicere, blasphemare, damna proximis inferre, chorizare, fornicari. Et si non corrigunt peccata puerorum, tunc ipsi parentes lugebunt. Vnde ad Rom. 2. *Digni sunt morte non solùm qui faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus*. Vnde etiam dicitur in Decr. *Pari pœna puniendi sunt agentes & consentientes* 14. 9. 4. *Omnis*. Hîc adde temeraria iudicia, cogitationes, delectationes luxuriosas aliaq; peccata interna, quæ pro nihilo reputantur, susurrationes, seu dicta odiosa, vel facta relata alijs, quæ lædunt amicitiam. Hîc etiam aduerte circa choreas; illas à Doctoribus simpliciter non damnari, sed tantùm illas quæ fiunt ex mala intentione vel abusu &c. Vide Bass. pag. 465. n. 20.

QVÆRES II.

An Confeßarius si videat pœnitentem omittere, vel obliuisci alicuius peccati, teneatur illum de eo interrogare.

R*Esp.* Ordinariè teneri, qui cum agat partes Iudicis, munus eius est curare integritatem Sacramentalis huius Iudicij. Dico ordinariè, nam quandoque contingit, quod pœnitentes non existiment esse peccata mortalia, quæ talia iudicat Confessarius, & ex bona fide vel ignorantia non putent se teneri

ad ea

ad ea confitenda, nec fructus speretur inter-rogando & monendo; tunc potest non interrogare, de quo infra clariùs quæsito tertio. Sed quid si interroget Confessarius, & neget pænitens se fecisse, cùm tamen sciat Confessarius, tale peccatum ab eo commissum? *Resp.* Si sciat viâ aliquâ extra confessionem, potest eâ vti ad eum conuincendum: Quodsi nihilominùs neget, regulariter tenetur ei credere, aut existimare illum esse confessum, aut alia ex causa posse excusari, ad non aperiendum peccatum. Nam ordinariè in hoc foro standum est pænitenti pro se. Quod si via confessionis alteriùs complicis nouit, non potest eum conuincere: prudenter tamen (idq; propter varia pericula) potest interrogare, ita vt non aduertat pænitens, ex alterius confessione venire. Et tamen si neget, non potest absolutionem negare, quia non magis tenetur vni, quàm alteri credere. Frequenter contingit in confessione, quod vxor asserat aliquid, & illud maritus neget, sic & in alijs pænitentibus complicibus peccati, vnus suo modo, alter planè diuerso factum enarrant. Quid faceret Confessarius? Licet pro vna parte magis, quàm pro altera veritatem stare moraliter colligat, tamen non potest aliud dicere, quàm iudicet Dominus inter me, & te? Potest autem fieri, vt proprijs oculis peccatum viderit, vel peccantem blasphemis & iniuriosis verbis audierit, sciatque certò personam, non esse de ea confessam, sed perniriosè

men-

mentiri, nec vllo modo poſſe excuſari: tunc non debet abſoluere, cum certus ſit de indiſpoſitione. *Iac. March. Reſ. p. tr. 5. n. 6. Cap. 2.*

QVÆRES III.

Quid faciendum cum illo, qui numerum peccatorum non poteſt exprimere.

R*Eſp. cum cit March.* Aperiendam eſſe conſuetudinẽ quanta & quã diuturna fuerit, vt quantùm fieri poteſt ſtatus pænitentis intelligatur, dùm tempus & frequentia aliquo modo indicatur, vt toties in hebdomada, vel menſe vel anno. Qui autẽ non poteſt hæc etiã ſpecificare, dicat ſe valdè ſæpè hæc feciſſe, aut quaſi quotidie, aut frequenter in ſeptimana; hoc enim ſufficiet ad aliquo modo ſtatum aperiendum, prout poteſt. Ex his reſolutio patet caſuum frequentium. Primus eſt. Si accedat concubinarius; ſufficienter ſtatũ ſuum declarat, & numerum dicendo, ſe vno vel duobus annis concubinâ tanquam vxore vſum fuiſſe, continuâ cum ea cohabitatione & carnali conſuetudine.

2. Si meretrix dicat ſe tot annis expoſitam fuiſſe, & omni occaſione oblatâ peccaſſe fornicando & inducendo, ſi tamen ſpecialiter exprimere poſſit actus ſpecie differentes, à ſimplici fornicatione, vt puta cum coniungatis, aut conſanguineis, aut Sacerdotibus, aut Religioſis, carnale commercium habuerit, tenetur id exprimere. Alioqui ſi non poſſit dicat ſe quibus libet viris expoſitam fuiſſe.

3. Qui

3. Qui in odio proximi hæsit per annum; sufficit id exprimere, quia in tali mora temporis status declaratur, & confusè in ea explicatur numerus humano modo possibili; dicendo se quasi continuò, aut toties quoties persona illa menti occurrat, quod frequentissimè factum fuisse agnoscit, odium renouasse, vel malum voluisse, illique male dixisse aut mortem optasse.

4. Similes accesserit, dicat se per sex, aut septem annos iuramentis, blasphemijs, concussionibus deditum fuisse; sic & alia vitia militiæ ordinaria exprimere poterit. Putantque aliqui sufficienter exprimi saltem tali modo. Si tamen concussiones & violentiæ sunt quandoque enormes, vellem specificari.

5. Si vsurarius accedat, & dicat se decem annis vsuras cum omnibus accedentibus exercuisse, satis aperit statum.

6. Nummularius qui multis annis, vacauit cudendis, quibuscunque adulterinis aut circumcidendis monetis probis; satisfaciet dicendo se talem statum tot annis exercuisse. Confessarius tamen aduertat, quæ restitutio sit facienda vel Principi, vel Principis nummulario, vel alijs damnum passis, vel pijs causis, id etiam notet in prioribus casibus.

Item satisfacit qui rem alienam detinuit, quàm potuit Domino restituere, explicando tempus quo rem detinuit: quia præceptum explicandi numerum peccatorum, non obligat ad impossibile, sed id quod moraliter fieri

potest,

potest; vnde Confessarius in prædictis casibus, non debet se scrupulosum gerere, cogendo pænitentem, ad exprimendum certum numerum, nam sæpè accidit; vt pænitens explicando numerum faciliùs erret, quàm explicando solum modo tempus consuetudinis, aut iniquæ detentionis. March. cit. Cap. 3. Addit Bass. V. Confess. §. 4. n. 21.

Interni actus peccatorum declarari possunt, dicendo se fuisse paratum ad committendum, vel desiderasse tale peccatum, quotiès occasio vel memoria illius occurrebat.

Hic insuper aduertendum est quod rudes, qui agresti, & inculto modo confitentur sine numero & diligentia, cogendi non sunt repetere confessiones factas, cum indoctis Parochis: cùm enim bonâ fide confiteantur, & vniformem vitæ modum, & viuendi rationem habeant; statim ex confessione vnius anni conijciet prudens confessarius, quantum in reliquis annis peccauerint, & quot numero peccata commiserint. Quæ benè post Nauarrum & Herinques, adnotant Fagundes, Syluius, Diana & alij.

Porrò Confessarijs debet maior cura esse, de excitanda contritione, in suo pænitente, & firmo proposito non peccandi ampliùs, quàm de numero peccatorum nimis anxiè inquirendo, dùm aliquo modo status pænitentis agnosci potest. Nam velle rudes ad specialiorem numeri specificationem vrgere, potiùs est velle eos diuinare, quàm veri simi-

lia

lia confiteri; cum experientia constet, si vrgeantur verisimilem numerum dicere in specie: non nisi coniecturam parum verisimilem facere: videnturque solùm importunitatem Confessarij vrgentis voluisse fugere, coniecturalis alicuius numeri expressione: in diuersis enim peccatis ferè eundem numerum exprimunt, licet vnum præ altero longè frequentiùs commiserint. Meliùs itaque faciet Confessarius, si tales pænitentes inducat, vt simpliciter aperiant statum, modum viuendi, consuetudines, conuersationes, inclinationem, occurrentias & incentiua, vt ex illis prudenter colligat, constitutionem & malitiam, quibus huiusmodi peccatores grauantur. Vnde potest aliquis rusticus celans etiam per quadraginta annos enorme peccatum; per mediam horam expediri, quia cum vniformem duxisset vitam, facile eius status poterit cognosci, breuiter examinando ipsum, de cursu adolescentiæ & matrimonij.

QVÆRES IV.

Quid faciendum Confeßario, qui videt pænitentem versari per ignorantiam in statu de se malo?

R*Esp.* Reginaldus de pruden. Confessarij Cap. 4. Sect. 1. & 2. per sequentes propositiones

Prima est: quando confitentis obliuio, vel ignorantia vincibilis fuerit (quod colligi pote-

poterit ex eiusdem confitentis conditione, & ex dubitationibus quas facit) Confessarius obligatur illum instruere, & admonere de eo, quod nouit debere in confessione exprimi, & aduertit per talem obliuionem, aut ignorantiam taceri. Hanc propositionem (quam sine controuersia receptam esse notat Canus) satis confirmat obligatio, quàm Confessarius habet supplendi in confessione, quod necessarium est ad ipsius validitatem. Nam talis siue obliuio siue ignorantia, quæ de se culpabilis est non excusat à peccato mortali : ideoq; in tali casu obligatur sacerdos pænitentem instruere, quidquid sequatur: & siue prosit, siue obsit admonitio, eumque informare de veritate vt eâ cognitâ, resipiscens conteratur de tali peccato, sicque legitimè confiteatur. Quod si non faciat, & nihilominùs absolutionem petat, peccat mortaliter, peccato sacrilegij commissi, contra Sacramenti sanctitatem : in eius notabilem iniuriam : sique Confessarius eum impendat, tanquàm malè fungens Iudicis & Medici officio in re grauissima, infideliterque dispensans DEI mysteria, peccat quoque mortaliter, neque absolutio valet.

Iam quod visum est quibusdam, tunc Confessarium teneri quoque ad restitutionem, si pecatum fuerit commissum in damnum proximi, reijci potest: quia Confessarius ex officio, quod gerit, tenetur quidem animæ consulere pænitenti sibi confitenti: nec quicquam

quam consulere in malum proximi. Sed aliorum bono consulere non tenetur, nisi de communi lege charitatis. Vnde si interrogetur à pænitente, an restituere debeat, ipseque neget, tunc quidem tanquam cooperator iniuriæ, tenetur ad restitutionem; sicut teneretur quiuis alius similiter interrogatus, si consuleret nõ restituere: sed si pænitens non interroget, Confessarius ex eo quod audiat vsurarium. *v. g.* & culpabiliter tacens, nihil eum de restitutione moneat: quamuis peccet contra charitatem, non tamen contra iustitiam; quia ex officio quod gerit, non tenetur bono illius tertij, cui facienda est restitutio, ita consulere; vt contra debitum iustitiæ agat, non admonendo faciendam esse restitutionem.

Secunda propositio est. Quæcunque ignorantia sit pænitentis, si dubius de aliqua re interroget Confessarium hunc teneri veritatem illi aperire; quantumcunque id nihil sit profuturum, ratio est: quia pænitentis conscientia sic læsa est illo dubio, vt ipse desinat esse in bona fide: taciturnitatem verò Confessarij posset ipse interpretari, in fauorem, approbationemue sui erroris. Verùmtamen restringi posse videtur hæc propositio, vt non habeat locum quando pænitens interrogat, non vt verè dubius, sed vt scrupulo agitatus: quia per scrupulum, cum sit dubium carens fundamento, non aufertur bona fides, & inuincibilis ignorantia: adeò vt Confessa-

rius

rius ad vitanda grauia incommoda secutura, possit tacere aut dicere, vt abijciat scrupulũ.

Tertia propositio est. Quando pænitentis obliuio, vel ignorantia fuerit inuincibilis, tenetur Confessarius admonere eum de eo, quod ex tali obliuione vel ignorantia dicere prætermittit, si fructum verò similiter sperat, ex data informatione de veritate: hoc Canus confirmat; tùm quia Confessor absoluens pænitentem errantem circa materiam peccati mortalis,& in omnibus paratum corrigi, opere suo errorem illius confirmat, tùm quia Confessarius quidem vt Confessarius, tantùm est Iudex & Medicus, qui circa peccatum (à quo excusat ignorantia inuincibilis) munus suum exercet: tamen vt simul est proprius Sacerdos & Pastor, ac Doctor, infideliter ageret contra Magisterium sibi commissum, si nisi errantem non doceret: cùm videamus pænitentes ad eum tanquam ad DEI vicarium accedere: non tantùm vt absoluantur, sed etiam vt instruantur.

Quarta propositio: Cùm nulla Confessario datur spes, quòd pænitens ex informatione veritatis profecturus sit: satiùs tunc esse illum in sua ignorantia relinquere: siue ignorantia sit iuris Diuini, vel humani, siue ignorantia facti; & siue peccatum sit continuatum in damnum proximi, siue non sit. Pro hac multos Sanchez citat, & cum Nauarro censet eam procedere, non modò quoad peccatum comissum, sed etiam quoad committendum:

tendum: quando ipſum inuincibiliter ignoratur, nec eſt ſpes probabilis, quod is quod admiſſurus eſt illud, ſi moneatur, acquieſcet abſtinendo ab illo. Et ita (vt exemplo propoſito rem illuſtremus) in ſua ignorantia inuincibili relinquendus eſt: tùm is qui matrimonium contraxit, cùm impedimento dirimente: tùm etiam is qui ſimili modo contracturus eſt; quando probabiliter creditur in propoſito perſeueraturus, non obſtante monitione. Addit præterea Sanchez procedere, quantùmuis confeſſarius ita ſciret illud, de quo moneret vt ipſum probare poſſet; item quantùmuis malum, quod timetur ſecuturum ex admonitione prouenire deberet, non ex infirmitate, ſed ex malitia admoniti. In confirmationem autem propoſitionis huius Medina, & Canus adferunt dictum D. Auguſtini quod refertur in Cap. Si quis 2. de pænit. diſt. 7. *Si ſcirem nihil tibi prodeſſe non te monerem, non te terrerem.* Itemque alterum, quod vt rationi conſentaneum vſurpatur à Theologis ex Saluſtio in Catilinaria. *Fruſtra niti & nihil aliud laborando, quàm odium quærere; extrema dementia eſt.* Quibus accedit ratio; quòd nulla lex obliget ad actus inutiles, & otioſos: qualis cenſeretur dicta admonitio, vt potè quæ longè aberret à fine in quem ordinatur. Is enim eſt bonum confitentis, ſicut finis correptionis fraternæ, eſt bonum eius qui corrigitur; bonum autem confitentis per talem admonitionem non

C pro-

promoueretur, sed impediretur: vt ex eo patet, quòd in tali casu, si ille monitus de veritate non acquiescat monitioni, incapax sit absolutionis; manens verò in ignorantia sua inuincibili non informatus de veritate, sicut potest sufficienter conteri de omnibus peccatis suis, & confitens de omnibus quorum memoriam habet, discussa diligenter conscientia; sic etiam dignus potest haberi absolutione. Quod autem Adrianus in contrarium adfert, ostendendo scandalum permittendum esse potius, quàm omittendam veritatis declarationem, Canus admonet; intelligendum esse de publico Doctore, cuius doctrina licet alijs sit odor mortis in mortem, debet nihilominùs tradi populo. Itaque doctrina quidem, quæ ordinatur ad bonum publicum, non est intermittenda ob malum priuatum; sed doctrina quæ pro fine habet bonum priuatum cessante tali fine, ipsa quoque cessare debet. Vnde sequitur præfatam admonitionem cessare debere, quando ea creditur non cessura in confitentis priuatum bonum, quòd est illius finis. Excipe casum in quo ex ignorantia timeretur notabile detrimentum boni communis; cui postponendum est bonum priuatum: cuiusmodi casus Sanchez exemplum proponit: si Parochus ex ignorantia populum suum erroribus in fide aut in moribus imbueret: aut si publica famâ esset de inualiditate Matrimonij suorum cohabitantium.

Ex di-

Ex dictis resoluitur facile, quid à Confessario in multis euentibus agendum sit, vt censeatur cum istiusmodi prudentia procedere: nempè si Berta bona fide contraxit matrimonium cum Petro, credens probabilibus argumentis priorem suum maritũ esse mortuum, quod est laborare inuincibili ignorantia facti, seu nescire inuincibiliter, quod de facto prior ipsius maritus adhuc viuat. Vel si Petrus nupsit Marthæ cuius antea sororem cognouerat, bona fide putans matrimonium esse validum, & dispensationem moraliter impossibilem, aut summè difficilem. Item si aliquis contractum vsurarium fecerit ignorans inuincibiliter talem esse, eò quod in illo palliata vsura sit valde occulta, atque ille adierit viros doctos & fide dignos ad habendum consilium, & responsum acceperit tale quid sibi esse licitum. In omnibus & similibus prudenter (prout tenetur) aget Confessarius, si credens suum consilium profecturum admoneat; sin minus non admoneat, siue id sit in detrimentum proximi, siue non: & siue sit contra ius humanum, siue contra Diuinum inquit Canus, addens id intelligendum esse, cum nec statim nec postea fructus admonitionis speratur. Quam doctrinam Medina quoque inculcat inquiens: si verisimile est quod confitens, si ei veritas quam inuincibiliter ignorat, notificetur, ita scandalizabitur quod nunquàm finis notificationis eueniet: nempè quòd propterea non recedat à pec-

cato, nec proximo læso satisfaciat: Confessarium malè agere informando illum de tali veritate, debereque sine tali informatione ipsum absoluere. E. g. Si quis iuridicè in iudicio torquendus putet, omninò sibi licere veritatem negare ad liberandum se à morte, & infamia, non est monendus id ipsi esse licitum, sed sufficiet interrogare in vniuersum; an sit paratus quiduis pati potiùs, quàm DEVM offendere? Si enim pænitens non tenetur particulares comparationes sumere (vt pati extremi supplicij ignominiam, & sic de similibus) ad explorandam suam contritionem, multòminùs tenetur Confessarius ab illo eos interrogare.

Iam si scandalum quod euenturum timetur momentaneum sit, ita; vt non speretur quidem tunc fructus admonitionis, spes sit tamen eum secuturum, Confessarius tenetur pænitentem ipsum informare de veritate, quam ignorat; pro quâ doctrinâ Sanchez plures Authores referens: addit cum eo Medina: præstare monitionem fieri post absolutionem, quàm ante; ne ex perturbatione gratia, & fructus Sacramenti impediatur.

Addit adhuc Canus, si alicunde constaret fore vt pænitens moneatur ab alio Confessario; qui imprudenter malo ipsius medebitur, consultiùs esse ignorantem admonere: nisi adhibendum sit remedium intolerabile, quale censebitur, si exemplis supra positis addas susceptos esse filios ex existimato matrimo-

trimonio, diuturnam cohabitationem, ſcandalum publicum, & ſimilia: Quo euentu inquit Canus, nullus tam imprudens erit, quin præſens horreat periculum, tùm perplexitatis, & difficultatis, in quod conijcientur, qui ſunt in bona fide: tùm occaſiones peccandi capiendas ab alijs, qui alioquin ſunt in bono ſtatu. Id quod (alijs citatis) Sanchez ita verum eſſe vult, vt in eiuſmodi caſu Confeſſarius nolentem debitum coniugale reddere, debeat ad id cogere, tanquàm à peccato excuſatum ob ignorantiam inuincibilem, ſi reddat: & peccantem contra conſcientiam, ſi non reddat. Neque mentietur dicendo illum eſſe ſuum coniugem, cum ſit communi exiſtimatione; ſicut nec mentita eſt B. V. cùm dixit CHRISTO: *Ecce Pater tuus, & ego dolentes quærebamus te: Luc. 2.* quia quamuis S. Ioſeph, non eſſet verè Pater CHRISTI, erat tamen reputatione communi. Infert idem Sanchez argumento à maiori: quando pænitens ſub lethali culpa tenetur ad aliquid adeò difficile, vt Confeſſarius credat ipſum non eſſe tunc æquo animo accepturum admonitionem, aliàs verò admiſſurum melius, quàm diu nouit eum excuſari, per ignorantiam inuincibilem, poſſe tacere, & in tempus opportunius admonitionem differre: adeoq; prudenter agere Confeſſarios eos, qui non omnia ad quæ tenentur pænitentes, ſimul, primaque vice aperiunt; nè deterriti abſtineant omninò à confeſſione; ſed ipſos pau-

latim docent de ijs, ad quæ tenentur. Quâ quidem in re opus est magna circumspectione, in eaque vt plena periculi implorandum est seriò diuinum auxilium, vt vnctio Spiritus S. nos doceat. Hæc Reginaldus cit.

QVÆRES V.

Quale iudicium feret Confeßarius de illo, qui putat actum suum, v. g. comestionem frusti panis vesperi die veneris, peccatum in genere, non determinando suam voluntatem ad peccatum mortale vel veniale.

AD decisionem huius difficultatis ex qua plures dissolui possunt, sunt quædam supponenda.

1. *Hominem* vt more humano agat, necesse est, vt actus suos (non disputo hic an dentur aliqui actus indifferentes) puta cogitationes, verba, & opera, non perperam, non temere, aut inconsideratè; sed iuxta rationem ac conscientiam bonis legibus informatam dirigat: decet enim rationalem hominem, nihil velle prosequi, nisi bonum rationale seu honestum, ac rationi consentaneum ad quod ipsa natura humana (præcisa corruptione peccati originalis) propendet: nam & ipsi Ethnici vanum & belluinum esse iudicarunt sectari delectationes, carnales, & quæ ad rem non pertinent, quòd & Apostolus ad Ephes 5. reprehendit. Apertiùs & acriùs Saluator noster, nos hâc de re commonet Matt. 12.

Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die Iudicij. Vbi verbum otiosum explicant DD. quod caret aut ratione iustæ necessitatis, aut intentione piæ vtilitatis, aut quod sine fructu aliquo, puta necessariæ recreationis proximi, aut subuentionis alicuius, profertur. Sanctus quoque Paulus ad Rom. 19. *Omne quod non est ex fide peccatum est.* Id est (iuxta doctrinam interpretum) ex dictamine rationis, aut rectæ conscientiæ, nisi vt addunt Theologi indeliberatio vel ignorantia excuset. Vt autem aliquis actus sit meritorius vitæ æternæ, præter dictamen rationis, necesse est, vt fiat in gratia ex charitate, seu intentione ac desiderio placendi Deo, quod Apostolus ab omnibus Christianis requirit, per illa verba. *Quidquid facitis in nomine Domini nostri, in honorem* Dei *facite.*

2. *Suppono.* Magni momenti esse iudicium ac dictamen conscientiæ ad omne peccatum, non tantùm vt sit; vel non sit, sed etiam vt graue sit vel leue : imò ab eo pendet totum ; non tantùm cùm conscientia sit eronea; sed etiam cum vera. v. g. putat quis crucem stramineam transcendere peccatum mortale , & tamen transcendit, peccat mortaliter . existimat veniale, venialiter : quia cùm voluntas feratur in obiectum, non vt est à parte rei ; sed vt sibi ab intellectu proponitur (nam ipsa cæca est) talem etiam ab illo obiecto contrahit

bonitatem vel malitiam, iuxta scripturam. *Qui adhæret* Deo, *vnus cum eo Spiritus efficitur. Accedite ad eum, & illuminamini. Abominabiles facti sunt, sicut ea quæ dilexerunt.*

3. *Suppono.* Cùm in actu quopiam occurrit ratio aliqua dubitandi, vel rationabilis suspicio, sitne malum graue vel leue; tenemur sub peccato mortali, vel illud non prosequi, vel illud examinare, ne nos periculo Devm offendendi exponamus: qui occursus (ait Bress. lib. 5. Cap. 20.) ordinariè occurrit intelligentioribus; nam rudioribus vt plurimùm ne quidem in confuso occurrere solet vlla ratio dubitandi, vel cogitandi de peccato graui, etiam contra leges naturales, quæ remotè deducuntur ex primis principijs naturalibus, vti sunt aliquæ detractiones, susurrationes, aspectus lasciui &c. Nam enormia peccata in quibus clara malitia apparet, facile eorum conscientias mouere possunt, ratione primorum principiorum. *Declina à malo fac bonum. Quod tibi non vis fieri, non id feceris alteri &c. Homini iuxta rationem viuendum,* Devm *esse colendum &c.*

His præmissis: respondeo ad propositam difficultatem, ille pænitens est inquirendus, an per illam comestionem putauerit, vel dubitauerit se peccaturum grauiter vel leuiter? tunc ex sua responsione de peccato mortali vel veniali erit iudicandus: ratio patet ex præsuppositis. Quod si dicat se putasse peccatum in communi, tunc censendus est reus

pec-

peccati venialis, quia peccatum in confusò apprehensum, iuxta plures DD. quos citat Bassæus. V. Conscien. n. 39. non excedit peccati venialis limites, præsertim si homo sit timoratæ conscientiæ, paratus si ipsi rationabilis suspicio suboriretur de grauitate peccati mortalis, relinquere illam comestionem: sin autem malitiosæ voluntatis deprehenditur, vel prorsus negligens DEVM, & suam salutem, est præsumendum contra ipsum, quod se exposuerit peccato mortali &c. Confessarij enim prudentiores (Bress. lib. 5. Cap. 6.) excusant à peccato formali, saltem mortali eos, quos aliundè norunt, teneros conscientiâ & timentes DEVM: & si constet materialiter peccâsse: secus làxos conscientiâ & peccatis mortalibus assuetos.

Ideò benè præmonet Bress. cit. vt Confessarij (dum ratio subest) examinent pænitentes quâ conscientiâ malum fecerint? & admoneant de nullitate peccati, vbi non est; nè postea peccent in simili, ex conscientia erroneâ. Deinde quia pænitens potest sibi post actum commissum vel omissum formare conscientiam erroneam de peccato mortali, illudque inutiliter confiteri. E.g. spuit aliquis in terram postquàm benè deglutiuit hostiam Sacram; posteà se reflectens putat se commisisse peccatum mortale, quod illo die quo communicauerat, spuerit in terram: similiter æger non valens Sacro interesse die festo, arbitratur se peccare mortaliter, &c. Isti

non sunt censendi obnoxij esse peccato mortali, nec ab eo asoluendi, quia nullam materiam afferunt: nam voluntas ipsorum non fuit determinata ad malum, ante illam commissionem, vel in ipsa omissione; per consequens nullam malitiam contraxit. Vt enim quis reatum culpæ in foro conscientiæ contrahat, debet primò cognoscere, vel dubitare, aut rationabiliter suspicari illum actum quem committit, vel omittit esse contra legem Diuinam, deindè illum per voluntatem approbare, vel reprobare: aliàs ipsi in culpam non reputabitur. Dixi rationabiliter suspicari; nam ex leuibus suspicionibus non tenetur homo libertatem suam agendi relinquere, ac se scrupulis & perplexitati in suis actionibus exponere. Dixi in foro conscientiæ; nam in foro fori præsumitur contra sic delinquentem culpa.

Ex his collige primò. Peccata per ignorantiam, inaduertentiam, & obliuionem inculpabilem commissa, non esse pro peccatis reputanda, quia ab intellectu non sunt apprehensa, nec à voluntate approbata. Secus si quis aduerteret obligationem discendi, considerandi, vel recordandi, & voluntariè negligeret, tunc postea actus mali qui ex illa ignorantia, obliuione, inaduertentia sequerentur; culpabiles essent. Vnde rudes dum aduertunt necessaria salutis sibi omninò addiscenda, possuntque addiscere ac negligunt, per illam ignorantiam non excusantur à peccato.

Item

Item Confeſſarij expoſiti pro confeſſionibus excipiendis diuerſi ſtatus hominum, negligentes ſtudium caſuum conſcientiæ. Item Iudices, ſuperiores, alijq́ue officiales ignorantes obligationes ſuorum officiorum, ſi contra illas delinquant per ignorantiam; rei fiunt culpæ mortalis, vel venialis &c. In contrarium ſi in aliquem cogitationes vindicatiuæ, luxurioſæ, inuidioſæ &c. incidant, non peccat mortaliter in ipſis immorando, niſi poſtquam aduerterit illas eſſe contra legem Diuinam; peccatum enim non in parte inferiori animæ, ſed in ſuperiori, quæ res æternas & diuinas conſiderat, committitur iuxta DD.

Petes: Quid cenſendum de eo qui in aliquo caſu ita eſt perplexus, vt in quamcunq́ue partem ſe verterit, quidquid aget vel omittat peccare debeat? *Reſp.* Faciat diligentiam quam poteſt, & vbi minus malum viderit eligat, non quâ malum, ſed quaſi medium neceſſarium ad euadendum peccatum mortale. Quod ſi aduertere non poteſt, vtrum ſit minus malum, vel ſaltem aliqua ſpecies boni, eſtq́ue vrgens neceſſitas agendi vel omittendi; liberum eſt illi vtramuis partem eligere: nam tunc ratione defectus libertatis non peccabit, quia peccatum adeò eſt liberum, vt ſi liberum non ſit; peccatum non maneat. *V. g.* Opilio putat ſe peccare die Dominico, ſiue deſerendo gregem, eat ad templum audiatq́; Sacrum; ſiue non eundo; gregem cuſtodiat: neç habet à quo in illa perplexitate conſilium

petat, tunc ex defectu libertatis censendus est quidquid eligat non peccare.

Dices poterat ille gregem deserere & ire ad templum. *Resp.* quod per hoc non fuisset liber in conscientia ab alia perturbatione, quòd videlicet contra iustitiam exposuerit gregem periculo; vnde licet hic fuisset libertas Physica, non tamen fuit moralis, quia (vt supponitur) siue desereret gregem, siue non, contra conscientiam æquè videretur incurrere offensam Diuinam.

Non repugnat tamen posse dari talem perplexitatem ratione conscientiæ erroneæ; præsertim in ijs qui nesciunt discernere inter actus ex se intrinsece vel extrinsece malos, vel in aliqua necessitate iusta nesciunt, vti æquiuocatione, vel mentis restrictione.

QVÆRES VI.

An qui ex ignorantiâ, obliuione, impræparatione, omisit aliquod peccatum mortale, vel circumstantiam necessariam, in confessione: vel non habuit debitum dolorem, aut propositum pro peccatis; inualidam faciat confessionem, eamq́ repetere teneatur?

ANtequam his difficultatibus quæ multas anxietates Confessarijs quandoque pariunt, respondeam, suppono primò; Confessionem esse inualidam, & iterandam, quotiès pænitens conticuit voluntariè aliquod peccatum

catum mortale, ſine iuſta & legitima cauſa; aut non præmiſit debitum examen conſcientiæ. Item quandò non habuit debitum dolorem, id eſt ſaltem attritionem ſupernaturalem, quam Concil. Trid. SS. 14. Cap. 4. vocat donum DEI, & Spiritus S. impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm mouentis, quo pænitens adiutus viam ſibi ad iuſtitiam parat: dolendo pro peccato quatenus eſt offenſa DEI; ſed non ita feruide & ſuper omnia vt par eſt, vel illud deteſtando propter malum æternum, vel temporale, cum reſpectu ad DEVM punientem. Attritio enim naturalis, puta, dum quis dolet ob amiſſionem bonorum, ob inquietudinem conſcientiæ, ob periculum vitæ &c. quæ propter peccatum incurrit nihil valet, etiam ad pænitentiam informem. Vnde malefactor ſi talem dolorem pro confeſſione affert, quod ſit *v. g.* capite plectendus, nullum habendo reſpectum ad DEVM, non ſaluaretur. Ita DD. citati à Baſſ. v. Attritio.

Item illa attritio, quæ non eſt vniuerſalis non ſufficit: id eſt dum quis de omnibus peccatis quæ menti facto examine occurrunt, & de alijs commiſſis, quæ in mentem non veniunt nullum dolorem oſtendit: debet enim ſe extendere ſupra omnia peccata ſicut & contritio, putata quoq́ue attritio (bona etiã fide) pro Sacramento pænitentiæ, prorſus non eſt ſufficiens; ſicut ſi quis putaret ſe orthodoxam fidem habere, quâ caret; non iuſtificaretur.

Insuper illa confessio iteranda, in qua pænitens firmum & efficax propositum peccata omnia mortalia vitandi, & saltem aliqua venialia, dum sola venialia confitetur in se non stabilit. Vnde & ille timor, quo quis dolet ob metum gehennæ, sed ita est affectus, vt si pæna non esset, non præcaueret peccatum, reddit irritum Sacramentum: nam non excludit simpliciter voluntatem peccandi. D. Thom. 2. 28. 9. 19. ar. 4.

2. Suppono. Ignorantiam, obliuionem, dolorem insufficientem &c. oriri ex triplici negligentia, vt vna sit leuis, dum videlicet pænitens tantam inquisitionem circa peccata mortalia præmittit, quantam adhiberet in aliquo negotio graui, vel arduo, excitatq; in se dolorem supernaturalem per gratiam præuenientem, cum proposito firmo & efficaci ampliùs DEVM non offendendi: nihilominùs aliquem defectum ex humana fragilitate in his committit. Alia negligentia potest esse grauis, ac mortaliter culpabilis; dùm videlicet aliquis aduertit se teneri ad diligens examen, aliaque requisita pænitentiæ Sacramenti, attamen rebus alijs ex inordinato affectu distractus, vel acediæ deditus, minùs quàm mediocri diligentia suam conscientiam discutit; vnde aliqua peccata mortalia non aduertit; vel cognita, absolutè non detestatur propter DEVM: Tertia dicitur crassa & supina quando circa salutem animæ suæ tam segniter agit, vt parum vel nihil censeatur egisse.

De ignorantia igitur, obliuione, impræparatione &c. quæ ex leui negligentia procedunt, certum eſt quod confeſſionem non irritent; verùm circa illas quæ ex graui negligentia proueniunt, ſunt multæ difficultates apud DD. nam ex parte integritatis, dicunt quidam, quod cum ad valorem confeſſionis & de ſubſtantia Sacramenti, ſit integritas formalis neceſſaria, vt nihil ſcienter & voluntariè reticeatur; ad hanc integritatem ſufficiat, quòd ſit per ſe intenta, quantùm eſt ex directa voluntate pænitentis, & quod aliqualis diligentia ad eam adhibeatur, quamuis non ſit illa tota, quæ præcepta eſt, etiamſi ob defectum eius peccetur, dummodò defectus, nec ſit directè voluntarius, nec ſummâ quadam negligentiâ; ſed ſolùm communi & ordinariâ, ſit culpabilis, etiam culpa mortali. Vnde infert hæc ſententia, poſſe aliquam eſſe confeſſionem validam in ratione Sacramenti; & non ad effectum gratiæ iuſtificantis? ſed quæ informis maneat ſine illa; proptet defectum integritatis. Idem aſſerunt alij ex parte doloris: multi enim ad Confeſſionem veniunt Spiritu humano; vti propter infamiam, vel ex quadam honeſtate ciuili, vel quia ita conſuetum eſt fieri &c. qui gratiam quidem non recipiunt propter defectum diſpoſitionis; tamen verè ſe accuſant, & ſubijciunt ſe clauibus Eccleſiæ; cum propoſito ampliùs non peccandi: Ergò Sacramentaliter confitentur, & recipiunt Sacramentum pænitentiæ,

tiæ, licet sine gratia. Ita inter alios Nauarus in Man. Cap. 9. n. 13. dicens. Minorem contritionem sufficere ad veritatem Sacramenti, quàm ad eius affectum obtinendum: deindè licet ignorantia vincibilis opponatur gratiæ; non tamen opponitur validitati Sacramenti: nam huic solùm aduersatur ex certa scientia.

Idem quoque docent quo ad propositum: fit enim aliquando, vt pænitens putet se habere propositum abstinendi in posterum à peccatis, qui tamen non habet: nam vel in re non est paratus adhibere efficacia remedia, & vitare occasiones proximas: vel habet tantùm veleitatem quandam, & non perfectam volitionem non peccandi: licet bona fide putet se sufficienter dispositum, & talis potest se verè excusare, non tamen recipere gratiam, quàm postea potest habere; dùm illas res omissas, (non habens aliud peccatum mortale) supplet, expressiùs confitendo, aut magis generaliùs & perfectiùs dolendo, ac firmiùs proponendo.

Ex his colligunt sequentes assertiones. Prima, illos qui ex ignorantia mortaliter culpabili, committunt peccata mortalia, v. g. delectationes morosas, pollutiones, tactus impudicos, vltionem iniuriæ, aliquos contractus vsurarios &c. non tamen confitentur, nec dolent, nec proponunt ab his abstinere, quia nesciunt esse peccata mortalia, si tamen scirent, & parati essent illa confiteri; excu-

sari possent ab iteranda confessione: & satisfacerent repetendo peccata illa cũ dolore & proposito, qui defectus vt plurimùm accidit in pueris, puellis, rusticis, alijsque rudibus. Idem dicendum de numero & circumstantijs peccatorum omissis ex prædicta gnorantiâ: sufficit enim cognita obligatione illas confitendi, in confessione explicare. *Baßæus V. Confess. §. 6. n. 6. 8.*

Eadem ratio currit, si quis ob aliquam causam, bona fide putet, licet fallatur, se non teneri ad confessionem alicuius peccati, quamuis sciat illud esse mortale; vt potest accidere in ijs qui habentes animum ad aliqua Sacra loca peregrinandi, grauia peccata coram suis Parochis reticent, vel ne illos scandalizent, vel quia putant se non posse ab illis peccatis per hos absolui, aut rationabiliter suspicantur se per eos aliquo casu, coram alijs infamandos. Ostende mihi Authores errasti Frater

Colligunt secundo, qui in prima confessione culpabiliter prætermisit aliquod peccatum ex ignorantia vincibili, aut etiam scienter; sed in reliquis confessionibus prætermisit bona fide, eò quod nullam de tali peccato, aut de tali omissione cogitationem habuerit facto diligenter examine: aut eò quod in reliquis confessionibus prudenti ratione iudicauerit, illud non fuisse peccatum: non tenetur repetere confessiones bona fide factas, sed sufficiet illam reassumere, in qua culpabiliter ex ignorantia vincibili, aut etiam sci-

enter

enter peccatum commisit, illudque peccatum & eius omissionem coram Confessario cum dolore confiteri. *Ita plures Authores sentiunt citati à Bussæo V. ignorantia, n. 9.*

Plùs addit Possevinus de pænitentia C 7. n. 28. quod illæ qui præ verecundia aliquid omisit sciens quidem malè se agere, sed nesciens confessionem non valere: tantùm teneatur illud quod reticuit dicere, cum illa confessione inualida. Hanc tamen ipsius doctrinam Iacob. Marchan. improbat, dicens: hanc ignorantiam, vt plurimùm esse culpabilem; nam hoc Sacramentum à CHRISTO etiam ad hunc finem institutum est (vt docet Bellarminus de pænitentia) vt hic pænitens erubescat tam intus apud semetipsum de turpitudine & fæditate animæ propriæ, quàm foris apud Confessarium de opprobrio, seu quod defectuosus habeatur à Confessario: & qui se ab hoc pudore subtrahit, videtur ob amorem sui inordinatum quo excæcatur, non sincere cum DEO & Confessario agere, per consequens absolutè inualidam facere confessionem.

Colligunt tertiò. Vt ille pænitens qui dolebat pro peccato & habebat propositum non peccandi ampliùs, sed imperfectè & insufficienter tantum doleat de illa imperfectione illamque confiteatur. Toletus lib. 3. Cap. 10. n. 3.

His assertionibus opponunt se alij DD. apud Bass. v. Confess. §. 5. n. 7. Et quidem quoad

quoad integritatem dicunt eam tantùm esse formalem, in qua homo nihil omittit peccando mortaliter; siue ex scientia, siue ex ignorantia, aut obliuione culpabili; ac proinde nullam dari confessionem validam & informem ob defectum integritatis. Similiter ex parte doloris, quod hic sit pars essentialis Sacramenti, ideò non potest confici tale Sacramentum, quin recipiatur in subiecto dispo- sito, & consequenter in illo habeat effectum, atque ita formatum: proinde istas confessiones esse iterandas. Hæc sententia quia in praxi est securior, ideò optimum consilium censet esse Bass. citatus suadere talibus vt vnam generalem confessionem totius vitæ faciant: tùm vt pluribus scrupulis & fortè sacrilegijs liberentur, tum vt ad maiorem profectum in vita Christiana, maioresque gratias præparentur.

De ijs autem qui crassa ac supina negligentia in suis confessionibus laborant, siue quoad integritatẽ, siue quoad dolorem, & propositum, non est dubium quin illas vt potè inualidas repetere debeant. Inueniuntur enim aliquando non tantùm inter rudes; sed etiam inter politiores, qui amore sui inordinato, passionibus animi indomitis, concupiscentiâ carnalium voluptatum, nimia solicitudinæ pecuniæ, & diuitiarum; superbia vitæ in se ipsis corrupti & excæcati; aliquos suos actus, quibus grauiter DEVM & proximum offendunt; pro iniquitatibus non reputant.

putant. Vel etiam consuetudine peccandi obdurati, vel nimium de misericordia diuina præsumentes, vel minùs offensam Dei æstimantes, peccata mortalia pro venialibus æstimant; proindeque de illis non compunguntur, nec illa confitentur. Quapropter illi qui res alienas, decimas, legata, mercedem, aliaque debita, per plures annos vanis prætensionibus delusi detinent; qui concubinas, odia, proximas occasiones peccandi fouent; subditos opprimunt, qui citò & facilè sine vllo studio emendationis recidiuant, & alij his similes; nulliter confessiones suas persoluunt, etiamsi optima fide confiteantur. His enim tantùm vt docet Melchior Cano in Releĉt. de pænitentia p. 6. bona fides in confessione suffragatur, etiamsi fallantur; qui saltem mediocrem curam animæ suæ gerunt; non autem impijs.

Petes quomodo Confessarius istam crassam negligentiam in pænitente deprehendet. Respondet Nugnus in 3. p. tom. 4. 9. ar. 1. quoad integritatem, si plura peccata pænitenti memoriæ occurrant, quàm ipse sit confessus; examen non fuit sufficiens, & sunt confessiones iterandæ; si autem multò pauciora confessis, tunc satis erit confiteri omissa cum ista negligentia saltem ad cautelam. Item si plura venialia fatebatur, & saltem vnum mortale temerè celauit, tot sacrilegia commisit, quot confessiones hoc modo non integras persoluit.

Hic

Hîc etiam aduerte dùm Confessarius extrahit per examen ex corde pænitentis aliquod peccatum mortale; quod ille temerè ex crassa negligentia, aut ex pudore erat celaturus, si non examinaretur; pænitentem moneat de inualiditate confessionis, & vt pro ista vel impræparatione, vel præ concepto sacrilegio grauiter doleat. *Bass. V. Conf.* §. 4. *n.* 6.

Quoad defectum doloris & propositi respondet Nauarus, Suarez, Graffius. In quibus per aliquot tempora nullus apparet profectus; de ijs præsumitur, quod fictiuum habuerint propositum. Igitur dùm Confessarius deprehendit in aliquo pænitente inueteratam consuetudinem peccati; inquirat quanto tempore hoc malum frequentat? An sciuerit dolorem & propositum in confessione adhibendum esse? si respondeat pænitens affirmatiuè, seque his vsum fuisse, tunc ad cautelam admoneat, vt pro his, & antea confessis; maiorem dolorem ob DEVM offensum eliciat, ac pro tot confessionibus ac sacris Communionibus fortè sine debito dolore ac proposito peractis; animum suum affligat; firmiusque propositum assumat dignos fructus pænitentiæ DEI auxilio faciendi: sin autem aliquam friuolam excusationem attulerit: *v. g.* Se non esse iure victum de soluendis (quas aduertit debitas) decimis, debere se amicis accomodare, sese ab inimico grauissimè læsum non potuisse illam offensam condonare, plures esse huius farinæ homines

in

in mundo &c. tunc iubeat repetere præteritas confessiones; & si non potest sine scandalo ipsum ad se præparandum remittere, ipse per interrogatoria eum adiuuet; admoneatque attritionem quæ est sine firmo & efficaci proposito emendationis, etiam cum Sacramento nihil valere.

Verùm obijcies cum sancio in select. q. disp. 9. n. 6. Confessarium non habere ius interrogandi pænitentem de consuetudine peccandi, quia si contritus sit & propositum habeat non peccandi dignus est absolutione.

Respondet Dianna cum alijs par. 1. Tract. 7. Res. 15. & 55. quod quamuis pænitens non teneatur explicare consuetudinem peccandi, nisi oriatur ex occasione proxima, quàm vitaré tenetur; potest nihilominus Confessarius ad dignoscendum propositum pænitentis, illum de consuetudine interrogare; nam consuetudo peccandi arguit infirmum propositum, & in tali casu pænitens tenetur illam confiteri, quia Confessarius iure interrogat; potestque si opus sit consuetudinario absolutionem differre, plus vel minus vt eius prudentia dictabit. Deinde Sancius requirit extraordinaria signa contritionis & propositi, quæ raró vel nunquàm in consuetudinarijs præsertim rudibus, qui minùs valorem diuinæ offensæ & gratiæ æstimant, inueniuntur. Insuper Dianna p. 5. tract. 14. Res. 104. addit ex Palao: Sancij hoc dogma bene procedere de Confessario vt Iudex est:

quia

quia tamen eſt etiam medicus, debet medicamentum adhibere ad præcauenda peccata futura, qualis eſt dilatio abſolutionis &c. Quantùmuis enim contritionis & propoſiti ſigna in pænitente agnoſcat, ſemper poteſt iuſtè timere non fore remouendam occaſionem, ſi abſolutionem concedat. Maiora ex Megala: Abſolutionem non eſſe impertiendam concubinario antequam concubinam expellat, etiamſi abſit recidiuæ periculum, ſi adeſt ſcandalum vnius vel duorum; idque etiam in articulo mortis ſi tempus ſuppetat; idem etiam procedere; ſi illa cùm non ſit, iudicatur tamen à populo vt concubina; nam etiam à ſpecie mali cauendum eſt. Ita cum citatis DD. Dianna.

Certè hic Author multarũ grauiſſimarum difficultatum, ſummo cum commodo Confeſſariorum, præſertim qui ex profeſſo Sacris confeſſionibus paſſim ad ſe recurrentium vacant; benignas reſolutiones ex pluribus collegit; nihilominùs cenſente Eminentiſſimo Cardinali Lugo; potius ab ijs qui ſtabilia fundamenta in doctrina Caſiſtica iecerunt, quàm ab incipientibus vſurpandus eſt: ne fortè neceſſarias circumſtantias, quas ipſe in multis caſibus ſupponit, minùs aduertentes, grauiùs errent; cùm etiam illi qui ipſum compendiarunt (excepto R. P. Auſonio Noctinot quanquam & hic conſideratè legendus eſt,) ſensũ eius nõ ſint aſſecuti quos contra ipſemet Dianna in principio ſuæ primæ partis

Lecto-

Lectorem præcauet: deinde ne quis sibi, vel alijs habenas peccandi laxet; in ipso corpore præmonet se perfectionem Christianam in suis resolutionibus non profiteri, sed languenti animæ mederi: demum indicat, vt confessarius pænitenti ante factum illa quæ videntur vergere in libertatem agendi; non suadeat; post factum non condemnet. Et quidem iustissimè, quia natura nostra ex se ad malum prona, potiùs est stringenda, quàm laxanda. Vide hâc de re Laurent. Aponte in Cap. 7. Matt. Digress. 1. satis doctè & Zelosè discurrentem.

Petes: quid si Confessarius dubitet de pænitente, an ille ex graui vel grauissima negligentia aliquid substantiale in præteritis confessionibus omiserit, an cum eo debeat omnes repetere. *Resp.* affirmatiuè quia possessio stat pro Sacramento, ne indignè tractetur, & ne pænitens in periculo damnationis relinquatur. Addit *Bass. V. Confess* §. 5. *n.* 7. quod iuxta communem DD. sententiam Confessarius mortaliter peccet absoluens illum, quem contritum, vel saltem attritum non esse certo vel probabiliter sibi persuadet, aut non integrè quatenùs ipsi possibile est confessum. Proindè tenetur Confessarius ante absolutionem talem de hac ipsa re examinare, & si defectum reperiat pænitentem salubri exhortatione disponere, similiter & pænitens cui constat de insufficientia doloris, aut propositi ad gratiam obtinendam; non potest

licitè

licitè absolutionem petere, aliàs committeret sacrilegium, deficiendo sciens volens in substantialibus Sacramenti: Idem V. Confess. §. 6. n. 8. Cæterùm negari non potest, esse tutiorem sententiam illorum, qui docent, per se loquendo, semper esse necessarium, vt homo bonâ fide accedat ad Sacramentum pænitentiæ, putans se esse contritum. Quamuis enim ~~practicè~~ verum sit, attritionem cognitam cum Sacramento pænitentiæ, sufficere tamen hoc non est de fide certum, & idem falsum esse potest; quia viri maximè sapientes oppositum sentiunt.

Proinde quidam DD. sapientissimè aduertunt, hominem in fine vitæ ex charitate erga se, teneri ad perfectam contritionem procurandam.

---

§. 3.

De quibusdam similibus in ignorantiâ rudium.

QVÆRES I.

Quid faciet Confeßarius cum fatuis, semifatuis & Dæmoniacis.

R*Esp.* Bassæus cum alijs DD. In articulo mortis potest Sacra communio ministrari amenti & phrenetico, si amentia & phrenesis sit continua; modò antequàm incideret in amentiam vel phrenesim petierit explicitè, vel etiam implicitè, id est piè viuendo, Sacram Eucharistiam, & non sit periculum vomitûs, vel alterius irreuerentiæ.

Ratio est, quia hic homo amens vel phreneticus potuit peccare mortaliter, & in amentiam incidere tantùm attritus, & nondùm perfectè contritus, vnde fieri potest, vt per Eucharistiam efficiatur contritus ex opere operato, & sic gratiam obtineat, & consequenter saluetur: Nec refert quod necessitas dementati, vel phrenetici possit aliundè suppleri: v. g. per extremam vnctionem, vel absolutionem: contingere enim potest, vt neutrum horum Sacramentorum applicari possit; possit autem Eucharistia: vt si iam consecrata sit, & Diaconus adsit, non autem Sacerdos. Imò quamuis Sacerdos adsit, qui illum absoluat & vngat, nihilominùs non est denegagnda Eucharistia propter vtilitatem & fructum, qui ex ea percipi consueuit, quia infirmus ius habet ad Sacramenta, & Pastor non potest sine iniustitiâ, per se loquendo, denegare. Si autem amentia non sit perpetua seu continua, expectandum esset donec infirmus haberet dilucida interualla, vt ei possit Sacra communio administrari; nisi necessitas superueniens aliter suaderet. Aduerte autem hic Paulum V. in sua prohibitione Ritualis Romani de communicandis amentibus, loqui tantùm de annua communione, non autem de communione in articulo mortis, in quo iura & Concilia communionem concedunt, etiam non habentibus actu lucida interualla, modò anteà petierint, & nullum sit periculum irreuerentiæ.

Cum energumeno qui ita obſidetur à dæmone, vt priuetur omninò rationis vſu, eadem ſeruanda ſunt ac cum amentibus: ſi autem maneat compos ſui, poteſt prudentis arbitrio, abſque irreuerentiæ periculo communicare; (& ſi fieri commodè poteſt præmiſſis exorciſmis ante communionem) quia nullo iure probatur huiuſmodi obſeſſum priuandum eſſe Sacramento Euchariſtiæ, cuius ope à dæmonio poteſt liberari (& de facto aliqui liberantur) vel certè iuuabitur homo, vt patienter & cum fructu laborem ſuum ſuſtineat.

Tempore Paſchatis, & in articulo mortis, habentes imperfectum rationis vſum, vt ſemifatui, ſunt admittendi ad Sacram communionem, ſi nullum irreuerentiæ periculum adſit: quia hi tenentur præcepto Eccleſiaſtico: & nullo iure tempore præcepti deneganda eſt illis Euchariſtia. Frequentiùs autem huiuſmodi homines ad ſynaxim admittere, etiam ſacerdotes non decet: niſi quatenus prudentia dictauerit, & reuerentia Sacramenti poſtulauerit. Experientiâ enim compertum eſt, in iſtiuſmodi, etiamſi petierint, phantaſiam tempore communionis variari, (alium enim curſum habet natura, alium gratia) poſt communionem ſtatim ſpuere, inſulſa proloqui, aliquando in furias verti. S. Euchariſtiam eijcere: ideoque zelus inordinatus promouendæ in ipſis deuotionis vel ſanationis, hîc etiam poſtponendus eſt, cum

Devs miracula sine necessitate non faciat. Extrema quoque vnctio quamuis perpetuò amentibus dari non debeat; secus tamen si aliquando sani fuerunt, & hoc Sacramentum petierunt expressè vel tacitè in receptione aliorum Sacramentorum, & probabile sit illos petituros fore si possent. Ita Zambranus de Sacramento extremæ vnct. Cap. 5. D. 2. Qui aduertit in tali casu furiosum resistentem, ligandum esse & fortiter tenendum, seclusis tamen Laicis ad tollendum scandalum. Quòd sanè necessarium foret, si aliud Sacramentum recipere non posset.

QVÆRES II.

Quid cum surdis & mutis agendum.

Resp. Si est solùm surdus totaliter & loquitur (quod potest alicui accidere per morbum, tonitru, aliumue casum) cum eo per nutus, vel scripturam si nouit, est procedendum. Si surdaster, sola necessaria cum ipso in remotiore loco; cum fæmina autem etiam in patulo, vel non clausis ianuis tractanda: vbi aliquando cum istiusmodi summa patientia Confessario vtendum est, quando veniunt cum enormibus & intricatis casibus, vel ignari rerum ad salutem pertinentium. Multò faciliùs negotium est; cum muto qui audit, nam potest & tenetur per signa vel nutus confiteri. Idem intelligendum de eo, qui aliquo casu non potest alium habere confessarium, quàm surdum, nullum enim ex

hoc ſequitur inconueniens. Imò Confeſſarius dùm vrget præceptum confeſſionis poteſt abſoluere mutum, ſi ſigna doloris oſtenderit, etiamſi nullum potuerit ex eius ſignis peccatum percipere, dùm non eſt alius Confeſſarius qui meliùs intelligat. Ita DD. apud Diannam p. 5. tr. 6. Reſ. 3. 19.

Vnde à fortiori dicendum eſt mutum & ſurdum à natiuitate poſſe & teneri communicare, quia tales vt notat Sanchez de Matr. Tom. 1. lib. 4. Cap. 8. n. 12. vt plurimùm perſpicacis ingenij ſunt, & facile quæcunque difficilia per ſigna & nutus percipiunt, quibus & ipſi ſuos conceptus facile manifeſtant. Confirmatur, quia talis tenetur confiteri per nutus & ſigna; nec minùs difficilia cognoſcenda ſunt, ad conſequendum fructum Confeſſionis, quàm communionis nam ad confeſſionem ſcire debet, quòd peccatum mortale occidit animam, & pro eius eliberatione recurrendum eſſe ad confeſſionem, & hanc faciendam eſſe integram quoad ſpeciem & numerum peccatorum, item cum dolore & propoſito ampliùs non peccandi. Ad communionem verò ſufficit ſcire, quod ad illam requiritur confeſſio mortalium, ieiunium, & deuotio, quæ multò faciliùs ſciri poſſunt quàm prædicta. Solùm eſſet difficultas de tranſubſtantiatione; ſed etiam hæc per fidem æquè cognoſcibilis eſt, ac prædicta, cum æquè reuelata ſit à prima veritate; quamuis alioqui difficiliùs naturaliter cognoſcatur,

quàm quod per abſolutionem gratia conceditur. Neque dicas, quod non eo ipſo, quod quis tenetur confiteri, poſſit & debeat communicare, cum ſupra dictum ſit, pueros teneri ad confeſſionem & non ad communionem. Nam ſurdus & mutus à natura, ſi perfectè ſecundùm eius intellectum percipiat, quæ geruntur, æquiparatur maiori: vnde non eſt cum pueris comparandus. Igitur arbitrio confeſſarij remitto, quandonam tales ſufficientem intellectum habeant ad communicandum. Dian. p. 5. 6. R. 7. Si tamen aliqui ſint, qui poſt diligentem inſtructionem per nutus & ſigna; non potuerunt, huius Sacramenti naturam & valorem percipere, ſunt ab eo arcendi.

His ſuperaddit Baſſæus V. Confeſſio §. 5. n. 5. Confeſſarius antequàm muti & ſurdi à natiuitate confeſſionem excipiat, debet priùs edoceri ab his quibus cum mutus & ſurdus habitat, quomodo cum illo nutibus agere debeat, vt vim ſpiritualis Sacramenti aliquo modo percipiat, & aliqua peccata quatenùs poteſt ſignis declaret, ad abſolutionem accipiendam. Vel ſi hoc nequit in aliquo caſu, qui moram non patitur fieri, tunc Confeſſarius Socios eius moneat, vt ipſum inſtruant de valore Sacramenti, atque ex illis intelligat, ſi aliquando confeſſus eſt, quàm pridem, & qualis eius conuerſatio? vt ipſum poſtea doceant modum piè viuendi, ipſis inculcet, antequàm illius confeſſionem excipiat, hæc

enim

enim nullo modo lædunt sigillum Confessionis, cum extra illum fiant. Idem dicendum de eo cuius idioma ignoratur, quod de muto intelligente; posito quod non sit alius Sacerdos, qui ipsum intelligat. An verò teneatur per interpretem confiteri? variant Authores, sicut de muto per scripturam: in hoc tamen conueniunt; quod si probabiliter dubitat se non esse contritum; tenetur confiteri, tum ex præcepto diuino, tùm ex naturali propriæ charitatis, ne damnationis æternæ periculo se exponat. Non tenetur autem in tali casu confessionem facere integram materialiter, id est omnia quorum meminit dicendo: sed tacere potest illa peccata ex quibus notabilis infamia sibi vel alteri sequi potest; cum per interpretem confiteri est extraordinarius modus DD. apud Dian. p. 3. T. 4. R. 129.

Petes 1. An extra Pascha & articulum mortis illi defectuosi possint confiteri & communicare? *Resp.* Id prudentiæ Confessarij videntur committere Doctores, certè tempore Iubilæi, aut alicuius Festiuitatis dùm conceditur plenaria indulgentia, si petant; non videntur esse reijciendi.

Petes 2. Quid si aliquis sit simul surdus, mutus & cæcus à natiuitate? *Resp.* Præter baptismum nulla Sacramenta potest recipere. Etiam matrimoniū vti docet Sanchez Tom. 3. lib. 1. disp. 8. n. 12. contra Angelum: Nec Extremam vnctionem: ad quam requiritur saltem attritio. D 4 Petes

Petes 3. Quid si æger qui tempore sanitatis solebat confiteri & communicare, existens propè articulum mortis, ex morbo vel senio fiat cæcus, mutus, surdus? *Resp.* Si adhuc apparet compos esse mentis; ita cum ipso procedendum censerem, vt primò per signa ad confessionem aliquibus nutibus faciendam adducatur, *v. g.* ipsius manu propriâ, signum crucis faciendo in ipso: pectus eius percutiendo, manus sursum iungendo. Vt autem Sacerdotem agnoscat, admonenda est ipsius manus, ad vestem Sacerdotis, ad superpelliceum, & stolam: ac de percipiendâ Eucharistia, per circulum faciendum in ore suo edoceatur. Quod si Sacerdos prædicta nihil viderit pro futura; extrema vnctione muniendus erit, si more Christiano vixit.

QVÆRES III.

Quid cùm Idiotâ Sectæ Schismaticorum aut Hæreticorum?

IStos vt supra dictum est §. 1. 9. 6. non esse statim condemnandos de formali Schismate aut hæresi; nec sunt in forma Ecclesiæ absoluendi, sed potiùs sicut rudes instruendi in rebus fidei & morum, serioque admonendi ne relabantur. Cum verò à Catholicis pro veris Schismaticis aut Hæreticis habentur, & ad reconciliationem Ecclesiæ adducuntur, abjurent hæresim vel schisma, & inquiratur de articulis fidei, de præceptis Decalogi, Ecclesiæ, oratione Dominica, Angelica salutatione

tione integrâ; prout ſolet dici à Catholicis, poſt abſoluantur etiam ab illo Confeſſario; qui caret facultate ab hæreſi vel ſchiſmate, poſito quod formali ſchiſmate aut hæreſi non ſunt infecti; ne ſi fortè ſcrupulosè cum ipſis agatur deſperent ac retrocedant.

Imò etiam ſchiſmaticus vel hæreticus formalis, poteſt etiam à ſimplici Confeſſario approbato poſito (quòd non ſit qui habeat facultatem abſoluendi à reſeruatis) abſolui: docet enim Granadus in 3. par. Contr. 7. Tract. 10. diſp. 7. n. 12. quod ſi alicui non pateat aditus ad Epiſcopum, aut Papam, vel eorum Legatos, niſi cum magna difficultate, mora, aut legitimo impedimento; ille poſſit abſolui à ſimplici Confeſſario approbato; cum eſt neceſſitas communicandi, celebrandi: cum onere tamen (vt alij addunt) præſentandi ſe prædictis, cum ipſi dabitur commoditas. Multò magis hoc faciendum ſi pænitens præcipitaretur in periculum probabile deſperationis: nam tunc reſeruatio ceſſat, cum non eſt ad ædificationem.

Hic inſupèr notandum, vt quotiès aliquis ex rudibus dicit ſe hæreticum, inquiratur cuiuſnam ſectæ ſit, nam ſi ſit ex Arrianis parentibus, nec more Eccleſiæ baptizatus; non audiatur eius confeſſio, ſed potiùs ad Baptiſmum præparetur. Idem examen eſt ſeruandum cum talibus, ante contractum matrimonij, vt illud fiat Sacramentum: docuit experientia præfatos caſus accidiſſe.

§. 4.

De iuuandis ijs qui per ignorantiam superstitionibus vti solent?

QVÆRES I.

Quomodo cum maleficâ materiali aut formali agendum Confeßario?

RESP. Materiales maleficæ siue veneficæ illæ dicuntur quæ implicitum pactum habent cum Dæmone; id est quæ vsurpant illas superstitiones quas à formalibus sagis expressum pactum cum dæmone habentibus didicerunt, ipsæ nihil de vlla familiaritate cum Dite cogitantes. Istas DD. propter ignorantiam à peccato mortali excusant, quàm diu de illa iniquitate non edoceantur. Et quia eiusmodi illos suos actus, vt plurimùm in confessionibus cum summo sui periculo subticere solent: ideò Confessarius rationabiliter suspicatus aliquam personam hoc malo laborantem, inquirat more rudibus consueto, an v. g. crediderit in aliquas superstitiones, an audiuerit aliqua consilia vel documenta, ad mala circa valetudinem, pecora, segetes, auertenda, vel bona augenda? An eis vsa fuerit? An nimiâ solicitudine vel tristitia pressa Dæmonem inuocauerit? &c. His enim & similibus tempestiuè est obuiandum. Plura enim comperta sunt etiam hoc æuo exempla istarum; quæ primò materiales magæ existentes, postea in formales, ac tandem

in

in Magiſtras aliarum euaſerunt. Ante aliquot annos acciderat, quòd quædam mulier vidua per conſilium ſuperſtitioſum formalis veneficæ, pecora ſua à communi contage illæſa conſeruaſſet; & quia diabolus per illud tanquam per aliquod præambulum, ad illam mulierem aditum ſibi fecerat, ipſam etiam in perſona virili ſub veſpertinum crepuſculum inuiſit, vtque in domo eius pernoctaret obtinuit; cumque hæc iret cubitum, ipſe etiam ſe illi aſſociauit, ac quis eſſet edixit, nempe ſe illum eſſe cuius conſilio & opera, ſua pecora ſalua euaſerunt: ſibi conſentiat, ſe ad conſortium ſui admittat: hæc DEI oblita, ac vano timore perculſa, aſſenſum præbuit, peccatúm nefandum commiſit, inde Diabolus factus eſt eius quaſi maritus. Et certè ad finem ſub iniquâ ſua lege miſeram detinuiſſet niſi illa in Claro M. C. (ad quem vice ſui mariti defuncti Sacram peregrinationem, fruſtrà diabolo ſe impediente ſuſceperat) beneficio D. virginis per miniſterium Confeſſarij ſoluta fuiſſet. Quare deprehendens Confeſſarius iſtiuſmodi, ſeriò præmoneat, diabolum pro certo ſuis hiſce vanitatibus ſeſe immiſcere, cooperari, ac intrinſecus plura ſuggerere, donec viſibiliter appareat, clariùs plura edocturus, deinde in grauiſſima peccata impulſurus per maiorem excæcationem animi & duritiem cordis; ideò protinùs tam inuiſibilem quam viſibilem Dæmonem perhorreſcat, & omnem amicitiam

cum eo deuitet insuper à consortijs suspectarum maximè declinet sæpius vtatur signo S. Crucis, sacris nominibus IESVS MARIA, ipsis sese commendet. Formales veneficæ rarò resipiscunt, nam vel pudore, vel timore, vel obduratione, vel minis, quandoque verberibus, aut promissionibus magnarum rerum in altera vitâ, alijsque astutijs dæmonum deceptæ, à resipiscentia & confessione peccatorum impediri solent: si tamen Confessarius in aliquam vel in aliquos inciderit, examinet illos ex punctis sequentibus.

1. An intercesserit aliquod pactum cum dæmone? in quo promittant se negaturos CHRISTVM, & fidem Christianam abiuraturos. Vel si diabolum adorârint, actionesque nefandas ac Sacrilegas erga venerabile Sacramentum exercuerint. Confessarius autem curare debet, vt maleficus dissoluat pactum cum Dæmone peragendo pænitentiam patrati criminis, & perfringendo chirographum, si apud se habeat, vel eius exemplar.

2. An in tali peccato aliquam hæresim habuerit credendo Sacramenta nihil valere? &c.

3. Quomodo confecerit maleficium, an scilicet ex rebus Sacris, aquâ benedictâ, oleo Sacro, cerâ benedictâ, imò etiam ex Sanctissimo Euharistiæ Sacramento; & an crediderit illis rebus talem virtutem inesse ad tales effectus: tunc & sacrilegij & hæresis reus esset.

4. An alicui personæ, vel rebus damnum intulerit: quia tenetur ad restitutionem o-

omnium damnorum cum sit causa efficax damni, imò si constet pecuniam à dæmone traditam alicui surreptam esse; Domino restituenda esset.

5. An expressè sacrificauerit dæmoni, vel cum eo rem carnaliter habuerit, vt solent lamiæ & striges, &c. Quamuis autem difficile sit non tamen impossibile, è potestate diaboli eripere eos quos sibi inito pacto deuinxit; hinc Confessarius magnam adhibere operam debet. 1. Vt cognoscere incipiant hostis infestissimi mendacium, fraudes, & falsa promissa. 2. Vt abiurato diabolo, fidem, ac spem in DEVM concipiant, qui peccatores omnes ad se inuitat, & reuerti volentes recipit: Eximenda enim ipsis est persuasio, quam multæ Sagæ habere solent propter pactum initum, à Dæmone liberari non posse. 3. Vt frequentes preces v. g. Litanias Sanctorum, & varias collectas; spiritu fidei feruente pœnitens recitet, vel coram ipso ab altero recitentur. 4. Vt crucis signo, imaginibus Sacris, & reliquijs Sanctorum, aquâ benedictâ, & similibus vtatur. 5. Vt Sacramentum confessionis frequentet apud eundem Confessarium, qui statum illius cognitum habet, vt congruas interrogationes formare, & apta remedia præscribere ei possit. 6. Vt fidei Catholicæ professionem sæpiùs repetat, & symbolum Apostolicum frequenter recitet.

Quod si fortè ad maleficas in carceribus inclusas, vt ipsas DEO reconciliet vocatus fuerit;

rit; primò re ista Christo, & Matri suæ, Sanctisque DEI commendata, exhortatiunculam ad ipsas, si verè reæ sunt faciat, compatiendo in primis amissæ famæ, ac periculo vitæ ipsarum; precipuè autem deperditæ gratiæ DEI, quæ ipsis improuidis accidit: deinde doceat hominem à D. DEO ad hunc finem creatum, vt hîc illum noscat super omnia maximi æstimet, honoret, eiusque diuinam voluntatem in omnibus faciendo; vitam æternam consequatur: vbi cum ipso, in perfecto amore eiusdem perfruatur delicijs sempiternis. Dæmones summo odio DEVM ex peruersa sua voluntate, & ob priuationem cælestis beatitudinis prosequi; summo odio ac inuidia contra homines vt pote imagines DEI, & quod ipsorum loca in cælo, ex quibus ipsi ceciderunt sunt occupaturi, ardere; ac per hanc inuidiam mortem, plurimaque mala in mundum inuexisse, modò ex occulto DEI iudicio humano generi nocere, donec tandem vltimo supplicio post diem iudicij in inferno totalitèr includantur. Nouerint quòd in Baptismo diabolo abrenunciauerint, CHRISTO adhæserint, fidem in vnum & trinum DEVM professæ fuerint, quod istam fidem, orationem Dominicam, salutationem Angelicam edoctæ, & cum hominibus Christianis vitam æternam sperantibus educatæ fuerint: modò autem & DEO & cælo, & societati hominum miserè renuntiarint, ad hostem sibi infensissimum æternæ damnationi

obno-

obnoxium deſciuerint. CHRISTVM eſſe paratiſſimum hos errores ſibi condonare, atque facilè poſſe poteſtati diabolicæ ſubducere, dum modò ſeriò conuertantur. Vnde hic & nunc nihil ſibi à diabolo timentes ſigno S. Crucis ſe muniat, pectus percutiant. Diabolo abrenuntient, CHRISTO ſe ſubijciant, ipſum humiliter deprecentur, per veram cordis contritionem, per ſinceram peccatorum confeſſionem, gratiam expoſcant, &c. Verùm dùm hæc mea reuiderem, incidi in cuiuſdam anonymi Authoris inſignia documenta mihi oblata, quæ in cautelam Confeſſariorum in libello dicto Cautio criminalis doctè conſcripſit, quæ iſtis meis appono.

Documentum 1. Quando audio, nunc paſſim ad has cauſas adhiberi Religioſos, curent eorum ſuperiores, vt eos mittant, qui CHRISTI Domini noſtri Spiritu ſint præditi, mites, manſueti, deuotionis laude commendati, iudicij accurati, & probatæ prudentiæ in Domino, quique animis hominum occupandis, pernoſcendis, ſcrutandiſque cordium ſecretis, tùm & conterendis peccatoribus operam & experientiam ſumpſerint: Non impetuoſi, nec affectibus ſeruientes, ſed omnia ad libellam rationis & doctrinæ expendentes. Curent etiam per aduinctos eis ſocios diuerſos intelligere, nunquid iudicentur imprudenter, aut ſecus gerere? plurima enim ſæpè admittunt nimis quàm corrigenda.

Documentum 2. Confeſſarij ad Carceres

deſti-

destinati postulent inprimis directionem à liberalissimo Patre luminum, commendent deinde eis animas liberatoris nostri sanguine redemptas, agant denique cum reis ipsis suauiter & paternè, vt ad veram eos pœnitentiam adducant, seu reas se fassæ sint, seu non sint. Nec de hoc vt fateantur eis primùm facient mentionem sed differant, & priùs ea in genere afferant, quæ ciere contritionis motum possunt: explicent illis cum aliquo affectu & facundia Christianâ, qui noster ille mitissimus sit D E V S, Pater misericordiarum & totius consolationis, qui vel vnigenito suo pro nobis non pepercit. Adducatur parabola indulgentissimi illius Patris, qui reuertenti Filio suo perditissimo se in collum lachrymans infudit, & quantùmuis antea peccatis Filij constrictum pectus, in omnem nihilominùs clementiam dissoluit. Non esse D E V M nostrum, qui Dij sunt gentium, qui iras ponere non possit: captum semel incredibili humani generis amore longiùs progressum, quàm vt reuocare amoris sui pacta nunc liceat: Exstare in Diuinis libris pacti æterni iuramentum eius irreuocabile per semetipsum. Quia si fuerint peccata nostra sicut coccinum, quasi niuem tamen dealbanda fore: sed & Aduocatum apud eum esse Filium eius vnigenitum crucifixum, qui & nouerit figmentum nostrum, & verò causam nostram, quantumcunque grauissimis criminibus confossam, sua aduocatione erigere, sustentareque velit, &c.

His

His & ſimilibus magno ſtudio laborent, ſingulos ad dolorem de peccatis concipiendum agendamque ſeriam pænitentiam inuitare. Neque enim negare ſe Legifer noſter poteſt, vt non animos quorumcunque peccatorum ſaluberrimâ compunctione frangant viri ij, quos ſe hominum piſcatores facturum, ipſe verbis veris pollicitus eſt: Clariſſima verba ſunt, & oracula FILII DEI, quibus fidem detrahere, naufragari eſt in fide. Hâc igitur ſponſione ſubnixi, ius ſuum ſibi vendicent: vſurpent datum ſibi miniſterium reconciliationis: reducant per contritionem, qui per vitæ licentiam à DEO longiùs aberrarint. Ita enim fiet, vt peccatorum vinculis attritis, mollitiſque animis per colloquia Sanctorum, nihil obſtet, quin omne virus non ſolùm ad Sacrorum Sacerdotum, ſed etiam Iudicum Tribunal faciliùs effundant. Hæc eſt enim contritionis ſeu pœnitentiæ natura, vt vbi in animum recepta ſemel eſt, obſtinatio & taciturnitas (ſi modo verè rei ſunt, quod quærendum non ſupponendum eſt) habitare non poſſint. Optimum hoc & ſuauiſſimum torturæ genus eſt ad vocem ſoluendam. Hic artem ſuam exerceant Sacerdotes illi, de quibus ſupra conquerebar, & ſi zelum habent, non prius Iudices inſtigent ad expediendas torturas illas ſæuas, & ſæpè nimiùm crudeles, quàm ipſi hâc ſuâ torturâ ſacrâ vſi ſint, id eſt: ſalutari, de peccatis compunctione animos reorum lacerauerint: hîc acuant ingenium

&vires ſuas omnes explicent, vt ſaxea multorũ pectora, Diuini ſermonis vi, & impetu Spiritûs comminuant. Nec eſt denique quod Sacerdotes probos, & feruentes non paulò plùs docebit, quàm ſi Iudicum ſæuitiam imprudenti inſtigatione excandeſcere faciant. Nã inuehere inhumaniter in captiuas & afflictas: identidem illis moleſtum eſſe, & quaſi certiſſimo de earum reatu iam conſtet, nullam eis ſinere quietis partem: odioſis cognominibus laceſſere: apud Iudices traducere, & ſimilia quæ ſupra memorata ſunt dubio 19. Non eſt ſane quiſquam in foro rabula tàm hebes, qui non æquè poſſit. At verò pertinaciam hanc talem Diuinâ vi ſermonis frangere, mollire animos, cor inpænitens compungere nemo poteſt, niſi manifeſto DEI Spiritu inſtructus.

Documentum 3. Non probo igitur Confeſſarios, qui hoc primum, hoc vltimum, imò ſolùm agere videntur, vt modò confiteantur, rei nil celent. Itaque non niſi confiteri,& confiteri ingeminant; cæterum autem de conuerſione ſeriâ ad DEVM, de dolore animi vehementi, de deteſtatione peccati ſuper omnia vix tenuitèr meminerunt, nedùm vt præcipuum hic conatum & ſollicitudinem adhibeant, quo tales actus tàm difficiles, à peccatoribus & quidem talibus, ſi verè rei ſunt impetrent.

Itaque dùm confeſſi duntaxat rei ſunt, id eſt omnia peccata ſua ad longum, & enucleatè recitauerint, iam ſalua & tuta ſunt omnia; iam

iam appellant Filios æternæ vitæ, iam verè pænitentes moriuntur, quicquid tandem ſit de contritione. Exiſtimo autem ego niſi me Theologia mea fallit, non ita facilè reconciliari poſſe infinitam Maieſtatem, ſed inſigni quâdam opus eſſe ſolicitudine, vt ad vulgarem animi dolorem, preces, gemitus, & clamores cordis cum confeſſione coniungendos.

Documentum 4. Non putant pleriq;ue expedire, vt rei antequam in foro externo cauſam ſuam tranſegerint ad internum vocentur, ſed ſuadent eò vſque hoc differri, dùm in externo omnia liquida ſunt; ita Delrius lib. 6, cap. 1. Sect. 3. atque vſu fere ordinario recipitur.

Documentum 5. Expedit tamen, vt paulò ante dixi, per viſitationes, & colloquia Sacerdotum reos diſponi ad pænitentiam, compunctionem, & ſeriam ad DEVM conuerſionem, cùm primum fieri poteſt: id enim profuturum ſcio, non ſolùm ad confeſſionem Sacramentalem, ſed etiam profanam, quæ hâc via tutiùs, feliciùſque quàm per torturas obtinebitur. Et ad Sacramentalem quidem omninò hæc compunctio neceſſaria eſt, vt præcedat: Sacramentalis enim eſſe non poteſt, nec ad ſalutem proficua, niſi ex præuiâ compunctione orta ſit: illius hæc filia debet eſſe, aut eſſe non poteſt. Vnde rurſum confirmo quod dicebam: id potiùs laborandum Confeſſario vt conterantur Rei, quàm vt fateantur. Nam fateri quid attinet, ni contriti ſunt? ſi contriti

autem,

autem, iam sponte sequitur confessio, siquidem sunt Rei.

Documentum 6. Etsi amplecteremur sententiam Delrij, docentis, licere Iudici æquiuocatione sermonis, alioue quo dolo bono reos circumscribere; id tamen fieri à viris spiritualibus nullatenùs permitteremus.

Ratio est, nè ministerio eorum, atque ordini inuratur nota, quæ non tàm facilè sæculari Iudici adhærescit. Scio contigisse vt cum Sacerdos quidam Reo cuipiam æquiuocè promisisset mitigationem supplici, nec eam deinde consequeretur; ita turbatum esse hunc deceptione, vt vix tandem obtineri potuerit, vt ante mortem se extrema expiaret pænitentiæ purgatione.

Caueat igitur Confessor, vt aliter, quàm fidelem CHRISTI imitatorem decet, in hac re se gerat; ne se deceptum esse quisquam meritò quæratur ab eo, quem DEI fuisse loco agnouit.

Documentum 7. Omninò autem dedecet si viri spirituales, vt nonnullos audio fecisse, suggerant Iudicibus torquendi modos, nisi fortè mitiores. Lictorum hoc non Sacerdotum munus est.

Documentum 8. Sed nec decet si tormentis palam intersint, & spectent: vt benè monet Delrius lib. 6. cap. 1. Sect. 3 propter irregularitatis periculum, vt ipse ait, & scandalum. Sed interim tamen non video, cur non alibi ex occulto ea arbitrari per rimam aut fenestel-

neſtellam. Ratio, nam aberit & irregularitatis periculum, & ſcandalum, cum nemo ſciat: & verò proderit, vt quàm cruda & periculoſa res ea ſit, ipſi ſuis oculis vſurpent. Quodſi concilium Antiſiodorenſe Can. 33. vetat Præſbyteris ac Diaconis ad Trepalium ſtare vbi rei torquentur, id explicandum puto; vt vetet ſtare palàm.

Documentum 9. Imò vniuerſim non planè negliget prudens Confeſſarius, vt ſcire ſaltèm ruditèr laboret, quàm ritè iudiciales proceſſus inſtituantur. Ratio eſt, tùm vt ſecundùm ea prudentiùs poſſit cum reis in foro conſcientiæ procedere; tùm & Iudices, ſi opus eſſe videretur, officij commonefacere. Ita nuper totidem verbis religioſi cuiuſdam ordinis viſitator monuit ſuos, qui ad carcerem itarent, in epiſtola quâdam encyclica, quàm quidam eius ordinis Religioſus mihi monſtrauit.

Documentum 10. Diſplicuit mihi nuper Confeſſarius, qui primò ſuo in carcerem ad quampiam aditu, vt eam tantò meliùs ad confeſſionem adduceret, denuntiabat ei, concluſum eſſe apud Iudices de eius morte, faceret igitur officium. Præclara vtique beneuolentiæ captatio? Exiſtimo enim Sacerdotem dedecere, vt cuipiam mortis nuntium afferat, neque id aptum eſſe medium (niſi fortè in planè impænitentibus ac deſperatis quibus alia non profuerunt) ad rectè hominem Deo conciliandum, cum habeam experientia pleroſque, aut ſaltèm multos, etiam alioqui ſtre-

nuos viros, auditâ mortis denuntiatione, ita vehementèr conſternari, vt ad adeò præclaras mentis functiones ſint inhabiles. Triſtia igitur alios nuntiare ſinant; Sacerdotes ipſi ea afferant, quæ conſolationi eſſe poſſint.

Documentum 11. Laboret autem prudens Confeſſarius, vt reorum animos ſibi potiùs arctiſſimè deuinciat; quòd fiet, ſi declaret venire ſe, non vt Iudicem, ſed Patrem, qui Perſonam acturus ſit Paracleti in Spiritu FILII DEI. Explicet igitur, quid inter Sacerdotum & Sæcularium Judicum officium & intentionem interſit: Apud hos ſi qui reus ſit, de pœnis agi: apud illos de condonatione; non eſſe igitur quid metuant, quin omnẽ animum pænitus aperiant, & quicquid angat, explicent; agant ſecum fidentiſſimè: non ſuſpicentur quidquam fraudis, non diffidant: ſe monſtraturum eſſe eis affectum eum, quem fideliſſimus Pater, amantiſſimis ſuis pignoribus vnquam poſſit. Condolere verò & compati eorum miſerijs; ſed & tangi dolore cordis intrinſeco, non ſecus quàm ſi propria res agatur: Quod ſi eos adiuuare quâ ratione poſſet, non dubitaturum proprio ſanguine ſubuenire; atque igitur non parum ſibi ægrè eſſe, quod id non liceat, nec niſi ſoli animæ prodeſſe poſſit. Et nunc huic ſanè omni ſtudio conſulturum, nunquàm verò ſe eas deſerturum, ſed vt cunque res cadant affuturum ad extremum articulum; erecturum animos, additurum ſpem, & robur, ne concidant, aut abun-

abundantiore tristitiâ absorbeantur; & id denique omni modò acturum, vt quæri non possint, vllum sibi defuisse consolationis genus. Hæc enim & similia, quæ fidelitatem, & Apostolicum spiritum sonant, si proposuerit, mirificè sibi reos astringet, vt ad hunc velut charitatis funiculum seu habenam duci se sinant, quo libeat prout sæpè sum expertus.

Documentum 12. Potissimùm verò eos securos reddat, etiam stipulatâ manu & si opus sit iuramento apposito, quicquid secum vt potè viro spirituali, etiam extra confessionem locuturi sint, ne verbulum, quòd ipsis nocere queat, seu quod nolint, ad extremi fori præsides foras effluxurum.

Documentum 13. Imò & iuuerit distinctè addidisse: quòd quicquam secum agant, id nec si maximè nocentes sint, obesse eis possit; nec si maximè innocentes prodesse. Si enim nullum cùm iudicialibus personis in his causis commercium sermonis esse, nec illos Sacerdotibus in his quicquam credere, aut audire; sed iuxta propria iura & ordinem procedere: tantùm igitur se inter eos, & DEVM posse medium intercurrere, & quicquid fiat de corpore id efficaciter agere, vt spiritus seruetur, & ad illa domicilia perueniat beatorum, quæ cum DEI FILIVS pœnitentibus pollicitus semel sit, & mercatus à Patre, iure iam suo reperi possint à peccatoribus omnibus, etsi altè demersis. Ita dum nec obesse nec prodesse, nisi quoad animam

eis poſſe perſuaſerit quæ ſecum ſecretò communicent, obuiabitur tùm ijs, qui à Confeſſario iuuarentur innocentes eſſe vellent, tùm ijs, qui & nocentes eſſe mallent, nè proderentur, & ad torturas reducerentur.

Documentum 14. Doceo Confeſſarios vt certiſſimò ſciant plurimos eſſe, qui etiam in ipſo Sacramento nocentes ſe cum non ſint fateantur (vt ipſe ſæpiùs, & alij mecum Religioſi viri maximè nos ipſos conuicimus) idq; ideò, vel quia importuni Sacerdotes ſunt, quorum impetum aliter euitare non poſſint, vel ne in quæſtiones repetantur. Sic enim ſimpliciores multi exiſtimant oportere Sacerdotes, quæ, quomodo à reis audiant, perſonis Iudicialibus referre, atque ob hanc induſtriam eos ad ſe expiſcatum mitti: nec niſi difficulter quidam in contrariam ſententiam reflecti poſſunt, maximè cùm & id eis perſuadeant lictores; dùm verentur, nè quomodo ſibi prædæ elabantur, ſi quid reuocent apud Sacerdotes. Miſeria hæc eſt oppido notanda, & in ſcitia Iuuenum Sacerdotum lachrymis deflenda. Atque ego quidem qui ſic in Sacramento mentiti ſint, damnare non auſim: quin potiùs excuſari poſſe nupèr docui, ob ſimplicitatem, perturbationem, & ſimilia. Verùmtamen quod & non reuocent, quos complices nominarûnt, & vehementiori hoc conſcientiæ ſcrupo preſſi, maiore cum dolore (quem quò rectiore cauſâ, eò feruentioribus pænitentiæ ſignis apud DEVM conteſtantur)

tur) decedant; atque hinc fiat vt tantò confirmatius, & ipſæ tam eximiæ pænitentes, & aliæ ab eis denuntiatæ reæ habeantur, Porrò cum vt dixi multi metuant, vel ex ipſo Sacramento prodi, quid mirum, ſi quando extra illud, cùm ijs Sacerdotes agunt, plures ſunt qui formidant? Itaque mihi conſtat, nonnullos etiam aliàs prudentes viros magiæ falsò inſimulatos & captos, tùm ob eum metum, quem dixi, tùm quia nihilominùs de ſe actum videbant, nec vllam ſolidam Sacerdotum accedentium conſolationem ſperabant, ideòque præ deſperatione & ſtomacho loqui ampliùs pro ſe dedignabantur, tùm quia alia ratione declinare nonnullorum importunitatem non liceret, non aliter quàm pro reis ſe apud quoſcunque extra confeſſionem geſſiſſe: ac cum vlteriùs multa rogarentur, omnia conſequenter arguiſſe: & finxiſſe, quæ cæpta ſemel fabula exegiſſet. Quare cum hæc ipſa, deinde ſpirituales illi viri ſimpliciſſimi paſſim ſpargerent, & hinc criminis illius contagionem mirè exaggerarent, quid poterat fieri aliud quàm ita omnes in concepta ſemel opinione de multitudine maleficorum confirmari, vt nemini iam ſano de eâ dubitare in poſterum liceat? Væ Confeſſarijs qui committere ſe rei periculoſæ audent, & non plurima cogitatione omnia verſant, ac creberrimo gemitu dies noctes DEVM pulſant, ad obtinenda conſilij & ſcientiæ dona.

Quicquid fit, animaduertat diligenter

Confessarius. Et cùm non aliter apud reos egerit, quàm induta persona Christi: cùmque eò solùm reos adduxerit, vt ipsi planè confidant, admiranda quædam sensim discet, quæ adhuc ignorat.

Documentum 15. Non solùm autem reos securos reddat de taciturnitate sua Sacerdos, verùm etiam re ipsa eam seuerè colat: Ita, vt neque quæ extra confessionem cum eis agit, temerè foras exportet: Id quòd ante citatus visitator omnes suos in dicta Epistola disertè quoque admonuit? Et quidem omninò prudenter. Nam rationes istæ sunt.

1. Sic sæpe incauti quidam, dùm consulere captiuis volebant, nouam eis torturam causarûnt.

2. Irregularitatis sæpe periculum est, cùm facilè garrulitate suâ alioue signo, mortis sententiam efficaciter promouere possint. Sunt enim Iudices plerique vt ipse annotaui, & monet quoque Delrius qui id agunt, vt à Confessarijs signum aliquod captent quo captiui constantes, id est nocentes, innuantur: quòd vbi furtim incautis abstulere (quanquàm nunc suffurari tale quid non sit opus, cum passim insulsi Sacerdotes (absit verbo iniuria)ipsi sponte perfluant rimarum pleni) tùm demum abruptâ vlteriore hæsitatione ad condemnandum accedunt. Quopacto gloriantem nuper Iudicem audiebam, cùm diceret: se verò nè impingat in neminem adhuc hactenùs capitali pœnâ animaduerti iussisse,

nisi

nisi quem priùs à Confessario intellexisset in culpa versari: satis innuens, quàm efficaciter ad reorum condemnationem Sacerdotes concurrerent. Placet Sacerdos ille, vir mihi amicus, quem cum Iudices subinde rogant, maneat nè hæc vel illa constans, sic enim loquuntur respondere solet: Ego verò inquit, vt quod res est dicam, an constans sit necne, sanè nescio, neque curo, an fateatur nec ne, an nocens sit, nec ne: nam talis, an talis sit, ad me non spectat, sed ad Iudices. Id autem spectat, vt qualiscunque fuerit tandem, nocens an innocens, bona an pessima, ad cælum eam ducam: id quod Deo adiuuante pro meo munere me facturum spero: de cætero quid me affligam, & mittam falcem in messem alienam? Ita ille, sed ni valde suauiter, & modestè fiat, offendi solent Iudices.

3 Periculum est, ne reueletur interdum sigillum Sacramentale, aut saltem reuelari videatur, quòd omninò omnes maximè cauendum clamant, neque enim populus distinguit, quid intra, quid extra confessionem acceptum sit. Vt mirari sanè subeat Religiosi illius nuperam prudentiam, qui cum esset ordinarius reorum Confessor (nec de loco, nec de persona rogare volui) publicè de suggestu in magna populi concione pronunciare ausus est: non esse quod Magistratus vereretur in Sagas acerrimè procedere; sibi enim certissimò constare, nullam adhuc eo in loco ad supplicium ductam esse, quæ culpâ vacaue-

 rit.

rit. Sic ille. Mihi autem ſcire lubet, vnde id ei tam certò conſtiterit. An quia iudicio publico damnatæ erant? Sed id ſcilicet non æquè populo erat notum, niſi & ſibi hoc conſtare concionator diceret? Ampliùs aliquid voluit dicere, & maiori certitudine rem firmare: ſed hæc ipſa maior certitudo vnde erat? An extra, an intra confeſſionem hauſta? ſi intra, vbi nunc tandem tam Sacroſancti ſecreti ratio eſt? ſi extra autem, cur id additum non fuit, & occurſum ſuſpicioni, ne id dicere ſic affirmatè Confeſſarius non videretur, niſi quid altiùs certiùſque quàm communi modo cognouiſſet. Itaque non parum ſcandalizatus eſſe populus dicitur, cùm ſolum hoc Sacroſanctum Confeſſarij nomen multorum iudicia inſigniter & merito irritâſſet. Non tàm ipſum ego Confeſſarium hunc miror, quàm Religionum ſuperiores, qui hos, tales in res difficiles exponunt, quos quâ ſint iudicij inopia; iam tum vtique exploratos habent, aut habere debent.

Documentum 16. Quæri poſſit quid faciat Confeſſarius, ſi (quod impoſſibile non eſt, vt vide apud Iannerum) ex confeſſione vel aliunde cuiuſpiam innocentiam cognouerit: An indicabit? poſſet ſi indicet, periculum enaſci reuelandi Sacramentalis ſigilli, dùm ſcilicet alios quoque audiens de illis taceret: nam innueret tacendo hos igitur non eſſe quales prior: Quod ſi periculum hoc abſit, quia V.C. alios non audit &c. atque etiam pu-

tat non frustra apud Iudicem se laboraturum, nec causaturum reo noua tormenta, nec aliud aliquot incommodum secuturum, vt scandalum magnum populi, &c. non video cur non modo non possit, sed debeat curari vt subueniat, ita enim charitas iubet, & ita scriptura: *Erue eos, inquit, qui ducuntur ad mortem, & qui ducuntur ad interitum liberare ne cesses Prou.* 24. 11. Caueat tamen, nè innotescat alijs reis Confessarium pro innocentibus intercedere, nè occcasionem sumant hinc sacrilegè confitendi, vt monui docum. 13. Caueat quoque ne contra Iudices quicquam agat aut dicat, seu ante, seu post mortem reorum, quod eos infamet, aut iudicia publica perturbet. Si quid erit, id non apud alios, sed apud ipsos proferat, & moneat, cùm hoc vtique Apostolicos viros, non dedecere dicat Apostolus, cùm ait: *An nescitis quoniam Angelos iudicabimus, quantò magis sæcularia. 1. Corint. 6.*

Documentum 17. Nec minùs quæri possit quid agendum, cum quis alios innocentes denuntiauit tormentis coactus: Res intricata: sic tamen dicendum, seu grauitèr peccatum sit, siue non sit, quod quis tantis tormentis victus, innocentibus culpam afflauerit, hoc tamen certum est, teneri eum vt id reuocet, quàm efficaciter possit. Cùm autem Iudices nihil faciant, (quàm rectè ipsi viderint & tu vide infra dubit 40.) reuocationem eam quæ fit à reis post latam sententiam prope mortem; tenebitur vt reuocatio sit efficax reuo-

care tempestiuius ante latam sententiam, & hoc quidem iuxta communem sententiam, etsi metuat, seu prouideat se ad pœnas reuocandum, quia in pari sui & proximi necessitate, rationem potiùs habere debet innocentis, cui fecit iniuriam, dùm eum falsâ accusatione iniquè læsit.

Documentum 18. In hoc verò casu, si Titius ob apprehensionem pœnarum adduci non potest, vt sub tanto discrimine palinodiam canat, difficultas existit: dicam quod sentio. Nam

1. Quid si dicat Titius, reuocationem, quàm immediatè ante mortem ablato tormentorum metu facere palam cupiat coram populo, meritò sufficere, quippe quæ æstimatione prudentûm maximi sit momenti, ac proinde de se efficax? quod si verò vitio Iudicum inefficax sit, ac proinde delati non eximantur, id Iudicibus non sibi imputandum.

2. Deindè, quid si Titius tempestiuè in Carcere reuocationem faciat, seu voce seu scripto coram Sacerdote suo, & altero adhuc teste, atque hic postea, cum euanuit tormentorum metus, id est vel immediatè ante, vel post Titij mortem reuocationem hanc exponat à Titio præsenti animo in conspectu DEI & testium factam? an non hæc saltem sufficiens, & valida censeri debet? & si nondum admittere eam Iudices velint, excusatus apud DEVM Titius est, & illi si contra denuntiatos procedant, iniqui homicidæ sunt?

3. De-

3. Denique; quid si clarè ostendam Titium fecisse, quod in se est, & quidquid tandem ab eo postules, non tamen futurum, vt semel accusati vllâ reuocatione exculpentur? Nam quid Titium vis facere? An reuocare tempestiuè apud Iudicem, & reductum in quæstiones, eas constanter elicere persistendo in reuocatione, vt habet sententia communis, & paulò ante dixi? sed hoc frustra: nouit iam imbecillitatem suam, scit certò futurum, vt quæstiones eas non toleret, vti nec priore, tolerare potuit: Rursum igitur dolori cedets & reuocationem suam damnabit: ac si redibitur quo prius, in easdem miserias; imò tunc tantò amplius accusati habebuntur nocentes.

Pæniteat igitur & Deo commendet, & reuocet ijs modis quibus potest, & dixi. Si Iudices id non curant, ipsi viderint. Id verò dolendum vehementer, quod cùm plurimæ metu repetendorum tormentorum non audeant reuocare denuntiatas, valde exaggerent Iudices, has vtique certissimò nocentes esse, cùm tam multæ pænitentes super eis mortuæ sint: quis enim hæc audiens vim magnam non putet in his locutionibus inesse? Et tamen quæ vis insit, ex dictis satis patet, & infra adhuc patebit.

QVÆSITA

Aliquot vtilia circa ſuperſtitiones communiter vſurpatas cum ſuis reſponſionibus ex Iacob. March. Reſol. paſtor.

QVÆRES I.

An omnis ſuperſtitio ſit mortale peccatum?

RESP. negatiuè, nam quædam ſuperſtitio quæ eſt tantùm ſuperflui cultûs, quædam etiam quæ vocatur obſeruantia vana poteſt eſſe venialis. Pro qua re aduerte reſolutiones caſuum ſequentium qui ſat frequentes ſunt, inter plebeios maximè ruſticos.

1. Quandoque præter morem Eccleſiæ ponitur Religio in quibuſdam circumſtantijs, vel rebus in quibus non eſt ponenda: *v. g.* in numero, colore, ſitu, vt tot ſint candelæ non plures, tot orationes dicantur, ad ſingulas orationes candela extinguatur, &c. In his & ſimilibus non videtur pluſquam veniale peccatum. Abſque tamen nota ſuperſtitionis (vt idem Marchantius cit. & Breſſ. lib. 5. Cap. 27. n. 293. docent) ſigna aliqua etiam cum certo numero adhiberi poſſunt, cum ſpe non quidem certa; ſed probabili finem ijs intentum obtinendi, non à Dæmone, ſed à DEO & Sanctis.

Ita non eſt dubiũ quin licitum ſit & pium geſtare collo appenſas reliquias, & recitare quouis

quouis fine, quinquiès Pater & Aue in honorem quinque vulnerum CHRISTI, seruare octauam, vel etiam nouenam, potiùs quàm septenam, v. g. in honorem nouem chororum Angelorum, similiuè motiuo: celebrare item triginta sacra, quæ dicuntur Sancti Gregorij; eò quod hic tot diebus curârit orari pro defunctis. Simili ratione nulli superstitionis periculo obnoxium est, aliquam specialem gratiam spiritualem, vel corporalem ab vno potiùs sancto petere & sperare, quàm alio, & ab eodem. v. g. B. Virgine, vno potius loco: vt Sichemij, quàm alio, &c.

Item non esse omninò illicitam ad improbandam piorum ac simplicium consuetudinem, colligendi herbas festo S. Ioannis Baptistæ; eodem vel alio festo secandi iumentis venam; eadem iumenta nouiès circumducendi circum templum S. Antonij; ex primâ pecuniâ oblatâ crucifixo in die Parasceues comparandi annulum, ad sanandum contractionem neruorum; aliorumuè morborum. Quæ & similia superstitiosa essent, si tribueretur vis causis illis naturalibus, non tamen si supernaturalibus, meritis ac precibus Sanctorum, aut si fiant in honorem DEI vt communiter DD. Qui tamen prudenter monent eiusmodi consuetudines abrogandas esse, si facilè abrogari possint, eò quod sapiant superstitionem; si non possint, non esse damnandas, sed simplices docendos, vt ea faciant bona intentione.

2. Obseruatio somniorum potest esse venialis, ratione simplicitatis personæ. Item qui licet fidem adhibere videatur somnijs, putans ob illa sibi aliquid prosperum vel aduersum fore, tamen non firmiter, sed tenuiter credit. Nec propterea aliquid facit, aut omittit, quod sit contra præceptum aliquod DEI, vel Ecclesiæ.

Si quis tamen ita deditus esset obseruationi somniorum, aut passim illâ in rebus agendis vteretur, non possit facilè à peccato mortali excusari. Nam Leuit. 21. expresse DEVS prohibet: *Non augurabimini, nec obseruabitis somnia*. Dæmoni quoque occasio sese illis intermiscendi suggeritur. Aduerte tamen absq; superstitione & scrupulo fidem aliquando haberi, scilicet probabilem, somnijs, vel profectis à causis naturalibus v. g. humoribus: quâ ratione medici colligunt ex somnijs corporis constitutionem, & humorem prædominantem, vel immissis à DEO, Angeloue bono, cuius signum est secura conscientiæ quies, & monitio seu excitatio ad bonum. Contrarijs signis deprehenditur eorum auctor esse dæmon. Vnde sequitur, peccatum esse eâ expresse intentione se ad somnum componere, vt somnijs reuelentur occulta: nam ita velles doceri à dæmone vel explicitè vel implicitè. Vnde in somnijs extraordinarijs est recurrendum pro consilio ad prudentes & timoratos.

3. Qui obseruant dies, credentes hunc esse felicem & tenent tales obseruationes, tanquàm

quàm regulas vitæ, non excuſantur à peccato mortali, ſaltèm poſt monitionem. Qui hæc ſolùm obſeruant quandoque, ſed cum tenui fide, non videntur niſi venialiter peccare. Sic Sanchez putat ſolùm veniale eſſe peccatum ordinariè, dùm luſores chartatum mutant loca, vt abijciant malum fortunam; quia non credunt id firmiter. Et de ſimilibus ſimiliter iudicandum eſt.

4. Qui obſeruant euentus fortuitos, ex quibus coniectant aliquid alicui feliciter vel infeliciter euenturum, peccant vana ſuperſtitione; ſed ordinariè non videtur pluſquàm veniale; tum quia fides omninò certa non adhibetur; tum quia à maioribus ſe ita accepiſſe dicunt, nec apprehendunt id vt graue malum; tum quia hæc ad cauſas ſibi ignotas referunt. Sic ex occurſu quorundam animalium, felis, vulpis, lupi, ſolent aliquid indicare felix vel infelix obuenturum: ſed ſæpè vaniſſimè & ſtultiſſimè.

5. Ad diuinationem quoque neceſſarium eſſe (Breſſerus citatus,) vt certiùs vel plùs ex his ſignis colligatur, quàm naturaliter ſignificatur: nam non eſt omninò illicita Aſtrologia naturalis, quâ non prædicuntur futura contingentia, ſed naturales inclinationes. Quanquàm etiam circa has, eſt illa valde fallax, non tantùm, quia difficilè ſcitu eſt præcisè punctum cæli, cui natiuitas reſpondet; ſed quia inclinationes aliarum cauſarum impediuntur. Simili ratione non eſt omninò il-

licita nobis Chiromantia, pars physiognomiæ, nisi ex illa prædicantur non tantùm inclinationes; sed euentus liberi, matrimonium, paupertas, vel diuitiæ. Quare peccant mortaliter ij qui erroneos & vagos homines quos nos Ægyptios vocamus, (alij Zingaros appellant) percontantur, animo ipsis credendi de fortuna & de rebus futuris, quasi ipsi ex corporis lineamentis possint hæc cognoscere. Ratio est, quia cum hæc non norint ipsi nisi ex diabolico pacto, & suggestione; illos interrogando huic pacto communicas; & ne quidem causa ioci puto hoc facere licitum cum ipsis datur occasio aut causa ad malè agendum. Isti homines non sunt digni qui in aliquam ciuitatem vel domum admittantur, cùm etiam compertum sit per artem magicā pecuniā ipsos suffurari, tēpla clanculū ab ipsis expoliari: Multa scelera, tàm virorum quàm mulierum ipsorum. Martinus Delrio Dis. Mag. lib. 4. cap. 3. q. 5. recenset; & iustè miratur quomodo Principes istam fæcem hominum in suis terris tolerent.

QVÆRES II.

An licitum sit quod duo inter se paciscantur, vt qui prior defunctus fuerit, alteri appareat, & statum suum aperiat?

R*Esp.* Id ordinariè loquendo non licere, tum quia vel culpa curiositatis hoc vix carere potest; vel quædam etiam DEI tentatio interuenit, dùm volunt scire per media

extra-

extraordinaria, quid in altera vita alteri contingat. Denique quia est periculum ne Dæmon inde capiat occasionem decipiendi; non enim infrequenter sese immiscet his apparitionibus, quæ animarum putantur apparitiones. Quod si aliquando legitur factum in historijs Ecclesiasticis; vel DEI instinctu speciali factum est, vel per bonam & simplicem paciscentium fidem excusandum.

QVÆRES III.

Quomodò discernendi sunt spiritus apparentes, an boni sint an mali?

R*Esp.* Aliquot regulas probabiles à Theologis hîc proponi: primò exemplo Iosue magna fiducia interrogandus est initio. *Num noster sit, an aduersariorum? S. Athanasius in Vita S. Antonij;* An sit ex parte DEI vel non. Si autem fuerit à DEO, timor vertetur mox in consolationem & gaudium; si verò formido grauis permanserit, spiritus malus videtur. Sic Angelorum apparitiones olim primò visæ sunt cum aliquo terrore, at postea placidos reddiderunt eos quibus apparuêre. 2. Nihil promittendum his spiritibus, si quidpiam exigant, nisi dicendo se priùs velle consilium inire cum pijs, & maximè cum Pastore proprio aut Confessario; quod si dissuadeat ne cuiquam reuelet, quod communicauit, omnia suspecta sunt. 3. Si superstitiosa, aut curiosa, aut falsa, aut contra sanam doctrinam, aut in speciem mala tibi suadere conetur; Dæ-

monem esse iudica. 4. Si exhorret crucis, aut res Sanctas. 5. Non facilè præsumitur bonus spiritus, qui non in forma humana, sed belluæ alicuius, aut in extraordinaria aliqua deformitate appareat. Interdum tamen in forma columbæ apparuisse animas legimus, & in illa non apparet Dæmon. Collige etiam dæmonem esse si immanem strepitum & terrorem & molestiam excitet; nam vix damnatæ animæ sinuntur. Gemitus verò & suspiria seruire possunt etiam animabus de purgatorio venientibus; nisi impatientia iuncta sit, vel quid simile, quod damnationem arguat. Quod si nocumentum & damnum viuentibus afferant, censentur potiùs Dæmones esse quàm animæ.

Ex his collige quid dicendum de quadam apparitione (subiungit idem Marchan.) paucis abhinc mensibus apud nos: Puero duodenni pecora pascenti apparuit mulier flexis genibus orans in veste candida, quæ se dicebat auiam defunctam quatuor abhinc annis, & ei planè in lineamentis similis erat, & vt talem puer agnoscebat. Petebat autem fieri duas peregrinationes vnam in vicinia ad Sacellum B. Virginis propè Mariæburgum; alteram ad B. Virginem dictam de fide, propè Dionatum: seque aiebat voto ad hæc obligari: & addebat proxima Dominica, primam debere fieri, alioqui se quinque annis adhuc in purgatorio mansuram. Puer indiscretè promisit, se cum matre eas peracturum. Quo non obstante

adhuc ei apparet altera vice & die altera; tuncque multa interrogat de Matre, de auunculis, an maritati sint, an adhuc viuant, &c. Tertia vice apparens post aliquot dies puero offert duo pyra: at vbi signum crucis puer iam edoctus fecit, ceciderunt ibi pyra & mox euanuit. Quarta rursus vice apparuit post dies aliquot; at post signum crucis etiam illicò disparuit. Itaque licet in candida veste apparuerit, & quasi flexis genibus & manibus complicatis orans, ac postea non nisi rem bonam, nempè peregrinationes fieri, & missam celebrari petierit, tametsi cum ad signum crucis bis disparuerit, & cum pyra præsentârit, quæ & ibidem cecidere facto signo crucis & multa curiosè interrogarit; non est censenda fuisse anima purgatorij, sed deceptio diaboli. Item si excitet mentem ad superbiam, vanam gloriam, ad præsumptionem animi, ad desperationem, vel ad alium minus ordinatum affectum.

Item si vbi semel præstitum est quod subsidij causâ petijt, rursus quæsitis alijs occasionibus friuolis redeat; animæ enim vbi satisfeceris, vel non redeunt; vel semel tantùm, vt gratias agant.

Item si blandè accedat, sed postea relinquat mærorem desolationem, turbationem animi, tenebras mentis: boni enim spiritûs est illuminare, solari, & tranquillitatem animi afferre. Quod signum etiam habet locum, & obseruandum, quando non statim se spiritus

prodit

prodit vel dicit quid cupiat. Huiusmodi enim ordinariè pro malignis haberi solent, qui non statim indicant quid velint; præsertim si turbent domum, aliaque faciant quæ tendunt ad nocendum hominibus.

Aduertant etiam sedulò curam animarum gerentes ad fallacias & technas dæmonum, quomodo se soleant teste Apostolo transformare in Angelos lucis: proinde etiamsi initio se prodant, vt spiritus boni solent, inquirant de secunda, tertia, & sequentibus apparitionibus, & facilè deprehendent fraudem; non enim diu possunt lupi se tegere sub ouina pelle.

Si autem post diligentem indagationem apparitio maneat dubia an sit à bono vel malo spiritu; adhibeant remedia & exorcismos Ecclesiæ ad se manifestandam.

QVÆRES IV.

Quomodo superstitio agnosci possit generali Regula in verbis adhibitis in aliquem effectum?

RESP. Quando verba adhibita, vel aliæ res, non habent naturalem ad id virtutem, ad quod adhibentur, vel supernaturalem ex DEI vel Ecclesiæ instituto; semper est pactum saltem implicitum cum dæmone. Hinc illi mares vel fæminæ peccant mortaliter post seriam admonitionem, qui dolorem oculorum, capitis, &c. Siue hominum, siue pecudum pecorumuè sanant vanis suis orationibus, si-

gna-

gnationibus, menſurationibus (non includo hîc noſcentes virtutem herbarum, illaſque per modum medicinæ, ſiue lauacro, ſiue alio modo applicantes) qui curant febres chartulis, qui cribrum vertunt cum nominibus Sanctorum, vel caſeo certis literis ſignato vti iubent, aut ſpecula ex vitro, vel oleo cum fuligine miſto inſpiciunt, ad deprehendendum furem, qui excantant arma: vtuntur characteribus, &c. Addit Breſſerus lib. de Conſci. Qui adhibent imagines, Reliquias, ſigna crucis, preces: quibus ſupradictis certò confidunt ſe ſanandos & euitaturos pericula, peſtem, idque quamuis adiungantur medicinis habentibus quidem aliquam ſed incertam vim curandi. Prædicta tamen ex deuotione portare licet, ſed ſine impertinentibus circumſtantijs ac ſignaturis. Orationes autem ſi piæ ſunt potius recitandæ.

Defendunt hîc aliqui ſuos errores per occultam ſympathiam, aut antipathiam naturalem; verum id irrito conatu; cum nec ratione aliqua, nec longa certa & vniuerſali experientia phyſica id probare poſſunt: quare in dubijs ad peritos Phyſicos eoſque bonos Catholicos eſt recurrendum. Multò minùs ipſis ſuffragetur opinio ex peruerſa Philoſophia quæ dicitur occulta, ſumpta de familiaribus ſpiritibus, quaſi à Deo in noſtrum miniſterium miſſis; à quibus aliquando iſti miſerimè ſuffocentur, & ad eos recurrentes damna maiora pro lucro, ſi quod aliquando reportant,

tant, referunt: insuper & excommunicationem maiorem incurrunt.

---

§. 5.
De remedijs contra maleficia.

QVÆRES I.
Quomodo maleficia sunt tollenda?

NE maleficia maleficijs, quod aliquando inter rudes euenit tollantur; operæ pretium duxi aliqua hîc remedia pro dando consilio per Sacerdotes hominibus maleficio afflictis apponere. Maleficia igitur, præter illa quæ fiunt per puncturas imaginum, assationes certarum materiarum, percussiones saccorum, aliasque peruersas actiones; vt plurimum quadruplicia inueniuntur. Quædam enim absconduntur sub liminibus, lectis, vel ipsis lectisternijs, vestibus, aut in ijs locis in quibus homines, vel iumenta solent morari; aut per illa transcendere, aliquando abduntur in puteis, sub cacabis, cadis, ad corrumpendam cereuisiam, crematum; Martinus Delrio (cuius librum sextum suadeo legendum Sacerdotibus prout Iudicibus & quintum Laymanis ac Tannensis de maleficis) recenset quoddam exemplum de defosso in puteo maleficio contra partum cuiusdam fœminæ ne conciperet. Quædam dantur in cibo vel potu ab ipsis maleficis, aut in somno operâ diaboli in hominem ingeruntur. Quædam ex humore aliquo aut liquore confecta: quædam deni-

deniquè ex pulueribus venenatis aſperguntur in oſtia domorum, in habitationes, ac in ipſos homines, per quæ dæmon iuxta pactum cum ſagis initum multa mala operatur, ac ſenſim magis magiſque ſuam malitiam radicat, vſque ad totalem obſeſſionem, vel internecionem hominis, niſi tempeſtiuè obuietur.

Ne tamen Parochus aut alius Sacerdos in his decipiatur, inprimis non facilè credat, aliquem obſeſſum aut maleficiatum: nam poteſt alicuius caput aut corpus melancholia dicta hypocondryaca, quam medici paruum dæmonium appellant, plica vulgò dicta Gozdziec quæ ex aquis infectis, vel vitio natiuo parentum (præter facturam maleficam) alioué noxio humore in ſtomacho fortiùs hærente, ipſumque inficiente oritur: aut nimiâ ſolicitudine, aut phantaſiæ apprehenſione, alioue morbo extraordinario, attamen naturali, variari, contorqueri, affligi: præſertim in fæminis propter obſtructionem menſtruorum etiam in primordijs, aut partûs cruditatem, &c. Poteſt aliquis per phantaſiam minùs bene compoſitam, vel morbum acriorem multa exotica ſibi imaginari, deinde effutire, cum motu furioſo, quæ rudes mirantur, illaque tanquàm à dæmone obſidente excitata pertimeſcunt.

Deinde videat an appareant ſigna vera maleficij (obſeſſionis enim faciliùs deprehenduntur) quæ hîc ex Mannuali exorciſmorum approbato deprompta appono.

1. Si periti medici non cognoscunt morbum vel malum, quo afflictus laborat, nec aliquid certi de illa nôrint, vel possint iudicare, nec remedia conuenientia adhibere: vel si adhibita videantur non solùm non prodesse, sed potiùs malum augere.

2. Quod morbus sit valde inconstans, & licet periodorum naturam referat, rarò tamen periodos seruet; & licet similis videatur naturalibus morbis, in multis tamen discrepet, vt potè quod instar naturalium morborum non crescat paulatim, sed statim ab initio nullis præexistentibus peccantibus humoribus, cũ grauissimis symptomatibus & doloribus prodeat: quòd ægrotans emittat luctuosa suspiria absque manifesta causa.

3. Solent præterea veneficio læsi habere oculos constrictos, totam cutem, præcipuè faciem, vt plurimum flauo, seu cinereo colore suffusam, humores desiccatos, & totiùs corporis extenuationem & extraordinariam maciem virium imbecillitatem cum summo languore. Omnia membra videntur habere ligata & constricta, præsertim cor, & os: videntur sibi habere bolum in orificio stomachi, vel aliquid instar boli videtur in guttur ascendere & descendere. Extraordinarias instar acuum puncturas sentiunt in corde, vel alijs partibus corporis. Aliquando cor illis quasi corroditur, & renes dilacerantur.

4. Solet instar venti frigidissimi, vel etiam flammæ per ventrem aliquibus discurrere cum torsionibus acerbissimis. 5. So-

5. Solent aliqui ad Venerem reddi impotentes præter naturam.

6. Maleficiati vt plurimùm præter naturam toto corpore extraordinariè extenuantur, & debilitantur cum summo languore, & mentis stupiditate, & varijs melancholicis delirijs. Laborant etiam diuersis febrium generibus, medicis multum negotij exhibentibus: habent conuulsiones ita vt epileptici videantur. Aliquando omnes corporis partes tumefiunt, aut talem circa corpus sentiunt lassitudinem, vt vix se mouere possint.

7. Veneficio affecti sæpè faciem Sacerdotis vix aspicere valent, oculis saltem intentis, & album oculorũ varijs modis illis immutatur.

Prudenter & discretè Exorcista desumat indicum venefici j ex signo quod quidam tradunt; nimirùm quod quando venefica ad visendum ægrotum accedat, statim infirmum ingenti molestia affici, terrore & tremore corripi: si puer sit, statim plorare, oculosuè ad fuscum colorem mutare, vel alias mutationes in ægrotis obseruari. Si quando Sacerdos illa signa aduertit, cauebit illa indicare parentibus, aut amicis, aut assistentibus, ne hinc det occasionem malæ suspicionis, rixæ, odij, aut aliorum incommodorum: ipse autem pro discretione sua illis poterit vti in bonum suum finem.

Licet præter prædicta signa sumpta ab effectu, & alia considerare sumenda, à causâ morbi vel mali inflicti, vt si morbus vel malum cæpe-

cæperit ex intensissimo alicuius amore, vel magno vel iniquo odio: si præcedentibus maledictis vel minis alicuius suspecti de maleficio subitò oriatur; si instrumenta maleficij inueniantur.

Aduertat autem Exorcista, non fore necessarium, vt omnia hæc signa in ægro inueniantur; sed sufficere si aliquà pro diuersitate morbi seu maleficij concurrant, quæ moralem aliquam certitudinem vel magnam probabilitatem dant. Maximè attendet ad iudicium medicorum qui licet absolutè non iudicent malum esse à maleficio; si tamen de eo dubitent, hæsitent & ambigui animo huc & illuc agitentur, nec quicquam certi de illo nôrint, vel audeant proferre: in remedijs applicandis varient, & nihil solaminis adferant: signum erit esse veneficium operâ dæmonum illatum, modò saltem concurrant alia signa superiùs posita.

Licet Exorcistæ fuerit moraliter certum, aliquem morbum esse à maleficio, vel quempiam esse obsessum non ideò reijcere debet medicamenta naturalia, vel illa dissuadere; sed dando primas spiritualibus remedijs, procurabit etiam, vt afflictus subinde ex præscripto medici vtatur huiusmodi medicinis, quæ corpus eius possunt reddere minùs aptum vexationibus dæmonum: nam licet nulla sit naturalis rei corporeæ vis, quæ dæmoni possit præualere, aut directè in illum aliquid agere, teste Sacrâ Scripturâ Iob. 41. indire-

ctè tamen & mediatè naturalia possunt iuuare contra eius conatus, impediendo vel auferendo eius dispositiones illas, quibus dæmon delectatur, vel vtitur ad nocumentum iuxta Lyran. in 1. Reg. 16. Huiusmodi tamen remedijs naturalibus nullo modo se intromiscèbit Exorcista, sed illa committet peritis medicis, sed bonum erit vt antequam applicentur vel sumantur, priùs benedicantur ab Exorcista, vel alio Sacerdote, juxta illud Adriani Papæ 1. Elementa quoque tàm ea quæ prædiximus, quàm cætera diuinis apta vsibus, & humanis necessaria infirmitatibus Sacrate, infirmos curate, & cætera quæ ad vos pertinent diligenter perficite. Bene enim aduertit Sanchez lib. 2. Mor. cap. 24. Maleficiatos per solos Exorcismos raró curari: nam idem experientiâ constat.

Si ergo rationabilis suspicio de absconditis maleficijs subintrat, ipsa in illis locis supranominatis inquirantur, inuenta statim ne noceant, aquâ benedictâ aspergantur, & extra domum, vel in quopiam loco separato à rebus vtensilibus ne fumo illo inficiantur in vase aliquo (nam in terra nuda ob eius frigiditatem non possunt consumi) cum recitatione orationis Dominicæ, salutationis Angelicæ & Symboli, cum aspersione aquæ lustralis, vbi non adest Exorcista, comburantur; reliquum in luto subterretur, ne inde aliqua malefica quidpiam recipiat. Hanc destructionem instrumentorum passim moderni Doctores approbant.

probant. Quisque enim (Bassæus V. Malef. n. 5.) habet ius tollendi & destruendi ligaturas, nodos, volumina capillorum, & alia signa malefica posita à maleficis eo fine, vt Diabolus desinat nocere; etiamsi ex ablatione signi malefici aliquod damnum malefico, aut alteri sequatur; eo quod ita dæmon pactum inierit cum ipso malefico; quia ex parte tollentis hæc signa nulla intercedit dæmonis inuocatio vel cooperatio. Imò vt docet Lessius lib. 2. cap. 44. dub. 6. licet illa ponere quibus positis expirat vel destruitur pactum prius; & diabolus desinit nocere; vel certe priora signa vim suam amittunt.

Hinc resoluuntur hi casus quotidiani. 1. Si Saga te tangit vt inficiaris, & repercutiendo impediatur nocumentum, id tibi licitum erit; siue quia dæmon statuerit tunc non nocere, siue quia tunc signum veneficæ non est tale, quale ipse requirit. 2. Dum quis est infectus à Saga, dicitur cessare nocumentum, vel reddi inefficax, si infectus det illi panem & salem, vel ab illa panem accipiat; id si verum est, licitum erit: quia cum forte statuerit diabolus his positis non nocere, mihi licitum est aliquid facere, quod sit indifferens, vt eius pactum expiret. Hæc Lessius in particulari, hos casus per modum exempli posuit. Vide plura exempla multùm pro praxi conducentia in lib. 6. Martini Delr. Disquisit. Magicarũ.

Petes quomodo cognosci possunt loca in quibus maleficia sunt abscondita? *Resp.* Ipse male-

maleficiatus obseruet in quo maximè loco maleficijs affligitur. v. g. Si in suis stratinis nullatenùs potest quiescere, & potest sine dolore in alienis; si in sua domo semper ægrotat, & extra fit sanus, &c. Rem breuiter de tali casu, cui præsens aderam affero. Per inuidiam quædam procuratrix allodij Claromontani, subordinauerat Sagam contra sibi in illo officio successorem, vt ipsam impotentem cum suo marito ad omnia faceret, vnde hæc denuo reciperetur. Facturam malam pessimus effectus est consecutus: nam tres dæmones hinc possederunt, ac se per maleficia ingressos edixerunt, quartum autem dæmonem in ipsa domo expectare tempus quo maritum suum obsidere posset. Dei gratiâ tres illi datis signis per exorcismos expulsi, quartus domi terrores nocturnos excitabat. Vnde domus debuit benedici & exorcisari; sub tempus exorcismorum, illa in qua adhuc maleficia hærebant, orabat Canticum D. Virginis. Magnificat; cum cereo Sacro, cumque peruenisset ad cornu mensæ vbi ordinariè solebat sedere, cæpit repente vociferari, indicareque se in illo loco graui dolore concussam. Vnde suspicio suborta statim est, ne aliquid ex instrumentis genialibus lateret; vnde in illo spatio terra effossa, vbi tetræ exhalationis materia est inuenta, post cum aqua & igne benedictis combusta.

Si autem maleficia sumpta fuerint in cibo, vel potu; contra illa sunt adhibendæ medi-

cinæ, vide Thesaurum Exorcismorum, cum Exorcismis, ne dæmon virtutem illarum impediat; quæ in defectu libri exorcismalis possunt benedici ad instar aquæ; mutato vocabulo aquarum in nomen elementorum prout habetur in cit. Manuali, hæc autem pharmaca medicus; vel in villis aliquis probatæ experientiæ præparet. Noui quendam nobilem qui sanctè asseuerabat se ad quinq; millia florenorum polonicorum pro recuperanda valetudine expendisse, sine vllo profectu sanitatis, tandem cum deprehendisset ex maleficio illum morbum sibi accidisse, sumptis benedictis medicamentis, & adhibitis exorcismis per duas hebdomadas sanitatem integram adeptus est.

Contra maleficium ex liquore vel puluere confectum, adhibendum esse lauacrum ex herbis benedictis, vel sale exorcisato tempore congruo; iuxta qualitatem complexionis personæ, prout prudentes prædicauerint. Item si sint maculæ aut signaturæ; ad illas delendas vtendum est vnguento v. g. in villis ex farina albi synapis cum melle viscoso cremato misto, cui saltèm aqua benedicta vel sal exorcisatum addatur; post vnctionem, & lauacrum signaturæ, loca oleo benedicto inungantur.

Maleficium quoque quod in liminibus domorum per puluerem construitur, ex quo illud transgrediens acerrimo dolore ad grauem defectum, vel mortem contorquetur; potest

tolli

tolli in patiente per lauacrum ex herbis vel ſaltèm ſale benedicto paratum, & per vſum olei benedicti tàm in ſumptione, quàm in vnctione. Si neceſſarium fuerit poterunt prædicta aliquoties iterari, præſertim dum ſunt maleficia inueterata. Fores, limina, vel aliqua pars domûs aliquo modo ex ſupradictis vitiata radatur, & illæ raſuræ cum conſperſione aquæ benedictæ, in loco remoto ab vtenſilibus comburantur, poſtea partes raſæ herbis benedictis lauentur, oleo benedicto vngantur, loca in quibus maleficia delitefcebant, ſale vel aqua benedicta mundentur, & ſi videbitur terra recenti impleantur. Hæc proportionaliter accomodentur ad deſtruendas facturas circa cereuiſiã, crematum, &c. Vt illa loca luſtrentur, aqua benedicta vaſa benedictis herbis lauentur, &c.

Generaliter loquendo doceantur iſti miſeri, magnifacere res ab Eccleſia benedictas, illaſque adhibere, vti ſunt ſal, aqua, herbæ, thus, frondes, palmarum oleum oliuarum (cuius benedicendi formula habetur in Rituali Romano) cerei Sacri, cera paſchalis, ſeu grana S. Sabbathi: nam non ob alium finem iſta benedicuntur, niſi vt per illa tollatur omnis immunditia, omnis poteſtas aduerſarij, prout in formulis benedictionum clarè apparet, & non recurrant ad Magos aut Sagas, ne ſiant iſtis mediantibus diſcipuli, amici, aut ſubditi diaboli. Nam ſi ille permiſſu diuino per illos aliquid boni iſtis fecerit;

rit; licet ignorent illud esse beneficium diaboli: nihilominùs ille aditum & quodammodo ius ad eos acquirit; cuius rei vtinam nunquam exempla habuissemus. Profectò eligibiliora esse verbera, quàm beneficia à diabolo præstita, probant historiæ Ecclesiasticæ. Vnde S. Leo Serm. 19. de passione dicit beneficia diaboli esse nocentiora vulneribus, & Less. lib. 2. cap. 42. dub. 13. n. 71. Omne diaboli beneficium ait esse maleficium.

Denique magnam habent vim ad depellenda vel saltèm alleuianda maleficia exorcismi Ecclesiæ. In defectu approbati Exorcistæ, dùm superuenit aliqua grauis necessitas, meo iudicio sufficeret ille solus Exorcismus qui in Agendis nostræ Prouinciæ, contra maleficia cum suis documentis habetur; si aliquoties inter psalmos graduales, aut inter horas officij D. Virginis supra patientem, vel afflicta pecora in simul congregata repetatur. In dubio autem an sit maleficium; Exorcismi debent primò proferri priuatim sub conditione, ac per modum deprecationis ad DEVM, vt ipse per inuocationem nominis sui benedicat recurrentibus ad se: nam exorcisare nihil aliud est, quàm increpare & imperare dæmoni nomine DEI; vnde exorcisatio similis est iuramento, quod debet non temerè fieri. Charitatiui Parochi poterunt per supradicta multis rudium abusibus obuiare, & multa mala non tantùm animæ, sed etiam corporis impedire, DEO adiuuante & suos defectus supplente.

plente. Exorcismos supra obsessos ex maleficijs non ausim supra tres horas continuas facere, ne natura per eiectionem maleficiorum violentam; grauiter cum periculo mortis lædatur.

QVÆRES II.

Quid consilij contra philtra amatoria.

R*Esp.* Cum Manuali. Curabit curam animarum gerens, vt huiusmodi afflicto, vel afflictæ tempestiuè applicentur remedia, tàm naturalia, quàm spiritualia. Naturalia vt per medicinas refrigerantes & imminuentes ardorem libidinis, & per expellentes, sumptum venenum tollant, vel imminuant. Spiritualia, quæ carnem macerant, & doment: qualia etiam sunt vitatio conspectûs rei amatæ, occupatio mentis in curis grauioribus & pijs, lectio bonorum librorum, cogitatio mortis, iudicij & inferni contemplatio, vilitatis corporis humani, quid fuerit ante animationem; quid nunc sit, sublatâ cutis tenuissimæ pellicula, quid cum anima recedet, futurum: meditatio denique passionis & mortis Domini nostri, & alia quæ mentem ægrotantis auertere à nefario amore possint, & inducere possint sanctum feruorem erga DEVM.

Suadebit ei etiam frequentem vsum Sacramentorum, Confessionis, & Sacramenti Altaris, aliaque pia opera.

QVÆRES III.

Quid contra incubos?

REsp. Dæmones incubos & ſucubos hominibus infeſtos ex D. Aug. lib. 15. de ciu. Cap. 23. & alijs patribus cognoſcimus, illoſq; eſſe ex numero eorum, qui in iſto àére caliginoſo propter exercitium noſtrum verſantur. Hinc illa fabula, quæ inter vulgus fertur; quaſi incubus naſcatur ex fæmina grauida mortua ſepulta, & de ſepulchro exeat baptiſmum requirens, quem ſi non obtineat, tranſuolat in àéra, &c. omninò exterminanda eſt. Hâc enim aliquando dæmon vſus, decepit quandam fæminam, cuius animum viderat contra ſuam dominam valde exarcebatum, indeque perſuaſit fingens ſe ipſius modo ſupra dicto cognatum, vt ipſam grauiſſimis maleficijs inficeret ſuam iniuriam vltura; quòd ipſa illo dæmone cooperante ſtrenuè effecit, poſtea capta, pœnas promeritas exoluit. Verùmtamen non facilè in ſimilibus omnibus fides adhibenda, præcipuè fæmineo ſexui, mirabilium formarum in imaginatione ſuſceptiuo. Proinde Exorciſta vel curam animarum habens, examinabit hæc prudenter cum Medicis & Theologis peritioribus. Si conſtet probabiliter aliquem dicto modo vexari, contra voluntatem ſuam, adhibebit remedia & Exorciſmos. Confiteatur Sacramentaliter frequenter ſummâ quâ poterit animi contritione, præmuniat ſe Sacrâ communione, in precibus ſit aſſiduus: inter omnes preces ſæpiùs legat Orationem Dominicam & ſalutationem Angelicam, his enim multos ab hac

vexatione liberatos constat varijs exemplis. Alia deniq́ue adhibeat, quæ superiùs præscripta sunt contra ligaturas, philtra, &c.

Volunt aliqui loci mutationem contra hoc malum aliquid posse: potiùs dormitorium & lectus afflicti sæpè benedicenda ordinarijs Ecclesiæ benedictionibus rebus benedictus suffumiganda. Videat etiam prudens Exorcista, vtrum hæc afflictio non infligatur à Deo aliquando fæminis, ob nimiam curiositatem in vestibus, ornatu crinium, & similibus, quibus non contentæ, naturali suâ pulchritudine, varijs fucis & medijs student allicere viros in sui amorem. Quod fit Deo permittente, vt fiant ludibrio dæmonibus, quæ nimium gloriantur in suâ pulchritudine. Tales adducendæ ad compunctionem peccatorum suorum, & emendationem vitæ, quâ in posterum ac huiusmodi laqueis abstineant, & se componant ad modestiam, humilitatem, & verecundiam decentem. Simili modo agendum est, cum ijs qui se dæmoni siue per syngraphas, siue alio modo deuouent, eiusq́ue operâ vtuntur; vt isti statim ac veniunt ad Sacerdotem obrenuntient diabolo, per contritionem sinceram Christo se subijciant, & alia præstent quæ sunt posita de formalibus maleficis. Consultissimum est vt huiusmodi maneant per aliquot tempus penes timoratas personas, vel in aliquo Monasterio.

QVÆRES IV.

Quid cum terroribus nocturnis agendum?

RESP. Hos aliquando vel insolentibus hominibus vtriusque sexûs, per certas astutias fieri, etiam cum damno domesticorum, vel à dæmone per cooperationem alicuius personæ, quæ vel cum incubo, vel alio malo spiritu habet familiaritatem, excitari. Quare præmaturè est res consideranda; & si tales personæ deprehensæ fuerint, vel puniantur, vel expediantur. Si autem à solis spiritibus terriculamenta causantur, præmissis ieiunijs, orationibus, Sacro missæ officio, adhibitisq; cereis Sacris, Agno DEI, cerâ paschali, suffitu benedicto, aquâ lustrali, palmis, instauretur exorcisatio, in eum modum quem fecit P. Ioannes Godi Ord. Præd. prout habetur in prima decade quæstionum peregrinorum q. 2. Cap. 4. Is enim vocatus in quandam domum, in qua anima purgatorij noctu pœnas lugebat, post crepusculum vespertinum cum socijs officium Defunctorum recitabat, post strepitu exurgente ita orsus est. In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti adiuro te creatura DEI, per potentiam DEI infinitam, per eius sapientiam ineffabilem, per eius bonitatem indicibilem, per virtutem Sanctissimæ Trinitatis, quibus omnia creauit, per mysterium sanctæ Incarnationis, Passionis, & Resurrectionis Domini Nostri IESV CHRISTI, per virtutem omnium ordinum Sanctorum,

Ange-

Angelorum, & per omne illud quod DEI virtute te poteſt plus aſtringere, conſtringo & aſtringo,ne recedas de loco hoc, ad ea de quibus te interrogauero veraciter reſpondeas. Vbi primò quæſiuit an eſſet ſpiritus bonus vel malus? quis eſſet? quid vellet? &c. Quibus cognitis illam animam dimiſit, & pro illa quæ petebat facienda demandauit, vbi ampliùs illa infeſtatio non eſt audita. Illa quoque fabula, quæ inter plebem in aliquibus locis ſpargitur, quaſi mors tempore peſtis, plateas aut compita viarum obambulet, eſt per Sacerdotes ſi quando deprehenditur comprimenda, idque potiſſimum propter pericula furtornm, vel homicidij, aut grandio res perturbationem, quæ ex ipſa oriri ſolent: Mors enim nil aliud eſt quàm ſeparatio animæ à corpore. Quod ſi aliquando iſtiuſmodi ſpectra tempore peſtis appareant, illa non ſunt mors ſed immiſſiones per Angelos malos in pœnam peccati factæ de qualibus ſcribit Baronius ſub A. D. 544.

QVÆRES V.

Quis modus Exorciſandi circa animalia per maleficia afflicta?

INprimis attendendum, an fortè ex cauſis naturalibus animalia ægrotent, vt potè ex deuoratis araneis ſeſe pabulo ingerentibus, aut aliorum venenatorum, animalculorum morſu, ex aëre præ ſtabulorum immunditia vitiato, à bufonibus alijſuè ſerpentibus, qui ſæpè dum lac exugunt vbera lædunt.

In iuuandis brutis animalibus maleficiatis, procedet Exorcista, exhortando in primis patrem & matrem familias omnesque domesticos ad seriam pœnitentiam & vitæ emendationem, vt cum verâ cordis humilitate & spiritûs contritione ad DEVM conuersi agnoscant damna hæc ipsis immitti, à bono iustoque DEO propter peccata; inter quæ numeranda sunt iuramenta, & exsecrationes animalium, ad correctionem & probationem ipsorum.

Quocirca peccatorum suorum per bonam & salutarem coram Sacerdote confessionem, à DEI misericordia veniam implorantes, meliora seriò proponant: & sic in statu gratiæ constituti, in DEI clementia fiduciam omnem collocent; parati se Diuinæ voluntati, quidquid ei placuerit, conformare.

A superstitionibus alijsque diaboli, & ministrorum eius hominum imposterum fraudibus cauebunt, scientes ab Ecclesia vetari omnia illa quæ non sunt instituta à DEO, vel ab Ecclesia ad consequendos affectus supernaturales. Vnde in colligendis herbis pro alimento bestiarum nullas adhibebunt circumstantias vanas, & ad rem non facientes, sed legent Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, vel Symbolum fidei; expectantes subsidium à DEI misericordia, quâ illos exaudiet suo tempore. Et quia Ecclesia pia & solicita mater, etiam exorcismis & adiurationibus secundùm potestatem sibi à DEO factam, diaboli conatus & insidias repellere studet, &

crea-

creaturas humanis neceſſitatibus deſtinatas non modo in naturalem; ſed etiam in ſalutarem vſum per orationes ad benedictiones ſibi iterùm aſſerat & benedicat; prout videre licet in benedictione ſalis, aquæ, & ſimilium rerum, quæ in ſacratiorem vſum, ab Eccleſia aſſumuntur, iuxta doctrinam Apoſtoli dicentis, omnem creaturam bonam eſſe, & ſanctificari per verbum DEI & orationem, licet etiam hanc ſanctificationem extendere ad pecora & eorum pabula, quæ quidem quoad præſens attinent, in hoc poſita eſt, vt ad conuenientem & ſalutarem vſum, repurgentur à diaboli fraudibus & nocumentis, ne (quod ſcriptura ait) creaturæ quæ ad commoditatem homini ſubſeruiunt, per inſipientiam fiant decipulæ & captionis laquei.

Formulas Exorciſmorum & benedictionum, nullus Sacerdotum & Exorciſtarum vti præſumat, ſed illas retineat quæ ab Eccleſia in vſum receptæ ſunt, & à veteribus vſitatæ: non tantùm vt tutiores ſimus à ſuperſtitionibus & erroribus alijs; ſed etiam quia efficacior eſt oratio noſtra, quando cum Eccleſiæ precibus viuaciter coniungitur. Ad quam rem confert etiam, ipſa verba ab Eccleſia vſitata, in quantùm fieri poteſt retinere. Hoc negotium potius conſiſtit in confidentia ad DEVM, charitate & perſeuerantiâ orandi, exorciſandi, quam in nouis exorciſmis.

Quæ iam generaliter dicta ſunt, ad particulares vſus facilè applicari poſſunt pro loco

& rerum occurrentium necessitate. Sed (vt diximus) præcipua cura esse debet de apparatu, hoc est, vt per veram pænitentiam ad DEVM ex corde conuertantur, qui in afflictione remedia quærunt. Hoc autem dicitur potissimùm propter formularios illos, qui diuersas agendi formulas conquirunt; & si per vnam non succedit, subinde aliam atq; aliam adhibent: tanquam si in forma agendi principalis virtus collocanda esset, cum multò maior sollicitudo esse debeat de pietate & præparatione ad orandum, quàm de forma agendi.

Absque scrupulo in omnibus (modò nihil admisceant superstitionis) vti possunt aquâ benedictâ, sale & pane benedicto, ramos palmarum ab Ecclesia benedictos suspendant in domibus & stabulis suis, cereum benedictum in die Purificationis accendant, & in locis infestatis collocent, & similia approbata remedia adhibeant, quorum effectus & vis à DEO est, & expectatur per preces Ecclesiæ fusas in hunc finem.

Hâc breuiter instructione, Exorcista ibit ad stabulum & locum vbi sunt animalia afflicta, dispicietque ne fortè sint aliqua maleficij signa sub limine abscondita, aut terræ infossa, vel in medio stabuli ad præsepia, eaque auferri curabit. Quæ cautio nonnullis qui totius stabuli terram ad aliquam altitudinem effoderunt, optimè cessit. Deinde omnibus domesticis ad orationem inuitatis, ipsum stabulum & animalia aquâ benedicta asperget. Postea

leget

leget clara voce, flexis genibus, si commodè possit, Litanias Sanctorum. Exorcismos vel saltèm illum qui ponitur in Agendis repetendo prout iam dictum est.

Si autem saluis iumentis existentibus lac, butyrum, aliæue res per incantationes inuisibiliter auferuntur: quærantur maleficia sub limine per totum spatium incipiendo à subliminaribus (nam contra oues quia penes illa intrant ibi abscondi solent) ante & post ingressum: ipsa pecora exorcisentur, suffumigentur, oleo benedicto circa vbera iubeantur iniugi, cum id non tantùm contra morbos; sed etiam contra facturas diaboli benedicatur.

Optimum etiam medium est ad comprimenda maleficia, vt quotiès alicubi siue circa, homines, siue circa pecora manifesta apparebunt; fiat inquisitio à Domino loci, aut eius factore, aut villico, qui primò habeat breuem sermonem ad conuocatos vtriusque sexûs subditos; de manifestatis maleficijs, de graui offensa DEI quæ fit per maleficia, de periculo damnorum, &c. Vnde ne vlteriùs malum serpat, veraciter edicant si aliquam de veneficijs vel alijs quæ superstitiones vsurpant, notitiam habeant; *v. g.* Si aliqua persona sit quæ ossa mortuorum, terram ex sepulchris, rorem ex alienis frumentis colligat: quæ signa passionis CHRISTI in campis erecta abradat, illa retrò circumeat, quæ pecorum in campos prodeuntium vestigia colligat, ad cuius domum pecora aliena impetuosè currunt, cor-

nibus petunt, quæ graues & frequentes maledictiones, dæmones inuocando vsurpat, &c. Postea cum assessoribus duobus vel tribus, congregatos sigillatim aduocent, & ab alijs relata annotet; tandem ex allegatis & probatis maiorem vel minorem fustigationem infligat, atque seriò seuerèque comminetur, nisi ab his malis desistant, mortem. Hic modus alicubi optimè successit; nam exorcismi, aliaque remedia non proficiunt perfectè, quando malefica iteratis vicibus sua nocumenta immittit, aut sublata renouat illum abusum Parochi alijque Sacerdotes omnibus modis curent exterminandum, quo Domini aliqui, aut Iudices ex denuntiatione vnius personæ, sine sufficientibus signis, aut iustis probationibus tradũt denuntiatas ad torturas.

QVÆRES VI.

An sit licita probatio per aquam quâ aliqui in maleficis indagantibus vtuntur. E. g. dum quas indice fama, vel aliarum depositione, aut aliquo signo suspectas habent; eas statim absq; vlteriore inquisitione capiunt, captasq; extra ciuitatem aut pagos deducunt, & in aquam frigidam ita conijciunt; vt dextra manus sinistro pedi, sinistra verò dextro pedi sit alligata; & si supernatat, veneficas vehementius suspicantur, & idcircò duriori subijciunt quæstioni, sin submergan-

mergantur, innocentes eſſe credunt: quæritur ergo an licite iſtud fiat?

R*Eſp.* Martinus Delrio Diſquiſ. Mag. l. 4. cap. 4. q. 4. negatiuè quã doctrinam ſolidis rationibus cum ſufficienti ſolutione obiectorũ ſtabilit; præcipuas autem ponit; tentationem DEI, & pactum cum dæmone tacitum. Deinde quia iſta proba eſt incerta; poſſunt enim veræ veneficæ ex nouo pacto dæmonis demergi; poſſunt aliquas innocentes maleficio ſali inficere, vt ſupernatent. Item poſſunt eſſe aliquæ huius ſceleris immunes, talis complexionis, vel ita leues reddi vt aliquando accidit lunaticis; vt non facilè ſubmergantur: prout etiam de effætis mulieribus dicitur, quod non citò aquis obruantur: quo argumento quædam in Cuiauia ſe non inepte defendit: ſicut (inquit) gallina quamdiu oua parit, tàm diu multùm grauitat; aliàs poſt leuior redditur; ita vos dum me ſenem fœminam, marcidam, exſuccam aduertitis; inde conijcite quantum poſſum grauitare, vt facilè in aquas deprimar, tàm gracili complexione? Denique quia iſte actus fit quandoq; contra honeſtatem naturalem, & quod maius eſt, cum periculo iniurioſæ infamationis.

QVÆRES VII.

Quid de Lycantropis.

R*Eſp.* Si ex vitio excedentis melancholiæ, aut læſæ phantaſiæ, aliquis ſe putat eſſe lupum & efferaſcit; medicinis eſt curandus.

Si

Si ex maleficijs; exorcismis, & rebus ab Ecclesia benedictis muniendus. Si se talem ob lucrum aliquod fingit (vti aliquando in villis accidit) vel per artem Magicam sese in lupi figura exhibet, ac nocet, deprehensus grauius puniatur. Possunt enim dæmones (Less. lib. 2. Cap. 44. de Mag. dub. 3. n. 19.) corpora animalium & hominum transformare; non quidem intrinsecè figuram mutando, sed extrinsecùs ex vaporibus aliam circumponendo. Sic aliqui operâ dæmonis aliquando conuertuntur in speciem lupi, & dicuntur Lycandropi, quasi dicas lupi homines: accomodant enim se ad speciem bestiæ, quantum possunt, manibus & pedibus incedendo: & diabolus adijcit reliqua, circumposita alia figura, ita vt speciem lupi exactè referant: deinde ingreditur, mutat phantasiam & animum ferinum inducit, quod ei perfacilè est, commotis humoribus & venenatis succis adhibitis, denique agilitate lupina corpus regit, hinc fit vt tales inuadant, lacerent, & deuorent homines, vt veri lupi solent. Potest etiam veram bestiam homine repentè sublato; substituere, ita vt ipse homo oculorum iudicio videatur in lupum conuersus: quomodo D. Aug. lib. 18. de ciuit. Cap. 18. docet. Socios Diomedis conuersos fuisse in aues; & Iphigeniam in ceruam. Simili modo credibile est virgas Magorum conuersas fuisse in serpentes: non enim diabolus causas naturales virgis applicando poterat tam breui tempore, ex materia

tam

tàm dissimili veros serpentes efficere. Potest etiam homine consopito, ipsemet formam bestiæ assumere, & in eo varia ministeria subire, & interim per alium dæmonem efficere, vt ille homo dormiens videatur sibi in bestiam mutatus; hæc omnia præstare. Hoc modo D. Aug. loco citato putat socios Vlyssis mutatos à Cyrce venefica in porcos: & alios quosdam suo tempore, veneno in caseo accepto à fæminis stabularijs conuersos in iumenta, quæ onera gestabant, quam diu illæ volebant, & postea videbantur sibi in formam humanam reuerti. Denique potest hanc mutationem facere nudo præstigio, sicut enim melancholici & phrenetici videntur sibi mira exterius videre, cum tantū sint interius, ex qualitate & commotione humoris; ita etiam opera dæmonis fieri potest, vt mira exterius videantur vel audiantur sola humorum agitatione & infectione, hâc ratione potest exhibere palatia, vrbes, exercitus, flumina, incendia, tempestates, fulmina, tonitrua & similia. Hæc pauca pro Parochis quibus aliquando in villis aut oppidis casus præfati Parochianorum occurrunt, vt tempestiuè malis occurrant, dicta esse velim: nam pro illis qui ex professo in curandis energumenis operam suam nauant, datur cautela in Rituali Romano, vt præter illa quæ in ipso ponuntur, plura ex probatis Authoribus vti est sextus lib. Martini Delrio Tyræus Compendium Maleficarum Thesaurus Exorcismorum, &c.

discant, ideoque in synodo Prouinciali Varsauiensi Anno Domini 1646. illa inhibitio consultissimè posita est. Ne quisquam Sacerdotum aut Clericorum tàm Sæcularium quàm Regularium, exorcismis passim super eos qui à dæmonibus obsessi aut maleficiati esse putantur, absque licentiâ ordinarij in scriptis obtenta vtatur. Summa enim prudentia & speciali dono DEI præditum esse oportet illum, qui hoc certamen contra istos malignos spiritus suscipit.

QVÆRES VIII.

Quid faciet Confessarius cum illo pænitente qui venerabile Sacramentum sub cutem sui corporis insertum gestat?

RESP. Illas Sacras species nouacula, vel cultro benè exacuato in priuato, scitè exscindat, vulnus medulla panis obuoluat, & ad Chirurgum mittat, vel si hic desit, lardo aliquantisper in aqua donec sal extrahatur madefacto, vel emplastro ex pice & adipe confecto, floccis ex mundo Strophiolo derasis (vti fit in villis) quàm diu ipsemet pænitens opus fuerit renouatis, vulnus illud sibi sanari procuret. Sacerdos autem illas Sacras species, in aliquo honesto strophiolo in ciborio reponit.

QVÆRES IX.

Qualiter rudes instituendi sunt in vita Christiana?

In

IN hoc etiam craſſus error & magnus abuſus apud quoſdam inualuit; qui ad nullum profectum in Christiana pietate faciendum ſe obligari putantes, eo tantùm die, quo Sacram communionem percipiunt, à peccatis vt cunque abſtinent; poſtea verò ex inueterata conſuetudine, quàm dediſcere nullatenùs volunt, tanquàm canes ad vomitum, ad diras maledictiones, ebrietates, furta, &c. redeunt. Porro ſcriptum eſt: facite dignos fructus pænitentiæ: vera pænitentia eſt commiſſa deflere, & plangenda non admittere; vnde talibus ſeriò inculcandum eſt, vt non agant vitam gentium, aut in his rebus terrenis affectus nimium defixos teneant; verùm vt fideles ſint CHRISTO ſuo, cui ſe pro ſeruis & diſcipulis in baptiſmo deſponderunt, quod diabolo & pompis, & operibus eius abrenunciârunt, quòd ſola fides non ſaluet, ſed magis charitas per quam abnegantes omnem impietatem & ſecularia deſideria, ſobriam ſeu temperatam quoad ſe, quoad proximos iuſtam, quoad DEVM piam traducant vitam, ſintque ſectatores bonorum operum, per ieiunia, orationes, eléèmoſinas ſeu opera miſericordiæ, ſpiritualia & corporalia; quiſque pro poſſibilitate ſua, in miſerijs huius vitæ expectantes beatam ſpem. Hanc pietatem Chriſtianam vt in Praxim promptiùs deducant, facilè illos Parochos docebit, & oratione Dominica, Symbolo Apoſtolico, de quo infra.

Actus contritionis ſi non quotidie, ſaltèm die-

diebus Dominicis dum dicitur confeſſio communis poſt concionem cum propoſito emendandæ vitæ eliciant, ſuos labores non more boum, equorum, vel paganorum, ſed Chriſtiano modo principaliter dirigant, ad ſatisfaciendum voluntati DEI, qui conſtituit vt in ſudore vultûs ſui veſcantur pane ſuo. Cætera illos doceat ex Apoſtolo ad Coloſ. 3. *Obedire Dominis carnalibus cum timore & tremore, in ſimplicitate cordis ſui: non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes, ſed vt ſerui Chriſti facientes voluntatem DEI ex animo: cum bona voluntate ſeruientes, ſicut Domino & non hominibus: ſcientes quod vnuſquiſque quod fecerit bonum, hoc recipiet à Domino ſiue ſeruus, ſiue liber* Eodem ſpectat quod ad Titum 2. *præſcribit ſeruos Dominis ſuis, ſubditos eſſe in omnibus placentes, non contradicentes, non fraudantes ſed in omnibus fidem bonam oſtendentes, vt doctrinam Saluatoris noſtri DEI ornent in omnibus.*

Per hanc patientiam laborum, pia crebraque ad DEVM ſuſpiria, (quæ labores minimè impediunt) ac per probitatem vitæ multos idiotas in hiſtorijs Eccleſiaſticis, in magnos Sanctos euaſiſſe legimus. Dominus DEVS enim omnibus qui illum non in ſublimioribus humanæ ſapientiæ conceptibus, ſed in ſpiritu & veritate, in ſpiritu humilitatis & animo contrito inuocant, dat ſuas gratias, prout cuique videt competere, affluenter.

CAPVT II.

De Confessione Sacramentali Puerorum.

QVÆRES I.

Qualiter in rebus fidei instruendi sunt pueri?

R*Espondeo:* vt fructuosè instruantur, cum ipsis exemplo Saluatoris qui libenter paruulos ad se admittebat, benignè & suauiter Sacerdotibus est agendum, ne aliquo gestu acerbo territi, doctrinam eorum minùs prompto animo recipiant, & diffidentiam in confessionibus cum periculo reticentiæ contra illos assumant. Vnde ille mos, quo puerulis terror Sacerdotum aut Monachorum incutitur, est reprehendendus; cum illa ætas tenacissima fiat eorum quæ in sua ruditate semel fortiter apprehendit. Porrò in villis est miserabilis, horum quoad spiritum, educatio, & ideo facti etiam adultiores nesciunt, quid sit DEVS, quid Angelus, quid anima; putant totum hominem in morte extingui, totum in sepulchrum deponi, indeque passim secundùm suos affectus belluinos viuunt. Et licet Orationem Dominicam recitent, nihilominùs id faciunt more graculorum aut picarum quæ nihil eorum quæ loquuntur intelligunt.

Quare hæc ipsorum ignorantia solam à Parochis vel Confessarijs (parentes enim ipso-

ipſorum aut Socij rudes nihil in hoc valent) benignam informationem in rebus ad ſalutem neceſſarijs expectat; præcipuè dum primâ vice ad confeſſionem adducuntur: nam qualia prima fundamenta doctrinæ & pietatis, præſertim in præparatione ad pænitentiæ & Euchariſtiæ Sacramentum iecerint, tale œdificium per totam vitam, vt plurimùm, continuare ſolent. Non ſemel deprehendi iam adultas fœminas ſe in confeſſionibus de inobedientiâ ſuis matribus non præſtitâ accuſâſſe, quorum matres iam pridem mortuæ erant; cumque interrogarentur, cur ſe huius peccati reas facerent? talem (inquiebant) formam confitendi edoctæ ſumus. Sunt etiam aliqui pueri qui peccata, quæ in libris legunt, vel ab alijs audiunt, adferunt ad confeſſionem, quorum minimè conſcij ſunt; ideò per affabiles interrogationes & reſponſiones, illa documenta, quæ pro rudibus grandioris ætatis, ſuprà poſita ſunt, etiam iſtis proponenda cenſerem.

QVÆRES II.

Quid aget Confeſſarius cum pueris de quibus eſt dubium an habeat annos diſcretionis in ordine ad confeſſionem?

R*Eſp.* Quo tempore ad annos diſcretionis perueniant, non poteſt mathematice definiri, ſed relinquendum eſt iudicio prudentûm: Paſtorum & parentûm; qui ſi viderint eos diſcernere bonum & malum, pudefieri de

men-

mendacio, de aliqua impudicitia commiſſa, laudare obedientiam, concludent illos ratione vti, quemcunque annum ætatis attigerit. Proinde errant illi, qui exiſtimant, pueros non peccare mortaliter, nec teneri præcepto confeſſionis, ante decimum annum; cum conſtet eos multò ante eſſe doli capaces, & habere diſcretionem boni & mali. In dubio verò an puer habeat vſum rationis, præſumendum eſt habere, & eſſe obligatum confeſſionis præcepto, ſi impleuit ſeptennium. Maximâ tamen hîc opus eſt prudentiâ Confeſſario, nam pueri multi etiam poſt ſeptem, octo, & ampliùs annos, præſertim in villis minùs ſunt capaces huius Sacramenti, & licet aliqui peccata adferant ad confeſſionem, fortè ex aliqua inſtructione parentum eos ad confeſſionem mittentium; tamen Sacramentum pænitentiæ non apprehendunt, vnde aliqua dicentes per modum confeſſionis nugantur circa Roſarium ſuum, vel galerum, vel digitos, vel ſocios circumſpiciunt, nec ita ſeriò ſe gerunt, vt videantur intelligere Sacramenti rationem. Proinde tales non ſunt Sacramentaliter abſoluendi, ſed cum inſtructione & monitione aliqua & benedictione dimittendi. Licet enim peccata aliqua confitentes videantur dare materiam abſolutionis, non eſt tamen ſufficiens materia, niſi accedat ſaltèm attritio ſupernaturalis, de qua vix & apparentia in dictis pueris etiam poſt admonitionem, ſeriò rem non apprehendentibus. Si tamen probabili-

bilitatem aliquam habet Confessarius alicuius dispositionis, absoluat sub conditione saltèm mente concepta. Si tu es capax ego te absoluo, &c.

Hæc Bassæus V. Confess. SS. §. 1. n. 4. Laudabile tamen est dicit Iacob. Marchan. Ref. Past. Tract. 5. n. 8. tunc eos adducere & monere parentes vt mittant, quia extunc asuescendi sunt huic Sacramento. Præter annuam confessionem etiam in articulo mortis tenentur pueri præcepto confessionis, in quo si dubium sit de vsu rationis & aliquod peccatum confiteantur, debent absolui sub conditione; nam sic eligitur pars tutior pro salute animæ, & iniuria Sacramenti cessat per conditionem.

Insuper addo cum cit. March. Si quis dum puer esset putârit aliquod peccatum tantùm esse veniale, & ideò omisit confiteri, non tenetur repetere confessiones, sed tantùm illud peccatum exprimere, quia ex imperfecto vsu rationis non fuit nisi veniale licet ex natura sua foret mortale. Quod aduerte ob aliquas puellas vel matronas quæ torquentur, ob impudicos tactus aliquos in ætate quinque aut sex annorum & præ verecundia non audent confiteri; nam ob imperfectum iudicium, plerumque non fuêre hæc nisi venialia, & ideò non necessario confessioni subijcienda, nisi quod per erroneam conscientiam aliter iudicâsset: quòd dupliciter potest intelligi, primò cum v. g. aliquam imprudentiam venialem putabat esse peccatum mortale tamen

ipſam exercuit, vel ſi nullum aut veniale, poſtea ſibi imaginabatur, grauiſſimum, & præ pudore illud reticebat in confeſſionibus, ex quo nullæ vel dubiæ in ſuo valore euaſerunt.

QVÆRES III.

De quibus peccatis ſunt interrogandi pueri?

RESP. An ſciat doctrinam Chriſtianam? De mendacijs, votis, Miſſa die feſto, de inobedientia parentibus, præceptoribus, Odijs, rixis, verberibus, inhoneſtis verbis, factis, laſciuis, damnis illatis, furti, &c. Prouerb. 28. *Qui ſubtrahit aliquid à patre ſuo & à matre, & dicit hoc non eſſe peccatum particeps homicida eſt.*

CAVTELA.

DE peccatis occultis carnalibus cautè interrogandi ſunt pueri, & ſimplices; ne eis manifeſtetur aliquid quod neſciunt, nèuè detur illis occaſio labendi.

Modus autem inquirendi poterit; hic eſſe. An inſultus, aut tentationes carnis aliquando patiantur, & vtrum delectentur tali cogitatione vel conſentiant? Si negant ſubiungendum eſt: Aduerte magnum eſſe ſacrilegium, iniuriam, profanationem Sacramenti, in confeſſione negare peccatum: ne putare debes Sacerdotem id cuipiam poſſe manifeſtare.

Vel etiam inquirat an cogitauerit de rebus inhoneſtis, vel aliqua luxuria oblectatus fuerit? ſi negat præmoneat ipſum vt quanto-

cyùs tentationes detestetur & CHRISTO se commendet; si affirmat inquiratur de verbis turpibus, de ludis inhonestis, & cum quo: tandem de aliquo tactu inhonesto: doceatq; omnem luxuriam esse graue peccatum mortale, per quam homo à gratia DEI & à cælo excluditur, & diabolo pro mancipio adijcitur: per hanc ingenij hebetudinem, infamiam, & plura acerba induci, quin & mortem ipsam accelerari. Tempestiuè ab hoc malo caueat, ne postea ad grauiora quæ certissimo euenient, nisi se animosè opposuerit delabatur. Alterius esse naturæ corpus, alterius naturæ animam, quæ debet regere oculos, linguam iracundiæ motus, & seriò detestari tentationes carnis. Dùm se collocat in lecto manus per modum crucis in pectore ponat, & in latera alternatim versus dormiat: socios nequam, verba turpia, & omnes occasiones quàm maximè fugiat. Si vult gratiam DEI, & salutem animæ & corporis obtinere.

Adultiores autem doceat luxuriam extra Matrimonium semper esse peccatum mortale, & veneno diabolico infectam: tentationes esse cum abominatione & contemptu tolerandas, & contra ipsas perseuerandum; cupiendo puritatem omnimodam: perinde enim est, diabolo visibili ac inuisibili se ad hoc peccatum inducenti morem gerere, vnde potiùs mortem eligat, quàm malo consentiat: Dominus DEVS humiliter oranti, dabit victoriam.

Si

Si habet animum vxorem ducendi, nullatenus ad aliquam carnali concupiſcentiâ feratur, niſi contracto matrimonio, idque cum Dei timore: modò autem contineat ſe in omni honeſtate. Puellæ quoque monendæ, vt dum ſolicitantur etiam iocosè ad peccatum; seriò & ſeuerè etiam cum increpationibus grauioribus ſe tentatoribus ſuis opponant ſtatim in principio; ne poſtea ſenſim illicijs ſeductæ seriò doleant.

Porrò Confeſſarius non debet denegare abſolutionem adoleſcenti, qui ſæpiùs in mollitiem incidit carnis fragilitate, poteſt tamen differri abſolutio, vt cum maiori abominatione hoc vitet peccatum Baſi. V. Abſol. n. 9. & dare ipſi remedia contra hunc morbum, vide morbos ſeruandæ caſtitatis in libello Arma lucis, à me edito.

QVÆRES IV.

In qua ætate pueri obligantur ad S. Euchariſtiam tempore Paſchali recipiendam?

RESpondet Marchan. tract. 4. Cap 3. q. 3. Quod hæc determinando temporis non poſſit indiuiſibiliter deſignari, ſed in eo ſequendum parentûm & Confeſſariorum iudicium. Dici tamen poteſt moraliter loquendo, nec ante decennium facilè incipere, nec vltra annum decimum quartum differri. Non ſtatim verò ac pueri attingunt ætatem, in qua licitè poſſunt communicare ad id obligantur vt notant DD. ſed poſt aliquod tempus v. g.

post vnum vel alterum annum: ratio est quia congruit, vt Ecclesia non obliget hîc quàm primùm potest, tàm pro maiori reuerentia Sacramenti, quàm pro securitate communicaturi, & hoc ipsum vsus Ecclesiæ approbat. Quare non sunt hîc recentiores nonnulli citati à Dian: in Addit. Res. 19. audiendi qui volunt pueros mox à septennio obligari ad communionem, eisque dandam sicut & pænitentiæ Sacramentum, quàm primum peccare possunt mortaliter. His illud Apostoli rememoro. *Si quis hâc in re contentiosus esse velit, nos tales consuetudinem non habemus, nec Ecclesia DEI.* Ad silentium imponendum sufficere deberet quod Rituale Romanum iussu Pauli V. editum sic habeat. *Illis qui propter ætatis imbecillitatem, nondum huius Sacramenti notitiam & gustum habent, non debet ministrari.* Nota illud notitiam & gustum; & vide an septennes pueri notitiam & gustum huius Sacramenti ordinariè habeant.

QVÆRES V.

An pueri possint extremam vnctionem suscipere?

POst adeptum vsum rationis vngi possunt, non enim exspectari potest tempus communionis, quia maior discretio requiritur ad communionem quàm ad hoc Sacramentum. Imò si dubium sit num in puero lumen rationis irradiet, vngi debet sub conditione. *Si es capax, &c.* Neque verò necesse est, vt hoc

Sacra-

Sacramentum ſuſcipiens aliquando peccauerit, quia materia huius Sacramenti, non ſunt peccata ſicut pænitentiæ. Vnde ſatis eſt quod infirmus peccare poſſit. Igitur non eſt illud denegandum puero poſt vſum rationis, quem Parochus ex confeſſione cognoſcit nunquàm actualiter peccâſſe: quia iuuare illum poteſt ne peccet, & conferre ſanitatem ſi expediuerit: nec falſificabitur forma. *Indulgeat tibi Dominus quidquid deliquiſti.* Nam ſenſus eſt: *Conferat tibi DEVS gratiam de ſe remiſsiuam, &c.* Ob quam rationem non falſificabitur forma abſolutionis cum confertur ei qui iam eſt in gratiâ per contritionem, nec ob eandem rationem deneganda eſt vnctio recenter baptizato, qui nullum poſt baptiſmum peccatum commiſit. Ita DD. apud Dian. p. 3. T. 4. R. 172. & p. 5. Tr. 3. R. 86.

QVÆRES VI.

An pueri ſubiaceant reſeruationi caſuum & cenſuris Eccleſiaſticis?

R*Eſp.* Impuberes id eſt pueri ante decimum quartum annum mares, famellæ ante duodecimum reſeruatione Epiſcopi non comprehenduntur, nec ligantur cenſuris ab homine, vel iure ſtatutis: exceptâ percuſſione Clerici (à qua vel per ignorantiam poſſunt excuſari, vel ob leuitatem materiæ, vel ob primum motum choleræ, à qua iutxa Scotum potius ſunt acrioribus verberibus abſoluendi) nec irregularitate ex delicto. Ita DD.

apud Diannam pluribus locis. Datur ibi hæc ratio; nam in pueris relinqui solet esse inultum, quod in alijs prouectioris ætatis humanæ leges dicunt seuerius puniendum: minor enim ætas sicut in foro exteriori excusatur à pœna ordinaria, ita & in animæ iudicio.

QVÆRES VII.

An pueri excusentur ab ieiunio?

R*Esp.* Excusantur etiam pueri imò & adolescentes, vsque ad finem tertij septennij; ita vniuersalis consuetudo præceptum hoc interpretatur. Quia cum vsque ad illud tempus magnis incrementis augescat corpus, eget copioso alimento, unde sæpiùs capere cibum debent, ob abundantiam caloris, ne accretio & perfectio naturæ intercipiatur. Vnde Ecclesia non intendit eos obligare, quia non obligat ad ea, quæ nimis onerosa sunt, & excedunt moralem potentiam, etiamsi alioquin futura sint vtilia, vt esset ieiunium pro motibus carnis cöercendis, qui alio modo superari possunt etiam ante vigesimum primum annum, quia non intendit omne, quod vtile est, sed vult etiam, quod non sit nimis onerosum. Ita D. Thomas, Syluius, Nauarrus, Sancius, Lezana, &c.

Tenebuntur tamen pueri & adolescentes ante vigesimum primum annum ieiunare volentes lucrari Iubilæum, sub onere ieiunij concessum, vel si à Confessario imponatur pro pænitentia Sacramentali ieiunium (quan-

quàm

quàm hoc illis ob sigilli Sacramentalis violationem cautè imponendum) vel ob placandam iram Dei, ob implorandum diuinum auxilium in aliqua graui necessitate: in his enim casibus vrget specialis ratio, ob quam non debet excludi illa ætas. Ita Sanchez, Pasqualigus, Sancius, Fagundes.

Certùm est etiam apud omnes, quod pueri post septennium adepto rationis vsu, obligentur ad qualitatem ciborum, ita vt non possint cibis in die ieiunij vetitis vesci: quia præcepto negatiuo de non comedendis carnibus in die ieiunij, tenentur homines, postquam ad rationis vsum peruenerunt, nisi aliâ iustâ de causâ excusentur. Dubium tamen est, an liceat pueris ministrare carnes, quando prohibentur, antequam septennium compleuerint? Respondet negatiuè, vbi non est consuetudo. Lopez, Sylüius, quia debet erga ipsos seruari praxis Ecclesiæ. At licitum esse, ijs ministrare carnes, siue adsit consuetudo, siue non, docent Sancius, Dianna, Caspensis, Fagundes, & alij ab ipsis citati: & à fortiori oua. Ratio est quia cùm paruuli ante septennium nulla obligentur lege, nec etiam obligantur consuetudine, quæ habeat vim legis. Tum quia nec ipsi comedendo peccant, neq; talis subministratio interdicta est; quia non fit in actione, quæ sit eis aliquo modo prohibita, sed in actione honesta & de se bona. Hæc sententia est probabilis. Ob eandem rationem licet ministrare carnes, in diebus prohi-

bitis, infidelibus, non tamen Hæreticis, vt notant authores relati, quia infideles non subsunt legibus Ecclesiasticis, tanquam ij qui sunt extra Ecclesiam: vnde non est illis prohibitum comedere carnes, in quacunque die, & proinde ministrans non concurrit ad aliquid illicitum. Ex qua tamen sententia non infertur, licere perpetuò amantes vel pueros carentes rationis vsu: prouocare ad turpia inter ipsos exercenda, vel ad aliquid aliud, contra legem naturalem: quia illa actio: cum sit intrinsecè mala ex natura sua, omnibus ijs est prohibita: quamuis ob defectum rationis, & discursus, culpa illis non imputetur.

Verùm licet Ecclesia non obligauerit adolescentes ad ieiunium ante vigesimum primum annum, nihilominùs Confessarij, aut alij quibus adolescentum cura demandata est, debent eos inducere ad ieiunium, prout expedire iudicauerint; vt incipiant asuescere ieiunijs, & turpes motus, carnis illecebras comprimant, vt monet Sancius in selectis disp. 54. n. 7.

QVÆRES VIII.

Qualiter pueri in vita Chistiana instituendi.

R*Esp.* Stylo simplicissimo illos esse instruendos, & ab istis sensibilibus ad spiritualia eleuandos, *v. g.* doceatur puer DEVM supremum esse, totius mundi Dominum, qui cælum, terram, solem, diem & noctem, creauit & regit, qui fulgura, tonitrua, & casus aduersos.

ſos in malos immittit; ſciat hunc principalem eſſe ſuum Patrem & benefactorem, à quo accepit hanc vitam, hos oculos, has manus, intellectum, & alias potentias animæ & corporis, ſine quo ne vnum punctum poteſt viuere. Sciat quod non debeat ſibi viuere, ſed DEO, prout in baptiſmo promiſit, cum per ſuos patronos renunciaret diabolo inimico ſuo, pompis eius, & operibus eius, & adhæſit totaliter DEO, cùm diceret: Credo in DEVM. Et ideò non ſecundùm malas ſuas propenſiones, vel tentationes diaboli, qui ſibi cælum maximè inuidet, viuat; ſed ſecundùm legem DEI, quàm ſibi in corde ſuo inſcripſit: videlicet. Declina à malo & fac bonum. DEVM & quæ DEI ſunt ſuper omnia æſtimet. Quòd tibi non vis non id feceris alteri; & contra, quod tibi vis fieri, &c. Homini non ſecundùm belluinas concupiſcentias, ſed ſecundùm rationem, viuendum, & ſecundùm præcepta Decalogi, & alia quæ ex Decalogo inferuntur. Sciat CHRISTVM Dominum FILIVM DEI ſe expectare in cælo: vnde ſe illi per pia ſuſpiria ſæpiùs commendet ſaltèm in corde dicendo. Domine IESV miſerere mei, per paſſionem tuam. Sanctiſſima Mater ora pro me. Manè antequam quid agat, priùs ſe ad orationem Dominicam conferat, ſimiliter antequam decumbat: denique malit mori quàm apud DEVM per aliquod peccatum gratiam amittere.

Quos autem capaciores aduertit doceat

eos (v. g. insimul ante confessionem Paschalem constitutos) de creatione mundi, primorum parentum, de lapsu eorum, de Incarnatione Filii Dei, & alia circa confessionem, si communionem, mores vitæ Christianæ, præcipuè humilitatem & patientiam, & alia elementa sermonis Dei, ex quibus suis temporibus plura sibi componant. Hæc Parochi Rectoribus Scholarum inculcabunt, & ipsi quandoque cum suo magno merito ex his pueros examinabunt. Communis est enim doctrina Theologorum, pueros cum ad vsum rationis deueniunt, teneri elicere actum amoris Dei, Deo se subijcere; & obligari ad præcepta naturalia & Ecclesiæ. Boni præceptores non sint contenti vt semel aut iterum hæc inculcent, sed illos ex his sigillatim examinant, & ad percipiendum adigant, curantes vt potius boni Christiani, quàm Ciceroniani post peruersi politici euadant.

Libet his apponere aliquot puncta de modo instituendæ iuuentutis ex synodo Cracou. Anno Domini 1612 Primùm: pietas quidem primò, ex qua propriè cultus Dei, & aliæ virtutes prodeunt, instillanda est teneris annis, partim informando eos de doctrina Christiana, partim excitando ad virtutem frequentibus monitis, quorum ansa ex cursu lectionum sumatur. Secundò: vt verò hæc ipsa assiduæ exhortationis seges crescat cum ætate in adolescentis feliciùs, radicesque agat in eis firmiores; omne principium studiorum ab

inuo-

inuocatione Diuini Numinis auſpicari: Sacrum M. officium audire frequenter, feſtis autem diebus, etiam cantare vnâ cum veſperis, Concionibus, Eccleſiaſticis intereſſe, & audita in illis referre: Pænitentiæ & Euchariſtiæ Sacramenta vſurpare, ſæpiùs ſurgentes à ſomno, & euntes cubitum, orare; facereq; conſcientiæ examen quotidie conſuefiant. Tertiò: Fide autem & religione inprimis imbuantur Catholica ſedulò, cuius rei fructus vt & ad alios rudiores ex plebe redundet, diſcant Cathechiſmum Polonicum memoriter Cardinalis Bellarmini, vel Ledeſmæ, eundemque diebus Dominicis & feſtis pomeridiano tempore in Eccleſia & frequentia populi clara voce alternis interrogationibus recitent. Et quoniam patent magis & incitant fortiùs ea quæ oculis, quàm quæ auribus in animos influunt, iuuentuſque in vitam & mores Magiſtri tanquam in ſpeculum inſpiciens, ex eo plerumque normam & exempla viuendi deſumit; prouidendum eſt ſummopere, vt is non modo doctus, ſed etiam fide Catholicus, moribuſque integerrimus deligatur.

His addiderim fabulas Poëtarum, quæ aliquam laſciuiam ſapiunt nullatenus proponendas pueris: imò & alias nunquam ſine eruditionibus moralibus tractandas: adoleſcentulus enim qui aliquo pollet iudicio auerſabitur ſtudia, exiſtimans ſe vanitates vel paganiſmum edoceri. Mendici quoque otio & ventri dediti, à Scholis abigantur, qui vt plu-

rimum pueros corrumpunt, & ad furta & alia absurda assuescunt.

Parentes denique ipsi monendi sunt, ne suis blandimentis, largitione pecuniæ, alijsque occasionibus dent occasionem lapsus ac damnationis æternæ filijs suis, quin potius enitantur vt ipsi illam educationem, quam in Scholis receperunt ad consistentiam in aliquo statu bono continuent. Sed proh dolor quod aliqui sunt, qui ideo ineunt matrimonium, vt generent filios non Deo, non cælo, sed mundo, quos postea permittunt, vel potius instruunt vt ad infernum decidant, de quo Christvs grauiter conqueritur in Reuel. S. Birg. lib. 6. Cap. 32.

PETES.

An teneatur Parochus curare vt infans ex vtero matris mortuæ dum is conijcitur viuere eximatur?

QVia hic casus de facto datur, estque necessarius ad sciendum ac in praxi difficilis, non abs re hisce apponitur, ad quem respondet Posseuinus in praxi curæ Past. de Sacram. bapt. q. 8. quòd teneatur etiam inuocato brachio sæculari. In defectu autem medici aut chirurgi, vti fit in pagis, dico, istam rem committendam esse obstetrici, quæ moneatur (si quidem in re tàm magni momenti necessaria est ignoranti instructio) vt primo cautè exscindat ipsam matricem & eximat, si non nouerit modum infantem ex ipsâ matre ele-

eleuandi: deinde ipſam matricem ſcindat, vſque ad ipſam ſecundinam quæ eſt alba membranula, obuoluens infantem ad inſtar cuticulæ in ouo pullum continentis: quæ etiam debet diſcindi, etiam præſente Sacerdote; vel ea, quæ ſcit baptiſare, tandem quantocyùs infans baptiſetur (nam iuxta placitum medicorum plùs minimè vna horâ in matre mortua non poteſt ſuperuiuere) vbi aqua in promptu debet haberi etiam ſimplex, ſi non poteſt eſſe benedicta. Vel ſi eſt periculū in mora ipſa obſtetrix citiùs baptizet, dicendo hæc verba (poſito quod non ſit monſtrum) aut grandior vermis, ego te creatura DEI baptizo. In nomine Patris & Filij & Spiritûs Sancti. Poſtea ſi ſuperuixerit infans ceremonias baptiſmi ex Rituali Sacerdos ſuppleat Infans exemptus mortuus, non poteſt non baptizatus vna cum matre ſepeliri in loco Sacro, ſecùs non exemptus quia cenſetur eſſe pars ventris.

CAPVT III.

De Confessionibus in peccatis inueteratorum.

QVÆRES I.

Quid aget Confeßarius cum ijs qui per longam consuetudinem sunt in peccatis indurati.

R*Esp.* Confessario in hoc esse maxime laborandum, vt in ipsis verum pro peccatis dolorem excitet, & in proposito efficaci sese corrigendi stabiliat. Attamen cum talibus etiamsi grauissima peccata afferant, zelo aliquo inordinato, puta per indignationes, increpationesque animi, multò magis corporis perturbationes, nullatenus agat: nam per eas ad impatientiæ peccatum, vel desperationem, aut grauem animi exacerbationem in ipsum Confessarium, vt potè ex consuetudine peccandi valde fragiles, cum dispendio Sacræ pænitentiæ possunt deuenire; sed potiùs cum Angelis DEI gaudendum ipsi est, quòd ad pænitentiam recurrant, & more CHRISTI, Magdalenam, latronem, aliosque peccatores absoluentis; cum benignitate & clementia esse suscipiendos: vera enim iustitia teste D. Greg. habet compassionem, falsa indignationem. Satis isti miseri habent anxietatis ex remorsu conscientiæ propriæ, & turpitudine peccatorum suorum, ipsi spontè in genua procumbunt, se reos pronuntiant, expectant

mise-

misericordiam DEI & Confessarij, vt consolentur, instruantur, & ex illis vinculis dissoluantur: vnde CHRISTVS in reuel. S. Birgit. lib. 5. post interrog. 8. admonet. Cum peccatore sicut cum infirmo debere tractari. Imò ipse Confessarius sit memor fragilitatis suæ, quod in maiora peccata potest prælabi, nisi DEVS se custodiat.

Quod si in aliquibus Authoribus Confessarius legerit de facienda ipsis increpatione, intelligat bonos Authores loqui de reprehensione scelerum & grauitate illorum ostendenda, quæ tamen moderatè est adhibenda, non autem peccantium, qui ad resipiscendum sunt animandi: vt eo modo vinum & oleum cum pio Samaritano ad sananda ipsorum vulnera infundantur. Seruabit ergo Confessarius illas conditiones suo officio debitas, quæ passim circumferuntur:

Confessor dulcis, affabilis, atque fidelis,
Prudens, discretus, mitis, pius, atq; benignus.

Nec pænitentem posito, quod ipse ipsum absoluere possit ad alium Confessarium pro maiori cautela remittat; grauem enim iniuriam in hoc facit Confessarius pænitenti, cum hic habeat ius post inchoationē suæ confessionis, vt ipsum ad finem audiat & dispositũ absoluat.

Itaque Confessarius audita integra pænitentis confessione, ac præmisso cum ipso debito examine, animaduertat, an subsit aliqua obligatio, v. g. addiscendi necessaria ad salutem, vitandi occasiones peccandi proximas,

non celebrandi in excommunicatione, in irregularitate, &c. restituendi honorem, famam, pecunias, aut petendi veniam ab offenso, ædificandi proximum quem scandalisauit, eaque ipsi pænitenti indicet & iniungat. Videat deinde nùm pænitens sit sufficienter præparatus ad recipiendam absolutionem, eumque iuuet, vt si non ex amore DEI, aut regni cœlestis desiderio, saltèm timore gehennæ concipiat serium dolorem, & tale propositum quod affectum peccandi excludat, in spe veniæ per CHRISTVM obtinendæ, de quo Concil. Trid. Sess. 6. Cap. 6.

Si iudicat dispositionem pænitentis esse debiliorem; quam vt per Sacramentum iustificetur, nullo modo ipsum absoluat, sed suauiter dimittat, vt meliùs paratus accedat: sin autem probabiliter existimet esse sufficientem, quod ferè præsumendum est, nisi contrarium constet, tunc ipsum iuuabit per sequentia monita.

Et quidem primò illum admoneat, vt gratias agat Domino DEO, quòd se in his peccatis ad æternam damnationem non demandauerit; si quidem hactenus sibi cælum clausum fuit, infernus apertus, DEVS qui sese in hoc corpus infudit, grauiter offensus: quia ergo expectauit se ad pænitentiam agendam libentissimè illam peragat. Deinde vt grauissimè doleat (etiam optando dolorem infinitum) quod DEVM infinitæ maiestatis Dominum, suum principalem Patrem, benefactorem, &c.

cui

cui totaliter subesse & obedire obligatus semper est, tam grauiter offenderit ipsum, transgrediendo mandata eius vilipenderit, suam voluntatem, Diuinæ anteposuerit, plùs suis beliuinis concupiscentijs, quàm legibus Diuinis detulerit, potiùs elegerit tentationes diaboli, quàm inspirationes Diuinas perficere. Si patrem si matrem, aliumue sibi, amicissimum, si Regem offendisset, quantùm postea doleret, quantùm satisfacere pro iniuria satageret; at DEVS plùs his. CHRISTVS pro se in anima & corpore acerbissima passus, mortuus, ne suum corpus & anima æternaliter periret, ille corpore & anima contra CHRISTVM grauiter deliquit. Iterum ergo renunciet diabolo, pompis eius, & operibus eius, renunciet naturæ suæ corruptæ, peruersæ societati, &c. & subdat se totaliter DEO suo principali Domino, Patri sibi amicissimo qui se plus amat, quàm quisque amicissimus sibi, vel quàm ille semetipsum diligit. Defleat per cordis lachrymas, cum Petro, Magdalena, & alijs verè pœnitentibus peccata sua, & cum ipsis excitet in se firmum & efficax propositum potius omnia relinquere per gratiam DEI, etiam ipsam vitam, quàm amicitiam apud DEVM amittere. Aliàs si habet non verum propositum, DEVS illud videns denegabit gratiam: dicet Confessarius credens promissis de sua emendatione. Ego te absoluo: dicet DEVS: ego te condemno.

Quia ergo hactenus male fuit dispositus

erga

erga DEVM, proximum, seipsum, necesse est aliam vitam inchoët, atque erga DEVM assumat affectum filialem, vt quemadmodum probus filius parentem suum magni æstimat, honorat, obedit ipsi, &c. Sic ille DEO. Erga proximos maternalem. Erga seipsum affectum Iudicis, vt se ipsum arguat, puniat, si quando deliquerit. Ad quam pietatem Christianam duo vsurpet exercitia; videlicet crebra ad DEVM suspiria, & sui mortificationem, animæ quidem per humilitatem, DEO se submittendo subter omnes homines, subter omnem creaturam; corporis autem per Sacram continentiam, in contrarium tenendo oculos, choleram, &c. Hæc sibi CHRISTI nomine appendat dicta, pro sua salute.

Et ne facilè relabantur, tentationibus; amore CHRISTI inflammatus seriò resistat: sicut enim diabolus omninò statuit vt se secum ad damnationem protrahat iuxta Apostolum. *Circuit quærens quem deuoret:* ita ipse omnino decernat, vt cum DEO in cælo maneat; ne autem contra se diabolus præualeat per sua vitia, per suas concupiscentias; DEVM humiliter exoret, vitia eradicet, sensuum lenocinia detestetur, compescat: ipse regat corpus cum suis concupiscentijs ac sensibus non autem eum corpus & maledicta sensualitas inflectat. Sic enim DEVS imperat. *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.* Sciat autem vnum ex his omninò sibi debere contingere, vt vel in cælo cum DEO

in

in delicijs æternis gaudeat, vel quod DEVS auertat, in sempiternis gehennæ incendijs ardeat cum anima & corpore post diem iudicij; & meliùs fuisset non nasci, quàm sic condemnari, hancque cautelam sæpiùs intra se trutinet; ergo eligat quod mauult; pro certò non erit in cælo, nisi se vincere & DEO subijcere conetur, igitur amorem sui inordinatum abijciat, sibi ipsi vilescat, sese mortificet. Verba enim CHRISTI sunt sempiternæ veritatis. *Qui amat animam suam perdet eam. Regnum calorum vim patitur; adeo, multi vocati pauci electi.* Hæc in communi pro omnibus peccatis ex quibus plura vel pauciora puncta, vel etiā vnicum Confessarius, prout videbitur assumet. Pro specialibus delictis etiam erunt dandæ aliquæ peculiares doctrinæ, quæ ex libris spiritualibus, qui DEI gratiâ in copiâ inueniuntur, Confessarius colliget ad emolliendum indurati animum. Pro maiori declaratione prædictorum hisce appono duas comminationes CHRISTI Domini ex Reuel. S. Birgit. alteram contra malos Sacerdotes, alteram contra dissolutos rusticos. Contra Sacerdotes sunt hæc verba lib. I. Cap. 47. Horum iudicium est damnatio. Sicut maledixit Dauid eis qui non obedierunt DEO: qui cum esset iustus Propheta & Rex: non maledixit ex ira vel mala voluntate: seu ex impatientia; sed ex iustitia DEI. Sic ego qui melior sum Dauid: maledico eis qui sunt Sacerdotes, non ex ira vel ex voluntate mala: sed ex

iusti-

iustitia. Maledictum sit omne quod de terra ad vtilitatem suam receperint: quia non laudant DEVM & creatorem suum, qui dedit eis hæc. Maledictus est cibus & potus eorum: qui pauit corpus in cibum vermium, & animam ad infernum. Maledictum sit corpus eorum, quod resurget in infernum sine fine arsurum. Maledicti sunt anni eorum: quibus vixerunt inutiliter. Maledicta hora quæ incipit eis in inferno: & nunquam finietur. Maledicti sint oculi eorum: quibus viderunt lumen cæli. Maledicti sint aures eorum, quibus audierunt verba mea, & non curabant. Maledictus sit gustus eorum, quo gustauerunt dona mea. Maledictus sit tactus eorum, quo tractauerunt me. Maledictus sit odoratus eorum: quo odorauerunt delectabilia: & me neglexerunt delectabiliorem super omnia, &c. &c. Contra rusticos hæc lib. 1. Cap. 56. Iustitia laboratorum est quasi taurorum, tauri habent carnem & pellem nimis duram ideo iudicium eorum est ferrum acutissimum; hoc ferrum acutissimum est mors inferni, quæ cruciabit eos qui me contempserunt, & propriam voluntatem pro mandato meo dilexerunt, &c. Qui nisi cum emendatione ad me quasi serui & fragiles redierint, vindicabor in eos in ira mea, tunc væ erit eis in corpore & anima, quia viui in mundum venerunt, & in mundo vixerunt. Væ quia modica fuit eorum voluptas, & adhuc illa vana, & cruciatus eorum perpetuus. Tunc sentient quòd nunc credere

conte-

contemnunt, quia verba mea fuerunt charitatis, tunc intelligent quia quaſi Pater monui eos (intellige per Sacerdrtes, nec enim conuenit CHRISTVM ad quemlibet viſibiliter deſcendere) & me noluerunt audire.

PVNCTA

Aliquot pro ſatisfactione imponenda.

POſtquam Confeſſarius aduerterit in pœnitente confeſſionis integritatem, ſerium dolorem ratione DEI offenſi pro peccatis, & firmum propoſitum ſeſe corrigendi, neceſſe eſt cogitet de ſatisfactione imponenda, quæ duplex fieri debet: altera punitiua pro culpis admiſſis, altera præſeruatiua pro non committendis ampliùs. Et quidem punitiuam (conſiderata peccatorum multitudine, grauitate, varietate) pro conditione & ſtatu pœnitentis temperabit iuxta canones pœnitentiales, quæ ſit ſine nota & ſuſpicionibus domeſticorum. Pro præſeruatiuis aſſignabit virtutes contrarias peccatis, v. g. auaris eleemoſinas, guloſis, ebrioſis, ieiunia (quæ tamen diuitibus in ſiccis propter abuſum aſſignanda non videntur) acedioſis orationes, & alia ſpiritualia exercitia, libidinoſis, corporis aſperitates, &c. Quia tamen hæc ab omnibus præſtari non poſſunt; excogitanda ſunt alia quæ bonum propoſitum pœnitentis foueant, quorum hîc aliquot exempla pono.

1. Obduratus manè ſemper per aliquot hebdomadas coram Deo, vel B. Virgine, vel

aliquo

aliquo Sancto Patrono ſuo proponat potiùs mori, quàm ſuam obedientiam per peccatum mortale DEO ſubtrahere; ad cuius propoſiti proteſtationem, dicat ſeptem vel quindecem Pater, & Aue, vel Pſal. Miſerere, &c. Et illius Sancti patrocinium imploret. Item teſtetur ſuum amorem erga DEVM, quo illum plùs æſtimet, quàm ſe, quàm totum mundum, pluris illius ſanctiſſimam voluntatem, quàm ſuam malitiá infectam, dicendo Canticum D. Virginis Magnificat, & quinque Aue Maria, vt ſit à peccato immunis; vel aliquot Pater, & Aue, cum Symbolo Apoſtolico; quòd cùm dicet; illa verba Credo in DEVM, hoc ſenſu proferat: non mihi ſed DEO viuo, & cunctis poſtpoſitis ac me ipſo contempto, totum me cum omnibus viribus meis, reſque quibus vtar ad DEVM refero, eiuſque beneplacita exequenda.

2. Sæpiùs ad CHRISTVM aſpiret per illam orationem Sacri Euangelij: *DEVS propitius eſto mihi indigno peccatori*, per Paſſionem Filij tui; Sanctiſſima Mater MARIA, per tuam compaſſionem ora pro me. Sancti Patroni per veſtra merita iuuate. Ad cuius rei memoriam refricandam, faciat ſibi aliqua certa ſigna, pro certis ſpatijs temporis, ſi horologium deeſt.

3. Orationes aliquas de Paſſione Domini (cuius deuota memoria mirum in modum armat contra peccata) v. g. Sanctæ Birgittæ, vel partem doloroſam Roſarij, vel Pſalmos

Pæni-

Pœnitentiales in honorem septem effusionum CHRISTI sanguinis, vel quindecem Pater,& Aue prostratus in terra, vel septem Patar &Aue flectens disiunctis per modum crucis manibus, &c. Si non quotidie saltèm diebus festiuis, dicat humiliter pro peccatis dolendo, & opē contra tentationes postulando.

4. Antequàm cubitum vadat cogitet: Quod fortasse hāc nocte moriar, & pro peccatis meis damnabor: vnde faciat Examen conscientiæ, & pro admissis delictis pœnam aliquam spontè subeat, saltèm pectus vel faciem suam percutiendo, terram osculando, protestans se coram DEO illā indignum, duriùs cubando, &c. Vt semper aliquid de amore sui inordinato sibi subtrahat.

5. Aliqua fercula, vel partem illorum, potûs vel somni sibi adimat, cilicium gestet, disciplinas faciat, &c. Vt assuescat corpus suum spiritui subijcere.

6. Legat aliquem librum spiritualem ad vitia sua ex se eradicanda, die festo duo Sacra audiat, concionem, vesperas.

7. Aliquem pauperem in honorem paupertatis vel misericordiæ CHRISTI domi alat, per annum vel certis diebus anni.

8. Actum contritionis, manè, meridiè, vesperi faciat, saltèm per illa verba. Amo, Doleo, Propono, Amo te IESV super omnia. Grauissimè doleo quòd te offenderim. Propono tua gratia corrigere me. Esto mihi per passionem tuam, & tuæ SS. Matris dolores propitius.

9. Quo-

9. Quolibet mense, vel certis diebus festis B. Virginis, & Apostolorum confiteatur & & communicet.

10. Si aliquem scandalizauit curet emendare, ac pro vna anima decem conuertere in quantùm poterit; & adhunc finem faciat aliquòt Missas celebrari. Si aliquo die omittat, alijs suppleat: item Confessarius inquirat, an possit sibi iniuncta exequi, vt alia substituat. Interdum etiam iniungi poterunt quæ alio titulo debentur. v. g. in audiendo missam, in restituendo, in ieiunando, fugiendo occasiones peccandi, &c. & moneat hîc nouas obligationes adesse.

Quod si viderit pænitentem valde infirmũ in animo, non aggrauet illum pænitentijs multis, quia (quidam Doctor Parisiensis ait) est satiùs aliquem in purgatorium propter paruam pænitentiam, quàm propter impænitentiam ad infernum vadat. Nihilominùs præmonendus erit; sibi pro tantis peccatis longe maiorem pænitentiam deberi, cùm in primitiua Ecclesia, alij annos septem, alij triginta & diutiùs pænitentiam rigorosam peragebant, quia meliùs apprehendebant quid sit offensa DEI, & quomodo non possit iusto à valissimo homuncione, DEO, compensatio vnquam fieri. Alia documenta præseruatiua per modum consilij.

1. Omninò in animo decernat, aliquot vitium DEVM inuocando, in se eradicare, illudque tam diu in se puniat per ieiunia, disci-

plinas,

plinas, proſtrationes, actus contrarios, donec illud vincat, ad quod aſſumat patrocinium ſanctæ Matris, vel alicuius ſancti. Quod enim aliqui poſt tot admonitiones, tot confeſſiones, tot propoſita non reſipiſcunt, imò etiam cum maiore ætate in grauiora peccata prolabuntur, & in ipſis infeliciter moriuntur; hæc à Magiſtris ſpiritualibus ratio adæquata datur: quia ſe magni facientes, ſibique multùm fauentes, ſuas malas inclinationes & prauas conſuetudines ex ſe, per ſanctam violentiam & orationem eradicare nolunt, & dum conſuetudini (teſte D. Auguſt.) non reſiſtitur, fit neceſſitas, ex neceſſitate deſperatio.

2. Faciat aliquem actum heroicum ſui victoriæ præſertim in principio tentationis v.g. graues ſibi alapas vel ictus infligendo, acrem diſciplinam faciendo, diutiùs flexis genibus orando, &c.

3. Loca pia viſitet, hoſpitalia, carceres, ægrotos, funeribus mortuorum adſit, oſſa cadauerum aſpiciat, vt cognoſcat ſe quotidie quid ſit, quis futurus ſit, & ne ſe alijs præferat, ſed ſeipſum Deo ſubijciat ſubter omnes creaturas.

4. Habeat ſaltèm vnum quadrantem per diem, in quo cogitet de excellentia Dei ex ſole; ſtellis, & alijs creaturis, ex Sacræ ſcripturæ locis, de amore Dei erga ſe, de beneficijs à Deo ſibi conceſſis, de Christi Domini geſtis, paſſione, morte, propter ſe ſuſcepta, de ſui obligatione erga Deum, de ſua vi-

litate, malitia, peccatis, omninòque sibi persuadat, vt DEO in omnbus sit obediens: & gratus misericordiæ DEI.

5. Cùm sibi aliquid aduersi euenit, siue ab homine, siue casu aliquo, cogitet se maiore malo dignum, grauiora omne in inferno, & persuadeat potiùs hîc sibi esse patiendum propter DEVM, cælum, virtutem, cum merito, quæ sine illo fortè etiam in inferno.

6. Assuescat vt omnibus honorem & beneplacitum DEI spectet, hoc enim primum desiderium, hanc peculiarem intentionem ac studium nostrum debere esse, CHRISTVS ipse docuit, cùm dixit. *Pater noster qui es in cælis. Sanctificetur nomen tuum.* Nam in omni vita sua, non sibi primò, sed DEO debet bonum optare & procurare iuxta statū suum; secundariò autem sibi vitam æternam, & quæ ad illam faciunt; cùm enim DEVS potior sit quàm omnia etiam quæcunq; possibilia; ideò primò hîc ponitur honor DEI. Secundò regnum DEI, gratiæ & gloriæ. Tertiò medium directum ad hæc, id est obseruatio mandatorum DEI, tùm bona spiritualia & temporalia & remotio malorum, quæ impediunt à præfatis. Ita S. Thom. 2. 2. quæst. 84. art. 9. Insuper Confessarius roget pænitentem an aliquid restet, quod grauet ipsius conscientiam; & si nihil sit, ipsum absoluat; priùs tamen ante absolutionem ab eo inquirat, an DEVM & voluntatem eius supra omnia præferat, an ex amore DEI omnia peccata dete-

stetur,

ſtetur, an habeat firmum & efficax propoſitum peccata vitandi? ſique pænitens reſpondeat affirmatiuè: Confeſſarius ſubſumat, vt addat hæc verba gratiâ Dei, vel Deo iuuante; præmoneatque multos in grauiora peccata, quàm fuerant confeſſi prolapſos; quia non Dei auxilio, ſed ſuis viribus fidebant, vnde & ipſe ſæpiùs Devm oret, & pro viribus animæ ſuæ profectum procuret. Tandem ſic benè animatum inſtructum, & aduerſus pericula & occaſiones peccandi munitum, Deo commendet, & offerat tanquàm fructum Deo ſine dubio gratiſſimum futurum, quia vt ait D. Iacob. Cap. 5. *Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore viæ, ſaluabit animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum.*

Denique caueat poſt confeſſionem triſtiorem aut auerſiorem vultum oſtendere ipſi pænitenti, aut circa illum exhibere aliqua ſigna contemptûs, vnde vel ipſi peccati exprobratio, vel alijs notitia aut ſuſpicio oriri poſſit. Debet ergo æqualiter initiò dum audire incipit, & in progreſſu exteriùs eſſe compoſitus, & poſt confeſſionem eundem ſe exhibere ſicut ante, comem, affabilem, aut familiarem.

QVÆRES II.

Quid faciendum Confeſſario, qui videt pænitentem eſſe in occaſione peccati?

RESpondent communiter DD. Si ſit occaſio proxima peccandi mortaliter, tenetur Confeſſarius exigere à pænitente propo-

ſitum firmum eam tollendi; vt autem proxima iudicetur duo debent concurrere. 1. Vt ſit voluntaria, ſi enim vitari non poſſit, moraliter loquendo, & ab alio potiùs cenſeatur illata, quàm aſſumpta; non reddit indignum abſolutione. 2. Debet eſſe talis ex ſuo genere vt ſtatim vel quaſi ſtatim illâ datâ homo in mortale cadat: ſiue vt nata ſit frequentiſſimè homines ſimilis conditionis ad talia peccata inducere: vel experientia doceat, talem effectum habere in hoc pænitente. Hîc verò ad iudicandum multâ prudentiâ debet vti Confeſſarius. Nam vni occaſio proxima eſt, quæ eadem in alio talis non iudicatur. *v. g.* Frequentatio popinæ vni eſt proxima occaſio ebrietatis, & aliorum peccatorum mortalium, quæ alteri talis non cenſetur; licet aliquando etiam inde peccare eum contigerit. Item frequentatio cum hæreticis, vni eſt occaſio hæreſis, aut dubietatis in fide, alteri firmiori non eſt. Item conuerſatio cum puellis alicui adoleſcenti eſt cauſa luxuriæ, vel in actu, vel in cogitatione: ſimilis occaſio non cenſetur proxima alteri, qui aliquando, at raro propter hoc peccat. Item lectio librorum de amore tractantium, vni poteſt eſſe præcipitium, alteri non niſi aliquod leue malum cenſetur. Cùm ergo occaſio cenſetur proxima alicui, talis non poteſt abſolui, niſi proponat tollere; ſi autem non ſit proxima, poteſt abſolui.

Sed quid ſi pænitens dicat, ſe non poſſe ſine ſcandalo, vel infamia, vel graui incommodo tol-

do tollere? Huiuſmodi ſunt caſus quotidiani, & multum timoratos Confeſſarios torquent. Exemplum ſit. Famulus & ancilla in eadem domo conuerſantes, ſibi mutuò carnalium cogitationum & tactuum occaſio ſunt: & allegant ſe eam domum non poſſe deſerere, ſine graui incommodo, quia alibi miniſterium non ſint reperturi. Item filius familias malè conuerſatur cum ancilla, aut conſanguinea cohabitante: vel etiam ſorore: & dicit ſe non poſſe deſerere paternam domum, nec idipſum fieri poſſe ab altera. Item adoleſcens in matrimonium optat aliquam puellam, nec poteſt eam alloqui ſine motibus carnis, in quibus ſolet delectari, & ſic eſt in frequenti ſtatu peccati, ſed hanc familiaritatem, ob matrimonium prætenſum negat ſe deſerere.

Reſpondeo cum Marchan. in Reſol. Paſt. de pænit. Primò in his & ſimilibus caſibus uidendum eſſe, an ſit aliquod remedium, quod ſuſceptum à pænitente, credatur poſſe ipſum cum DEI gratiâ præſeruare lapſu. Atque ita pænitens ſi admittat tale remedium cum propoſito non conſentiendi ampliùs peccato poſſet abſolui. 1. Moneatur reſoluto animo perſonæ, cum quâ male verſatur, repræſentare periculum in quo ſunt, & quòd ob illud ſibi denegetur abſolutio (niſi inde Confeſſario crearetur periculum) v. g. à concubinario ideoque obſecrare eum debet in Domino, vt meliorem iam ineat rationem vitandi peccati & periculi. 2. Eliciat propoſitum efficax non

conuersandi in tenebris cum illa, aut in loco remotiori & solitario efficaciùs ad peccatum inducente. 3. Paratus sit non solùm loca, sed & occasiones quas iudicat maximè proximas sibi, siue ordinariè initium peccato dantes, euitare: puta aspectus nimis fixos illius personæ, aut manuum, facieique attactus, blanditias, illecebrasque omnes. 4. Ordinetur ei aliqua breuis oratio iaculatoria, quâ quotidie propositum renouet non cadendi, idque matutino tempore, vel etiam ter in die, mane, meridie, & vesperi. Item salutatio ad CHRISTVM, B. Virginem, Angelum custodem, & & ad hunc affectum precatiuncula per Aue Maria, vel genuflexio cum reflexione mentis, CHRISTVM in cruce pro se pendentem, rogantem deterrentem à peccato, &c. Item quoties cogitatio praua inciderit, cruce signet pectus, cor eleuando in DEVM & similia. Si hæc obseruare se omninò paratum offerat, atq; alia quæ Confessarius ex spiritûs instinctu suggerere potuerit (inter quæ esse poterit frequens confessio & communio, frequens Missæ auditio) poterit talis absolui.

Sed quid si adhuc reincidat, & absolutionem iterum iterumque reincidens petat? Respondeo cum Reginaldo de prud. Confess. Non ideò negandam, si maiorem dolorem & propositum firmius quàm antea repetat: præsertim si aliquantum se contineat & diminuat numerum peccatorum: ita vt aliqua inchoatio, aut spes emendationis, possit aduerti.

Quod

Quod si nulla est in ipso cura salutis, nulla apparentia aut spes emendationis; sed potiùs ruina in peius, dicendum ei & rememorandum illud CHRISTI: *Si oculus tuus, aut pes, aut manus scandalizat te, proÿce eam.* Hoc est licet aliquis tibi tàm commodus aut necessarius videtur, quàm est oculus, aut pes, aut manus, & tamen propter illum tibi est ruina salutis, meliùs tamen est, vt eius emolumentis careas, quàm ob illum protraharis in gehennam; ideoque separa te ab illo quamuis coniunctissimus sibi sit & vtilissimus. Sicut enim præstat vt cum vno oculo, pede, manu, ingrediaris regnum cælorum, quàm cum duobus mittaris in gehennam, ita & hîc; potius enim est vt fama, & res, ac corpus pereant, quàm anima; nam vt plurimum in his occasionibus animæ interitus euenit, vt exempla comprobant. Ideoque CHRISTVS in Reuel. S. Brigit. lib. Cap. 47. ait: illum qui sic dicit; pæniteo de peccato; sed non relinquam illam cum qua peccaui, ita vt ampliùs non faciam: quasi ferro acutissimo se pungere. Imploret verò Confessarius DEI auxilium pro illis, ac pro se, vt iuxta prudentiam spiritûs illis possit consulere & opem ferre.

Hic etiam obseruandum, quod satis prudenter annotauit Card. de Lugo Tom. de pænitentia disp. 24. n. 17. Quando Confessarij Principum, Prælatorum, aliorumque magnatum, sciunt ipsos non satisfacere officio v. g. circa collationem beneficiorum, electio-

nem ministrorum, subditorum gubernationem, circa eleemosynas ex bonis Ecclesiasticis faciendas, &c. regulariter tenetur Confessarius monere pœnitentem de sua obligatione: alias si absoluit suis humeris peccata illa imponit, & cæcus cæcum ducens ambo in foueam inferni cadunt. Ratio: quia in talibus rarò ignorantia inuincibilis; rarò item contingit, vt illa secum non adferant scandalum in subditis, æstimantibus illa licere; vel certè non afferant damnum commune. Si tamen videat ignorantiam esse inuincibilem, neque ex illa sequi scandalum, aut damnum commune; contra verò admonitionem fore in maius damnum, pœnitentis; aut allaturam scandala vel incommoda, potest secundo paulò antedicta dissimulare, nisi interrogetur, ita ille.

Noui quendam Religiosum ex Familia S. Francisci, qui Capellanus & Confessarius existens cuiusdam Magnatis, admonitus ab alijs Religiosis beneficiatis, vt Domino illi faceret scrupulũ, de Decimis reddendis quæ illis Religiosis debebantur; candidè & resolutè respondit; Patres (inquit) videam vestra priuilegia, vt sim certus de his Decimis, ego in peruigilij Festi quo ipse confessurus est, admonebo ipsum de isto debito; si noluerit acquiescere; ego accepto meo Breuiario ipsum deseram, ne animam meam perdam, quam vt saluem, factus sum Religiosus. Fecit quod promisit, & illo suo zelo ac prudentia effecit; vt ille Dominus sine strepitu iuris (quod diu-

tius

tius protrahebatur) per sententiam Arbitri pij & docti hominis Decimas extraderet.

QVÆRES III.

Quid agendum cum recidiuante?

NOtandum est ex Nauarro in Enchirid. Cap. 3. Si quis in idem peccatum reciderit, non esse illi eo solo nomine absolutionem negandam, tanquam impænitenti; quia recidisse in idem peccatum, non est argumentum necessarium defectûs veræ pænitentiæ, sed signum infirmitatis; vnde communiter absoluuntur, semel in anno confitentes, si nullum aliud adferunt impedimentum, quantumuis in peccata de quibus confessi erant, recidisse depreheaduntur. Procedit autem istud ex eodem Nauarro, etiamsi confitens nolit abstinere ab eo, quod fuit ei occasio recidendi, vt conuersatio cum aliqua persona, aut aliud simile; dum modo non sit occasio propinqua (vt supra dictum est) peccati mortalis, seu quâ datâ statim aut quasi statim cadatur in mortale, interueniantque verus dolor cum efficaci proposito, & graui causa; cum spe emendationis seu non committendi illud peccatum.

Procedit etiam in eo, qui bis, ter, aut sæpiùs recidit: argumento eius quod non tantùm semel, aut septiès, sed septuagiès septiès in nos peccandi parcendum sit. *Cap. septiès de pænit. distinct. 3. ex Matt. Cap.* 18. & *Luc.* 17. dummodò laboret & vtatur modis præsertim à

Confessatio præscriptis ad sese corrigendum. Attamen ex eodem Nauarro, videretur non absoluendus pænitens recidiuus, tanquam non dans signum sufficiens propositi firmi non peccandi de cæterò, si nulla emendatio neque emendationis inchoatio præteritis vicibus in eo exstitisse obseruaretur, aut si infirmitas, imbecillitasque ipsius, aut ingens propensio ad peccatum, aut externæ occasiones recidendi, persuadent nullam secuturam emendationem; quia istiusmodi, vt supra patet ex dictis, præsumitur carere vero dolore & proposito.

QVÆRES IV.

Quæ sunt remedia aduersus recidiuationem?

POrrò aduersus recidiuum, adhibenda remedia hæc quæ ex Gersone commemorat Polancus, & cum eo Iacobus à Graphis 1. est, sequenti die cum recidere contigerit ieiunare in pane & aqua. 2. Recitare certum Psalmorum numerum. 3. Aliquid charum vel certe aliquam pecuniam dare in eleemosynam. 4. Confiteri intra triduum post peccatum commissum. 5. Cum succumbendo tentationi contigerit consensus in peccatum; per actum contritionis ad misericordiam DEI consequendam; aliquas orationes dicere, aut certe cùm id cæterorum præsentia impedit, saltèm manu ad pectus admotâ (quòd fieri potest aliis non aduertentibus) dolere 6. Recidiuanti iuxta conditionem ipsius, & peccatorũ

grauitatem, vltra pænitentiam, quàm par fuerit ei imponi, iniungere aliquid recitandum, vt Pater & Aue, aut aliquid huiusmodi in memoriam gratiæ resurgendi, à DEO per Sacramentum obtentæ. 7. Addi potest ex Nauarro in Ench. vt contra tentationem peccati in quod relabi contigit, imploret Diuinum auxilium per preces alicuius Sancti, qui virtute contraria plurimùm enituit: & vt firmiter proponat, ac etiam interdum voueat, saltèm ad tempus; se illam, vel illam pænitentiam facturum, si adhuc relabatur; tanquam sibi legem imponens, quâ seipsum coërceat, ac sibimet terrori sit: quasi DEI auctoritate gladio accinctus ad pugnam, pro tuendo ipsius diuino honore, aduersus proprios affectus: à quibus importunè oppugnatur, illos scilicet per pænitentiam mortificando. In qua pugna difficultas ea occurrit, quòd is impugnandus sit, qui diligitur, iuxta illud ad Epheseos. Nemo vnquàm carnem suam odio habuit, sed fouet & nutrit eam. Verùm amore coronæ, gloriæ, & timore gehennæ, talis difficultas facilè superatur: dum simul in mentem venit, quòd lauta & spatiosa est via ad perditionem *quodq; non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit.* 2. ad Tim. 2. veniant item Sanctorum exempla, qui cum tanta austeritate vixerunt: ac etiam exempla illorum, qui mundanam militiam sequuntur, in qua tam multa incommoda, & plerumque inani spe fulti, perferunt. Non voueat autem, se nunquàm tale pecca-

tum admissurum, aut se ingressurum in Religionem si admittat: *Argumento cap. Clericos de cohabitatione Clericorum & mulierum*: in quo prohibetur ne Clerici concubinarij per iuramentum compellantur concubinas dimittere.

Ad necessarium autem diuinum auxilium obtinendum, iuuerit petendo illud humilitatem exercere(si tempus & locus patiantur) flexis in terram genibus, vel in terram se prosternendo coram imagine crucifixi, detestando nostrã èrga ipsum nequitiam & ingratitudinem, atque si placet osculando terram ipsam à qua sustineri nos reddimus indignos. Et enim cor sic contritum & humiliatum DEVS non despiciet. Addi potest ad extremum consideratio, quòd cum turpitudo & pernicies peccati omnem aliam superet, quiddam tamen adhuc viliùs & peius inesse censeatur in relapsu, quàm in peccatis primò commissis, iuxta illud Ierem. 2. *Quàm vilis facta es nimis, iterans vias tuas*, & illud Prouerb. 26. *Sicut canis qui reuertitur ad vomitum suum: sic imprudens, qui iterat stultitiam suam*. & illud Domini Matth. 12. & Luc. 11. *Fiunt nouissima hominis peiora prioribus*.

Maxima difficultas cum vsurarijs Confessarijs occurrit, qui suos peruersos contractus, honestis vocabulis contegere solent, vt vix possibile sit malitiam eorum deprehendere, & pænitentibus abominalem reddere: deinde cùm consuetudo vsurpata, à multis pro lege

habea-

habeatur, nulli ſcrupuli talibus circa illos actus remorſum conſcientiæ faciunt, vnde pro peccatis non reputati, in confeſſionibus reticentur. Concionatores ſi ſpecificè contra eos publicè inueherent, fortaſſe pro conuiciatoribus cenſerentur: Confeſſarij vel illos aduertere non poſſunt, ſiquidem obteguntur; vel in bona fide illos pænitentes relinquunt. Proinde ſicut optimo conſilio factum eſt, quòd caſus reſeruati ſummo Pontifici, quorum communior ſit euentus in Prouincijs, ad notitiam Confeſſariorum in Agendis ſiue Ritualibus promulgantur; ita valde commodum & proficuum, tàm pænitentiarijs, quàm pænitentibus fieret, ſi illi contractus, qui ſpecie laruata iuſtitiæ tecti in frequentiore vſu habentur, ab aliquo Doctore Theologo, Doctore Iuris, & magni Iudicij & experientiæ Practico in ſimul congregatis collati ac trutinati, (ſi quidem modò ſunt plures in contractibus abuſus, quàm quos R. P. Martinus Smiglecky, ſatis doctè pro hoc Regno pro cautela expoſuit) per aliquem libellum publica Authoritate, pro iniquis declararentur.

Idem cenſendum circa ſubditorum oppreſſores, qui iuxta ſuam confictam iuſtitiam, maiores cenſus & labores, quaſi ſibi ex obligatione ſubiectionis debitos à miſeris exigunt, cum magno diſpendio latenter imminente etiam illis ipſis, cum prole ſua; ac perconſequens ipſi Reipub. deficiente ſtomacho etiam totum corpus deficere neceſſe eſt; ita ex ruſticis exhauſtis corpus Reip.

Cautelæ quoq; quæ propter Confessarios contra audaciam militum bona Ecclesiastica spoliantium, typis prodeunt; non multum valere ad comprimendam horum peruicaciam videntur; si quidem ob iustè sibi denegatam absolutionem in peius irritantur; nec videtur habere finem ipsorum malitia. Magnum fuit olim & honorabile militiæ nomen, vt in historijs etiam Ethnicorum videre licet: imò & in Sacro Euangelio milites ab illo magno CHRISTI præcursore, salutaria monita promeriti sunt, & in suo statu confirmati; modò autem eò miseriarum interdum deuenitur; vt hic status potius dissuadendus, ob pericula damnationis æternæ, & dubiam victoriam, quàm suadendus vadeatur. Quæ enim spes gratiæ diuinæ, & salutis æternæ istis affulgeat, quæ benedictio à Domino exercituum ad debellandos hostes, quæ consolatio Reip. qui bona CHRISTO dicata nullo iure magis magisque (missis alijs abusibus) suis stationibus & grauioribus exactionibus depopulantur, miseros subditos nimium expoliant, indeque possessiones Ecclesiasticas & Regales deuastāt. Deinde si ante conflictum Sacramentalem absolutionem percipiant non video, quomodo ipsius capaces esse possint, qui in antiquo proposito malè victitandi ex bonis Ecclesiasticis, & spolijs afflictorum persistunt. Quapropter ad obuiandum huic malo grauiores noxas secum trahente, talis modus esset ab illis scriptoribus, vel potiùs quibus interest adinuenien-

dus;

dus; vt potius ſit exercitus Gedeonis, Machabæorum, vel ſaltèm veterum Romanorum, aut qualis in Chronicis noſtri Regni deſcribitur, cum minori ſumptu, & fructu maiore, quàm alias.

Item illa monita quæ ad corrigendos publicos abuſus; vel per ſatyras (quarum etiam vſus laudabilis fuit apud Romanos) vel benigniore ſtylo, à zeloſis boni communis viris inſinuantur, pungunt quidem aliquos, ſed minimè compungunt; magis fortaſſe proficuus modus foret ille, cuius mentionem facit Baronius ſub Annũ Dñi 450. n. 6. & A. 451. n. 2. expreſſiùs autem in Anno 828. n. 4. Si nimirum proceres Eccleſiaſtici & Sæculares mutuum conſilium cum efficaci executione ad obuiandum hiſce delictis iniret, & fortè neceſſarius nam multiplicatæ culpæ ad menſuræ adimpletionem, maiorem Dei theſaurizant iram, & grauiores diuinæ iuſtitiæ pœnas, vt non addant vltra miſereri exigunt. Deinde felicitatem bonorum temporalium, & proſperitatem Regnorum à vera Religione, & à virtutibus; & è contra; pendere; ſatis latè probat Thomas Bozius, de Ruinis Gentium, præſertim lib. 2. Cap 1. ſpecialiter autem lib. 7. Cap. 8. de Regno Poloniæ. His vel ſimilibus in executionem datis; Confeſſarij cum maiori facilitate & fructu munus ſuum circa præfatos pœnitentes obibunt.

QVÆRES V.

Quis processus seruandus in excipiendis confessionibus generalibus & alijs longioribus?

RESpondet Bass. V. Confess. §. 4. n. 7. Auditurus confessionem generalem, aduertat inprimis, an aliquis defectus substantialis præcedentes confessiones inualidauerit? nam tunc accuratiore diligentia, & attentione opus est, quàm cum solùm maior quæritur fructus spiritualis; tunc enim Confessarius non multum illi tenetur esse intentus, & pænitenti licitum absque sacrilegio silere quædam, quæ infamiam præseferunt. Ratio est, quia qui de venialibus confitetur, potest tacere quæ vult, & quæ vult tantùm confiteri; ita hic non magis, tenetur repetere ea de quibus iam confessus, & à quibus directè absolutus est, quàm peccata venialia. Nec refert quòd pænitens dixerit Confessario, se velle apud eum confessionem generalem facere; licet enim ita dicendo mentiatur; id parum confert, quoad hanc obligationem, nec fallit in re quæ ex se pertineat ad forum huius iudicis.

Et licet ille qui facit confessionem generalem ex obligatione, & confitetur simul peccata aliqua commissa post confessionem vltimam, vt Confessarius ea excipiat tanquàm materiam necessariam; nihilominùs in praxi dicendo, iste qui ex deuotione generaliter confitetur, debet dicere ante vel post hanc confessionem generalem, si quod peccatum mortale nouum commi-

commisit, tàm propter pænitentiam punitiuam, quæ non tanta requiritur pro peccato, pro quo iam satisfactum est, tum propter præseruatiuam si quæ requiratur: insuper propter casum reseruatum si quem incurrit, nam à non habentes potestatem super illum non potest ab eo absolui; potest autem absolutio impendi à simplice Confessario super casus reseruatos iam absolutos, quamuis inualida fuerit absolutio propter defectum pænitentis à peccatis ipsius. Vide Bass. V. Cap. 1. n. 19.

Instruat pænitentem; vt omittat historias & omnia superflua, atque adeò peccata, quæ constat esse venialia: dicat autem breuiter & dilucidè species, numerum & circumstantias necessarias grauiorum peccatorum. hâc enim ratione quantumuis longi temporis confessio, non tantùm expeditè, sed etiam integrè & perspicuè fieri potest, atque adeò magis accomodate ad sententiam de statu pænitentis ferendam, quàm si multæ circumstantiæ non necessariæ permisceantur: quod si pænitens non sit capax huius instructionis, vt ferè contingit, ipse Confessarius instituat breue examen, sed tamen integrum, pro statu pænitentis, (vt dictum est supra,) reuocando omnia ad præcepta Decalogi: non tamen omnes omnia interrogandi sunt, sed ea tantùm, quæ probabiliter committere potuerunt.

Imò æquum erit Confessarijs pænitentes monere ne Sacramentaliter velut absoluendas imperfectiones, quæ peccata non sunt, narrent.

rent. Quod si pœnitentes illa peccata esse putent à Confessario doceantur, scelera non esse, nec deinceps indigere eas ampliùs subijcere confessioni, vt absoluendas; potiùs enim per orationem & mortificationem debent tolli.

Si aliquod graue turpeuè peccatum in confessione declarari audierit, nulla signa admirationis, abominationis, aut pauoris ostendat, siue spuendo, siue se cruce signando; sit potius ac si nihil audiret, dissimuletq; vsque ad finem confessionis. Dum Venereas culpas, aut fœminarum confessiones audit (à quibus periculum) commendet se DEO B. Virgini, tutelari Angelo, castisque Angelicis cogitationibus, imbecillum animum muniat.

Et quia contingit aliquando personas Religiosas & deuotas, quæ confitentur singulis octo diebus, & fortè sæpiùs, dum accedunt ad confessionem immorari tantùm, quantùm sufficeret pro facienda confessione vnius perditissimi latronis, & dant multum, quòd obloquantur à stantibus. Tu Confessor vide, an benè hoc cedat vt tollatur ista admiratio? Postquam personam noueris, non audies nisi mortalia, si quæ habet, vel venialia grauiora; reliqua omnia facias verbo generali confiteri. Vnde impertinenter & non sine peccato faciunt, qui in confessione tempus terunt instructionibus ad hoc Sacramentum non pertinentibus, de rebus & exercitijs spiritualibus, de moribus & directione filiarum spiritualium, audientes omnia, quæ eis contin-

gere

gere dicunt, & de eis conferentes, de multa iactura temporis, & grauibus periculis deceptionum, propter familiaritates inutiles, quæ ex eis nascuntur.

Vnde apud viros potius quàm apud mulieres suam operam collocet, magis proficiens tutiùs aget. Viri constantiores sunt cum fæminis ne multum temporis impendat; lubricum negotium cum fæminis longiora colloquia miscere, cum ingenti periculo, vix minimum lucri. Ne fidat, ne fidat muliebri ingenio, cunctorum enim vna malorum fæmina principium.

Qui morituri confessionem excepturus est, siue mors immineat ex morbo, siue ex vulnere, siue ex Iudicis sententia: primò transferat animum ipsius à cura rerum temporalium, ad curam animæ & salutis æternæ, ad quod expediet aliquando præscindere omnem spem vitæ longioris. 2. Excitet in ipso fidem necessariorum ad salutem, spem veniæ in CHRISTVM, puram charitatem in DEVM, pænitentiam & detestationem peccatorum, saltèm ex timore gehennæ. 3. Si multùm temporis suppetit, det illi spatium recogitandi annos suos in amaritudine animæ suæ, vt integram faciat confessionem omnium peccatorum, nam tunc maximè vrget præceptum Diuinum. 4. Hortetur illum vt disponat domui suæ, prouidendo vxori, liberis, & alijs quibus est obstrictus, condat testamentum, & relinquat negotia, quàm potest liquidissima, ne de-

nt detur heredibus occasio litigandi. 5. Inducat illum vt petat viaticum SS. Eucharistiæ, & Sacramentum extremæ vnctionis. Statuat item de sua sepultura, exequijs, suffragijs, &c. Vt corpori & animæ sit prospectum. 6. Si periculum est in mora, vt quia grauissime vulneratus, vel breui priuandus vsu rationis, aut linguæ; tunc si putetur sufficienter dispositus, statim post vnum aut alterum peccatum absoluatur; reliqua audiantur per otium, pro vt tempus patietur, subsequente denuò absolutione.

An autem ipse Confessarius in auditis confessionibus aliquid deliquerit, intuendum sibi est; sumat sibi spatium, inauditas confessiones inquirat; videat an aliquid peccauerit doleat, expiet scelera confessione suâ, eaque in posterum corrigere toto animo conetur. Confessarius tamen qui ex memoriæ debilitate, humana distractione, fatigatione spiritûs, ex nimia intensione in confessionibus audiendis & similibus causis, omitteret aliqua examinare, vel totaliter à peccato excusaretur, vel non nisi venialiter peccaret: quia cum tanto sui incommodo & dispendio, & in cautelis quæ vix sunt in nostra potestate, nemo tenerur alienos defectus supplere.

Caueat præterea Confessarius ne alios Confessarios despiciat, temerè iudicet, maledictis proscindat, aut eorum gesta imprudenter accuset: fieri enim potest, vt prudentissimè egerint; quod tamen nec pænitens, nec

ipse

ipſe percipit. Si alicuius crimen ex imprudenti confeſſione pœnitentis cognoſcat, Chriſtiano animo excuſet, humanæ imbecillitati adſcribat, roget DEVM vt illi reſipiſcendi mentem inſtillet, ſibique præſto ſit, vt vel ex ſcelerum laqueis exeat, vel ne in maiores, quàm ille inciderit, vitiorum voragines, præceps ruat. Quis enim Diuina ope orbatus præcipiti curſu in ſcelerum ambages non rapiatur, diris hoſtibus circumuentus?

Pro coronide horum monitorum, ſciendum eſt (idem Baſſæus ibidem) grauiſſima & multa inter audiendos Diuino ritu pœnitentes, flagitia committi poſſe: caueat proinde diligenter Confeſſarius ne ſe aliquo ſacrilegio inficiat, vel inſcitiâ, vel imprudentiâ, vel omiſſione neceſſariæ interrogationis, vel non præcepta reſtitutione, vel indignum aliquem certo quodam pauore, Sacrâ abſolutione donando. Ideò fortis ſit & magnanimus, nec vereatur magnitudinem cuiuſquam, memor agere ſe cauſam CHRISTI, non ſuam, ac propterea ſi vir nobilis, ſi amicus confiteantur, habeat præ oculis gloriam DEI, & ſalutem pœnitentis, ad eumque ſcopum ſuauiter & prudenter dirigat, iuxta præſcriptum Concil. Trid. Seſſ. 14. Cap. 8. ne leuiſſima pro grauiſſimis delictis iniungendo, alienorum peccatorum particeps fiat: vnde mortem magis debet oppetere, quàm homini indigno Sacramenta præbere.

QVÆRES VI.

Quomodo soluenda illa argumentatio, quâ aliqui pro defensione suæ vitæ licentiosæ vtuntur: vel sum prædestinatus, vel non sum, si sum certissimè saluabor, quidquid fecero, si non sum, certissimè damnabor, quidquid egero?

RÈspondent Theologi inprimis istam argumentationem ex toto falsam esse; neq; enim quisquam ex adultis damnatur nisi commiserit damnanda, neque saluatur nisi digna cælo operatus fuerit, probant id ex multis scripturæ locis Ezech. 37. *Viuo ego dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur à via sua, & viuat* Matth. 25. *Venite benedicti Patris mei possidete vobis paratũ regnũ à constitutione mũdi, esuriui enim, &c. Ite maledicti, &c.* Ioan. 5. *Procedent hi qui bona egerunt in resurrectionem vitæ, qui verò mala in resurrectionem iudicij.* 2. ad Cor. 5. *Vt vnusquisq; referat, prout gessit in corpore suo siue bonum siue malum.* Ad Rom. 8. *Quos præsciuit & prædestinauit conformes fieri imagini filij sui.* In quæ verba D. Ambr. lib. 5. de fide & gratia Cap. 3. ait. Non enim ante prædestinauit, quàm præsciuit, sed quorum merita præsciuit, eorum merita prædestinauit. Vnde D. August. lib. de prædestinatione & gratia Cap. 15. qui creauit te sine te, non iustificabit nec saluabit te, sine te. Et alibi: vasis iræ

nun-

nunquam DEVS redderet interitum si non spontaneum non inueniretur homo habere peccatum. Demum ijdem Doctores probant ex ijs scripturæ locis, quibus vita æterna dicitur corona iustitiæ, merces, brauium ac præmium, dicuntque, illum qui confidit se sine gratia & meritis saluandum esse in statu peccati mortalis, propter hanc temerariam præsumptionem, nam ex DEI præscripto bona opera sunt conditio sine quâ non, &c. Ad maiorem declarationem horum appono hîc dogma celebris hoc tempore in Sacram scripturam Commentatoris Cornelij à Lapide, supra illa verba D. Petri 2. Epist. Cap. 1. *Satagite magis vt per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis. Hac ergo inquit ratione in cuiusque fidelis potestate & arbitrio est, facere, vt sit prædestinatus, vel vt non sit; si enim velit cooperari gratiæ, sibi à DEO ad salutem datæ, vsque ad mortem vti potest & debet; est, & erit prædestinatus; si nolit non erit, quos enim DEVS præuidit cooperaturos gratiæ, hos prædestinauit; quos verò præuidit non cooperaturos, illos reprobrauit. Quisque ergo gratiæ sibi à DEO ad salutem datæ, strenuè & constanter cooperetur; hâc ratione gratiam sibi datam, faciet congruam & efficacem (quod DEVS vult & optat) & consequenter erit prædestinatus, non reprobus; quòd sanè dignationis diuinæ, æquè ac consolationis humanæ pulchrum est argumentum.*

Idem super illa Pauli, *Firmum fundamentum*

tum

tum DEI stat, habens signaculum hoc: cognouit Dominus, qui sunt eius: & discedat ab iniquitate omnis, qui inuocat nomen Domini, sic scribit: à bona vita pendet reprobatio & damnatio; atqui bona & mala vita, est arbitrio & potestate cuiusq; quisq; enim per gratiam DEI potest benè viuere, potest & malè si velit; ergo electio quoq; ad gloriam & reprobatio est in arbitrio & potestate cuiusq; Totum hoc significauit D. Thom. Aquinas, quando ab anxia sorore interrogatus, quomodo saluari posset? respondit, volendo.

Deinde illud argumentum non tantùm falsum, verùm etiam purum inuentum diaboli inde esse colligitur, quod per ipsum Ruffinum D. Francisci Religiosum in summos animi angustias, & grauem desperationem coniecerat; & certè in vltimum interitum protraxisset, nî DEVS istum dolum sathanæ, & illius fratris periculum D. Francisco reuelâsset. Sanè D. August. affirmat, facto sæpius repetendi dilemmatis ratiocinio, Monachum vnum in suo Monasterio, eo denique adductum fuisse, vt deserto claustro mundum, allia & pepones Ægypti malo perfidiæ exemplo repeteret, miserèque ibi periret. Vbi felicitatem insanus quæsiuerat. Ex eodem Caluinus & omnes Caluinistæ, ac complures alij cornuto illo syllogismo sumpserunt cornua, facti in omnem pietatem proterui arietes: ex eadem tentatione quendam in Reuel. S. Birgittæ lib. 6. Cap. 31. legimus esse damnantum.

Tertiò

Tertiò quod valde vanum & imperitum: quaſi ſi quis diceret: DEVS præuidit & determinauit quod triticum meſſurus ſim vel non ſim; ergo non eſt opus arare; ſi enim ſcit quod meſſurus ſim, hoc certò eueniet; ſi ſcit quod meſſurus non ſim, fruſtra arabo. Similiter ſi dicat: ſi DEVS determinauit me nunc moriturum, non egeo cura Medici, vel medicinæ; ſi ſcit me non moriturum ex hac ægritudine, ſuperflua erit cura, quia ſanabor etiam ſine illa, ne fallatur DEVS.

Reſpondìtur ergo, quod ſicut ſcit DEVS te ſanandum, ita ſcit quod per hæc media ſanitatis, per hanc medici curam, & medicamenta ſis ſanandus; & ideò illa tibi adhibenda ſunt: ſic ſi ſcit te collecturum triticum, etiam ſcit te ſeminaturum & araturum, ſicque collecturum; ideoque arare debes & ſeminare. Similiter ſi DEVS ſcit te ſaluandum, ſcit quod per bona opera ſis ſaluandus, & ideò illa debes conquirere: ſi ſcit te reprobandum, ſcit quod propter peccata & mala opera, & ideò debes illa fugere. Licet ergo totum opus ſaluationis fiat per diuerſa auxilia gratiæ Diuinæ iuxta illud Apoſt. Rom. 6. *Gratia DEI vita æterna*; *Et illud Eccleſiæ. Qui ſaluandos ſaluas gratis*; attamen illa exigunt cooperationem noſtram, prout orat Eccleſia illis verbis. Quos tuos fide & opere futuros eſſe prænoſcis. Sicut enim docente D. Thomà DEVS per pænitentiam remiſſionem peccatorum, ita ex meritis gloriam dare hominibus decre-

uit. Certè hoc argumento Dæmon non vtitur pro parte sua; nec dicit: si iste est prædestinatus frustra laborabo ipsum tentando, quia certò saluabitur: si est reprobatus infallibiter meus erit, non est necesse vt ipsum tentem: verùm circuit quærens quem deuoret, cui in viua fide resistendum est.

Quapropter dolosum hoc argumentum ita retorquent Theologi. Primò Becanus de prædestinatione hæc habet. Si prædestinatus sum per certa media, quæ in mea sunt potestate; certissimè saluabor, si illa seruabo. Si reprobatus sum propter mea peccata, quæ liberè committam; certissimè damnabor, si illa patrauero. Tannerus quoque disp. 3. de præd. sic ait: Certi sumus nos saluandos si vsque in finem in bono perseueremus vti possumus, nec aliter: certi sumus nos damnandos, si culpâ nostrâ deficiemus in bono, nec aliter. & Greg. de Valentia 1. p. q. 23. disp. 1. p. 4. Si es prædestinatus, benè tibi operandum est; præuisus es enim benè operaturus; quòd si nolis operari, signum est, te non esse prædestinatum; vt ergo certam tuam prædestinationem facias, benè operare. Disertis verbis hunc discursum deducit Paulus Zechentner in libello dicto Vermis conscientiæ lib. 2. C. 2. §. 1. Hoc dolosum argutantis dæmonis Sophisma eludere potes, telaque in artificis sui caput itura, retorquere hoc pacto. Aut sum à Deo insertus in album cœlestium incolarum, ab omni retrò æternitate, aut inde ex-

punctum eſt nomen meum. Si poſteriùs hoc, & niger DEI calculus in numerum damnandorum me abiecit, id nunc ſaltèm agendum eſt, vt à vitijs & flagitijs, porrò mihi temperem, ne eo grauiùs plectar in flammis, quo plectenda ſæpiùs iterauero inconſideratiſſima temeritate. Quanquam & inter reprobos me DEVS poſuerit, niſi ſcelera fecerint reum, & voluntatis propriæ malitia, cohibenda per Diuinæ gratiæ auxiliarem manum, & libertatis arbitrium. At verò ſi pium numen me inter ſuos electos adſciuit, nondum matris vtero conceptum, nondum natum; tum verò multò maximè ſum obſtrictus per breuem huius vitæ periodum, quàm officioſiſſime obſequi, cui me video ante omne æuum, in corde caſtiſque amoribus fuiſſe. Accedit quod tametſi DEVS per ſeipſum decernat adultis mortalibus gratiam & gloriam, non tamen conſequar otioſus, ſed adlaboraturus alienæ beneuolentiæ, atque in pietate, boniſque meritis, vſque ad finem, pertinaci conſtantiâ perſeueraturus.

Vnde etiam peſſimè ſic concludes: ſi ſum olim in felici cælitum ſocietate futurus, iam poſſum omnem ſalutis meæ ſolicitudinem abijcere, viuere licenter, amandare in exilium probitatem, ſeueriores Numinis leges explodere, proteruius cum DEO ludere.

Addit Breſſ. lib. 2. Cap. n. 95. Si cui reuelata eſſet reprobatio ſeu futura damnatio, eum non debere, imò nec poſſe abſolutè ſpe-

rare gloriam, adeoque de ea posse positiuè desperare tanquam futura; non tamen tanquam de impossibili, quia reuera simpliciter, & in sensu diuiso maneret possibilis; quare etiam peccaret is, se reddendo ea indignum, teneretúrque vitare peccata, nec se indignum reddere: quia vt Bannes inquit prima p. The. DEVS habet mille modos saluandi hominem.

Pulchrum est, atque solatio plenum, quod Ludolphus de quodam Monacho posteritati consignauit. Huic suus Socius quod à DEO semel acceperat, candidè dixit ipsum esse de numero reproborum. Et ô qualem nuntium tulit? quàm grauem? neque tamen alter fulminatus erat, tàm manifesto Diuinæ vocis oraculo, neque vellere capillos cæpit, fædare lachrymis vultum, & áërem fæmineo vlulatu adimplere: quin potius medicinam pusillanimitati reperit opportunam, & benedictus, aiebat, DEVS nec sic desperabo; sed pænitentiam quam per ingressum Religionis assumpsi, de cætero duplicabo, & triplicabo; donec gratiam & misericordiam apud DEVM altissimum, qui pius est inueniã. Et hem! qui nuper fulmen tulerat, redijt postliminio cum palinodia, sodalemque suum affirmat esse in societate beandorum; ita nunc à DEO se edoctum.

Deinde etsi nulla expectaretur salus æterna, attamen recta ratio dictat seruiendum esse DEO, ac præcipienti obtemperandum, tùm propter summam ipsius excellentiam ac Maiesta-

ieſtatem, tùm propter tot beneficia, creationis, conſeruationis, redemptionis, aliaq́ue in nos collata.

Habemus in ſpeculo exemplorum de quodam Eremita, qui iſtud peruerſum argumentum per iſtam doctrinam, contra ipſum dæmonem conuertit, ex ipſoq́ue laudabilem victoriam obtinuit: hic nequam veterator inuidens huic bono adoleſcenti profectũ quem eximium in virtutibus, cum magno cumulo meritorum faciebat, apparuit eius ſeniori in ſpecie Angelica eum certificans, de certa damnatione huius ſui diſcipuli, ne quicquam contra prædeſtinationis Diuinæ decretum proficientibus ſuis meritis: hoc nuntio infauſto perculſus ſenex, quoties illum iuuenem aſpiceret à lachrymis ſibi temperare præ dolore ex deceptoria prophetiâ ſibi impreſſis nõ poterat. Aduertens ille iuuenis ex ſui conſpectu ſenis notabilẽ mærorẽ toties augeri, tandẽ importunus extorſit illius cauſam: nempe ſui futuram damnationem, ſuos fruſtraneos conatus circa ſuam ſalutem ac DEI ſeruitium. Verùm animus ille, fidelis ſerui, DEI minimè mercenarius, nihil illo infelici effato proſtratus, ad maiorem DEI amorem ſe excitauit, dicens: ſi ergo illuc debeo iuſto DEI decreto deſcendere, vbi DEVS blaſphematur, ideò hîc quam diu ſuperuixero magis magiſq́ue DEVM tàm bonum adamabo, glorificabo, ac totis viribus ipſius beneplacitis me impendam, ſi quidem ille eſt digniſſimus omni amo-

re, honore, & obſeruantia, quæ in inferno præſtare non valebo. Ex hac proteſtatione optimè diſpoſiti animi huius iuuenis erga Diuinam Maieſtatem, poſtea à bono Angelo reuelatum fuit; iuuenem plùs promeruiſſe illo actu dilectionis Dei, quàm per omnes anteactæ vitæ ſuæ ſanctè expenſos labores.

Denique ſi per impoſſibile neque dignitas Dei, neque ipſius amor, neque tot beneficia à Deo nobis præſtita nos ad hoc obligarent, vt ipſi omnem obedientiam, reuerentiam & amorem præſtaremus: nihilominùs ipſa naturæ humanæ noſtræ conditio, quæ dictat malum eſſe fugiendum, bonum faciendum, nos adhoc adigeret, vt ſaltèm poſtpoſitis carnalium affectuum propenſionibus, honeſtam vitam ſemper duceremus.

Dices legimus aliquos per totam vitam ſuam rectè vixiſſe, in fine tandem ſubuerſos miſerè perijſſe; & è contra. Vnde apparet ideò illos perijſſe, quòd non fuerint prædeſtinati, hos ſaluatos ob prædeſtinationem. Reſpondet Christvs Dominus in Reuel. S. Birgit. lib. 5. Inter. 13. Id non eſſe propter vim prædeſtinationis, ſed propter ingratitudinem & negligentiam hominis, qui non attendit qualia accepit, nec illa Dei dona ſolicitè cuſtodit. Quia verò non omnibus datur æqualis proceſſus & gratia; hoc eſt (inquit) occultum iudicium meum, qui ſcio & moderor vnicuique, quod ei expedit & debetur, qui & reſtringo conatum hominis ne profun-

diùs

dictis cadat. &c. Vnde ad dilucidanda supradicta subiungo hîc aliquot loca ex ijsdem Reuel. S. Birgit. dicitur enim lib. 4. Cap. 67. Animæ rationes præscitæ sunt à Deitate mea, quales futuræ erant præcognitæ, quibus tamen præscientia mea, in nullo obfuit, nec obest, quia eis dedi liberam voluntatis suæ motionem, id est liberum arbitrium & potestatem quicquid eas delectat, agendi nec in aliquo poterit præualere diabolus, nisi voluntas fuerit vitiata. In hoc igitur quòd ego patienter sustinui Saulem, demonstratur ingratitudo Saulis, & patientia Deitatis meæ; quòd verò Dauid electus est ostenditur præscientia mea, & humilitas futura Dauid & contritio eius. Ergo quod aliqui indurantur hoc facit voluntas hominis mihi contraria: quia licet ego volo omnes esse saluos, tamen non perficitur, nisi homo personaliter cooperatus fuerit, conformando omnem voluntatem suam voluntati meæ. Cuius voluntas præuiditur feruentior, & humilitas & stabilitas constantior, huic accedit gratia in principio, & subsequitur in finem.

Inde apparet Diuinam præuisionem ac prædestinationem in nulla re præiudicari libero arbitrio hominis, nec minorem iniuriam à Deo ipsi fieri, quam sit facta Angelo in cælo vel diabolo ruenti. (*Reuel. S. Birgit. lib.* 1. *Cap.* 1. *Cap.* 34. *lib.* 5. *Interr.* 8. *& in alijs locis*) illudque dictum à Deo ad Cain Gen. 4. prolatum, quod ad omnes homines DD. re-

ferri putant: *Nènno si benè egeris recipies; sin malè statim in foribus peccatum aderit.* Tam verùm esse ab æterno quàm in tempore. Et ex his possunt facilè solui obiectiones, quæ in contrarium ponuntur.

Sit ergo conclusum istud argumentum: aut sum prædestinatus, &c. esse de toto falsum, imperitum, & meram deceptionem diaboli: proinde illis qui nunquàm mortaliter peccârunt; bonis operibus (nam sic magis sunt Deo propter innocentiam obligati quàm peccatores) ad finem esse feruenter & vigilanter insistendum; peccatoribus autem dignos fructus pænitentiæ faciendos; tepidis autem & frigidis; Deum supplicibus votis exorandum, iuxta doctrinam S. August. tract. 26. in Ioan. *Semel accipe & intellige, non traheris, ora vt traharis.* Omnes enim Devs sincerè vult saluos fieri, indeque sufficientia media prout cuique videt expedire porrigit: contra contemnentes illa grauiter expostulaturus. *Quid vltra vobis debui facere & non feci. Vocaui vos & renuistis, &c.* Vnde clarè omnibus in iudicio vniuersali patebit illud Apoc. 16. *Vera & iusta sunt iudicia DEI.*

QVÆRES VII.

Quid consolationis dandum illis, qui de sua perseuerantia diffidunt?

R*Esp.* Cum concil. Trid. S. 6. Cap. 13. *De perseuerantia munere de quo scriptum est, qui perseuerauerit vsq; in finem hic saluus erit,*

erit, nemo sibi aliquid certitudine absoluta polliceatur; tametsi in DEI auxilio firmissimam spem collocare, & reponere omnes debent: DEVS enim nisi ipsius gratia defuerint, sicut capit opus bonum, ita perficiet.
Et licet DEVS temporalia bona, & quædam spiritualia non eâdem libertate omnibus promiscuè largiatur, vt potè non omnibus æqualiter profutura, multis etiam obfutura; nihilominùs alia est ratio cum salute nostra & eius anteambulone perseuerantia: nam quisquis hæc spiritualia & cælestia munera sincerè petit; de impetratione optimè confidere debet. Est enim probata Theologorum sententia, iustos homines per preces Numini fusas, aliaque pia in hunc finem frequentata opera, obtinere posse apud DEVM, vt in gratia eius vitam suam finiat, quod ipsum est perseuerare.

Et sumitur hæc doctrina ex Angelico Doctore 1.2. q. 114. art. 9. cuius sunt ista: *Perseuerantia donum aliquis petendo à DEO impetrat sibi & aliis.* Intellige tamen vt non vanis precibus à DEO velit extorquere finalem perseuerantiam; cum necessarium sit, vt pia vita fulciat orationem: nam præmonet DEVS per Isaiam Cap. 1. *Cum extenderitis manus vestras, auertam oculos meos à vobis, cum multiplicaueritis orationem, non exaudiam, manus enim vestra sanguina plena sunt.* Quod si quis de suæ vitæ innocentia diffidat oret, vt oretur pro eo; siquidem in historijs Ecclesiasticis

legimus alienas preces magnum monumentum alijs contulisse ad perseuerantiam & salutem.

Nec etiam facilè, qui habet desiderium, & bonam voluntatem ad DEVM, in peccatum mortale labitur: hoc insinuat CHRISTVS B. Mechtildi Spir. gratiar. lib. 1. Cap. 21. Cor beneuolum & benè paratum de facili me non amittit, sed cogitationes inutiles, quæ illi improuiso eueniunt, quasi nullius delicti sunt: si tamen non sponte & cum deliberatione, postquam aduerterit, eis immoratur. Insuper contra hanc tentationem cuidam per eandem virginem sanctam misit tale remediũ lib. 4. Cap. 7. Sæpiùs legat hunc versum *Benedictus es Domine in firmamento cœli, & laudabilis, & gloriosus in sæcula.* Et si quando inciderit menti eius, vt cogitet se non pertinere ad electos, faciat more hominis, qui est in valle tenebrosa. Hic si libenter videret solem, de valle in montem ascenderet, & sic tenebras euaderet; sic & ipsa cum inuoluitur tenebris tristitiæ, ascendat in montem spei, & oculis fidei me aspiciat cæleste firmamentum, cui omnium electorum animæ vt stellæ sunt infixæ, &c. Vnde bonum est homini, vt sæpè recogitet quàm gratuitâ bonitate ipsum elegi, quàm miris & occultis iudicijs in peccatis existentem, vt iustificaretur respexi, & quàm amanter de ipso cogitans, omnia etiam mala sua, ipsius in bonum commutaui; *& benedicet me æternam firmitatem electorum, in hoc*

autem Verbo. Benedicant te omnes Angeli & Sancti tui desideret omnes Angelos, & Sanctos, me secum pariter collaudare.

CAVTELA
De hâc materiâ.

PRæmonent Doctores de prædestinatione in concionibus, parcè ad populum sermonem esse habendum, ne fortè parum intelligentes discursus Theologicos, in aliquos errores desperationis, vel in salutis suæ incuriam incidant. Deinde non multùm curiosè mysteria prædestinationis Diuinæ à nobis sunt indaganda, dicit enim August. Si non vis errare, noli indagare: siquidem ista sunt vt præcauet Bellarminus in Ascension. in DEVM Grad. 13. Secreta altissima & profundissima, quæ Pater posuit in abysso sapientiæ suæ quam Apost. non aperit, sed miratur cum dicit. *O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ DEI, &c.* Hoc solùm nobis scire licet apud DEVM nullam esse iniquitatem, & in nouissimo die neminem futurum qui non possit iure dicere: *Iustus es Domine & rectum iudicium tuum.* Ac propterea hoc secretum nobis vtile esse, cum hinc fiat vt nullus improbus de salute desperet, nullus probus de salute certa præsumat, atque etiam vt viri probi, de nullius improbi conuersione diffidant, pro omnibus orent, ac de omnium salute soliciti sint. Et contra quantumuis bonus & sanctus, non insolescat, cum nullus sciat quid crastina

dies allatura ſit. Sed omnes cum metu & tremore ſalutem ſuam operentur. Deniq́ue hortatur ſapiens. *In pluribus operibus DEI non ſis curioſus, ſed quæ tibi præcipit DEVS, illa cogita.* Quæ autem illa ſint, oſtendit DEVS per Oſeam. *Indicabo tibi homo, quid ſit bonum & quid DEVS requirat à te, vtiq́; facere iudicium, diligere miſericordiam, ſolicitum ambulare cum Domino.*

Nempe vt tecum rigidiùs procedas, tanquã iudex, cum proximo benignè, tanquam mater, cum DEO reuerenter, tanquam probus filius, aut ſaltèm tanquam ſeruus fidelis; ſedulò proſpiciens ne quid contra Diuinam voluntatem, agas, imò omnia, ad placitum eius ſtudioſè, peragas.

Ad pacificandas turbationes circa hanc materiam afferunt aliqui hanc ſimilitudinem. Habet v. g. probus filius parentem ſui amantem; ſeruus fidelis bonum Dominum: neſcit filius quid de ſe cogitet Pater; ignorat ſeruus quò diuertatur à Domino; nihilominùs ſciens filius de amore Patris erga ſe, ſeruus cognoſcens fauentem ſibi Dominum; hic Dominum ſuum, ille parentem, amant, honorant, illis obſequuntur, ac bona ſibi de ipſis pollicentur: ita quoq́ue tu licet tibi ſit ignotum, quid DEVS ſtatuerit de te; quia tamen credis & credere debes, quod ſit Clementiſſimus, tui amantiſſimus, hucuſq́ue tibi ſua beneficia præſtat, &c. debes ſentire de eo in bonitate ac ſimplicitate cordis, ipſiq́ue pro viribus

bus seruire, & tunc tibi omnia salua fient. Nemo igitur (addit Marchan. in Hor. past. tract. 2. de fide Christianâ) debet angustiari aut fluctuare; quod nesciat de quo numero sit; sed inter manus Domini IESV CHRISTI se ex toto corde, & salutem suam collocare debet, & dicere, quod olim Ægyptij ad Ioseph: *Salus nostra in manu tua est, tantùm respice nos & læti seruiemus Regi.* Optimè salutis nostræ negotium constituitur, in manibus illis, quæ pro nobis fixæ sunt, vt vincula nostra soluerent, in manibus illis, quæ (vti ait Bernar. Serm. 61.) *misericordia affluunt, nec desunt foramina per quæ effluant:* Meliùs in illis est, quàm in nostris, non ergo turbemur. Clamat clauus, clamat vulnus, quod verè DEVS sit in CHRISTO, mundum reconcilians sibi, vbi enim tutiùs collocaremus. *In manibus tuis sortes meæ* (ait Psal. 30.) *Domine & tempora mea.* Ibi tutò collocabat Paulus animã suam, omniumque meritorum suorum pretiosum thesaurum, dum dicit: 2. Tim. 1. 12. *Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illum diem iustus Iudex.*

Exemplum huius singulare refert Thom. à Kempis Imit. Christ. lib. 1. Cap. 25. Religiosus quidam fluctuans & anxius inter spem & metum, quadam vice mærore affectus, Ecclesiam ingrediens ante altare prostratus hæc intra se dicebat. O si scirem quòd adhuc perseueraturus essem? statimque audiuit Dominicum responsum. Quid facere velles si id

ſcires? fac nunc quod facere velles, & ſecurus eris. Moxque conſolatus, Diuinæ ſe commiſit voluntati, & ceſſauit anxia fluctuatio, noluitque inueſtigare quæ ſibi eſſent futura? ſed magis ſtuduit inquirere, quæ eſſet DEI voluntas beneplacens & perfecta, ad omne opus bonum inchoandum & peficiendum?

CAPVT

CAPVT IV.
De iuuandis Pœnitentibus in Profectu vitæ Christianæ.

§. I.
De obligatione proficiendi in vita Christiana.

QVÆRES I.
Quid sit vita Christiana?

R*Esp.* Vitam Christianam in actu signato nihil aliud esse, quàm obseruationem legis CHRISTI: sicut enim vita humana ab obseruatione legis naturalis, quàm DEVS rationi indidit, dependet; sicut olim verum Israëlitam obseruatio legis Mosaicæ ostendebat; ita modo adimpletio legis Euangelicæ, verum Christianum efficit. Vnde & ipse CHRISTVS illos, tantum veros sui sequaces, discipulos, & amicos agnoscit, qui non secundùm se, aut suas concupiscentias, aliosue respectus humanos; verùm iuxta sua præscripta viuunt; dicit enim Ioan. 8. *Si manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis.* Et 15. *Vos amici mei estis, si feceritis quæ præcipio vobis.*

Porrò CHRISTVS suæ legis Euangelicæ præcepta triplicia reliquit, nempè Fidei, Moralia, & Sacramentalia. Sacramentalia de nouo instituit. Fidei verò clariùs, quàm fuerant in Veteri testamento declarauit, vt potè de Sanctissima Trinitate, Incarnatione, Redemptione, &c. Moralia quoque sublimauit, præci-

præcipue quoad vitam ſpiritualem, quam ipſe à nobis principaliter requirit. v. g. non propter diuitias, aut gloriam hominum, ſed principaliter propter DEVM, malum fugiendum, bonum faciendum: quando dicit Matth. 6. *Attendite nè iuſtitiam veſtram coram hominibus faciatis, vt videamini ab eis, &c.* Nemini dandum eſſe ſcandalum: *va mundo à ſcandalis* Matth. 18. Affectum iræ comprimendum. *Qui iraſcitur fratri ſuo reus erit iudicio, &c. Vade priùs reconciliari fratri tuo, &c.* Matth. 5. Iudicium temerarium eſſe vitandum. *Nolite iudicare, &c.* Luc. 6. Inimicos diligendos. *Benefacite ijs qui oderunt vos.* Amorem ſui inordinatum cum illicitis deſiderijs mortificandum. *Qui amat animam ſuam perdet eam.* Ioan. 10. In ſermone circumſpectionem ſeruandam. *De verbo otioſo reddent homines rationem in die iudicij* Matth. 12. Affectum inordinatum ad propinquos procul ſeponendum. *Si quis venit ad me, & non odit Patrem, ſuum, et Matrem, & Vxorem, & Filios, &c. non poteſt meus eſſe diſcipulus* Luc. 14. Internos motus libidinis frænandos, ſenſus corporis moderandos: *Sint lumbi veſtri præcincti, &c. Qui viderit mulierem, &c.* Luc. 12. Nimiam ſolicitudinem temporalium fugiendam. *Nolite ſoliciti eſſe, &c. Non poteſtis DEO ſeruire & mammonæ, &c!* Matth. 6. Occaſiones peccati etiam gratiſſimas præſcindendas: *Si oculus tuus ſcandalizat te, &c.* Matth. 18. Fraternam correptionem adhibendam: *Si*

pecca-

peccauerit in te frater tuus, corripe eũ Matth. 18. Acediam vitandam, bonis operibus incumbendum. *Vigilate. Negotiamini dum venio, &c. Discedite à me maledicti* Matth. 15. Item Sacra non esse danda indignis, vt potè pias admonitiones, Sacramenta, &c. Salutem animæ procurandam magis, quàm omnia bona mundi. In spiritu & veritate DEVM adorandum, sæpiùs orationi vacandum, humilitatem sectandam, Pænitentiam agendam & his similia, quæ passim apud Sanctos Euãgelistas, & in Epistolis Apostolorum, videre licet.

Has autem suas leges CHRISTVS in vnam generalem legem intrinsecam charitatis; videlicet in efficax desiderium placendi per omnia DEO, redegit quod in sua Oratione Dominica, & in illis verbis Luc. 12. conclusit: *Veni ignem in mundum mittere, & quid volo nisi vt accendatur.* Equidem hæc lex CHRISTI, nimirum ardor placendi in omnibus DEO, si seriò & constanter tàm in prosperis, quàm in aduersis; postpositis omnibus respectibus amoris proprij, aut fauoribus hominum obseruetur; tantùm poterit efficere, quantùm nullæ aliæ leges etiam Sanctissimæ, vigilantissima superiorum cura, solicita & exacta directio correctio oportuna, aliorum probatissima exemplà; insupèr nullæ pœnæ, vel præmia legislatorum, Magistratuum, &c. in quopiam efficient. Nam hæc interna charitatis lex (prout Gaudier de Natura Perfect. Parte 3. Cap. 6. benè aduertit) pericula

propul-

propulsare, excogitare præscribereque media ad perfectionem efficaciæ, & ad eorum executionem vrgere, & applicare voluntatem, non tantum spontè, & liberè; sed etiam suauiter & iucundè poterit: vt potè præ cæteris fortiùs & suauiùs animos & corda hominum penetrans & efficiens.

Ideoque sancta Ecclesia in illo Psalmo 118. quem per Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, horarum Canonicarum distribuit; hoc sanctum desiderium efficaciter adimplendi beneplacita DEI; in nobis quotidie excitare contendit. Hic Psalmus continet in se versus 170. & nullus ferè est, qui non faciat legis vel mandatorum, vel testimonium, vel sermonum viarum DEI, iustificationum, &c. vt per hoc ostendatur, nos nihil aliud in vitâ hâc desiderare debere, nullumque alium finem Orationis esse, quàm vt Domino DEO in omnibus placeamus. Idem desiderium CHRISTVS lib. 4. Reuelat. S. Brigitthæ Cap. 115. vocat *Cor animæ.*

Vita autē Christiana in actu exercitato nihil aliud est, quàm constans exercitatio bonorum operum, quâ DEO propter DEVM famulamur. Hæc definitio continetur in illis verbis Apost. ad Titum 2. *Christus dedit semetipsum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret populum sibi acceptabilem, sectatorem bonorum operum.* Dicitur autem in definitione constans exercitatio ad differentiam eorum, qui cum Pharaone, Saule, Herode,

rode, &c. quandoque compunguntur, sed po-
stea vti homines animales ad sua desideria
peruersa quæ nolunt dediscere, aut deserere,
redeunt; indeque tanquam canes ad vomi-
tum, aut porci ad volutabrum peccatorum
mortalium reuertuntur; quorum vita non
est verè Christiana vita; siquidem lethargo
mortis spiritualis consopita, mortem, secun-
dam damnationis æternæ (nisi DEO excitan-
te resipiscant) pro certo expectat. Et licet
propterBaptismum, Fidem, Spem, dicantur
Christiani, non tamen sunt amici CHRISTI,
quem factis negant; alijs quandoque scandala
diuersa præbent, &c. Tales sunt ante CHRI-
STVM (vti habetur lib. I. Reuel. S. Brigitthæ
Cap. 37.) iniustiores iudicantibus eum, im-
mitiores crucifixoribus eius, impudentiores
venditoribus eius, & maior pœna debetur
istis, quàm illis. Dicitur bonorum operum:
nam Christiano non est satis declinare à malo,
nisi etiam faciat bonum: per opera autem
hîc intellige etiam actiones internas, vt potè
pias cogitationes, desideria, Sacras medita-
tiones, actus internos virtutum, qui non
tantum sunt meritorij vitæ æternæ; verùm
etiam actus exteriores sua bonitate infor-
mant. Ideoque Apost. 2. ad Titum in descri-
ptione vitæ Christianæ; præter abnegatio-
nem impietatis, & sæculariorum desiderio-
rum, ponit virtutem temperantiæ, iustitiæ &
pietatis, tandem opera exteriora bonitate
virtutum interiorum imbuta. Dicitur qua

DEO

Deo propter Devm famulamur, vt excludantur illa opera, quæ vel propter lucrum temporale, aut honestatem animi, quæ etiam Pagani & Hæretici faciunt, exhibentur. Dicitur denique iuxta præscriptum Christi ad differentiam Gentilium, qui olim ex dictamine legis naturalis iuxta instituta à Deo illuminatorum, ritè vnum Devm colentes, actus virtutum moralium exercebant; & ad discrimen gentis Hebraicæ, quæ laudabiliter propter Devm secundum legem Moysis bonis operibus intendebat: demum ad differentiam illorum Christianorum, qui licet propter Devm aliqua operentur, nihilominùs illa iuxta suam voluntatem faciunt.

Porrò Christvs vitam nobis à se traditam, in tres partes, in quibus præcipuè placere possumus Deo, diuisit. Prima est, abstinentia à naturalibus inclinationibus ad malum. Secunda, toleratio difficultatum circa virtutes. Tertia, imitatio Christi ipsius, in agendo & patiendo. Ita enim dicit Matth. 16. & Luc. 9. *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, tollat Crucem suam quotidie, & sequatur me.* Ex quibus si vna desit in aliquo, vita etiam verè Christiana in ipso desinit. Nisi enim quis (D. Gregorius Homilia 32.) à semetipso deficiat, ad eum qui supra ipsum est, non appropinquat: tunc ergo nos relinquimus & abnegamus, cum vitamus quod per vetustatem fuimus, & ad hoc nitimur, ad quod per nouitatem vocamur. E. G. non potest

quis

quis actus humilitatis exercere, nisi prius ab affectu & prosecutione honoris abstineat, & patienter sustineat contumelias, iniurias, contemptus: nec poterit fraternæ charitatis officium prosequi; nisi ab oblectatione ex alieno malo prouenientc sese abstineat, sustineat illam animi ægritudinem, quæ ex alterius felicitate posset oboriri: non potest mansuetus esse, quàm abstinendo ab vltionis voluptate, & sustinendo sibi illatæ iniuriæ molestiam. Castitas quoque non aliter hostem suũ compescit, nisi dum libidine abstinet, & generosè sustinet ortas à continentia difficultates. Quis vsus temperantiæ, nisi vt abstineas ab immoderato, aut nimis exquisito cibo, potuque & ieiunia sustineas paruo contentus? Amorem sincerum erga DEVM nemo poterit obtinere, nisi amorem sui inordinatum in se compescat, & difficultates, in honore DEI procurando, perferat ac superet. Idem de alijs actibus virtutum est censendũ, qui nullo modo poterunt exhiberi, nisi per abstinentiam vitiorum sibi oppositorum, & tolerantiam acerbitatum, patientiam aduersitatum, etiam ipsius mortis, ne gratiam DEI amittamus, vel si nos fuerit necesse opponi pro honore DEI. Ad hæc tria puncta videlicet abstine, age, sustine, aliqui omnia S. Euangelij moralia dogmata reuocant, & in ipsis conclusa esse volunt: Ita vt si quis ad exemplum CHRISTI, feruens desiderio placendi DEO, non quæ grata animo, vel carni, vel sibi ipsis

sed

ſed quæ ſunt accepta Deo ſerio inquirat; nec in procurando honore Dei, & bono proximorum reſpectu Dei laboribus parcat; & in acerbiſſimis caſibus voluntatem ſuam Diuinæ voluntati plené reſignet; perfectionem Chriſtianam conſequi cenſeatur: verùm hæc infra latiùs declarabuntur.

Vt autem nos Christvs ad ſua præcepta adimplenda ſuauiùs alliceret, priùs ipſe illa fecit, quàm docuit, poſt ad ſequendum ſe, ſuos cultores inuitauit dicens: *Diſcite à me quia mitis ſum, & humilis corde. Qui ſequitur me non ambulat in tenebris. Exemplum dedi vobis, &c.* Et ne quis hæc verba ad ſolam lotionem pedum referri putaret. D. Petrus 1. Petri 2. illa ad alia ampliat. *Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt ſequamini veſtigia eius qui peccatum non fecit, nec eſt inuentus dolus in ore eius, qui cum malediceretur non maledicebat, &c. Peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum, vt peccatis mortui, iuſtitia viuamus.* Proinde vita Chriſtiana vocatur imitatio Christi, in abſtinentia voluptatum, in tolerantia aduerſorum, & exhibitione bonorum operum, propter honorem Dei: & ideò iſte, qui recuſat bona agere, & mala pati, propter Devm, cælum, virtutẽ, non ſcit quid ſit eſſe Chriſtianũ?

QVÆRES II.

An teneantur omnes in vita Chriſtiana proficere?

Reſp.

RESP. Ex Euangelio per verba CHRISTI; *nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum* Matth. 18. Equidem Apostoli iam fuerant ad CHRISTUM conuersi, nihilominùs, quia adhuc laborabant aliquibus vitijs, iubet eos CHRISTVS redire ad innocentiam paruulorum, & prosequi Heroicos actus virtutum, prout in eodem Capite videre licet. Ad quæ verba CHRISTI aduerte, illa sub eâdem obligatione poni à CHRISTO, sub quâ etiam illa protulit: Ioan. 2. *Nisi quis renatus fuerit ex âqua & spiritu S. Nisi pœnitentiam egeritis omnes simul peribitis.* De hâc obligatione profectûs, passim SS. Doctores. Non enim nos DEVS vocauit ad otium, aut delicias; sed ad laborem in honorem sui, & proximorum vtilitatem respectu sui, ad mortificationem naturæ nostræ peruersæ, ad voluntariam tolerantiam aduersitatum: ideòque vita Christiana in sancta Scriptura, vocatur via, peregrinatio, cursus, crux, militia, certamen, operatio, negotiatio spiritualis. Deinde sicut homo non ideo nascitur, ac necessarijs vitæ vtitur, vt morbidus, languidus, ac defectuosus maneat; sed vt sanus crescat, recta operetur, & in virum perfectum euadat. Ita nos non propterea vitam Christianam assumimus, vt perperam res nostræ vocationis peragamus, vel in benè cæptis deficiamus; verùm vt magis, magisque in innocentia paruulorum, in sanctitate, & iustitia coram DEO proficiamus,

vel

vel vt S. Paulus dicit ad Ephes. 1. *Sancti & immaculati simus.* Huius etiam profectûs in Baptismo commonemur, nam præter abrenuntiationem diabolo, & pompis & operibus eius, vngimur oleo sancto, vt tanquam fortes Athletæ pugnemus contra mundum, carnem, & ipsum diabolum: præter adhæsionem, per Fidem, Spem, Charitatem Deo Trino, & vni; linimur Chrismate, vt nos meminerimus Christo tanquam Capiti nostro insertos, nunquam ab eo debere per contrariam ipsi vitam diuelli: præter impositionem vestis candidæ, quâ acceptam in Baptismo innocentiam iubemur immaculatam perferre ante Tribunal Christi, etiam nobis datur, accensus Cereus, vt irreprehensibiles custodiamus Baptismum nostrum, seruantes Dei mandata vsque ad mortem: vbi etiam nomine Ecclesiæ, pro quolibet qui baptizatur orat Sacerdos, vt careat fætoribus cupiditatum, sitq; spe gaudens, spiritu feruens, Dei nomini semper seruiens; quæ omnia pueris cum ad vsum rationis veniunt declaranda sunt, ac omnibus adultis; præsertim in Anniuersario dedicationis Ecclesiæ rememoranda.

Demum, quia in Euangelio seruus inutilis ligatus manibus ac pedibus proijcitur in tenebras exteriores, ac velut arbor sterilis excinditur, & in ignem mittitur, nec otiosis dicetur in die Iudicij, venite benedicti, sed ijs, qui bona egerunt in hac vitâ.

QVÆRES III.

Quæ ſit Regula vniuerſalis vitæ Chriſtianæ?

REſp. Eſſe voluntatem DEI: CHRISTVS enim ita legem ſuam & vitam ordinauit, vt per eam, noſtram voluntatem diſtortam, & DEO contrariam; voluntati DEI rectiſſimæ ſubijceret, noſque per peccatum originale à DEO alienatos, ad eundem reduceret qua de re DEVS Pater. S. Catharinæ Senenſi, in hæc verba; Reſpice in faciem CHRISTI mei, in quo mihi bene complacui: ipſe namque exinanitus ſeruili forma accepta, factusque in ſimilitudinem carnis peccati eſt, vt nos cæcâ caligine obrutos, & à via veritatis auerſos, ſuæ lucis ſplendore illuminans, ad rectum iter & verbo conuerteret & exemplo. Obediens fuit vſque ad mortem, ſic ſuâ perſeuerãti obedientia vos edocens, ſalutem veſtram ex faciendæ ſolius voluntatis meæ ſtabili inſtituto pendere: nam ſi quis diligenti ſtudio & conſideratione ipſius, tum vitam, tum doctrinam meditari velit; perſpiciet procul dubio mortalium integritatem, perfectionemque nullâ re alia conſtare, quam in iugi perpetuâ ac fideli meæ voluntatis obſeruatione, quod idem Dux veſter toties atteſtando repetit. Ait enim: *Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine intrabit in regnum cælorum; ſed omnis qui fecerit voluntatem Patris mei.* Et attende, quod non fruſtra repetit bis, Domine, Domine, quoniam cum omnis tranſi-

toria conditio ad duo vniuerſalia generalia reducatur, Religioſum ſcilicet & ſæculare: ſignificare vult neminem, cuiuſcunque conditionis ſit, æternæ vitæ gloriam conſecuturum, licet omnem mihi extrinſecus honorem exhibeat; niſi meam fecerit voluntatem. Item alio loco. *Non veni facere voluntatem meam, ſed eius qui miſit me Patris.* Et iterum: *Meus cibus eſt vt faciam eius voluntatem qui miſit me.* Item: *Non mea voluntas, ſed tua fiat. Et ſicut mandatum dedit mihi Pater ſic facio.* Si vis ergo ſaluatoris tui exemplum imitando, meam facere voluntatem, quâ conſtat, eſſe bonum tuum, neceſſe eſt, vt tuam omnibus in rebus prorſus contemnas facere voluntatem, illamq́ue abneges & extinguas, quoniam quantò magis morieris in te, tantò magis viues in me, & quò purgatius eijcies quod tuum eſt, eò abundantius ipſe reponã quod meũ eſt.

Quapropter quiſque attende, docente S. Paulo ad Rom. 12. in ſingulis, quæ ſit voluntas DEI bona, & beneplacens, & perfecta, & ſuam ei per legem & exemplum CHRISTI accomodet, actualiter eam conformitatem expreſsè intendendo, in ſingulis vitæ actionibus, tàm circa bona, quàm malà, in particulari volendo bonum, & nolendo malum, ſiue hoc, ſiue illud, quia DEVS vult, & non vult, applicando Diuinæ voluntatis Regulam voluntati ſuæ, & ſuam illi aptando, pluſque ſe oblectando voluntate DEI, quàm illa ſua operatione.

Porro voluntas DEI non tantum nobis innotescit per legem CHRISTI, & eius consilia, verùm etiam per inspirationes Spiritus S. per directionem superiorum, per ipsos euentus, quos DEVS contingere permittit in rerum humanarum gubernatione. Quod si in aliquo casu dubium occurrat, quæ sit voluntas DEI, tunc id eligatur, quod magis vergit in laudem DEI, aut proximi vtilitatem, non in proprij appetitûs complacentiam; vel ex quo in hora mortis maiorem consolationem sit habiturus; quod si adhuc dubium persistat, tunc in id propendat animus, per quod se statuat in infimo loco, donec Dominus suo lumine ad altiora ascendere iubeat.

QVÆRES IV.

Quis Finis perfectus vitæ Christianæ, & in quo consistat?

R*Esp.* Præter illum remotum qui est vita æterna; immediatus finis vitæ Christianæ est perfectio Christiana: sicut enim motus pro suo fine habet quietem quâ perficitur; exercitatio artis, consumationem sui; accensio lignorum, incendium perfectum eorum; ita profectus vitæ Christianæ, perfectionem sibi debitam, vel vt S. Thomas 2.2.q. 184. artic. 4. Sicut augmentum corporale pro termino sibi præfigit statum perfectum naturæ; ita augmentum spirituale, statum internum perfectionis (nam alij sunt status exteriores perfectionis, de quibus idem, ibidem)

dem) hæc autem perfectio non in alio aliquo consistit (D. Thomas citatus artic. 1.) quam in Charitate Theologicâ.

Charitas enim hominem cum DEO vltimo fine & bono suo, magis quàm fides, spes, & religio coniungit, ac proinde hominem ex se imperfectum perficit. Sicut enim arbor à radice præcisa, manus sine Capite, infans absq; Matre, & alia suo principio & fine destituta; manent imperfecta & misera: ita homo sine DEO, imperfectissimus & miserrimus existit, ipsius actiones, possessiones, bona animi, & corporis, &c. quæ ad placitum DEI non diriguntur sunt vana, imò ipsi perniciosa: DEO autem per charitatem vnitus felix & beatus.

Et quamuis in hac vita rebus istius mundi, quatenus aliquod vestigium Diuinæ bonitatis præseferunt, videat sibi esse contentus; nihilominus in altera ab eorum vsu totaliter sequestratus, & carens diuina charitate; miserior erit (vti CHRISTVS D. Brigitthæ in suis reuelationibus) illo catulo, qui recens natus, matri suæ ademptus, cæcus in foueam proijcitur, vbi quærit vbera, aut aliquod solatium matris, nec vllum inuenit: qua similitudo benè percipienda. Da mihi (inquit Gaudier prima parte de Perfect. Cap. 12.) destitutum hominem omnibus vitæ huius bonis, da oppressum omnibus malis, da ab omnibus desertum; si tamen DEI sit amicus, is certè beatissimus re ipsa est. Da contra, Principem, da Regem, da Imperatorem vitæ hu-

ius

ius bonis quibuſuis ad ſatietatem vſque pro arbitrio abundantem; fac tamen eum deſtitui gratia DEI, & illum coram DEI Tribunali ſtatue, nonnè meritò infeliciſſimum putabis? *Quid enim prodeſt homini ſi totum mundum lucretur, anima autem ſua detrimentum patiatur? aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua?* & DEO ſuo, eiuſque æternâ amicitiâ? Licet autem in aggregatione omnium virtutum, perfectio hominis poſſit inueniri, illa tamen ſine charitate erit (vt tenet D. Thom. 22. q. 184. artic. 1.) ſecundum quid, vt potè ad vltimum finem ſuum non directa, D. Paulus etiam ipſum Martyrium ſine charitate, ſiue ſine verâ amicitiâ erga DEVM nihil prodeſſe; audacter aſſeuerat.

QVÆRES V.

An hæc perfectio ſit præcepta, ſeu de neceſſitate ſalutis?

RESP. Perfectionem adhærendi DEO per charitatem omnibus Chriſtianis eſſe mandatam, ex varijs ſcripturæ veteris, atque nouæ teſtimonijs diſcere poſſumus. Nam inprimis omnium fidelium Parenti Abrahæ à DEO dictum eſt Genes. 2. *Ambula coram me & eſto perfectus* deinde in Deut. 18. toti populo Iſraëlitico imperatur, *Perfectus eris, & abſque macula cum Domino DEO tuo*, & alibi. *Non erit inconſummatus in Filijs Iſraël.* Tum CHRISTVS in ſuo Euangelio, eius præcurſor S. Ioannes; miſſus eſt teſte S. Lucâ

Cap. 1. *In ſpiritu Eliæ parare Domino plebem perfectam.* Apoſtolus verò in altera ad Cor. Cap 13. *De cætero (inquit) fratres gaudete, & perfecti eſtote.* Et in Euangelio ad hoc laborauit, vt exhiberet omnem hominem perfectum in CHRISTO IESV. Vt autem intelligatur quæ charitatis perfectio cadat ſub præcepto, notandum eſt ex D. Thoma citato artic. 2. Tres ſtatus poſſe charitatis diſtingui, vt primus ſit eminens, in quo homo per tantàm æſtimationem, talem complacentiam, & tam beneuolum affectum DEO adhæreat, vt licet actu frequentiore res ſuas non referat in obſequium DEI; nihilominùs à ſe, ſuoque affectu excludit omne id, quod contrariatur amicitiæ DEI; vti eſt peccatum mortale, & quæ proximè diſponunt ad illud, malitque omnia bona relinquere, omnia mala proferre, quam per notabilem tranſgreſſionem, mandati alicuius Diuini, DEVM offendere, amicitiam eius perdere: Et de tali charitate dicit S. Ioannes Epiſt. 1. *Qui ſeruat mandata eius in hoc charitas DEI eſt perfecta.*

Secundus eſt eminentior in quo aliquis ab affectu ſuo, non ſolùm excludit, quæ ipſum ad peccatum mortale prouehunt; verùm etiam plura vel pauciora relinquit, quæ ipſi remoram facere poſſent in ſeruitio DEI: imò illa aſſumit, quæ ſeipſum magis in charitate ſtabiliant, & ad frequentiores & feruentiores actus vnionis cum DEO adiuuent.

Tertius eſt eminentiſſimus in quo affectus ſecun-

ſecundùm ſuum totum poſſe, abſque omni macula & formidine peccati, continuò fertur in DEVM. Et hic eſt ſtatus Beatorum in cælo proprius; primus & ſecundus eſt viatorum in hac vita, in qua peregrinamur à DEO Creatore, ad DEVM glorificatorem.

Vnde in viatoribus charitas adhunc ſecundum ſtatum conſequendum tres præcipuos ſuos proceſſus exercet (D. Thomas 22. q.24. art. 5.) Primus eſt qui vocatur purgatiuus, in quo per charitatem excluduntur peccata mortalia, vitia purgantur, motus illiciti compeſcuntur, & alia remouentur, quæ ad peccatum diſponunt; in hac via etiam virtutes exercentur, ſed cum difficultate; actus quoq; vnionis cum DEO fiunt; ſed nondum benè per virtutes ſtabiliti. Secundus progreſſus eſt illuminatiuus, in quo homo magna ex parte purgatus vitijs, virtutibus illuminatus, eaſdem cum facilitate perficit, & actus vnionis cum Deo puriores & ſtabiliores elicit. Tertius eſt vnitiuus, in quo quis planè vacuus vitijs, amore proprio deſtitutus, firmatus virtutibus, puriſſima & immutabili charitate Deo adhærens, heroicarum virtutum actus, non tantùm cum facilitate, ſed etiam cum gaudio, & inuictâ ſtabilitate producit, quamuis non ſine aliquibus maculis & imperfectionibus, & formidine peccati mortalis. Charitas enim huius vitæ licet perfectiſſima, attamen reſpectu illius eſt imperfecta, vbi nulla eſt impeccabilitas, omnis puritas, firmiſſima

immutabilitas, continua & semper feruens, summâ cum iucunditate animi Deo adhæsio obtinetur.

Primus ergo status charitatis omnibus præcipitur quærendus ac retinendus ad finem vitæ esto, (vt dicit S. Thomas cit.) de necessitate salutis: tenetur enim quilibet homo ex multis rationibus & titulis DEVM plusquam se, quam omnia bona mundi (nam qui peccat mortaliter, se ipsum & creaturam propter quam peccat, Deo quodam modo anteponit) incomparabiliter æstimare, Deo suam voluntatem totaliter deuouere, ac declinare à malo, & facere bonum, vt per hoc Dei amicitiam summè æstimandam in se foueat, augeat, & conseruet. Et quia Deus est vltimus ipsius finis, proinde non sibi sed Deo tenetur viuere, illa cogitare, loqui, agere, perferre, quæ Deo sunt placita.

Secundus status, nempe possessio illius charitatis, quæ excludat omnem prorsus amorem proprium, omnes virtutes sibi aggreget, ac firmissimo nexu animam Deo copulet, est de consilio, de quo Saluator ait: *Si vis perfectus esse vade, & vende omnia, &c.*

Religiosi tamen ad hunc statum sub graui peccato tendere per illas tres vias, purgatiuam, illuminatiuam, & vnitiuam obligantur, nam vt docet S. Thomas 22. q. 184. art. 5. ad hoc se voto obstringunt, & à rebus sæcularibus se non tantum affectu; verùm etiam ipso effectu abstrahunt, quibus licitè vti poterant;

quò Deo liberius vacarent. Ad eundem & Sacerdotes aſpirare debent, nam teſte D. Thomâ cit. art. 8. præeminentia Ordinis Sacerdotalis, quantum ad dignitatem, excedit ſtatum pure regularem; quia Sacerdos per Sacrum Ordinem deputatur ad digniſſima myſteria, quibus ipſi Chriſto ſeruitur in Sacramento altaris, ad quod requiritur maior ſanctitas interior, quàm ad ſtatum Religionis. Et ideo magis peccat Clericus in Sacris Ordinibus conſtitutus, ſi quid contrarium ſanctitati agat, quàm Religioſus non habens Sacros Ordines, ſaltèm quod circumſtantias aggrauantes.

Eundem ſtatum perfectionis CHRISTVS perſuadet omnibus: *Eſtote perfecti ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt. Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia, &c.* Item viri prudentes & timentes Deum, imò & Eccleſia hortatur etiam ſæculares in ſtatu coniugali, vt perfecti ſint, cum eadem tam ſæcularibus, quam regularibus cæleſtis beatitudo præfigatur eſſentialis; & legimus in S. Scriptura, & Hiſtorijs Eccleſiaſticis multos extra ſtatum perfectionis in amicos Deo perfectos euaſiſſe. Inſuper Caſſianus Coll. 10. Cap. vltimo clarè docet vnumquemque etiam imperitum ac ruſticum hanc perfectionem acquirere poſſe. Nam licet Religioſi habeant compendioſiora & efficaciora media ad illam conſequendam; nihilominùs etiam ſæculares ad eandem non deſtituuntur ſufficientibus auxi-

lijs, de quibus infra §. 5. Deinde abrenuntiatio facultatum propriarum (D. Thomas cit. art. 7.) vt teste actu non est essentialiter perfectio, sed vt est in præparatione animi vt videre est in tot Sanctis Episcopis: ideoque nihil prohibet, aliquos esse perfectos, qui non sunt in statu perfectionis, & aliquos esse in statu perfectionis, qui non sunt perfecti: quia aliqui se obligant, qui non seruant, & aliqui implent, qui non se obligant, vti patet Matth. 21. de duobus filijs, & de Religioso malo, & de sæculari bono, vt ibidem D. Thomas subiungit. Idem docet Cassianus Coll. 4. Cap. 19. Propterea quisque omnes suæ vitæ actus, tàm animi, quàm corporis eò dirigat, vt sit perfectus Dei amicus; id est purus ab omni labe, & in bonis agendis, & duris perferendis, in gratia Dei stabilis & perseuerans vsque ad mortem.

QVÆRES VI.

Vnde inchoandus profectus vitæ Christianæ?

RESP. Ab abnegatione, seu mortificatione propriæ voluntatis, amoris proprij, ac suæ naturæ corruptæ: hoc est enim præscriptum ipsius CHRISTI Matth. 16. Luc. 14. Ioan. 12.

Quæ autem sit voluntas propria ostendit D. Bernardus sermone 3. de Resurr. Voluntatem ptopriam dico, quæ non est communis cum Deo, & hominibus, sed nostra tantum, quando quod volumus non ad honorem Dei,

non

non ad vtilitatem fratrum, ſed propter nosmetipſos facimus, non intendentes placere Deo, & prodeſſe fratribus, ſed ſatisfacere proprijs motibus auimorum. Talem voluntatem inordinato amore infectam magno odio habere Deum docent SS. Patres, & diſertè Diuus Bernardus 1. Cap. vbi poſtquam dixit voluntatem noſtram propriam, exercere inimicitias contra Deum & magno furore Dominum Maieſtatis impugnare, ſubiungit: Quid enim odit aut punit Deus præter propriam voluntatem? Sicut enim voluntas Diuina eſt regula omnis ſanctimoniæ, vt potè in ſe & ex ſe rectiſſima; ita voluntas noſtra, eſt vt potè per peccatum originale deprauata omnis malitiæ exhibitio; ſed latiùs hâc de re in ſequentibus.

Suppoſito ergo, quod quis ex inſtinctu & promotione Spiritus S. per fidem, ſpem, & charitatem, poſt acceptum vſum rationis Deo adhæſerit, vel poſt lapſum timore Dei percul-ſus per contritionem vel pænitentiæ Sacramentum, iterum ſe ad Deum totaliter conuerterit, vt in ſeruitio Dei proficiat; neceſſe eſt omninò, vt ab hac abnegatione & mortificatione ſuæ propriæ voluntatis incipiat. Sicut enim in politia humana ſeruus dum adhæret Domino, debet relinquere voluntatem ſuam, ſua commoda, ſuas inclinationes, vt Domino congruum præſtet obſequium; ita qui Deo adhæret, ſuam voluntatem & illa omnia, quæ ſunt contraria Deo, opus eſt, prorſus deſerat,

QVÆRES VII.

Qui ad hanc abnegationem ac vlteriorem progreßum in vita Christiana iuuabit?

R*Esp*. Sicut conuersio ad Deum præsupposità gratià Dei pendet à cognitione Dei & sui ipsius, mediante timore Dei; ita seruitium Dei per easdem cognitiones promouetur, de quibus satis doctè & piè Gaudier Parte 3. Cap. 5. Posito fundamento cognitionis Dei & nostri; ex vna parte, vilipensio, contemptus, odiumque nostri ab omni bono nostro, atque adeò nobis ipsis totos nos separat: ex altera æstimatio Dei & amor, ad omne bonum Deo procurandum, etiam cum malo nostro, quocunque nos adducit, & ita Deo perfectè vnit, eique soli nos viuere facit, in quo omnis perfectio constituta est. Quarum tum in omni vita, tum in omni prorsus actione (& afflictione) hæc sui cognitio & Dei, tanquam vnicum verum & solidum omnis bonæ actionis & perfectionis fundamentum, diligenter constituendum est: deinde duo actus tanquam instrumenta perfectionis applicandi; nempe, abnegatio circa bonum & malum, & reflexio ad Dei bonum, ex eiusdem æstimatione & amore præcipuè; hi enim duo actus extremi sunt, & omnem perfectionis materiam, eius deinde amplitudinem suo amplexu eminenter continent, ita vt re ipsa etiã pariant & efficiant, si constanter exerceantur in triplici perfectionis viæ suæ processu chari-

charitatis. Præter cognitionem Dei etiam cognitionem sui CHRISTVS Apostolis, & per eos sæpius nobis in Euangelio inculcat illis verbis: *Si ergo cùm vos sitis mali; &c. Nescitis quem spiritum habetis: Non vos elegistis me sed ego elegi vos. Sine me nihil potestis facere, &c.* Ex his quoque promouetur timor Dei reuerentialis, qui non tantum in principio conuersionis ad Deum adhibetur, verùm etiam quasi quidam neruus totius vitæ Christianæ ad finem vsque (prout CHRISTVS Dominus monuit S. Brigittam in reuelationibus lib. 4. Cap. 125.) est continendus.

Debet itaque bonus Christianus quotidie, saltèm dum Symbolum Apostolicum, & Dominicam Orationem recitat, vna ex parte in memoriam sibi reuocare suam vilitatem, fragilitatem, & grauitatem peccatorum: qualiter ex nihilo à Deo sui Auctore creatus, ad nihilum ex se tendit; in peccato originali conceptus, filius damnationis, nisi per filium Dei redemptus fuisset, & per Spiritum S. sanctificetur, breui moriturus, seuere iudicandus: modo Dei mendicus; propter sua peccata, & ingratitudinem indignus, qui Deum suum Patrem vocet, cuius nomen non sanctificabat, cuius imperio se verè non subijciebat, voluntatem eius non implebat, totus à Deo in necessarijs animæ & corpori dependet, sine ipso miserrimus: qualiter pro peccatis dignos fructus pænitentiæ non fecerit, quomodo facilè possit succumbere tentationi-

tionibus, plurima mala incurrere, æternaliter damnari. Alterâ ex parte Dei excellentiã, potentiam, sapientiam, bonitatem, in creatione cæli & terræ, & sui ipsius, amorem Dei erga se; præsertim in Incarnatione, tot beneficia ipsius præterita, præsentia, futura, & vitam æternam, tanto pretio sibi comparatam trutinet; indeque assuescat recedere à se per odium sanctum sui, & ab amore inordinato rerum visibilium, & magis magisque accedere pijs affectibus & vitâ spirituali ad Deum, animalem abijciendo & omnia impedimenta in via salutis remouendo. Ita vt per vnitiones, siue actus charitatis elicitos, aut imperatos Deo nos quã intime consociemus.

§. 2.

De impedimentis profectûs in vita Christiana.

QVÆRES I.

Quæ sunt impedimenta profectûs Christiani?

R*Esp.* Esse peccata etiam venialia deliberatè commissa; item vitia, occasiones peccatorum, denique corruptionem naturæ per peccatum originale vitiatæ.

Fuit enim homo antequam se peccato commacularet perfectissima quædam creatura, ac velut quoddam scitè attemperatum à Diuina sapientia instrumentum, suauissimam omnium partium ac potentiarum suarum harmoniam edens (fecerat enim Deus hominẽ rectũ, Ecclesiastes 7.) anima eius, plena erat gra-

gratiâ: intellectus, sapientiâ: voluntas, puro Dei amore, memoria in Diuinis rebus firmata, imaginatio optimè ordinata, vti & reliqui sensus interiores: appetitus sensitiuus, quàm optimè fuerat temperatus, & rationis imperio obsequentissimus. Sensus verò exteriores omnes ad eiusdem rationis nutum sese flectebant, denique vniuersum corpus animæ iussis parebat. Vniuersa porro hæc mirabilis Harmonia, inde ortum habebat, quod superior pars vni Deo Opt. Max. obtemperabat. Mox verò vt contigit hominem peccare, per illam inobedientiam infelicem; in partium omnium suarum dissonantiam, ac deformitatem incidit adeò, vt anima gratiâ & iustitia originali priuata fuerit, intellectus obscuratus, voluntas obdurauerit, memoria à Deo facta sit alienior, & illius immemor, imaginatio inconstans, & illusionibus varijs obnoxia reddita, sensus interiores perturbati, appetitus sensitiuus se rationi opposuerit, corpus aduersus animam insurrexerit, sensus denique exteriores mortis, quædam fenestræ factæ sunt. Hæc est per peccatum originale corruptio naturæ humanæ inducta, quæ deindè per proprios vniuscuiusque actus mirè increuit. Vnde qui verè Christianam vitam ducere desiderat, hæc omnia, per seriam sui abnegationem & mortificationem, in se corrigere satagat, nec iam ad primi Adami corruptelam; verùm ad secundi Domini nostri IESV CHRISTI exemplum se conformare

ſtudeat, & niſi hoc fecerit certo ſe ad maiora & grauiora, cum periculo damnationis æternæ delapſurum ſciat. CHRISTI enim effatum eſt; *Qui amat animam ſuam perdet eam.*

Quod vt melius intelligatur & efficacius, in exercitium deueniat; ſciendum eſt ex D. Thomâ 1. ſecundæ quæſt. 77. art. 4. Principiū & radicem omnis peccati, eſſe amorem ſui inordinatum; eumque continere in ſe quatuor cauſas peccatorum, quæ dicuntur intrinſecæ: quarum prima eſt ignorantia, præſertim culpabilis, quæ præuideri & impediri poteſt; ad quam reuocatur negligentia, obliuio, inaduertentia: Secunda eſt malitia, ſeu mali volitio ex induſtria, vel ex defectu bonæ voluntatis: tertia concupiſcentia: quarta infirmitas ſeu imbecillitas ad bonum arduum. Ex his promanant vitia capitalia ſeptem (quæ S. Ioannes in concupiſcentia, carnis, oculorum, & ſuperbia vitæ concluſit) ſic dicta, quia ex ipſis tanquam capitibus innumera peccata, tàm mortalia, quàm venialia, niſi comprimantur exoriri poſſunt.

Fundamentum ergo huius maledictæ ſtructuræ eſt amor ſui inordinatus, quatuor ſunt, quaſi parietes ipſius cauſæ peccatorum: vitia capitalia continuatio huius ædificij, peccata quæ his ſuperadduntur partes ſunt, tecta, turres, pertingentes ad contemptum Dei. De hoc improbo ædificio S. Auguſtinus de Ciuitate Dei. lib. 14. Cap. 28. in hæc verba. Duo amores ædificant duas ciuitates: amor Dei ad contem-

contemptum ſui, amor ſui ad contemptũ Dei.

Qui ergo cupit hanc ſtructuram ne poſt cum ipſa æternùm igne infernali vratur in ſe deſtruere, priùs incipiat à tecti partibus, id eſt à peccatis; tum ab occaſionibus præſertim proximis peccatorum; deinde à vitijs tàm acquiſitis quàm naturalibus, tandem aliqua diruat; donec ad amorem ſui inordinatum totaliter pertingat, quem per conceptum ſui eliciat, & in ſe ædificium amoris Diuini fundet, nouam ſtructuram ſanctarum virtutum, per quam Templum Dei eſſe poſſit, in ſe conſtituat.

Hic aduerte propter vitandam in mente confuſionem, quotiès quis ſe reſpectu amoris Diuini à peccatis abſtrahit, quotiès malas in ſe inclinationes cohibet, paſſiones animi ferocientes edomet, corpus mortificat, &c. totiès in ipſo amor proprius magis per illam cohibitionem debilitatur ac diminuitur: habet enim cum ipſis magnam connexionem, & vi illius illa corruptio opponit ſe amori Diuino & Sacris virtutibus.

QVÆRES II.

Quomodo ſint vitanda peccata mortalia?

R*Eſp.* Inprimis ſummum odium contra peccatum quodlibet mortale eſſe concipiendum, vt potè contra malum omnium peſſimum, quod voluntati Diuinæ, ſeu Deo ſummo bono aduerſatur, & optimum donum nempe gratiam & amicitiam Dei demolitur,

damna

damna plurima, eaque grauissima tàm pro præsenti, quàm pro futuro sæculo struit. &c. Qui enim sciens volens aliquam legem Dei notabiliter violat, iste amorem DEI abijcit, illud bonum propter quod peccat Deo anteponit, obedientiam Deo debitam denegat, DEVM, in quantum est ipsius legislator vilipendit, reus læsæ Diuinæ Maiestatis efficitur, &c. 2. Meditatio nouissimorum. 3. Æstimatio summa amicitiæ Diuinæ. 4. Fuga occasionum præsertim proximorum, siue periculorum peccandi. 5. Animus est firmo & efficaci proposito firmandus; vt potiùs homo mortem eligat, quam offensam Dei committat. 6. Sit memor præsentiæ Dei, indeque diligenter prospiciat, nè quid abominabile coram Deo etiam cogitatione vel affectu perpetret: contra immemores Dei, meritò D. Chrysostomus Homilia 12. in Epist. 1. ad Corinth. inuehit: *In sceleribus DEO contempto homines formidamus; & homine præsente nemo scortaretur; sed licet maiorem in modum libidine flagraret; affectus tamen violentiâ pudore hominum vinceretur: cùm autem DEVS videat, non modò adulterantur, non modò scortantur; verùm, & alia longè grauiora & ausi sunt & audent. Nonne vel hoc solùm satis esset, quo cælitùs innumeris peteremur fulminibus?* 7. Cogitet breui sibi vel nunc Dei vindictam imminere; ruminans illa verba Saluatoris: *Illum timete qui potest occidere corpus, & animam in infernum mittere*; vel nè detur in

reprobum ſenſum obdurationis, nè ſibi tempus pænitentiæ fortaſſe ob hoc peccatum ſubtrahatur; & licet peccati horrorem non videat, tamen illud plùs fugiat, quàm lucem peſtiferam, quàm venena, quàm ipſum diabolum, &c. quæ quamuis non videat oculis, attamen credens eſſe nociua, cauet ſibi ab illis. Tandem humiliter Deo ſupplicans, vim ſibi ſanctam inferat, iuxta illud Saluatoris: *Regnum cælorum violenter rapiunt.* Quod ſi cadere contingat, quantocyùs, per contritionem, aut pænitentiæ Sacramentum reſurgat, ac in poſterum fortiùs pugnet, oportuna remedia contra ſpecialia peccata ex pijs libris, aut Confeſſarijs conquirendo: nam qui peccata non deſerunt, priuſquam ipſa eos deſerant, illorum Confeſſiones ſuſpectas, & ſalutem animæ damnationi æternæ expoſitam, clarè probat Laurentius à Ponce Tom. 1. in Cap. 3. Matth. Annot. 55. n. 10. idque propter voluntatem peccandi in ipſis permanentem: confirmat id Tom. 2. in Cap. 12. Annot. 106. oſtendens quomodo aliqui moribundi planè ipſa emortua carne ac in vltimo ſpiritu conſtituti, ad conſenſum luxuriæ adducantur, DEI iuſto iudicio, ſic eorum exigentibus peccatis, ac malis habitibus, quod nullam ſibi vim inferre voluiſſent: ideo ſincera pænitentia peccatori eſt procuranda per orationem, per meditationem paſſionis CHRISTI, Dei excellentiæ, beneficiorum, per eleemoſynas, &c. & à Confeſſarijs inculcanda.

QVÆ-

QVÆRES III.

Quomodo sunt peccata venialia cauenda?

RESP. Si ipsorum damna grandia, pericula, & indignitas trutinetur: hæc enim vt SS. Patres docent feruorem charitatis minuunt, debilitant & commaculant animam, Spiritum S. contristant, dæmoni ad animum aditum præparant, dulci familiaritate cum Deo nos spoliant, ad peccata maiora & grauiora nos disponunt, hominem languidum & pigrum ad benè agendum reddunt, retrahunt plurimum nè præsentiam Diuinam contemplemur, & sentiamus; pænas denique purgatorij nobis diuturnas & acerrimas parant. Et quamuis omnia omninò in hac vita mortali caueri non possunt, possunt tamen quotidie minui, possunt in dies leuiora fieri, possunt ex malitia, & non ex professo, ex mera oscitantia non committi: demum quæ ex ignorantia & infirmitate fiunt; possunt statim confessione purgari, lachrymis saltèm cordis ablui, & satisfactione compensari. Propterea conandum est nobis, vt iuxta monitum S. Iabobi Cap. 1. *Simus integri in nullo deficientes.* Bonus enim seruus studet, nec in paruis quidem offendere herum: & qui nollet esse solicitus de venialibus vitandis, eò ipso mereretur tandem à Deo deseri, vt in mortalia laberetur iuxta illud Eccl. 19. *Qui spernit modica paulatim decidet.* Non est verus amicus, qui deliberatè vellet amico infligere vulnus leue,

etsi

etsi non lethale; imò omninò amicus non esset; sic qui non vellet adhibere curam, nè offendat Deum venialiter, hoc ipso conuinceretur non esse amicus Dei. Similiter non est bonus famulus, qui non obsequitur Domino, nisi quando is gladium in eum stringit. Talis est qui venialiter peccare non timet (licet sciat se propterea mittendum in purgatorium) sed tantum mortaliter, quando meretur infernum.

Petes, quid censendum de venialibus peccatis quoad confessionem ipsorum Sacramentalem?

Respondeo primò. Non esse obligationem vt omnia ad confessionem afferatur, quia licet sint sufficiens materia Sacramenti pænitentiæ; non tamen necessaria, & possunt varijs modis tolli: vnde in Pænitentiarijs celebrioribus, vt potè in Lauretana, Częstochouiensi, &c. habent Confessarij designati, potestatem talia peccata tollendi per contractum baccellorum ad humiliationem pænitentium; nè tempore concursuum isti confessione venialium, aliorum pluriũ confessiones retardent.

Dico secundò. Quoties in confessione panduntur, toties debent exponi cum dolore & proposito, saltèm aliqua; aliàs committeretur sacrilegium, si materia indisposita, qualia sunt peccata, nullo dolore, & proposito affecta, formæ absolutionis subijceretur. Bonau. Tomo 1. disp. 5. q. 3. part. 2. n. 8.

Dico tertiò. Consilium esse, non valde frequenter

quenter illa confiteri, de quo Ioan. à IESV MARIA de arte viuendi spiritualiter part. 2. Cap. 4. in hæc verba. Quapropter aliud hoc loco mihi dicendum non restat, quàm breue quoddam monitum ad secundum hoc præceptum perfectius exequendum suggerere: nimirum hominem spiritualem quemlibet ita se in Sacramentorum frequentatione gerere debere, vt pluris eorum faciat fructum, quàm vices & numerum vsurpationis, vt verò monitum hoc dignè ponderetur. Notandum est (præsuppositâ naturæ corruptione) rerum sacrarum frequentiam, vt plurimum exiguam occasionem esse, non quidem datam, sed acceptam æstimationis; ita quidem vt & ipsa miracula eos, qui hodie eadem vident, vel parum, vel interdum nihil prorsus moueant. Vnde ipse etiam vtiliùs ac spiritualiùs esse censeo, vt qui ad quotidianam vsurpationem obligatus non est (vti multi Sacerdotes sunt) moderatum confessionum & communionum numerum sibi præstituat, nec nimis frequenter Sacramenta vsurpet. Vt verò rationem quandam, quæ magni iudicio meo momenti est tangam, quoad pænitentiæ Sacramentum, constat viros spirituales sæpè laborare, vt dum heri confessi, hodie rursus confitentur materiam absolutionis ad Sacerdotem afferant. Nam tametsi præsupponendum sit aliquod veniale peccatum interuenisse, sæpè tamen determinatè, ac certò quale id sit nescitur, & vt plurimùm, quando determinatè id constat, est

aut verbum aliquod otioſum, aut nimia quædam in oculorum coniectu licentia; vel quid ſimile, quorum non adeò facilè eſt deteſtationem aut odium, nec firmum illud non amplius, in res adeò munitas prolabendi propoſitum concipere. Vt enim hæ parum voluntarij in ſe habent, cumque adeo exiguæ ſint, nec tantam deformitatem includant, vt piam quandam mentem ad cordialem ſui deteſtationem excitent; ſequitur ſæpiùs requiri, vt tantò plùs conſiderationis & applicationis mentis ad hibeatur, quo digna ſpiritualibus viris habeatur diſpoſitio, quantò culpæ in ſe leuiores ſunt. Cùm verò diſpoſitio hæc quotidiana non ſit, multò videtur ſalutarius non aſſueſcere continuò & coniunctim, ſed aliquot intermiſſis diebus confiteri, & cùm deinde confeſſionis vſurpatur Sacramentum maiori reuerentiâ, maiori imperfectionum abominatione, & firmiori in poſterum ſibi cauendi propoſito concepto ad illud ſe conferre. Idem de Sanctiſſimo Altaris Sacramento dico; non quod propterea raræ cuiuſdam integritatis hominibus, qui quotidiè de ſapientum virorum conſilio & ſuaſu ſacras frequentant epulas, certum præſcribere communicandi diem aut numerum velim: quibus nihilominùs quotidianam ipſe confeſſionem ob ſupradictam rationem non ſuaderem. Huic monito finem imponam, vbi illos commonefecero, qui in aliud extremum impingentes, non niſi raro admodum vel peccata Sacerdoti

aperi-

aperiunt, vel viuificum Eucharistiæ Sacramentum adeunt; qui quod hoc satis imprudenter agunt, multò sibi consulerent meliùs, & prudentiùs agerent, si sæpiùs vtrumque Sacramentum vsurparent. Malè etiam agunt si deditâ operâ cæcutientes sibi persuadent; eum qui spiritualibus hominibus auctor est, qui aliquo die Sacramentorum vsum intermittant, quo maiori postridie cum puritate & fructu eadem percipiant; illorum velificari seu fauere imperfectioni ac tepori, qui per annum integrum adeò rarò verum suum remedium vsurpant.

Dico quartò. Venialia peccata non esse vilipendenda, sicut & passionum immortificationes; nam facilè dum placent ad mortalia disponunt. Demonstrat hoc Laurentius. A Ponte Tom. 1. in Caput 2. Matth. Annot. 42. Nec equidem (inquit) mirandum, quod in minoribus diabolo quis succumbens, ad maiora prouocatus vincatur; quia cum causa belli nostra sit inordinata passio, quæ tentandi diabolo ansam præbet, hæc enim in minoribus ex deordinatione crescit, & amplius contra nos vires sumit. Quibus auctis, accedente postea diaboli instigatione ad maiora facilè ruimus. Pulchrè hoc S. Aug. Tract. 1. super Ioan. confirmat exemplo illius, qui muscis pertæsus, impatientissimè contra illas se habebat, casu eum Manichæus quidam visitans, ex muscarum impatientiâ ad hæresim Manichæorum adduxit. Hac equidem ratione:

nam

nam cum ab eo petijſſet, quis fuerit author muſcarum, eis homo pertæſus reſpondit, quod diabolus non Deus. Anſam ex hoc Manichæus ſumens, ex muſca ad apem deuenit, quam etiam confeſſus fuit Deum non feciſſe: hinc gradatim ad paſſeres, deinde ad aues, tandem ad animalia. Vltimo (ait Aug.) perſuaſit homini, quod non à Deo factus eſt homo, vt videas, quàm vera ſit doctrina Caſſiani lib. 8. Cap. 18. Parum referte, ſi ira noſtra ſit contra calamum, quia & craſſitudo, aut exilitas diſpliceat, contraque ſcalpellum cum incidenda hebeti acie ſegniter exſecet, & non contra homines. Nam quoad noſtrum detrimentum, ſic fortiter euadit paſſio ex illis minimis aliquando, ac maximis: vnde ex parua illa ira contra calamum, contracta paſſione augmentata, impulſu accedente diaboli, contra homines poſtea iraſcemur ad maiora dilabentes.

Idem cernere licet de ijs qui ſilentij peroſi linguas ſuas pro libitu laxant, vt primo vtilia ſancta non ſuo tempore, nec ſuo loco proferant, deinde otioſa, nugatoria, mendacia, poſt detractoria, calumnioſa, ex quibus contentiones, rixæ, quandoque vulnera, quandoque cædes, & vnde tanta mala? certè ex fractione ſilentij debiti.

Quapropter morales Theologi apud Baſſ. V. Confeſſ. enumerant aliquot modos quibus peccata venialia in mortalia tranſeunt, & quidem primò ratione finis, dum v. g. quis men-

dacium profert vt fornicetur. 2. Ratione specialis contemptûs, vel inobedientiæ alicuius regulæ, legis etiam ad mortale non obligantis: superioris quà superior est. 3. Ratione firmæ adhæsionis, delectationis, perseuerantiæ in aliquo peccato veniali, vt proponat etiam mortaliter peccare. Vnde habemus in Reuel. S. Brigittæ lib. 1. Cap. 32. lib. 4. Cap. 126. lib. 6. Cap. 114. &c. quod peccatum etiam minimum, quique eo delectatur, quasi vltimũ finẽ in eo ponendo sufficiat ei ad perditionẽ. 4. Ratione scandali v. g. si quis credit ex suo ornatu aliquem induci in peccatum mortale. 5. Ratione periculi peccati mortalis cui se exponit. 6. Ratione conscientiæ erroneæ. 7. Dũ peruenitur in paruis ad materiã notabilẽ, etiã in materia temperantiæ, ieiunij: laborationis in die festo: sæpiùs bibendo cum inebriatione vel morte contrahenda: comedendo ad aliam satietatẽ, quæ æquipolleat cænæ, laborando ad completũ spatium triũ vel quatuor horarum. 8. Ratione circumstantiarum, quæ multis officere possunt, v. g. ioco furari vel abscondere rem aliquam paruam, vnde graues turbationes, damna, maledictiones oriri possunt, vel si vxor cum viro leuius contendat, vnde grauioris rixæ occasio; ideò & prælati licitè, sub graui obligatione, etiam sub excommunicationis pœna (videatur Bassæus V. Lex §. 4. n. 5. & Bonacina de peccatis, disp. 2. p. 3. n. 13.) aliquos leuiores defectus interdicunt & seuerè puniunt, ex quibus notabilis destru-

ctio,

ctio, obseruantiæ regularis potest prouenire, quæ subditi non aduertunt; imò etiam de ijs inquirere tenentur. 10. Si quis habeat voluntatem committendi peccata venialia, & tantùm sola mortalia vitare, nam in praxi cum multis Theologis dicendo (quicquid sit de speculatione) istiusmodi conijcit se in apertum periculum peccatorum mortalium, præsertim vt citatus Bassæus aduertit in materia luxuriæ: vbi subdit hæc: vnde necessario dicendum est inter ea statuta, ad quorum singula determinatè, non tenetur Religiosus sub mortali, teneri ad aliqua vage sub mortali. Quæ obligatio nascitur præcipuè ex votorum obligatione, quæ obligat ad perseuerandum in Religione absque notabili detrimento & ruinâ illius, & periculo transgressionis votorum: ideoque nullum peccatum paruum putandum, nullum impunitum, nullum inemendatum relinquendum, iuxta monitum CHRISTI datum S. Brigittæ.

QVÆRES IV.

Quomodo sunt vitia extirpanda?

RESP. Inprimis, quod nomine vitij hîc intelligatur affectio praua, siue ex naturâ siue per actus peccandi, acquisita permanens in anima, eandemque ad aliquod opus iniquum, seu peccati inclinans, vti v. g. est propensio ad irascendum ea peierandum, maledicendum, se inebriandum, temere iudicandum, &c. quæ ex præteritis periurijs, male-

dictionibus, &c. est contracta. Volenti ergo proficere in vita Christiana omnimoda necessitas incumbit, talia vitia dediscendi, iuxta illud Isaiæ 1. *Quiescite peruersè agere, discite benè facere*, & S. Ioannis Baptistæ: *facite dignos fructus pænitentiæ.* Non est enim signum sinceræ ad Deum conuersionis illius, qui nullum propositum diligentiam, laborem, in eradicandis suis malis consuetudinibus adhibet, ideoque est communis sententia DD. apud Bassæum V. Iuramentum §. 4. n. 2. illum qui aduertit se habere consuetudinem peierandi, & non adhibet remedia ad illam tollendam, mortaliter peccare, quotiès aduertit illam consuetudinem; & eam non conatur exstirpare: Deinde licet eam efficaci proposito retractet; tamen ratione scandali vitandi, quod alijs præbere solet iuxta prudentis Confessarij iudicium, absolutio ei aliquando deneganda esset, aut differenda prout iudicauerit saluti pænitentis expedire. Demum non facilè relabetur in peccatum mortale; qui ex se vitia exstirpare conabitur, ex cuius defectu aliqui peiores post confessiones euadunt, quã ante fuerant nam crescentibus vitijs crescunt & peccata.

Pro exstirpandis ergo vitijs primò est necessaria cognitio & detestatio eorum: ex eo quia sunt morbi animæ nostræ, origines peccatorum, fontes inquietudinum, fomenta affectionum inordinatarum, hostes Dei, corruptio virtutum, milites dæmonum, per quos bona

bona noſtra diripiunt, noſque cæleſtibus donis ſpoliant. Deinde ardens deſiderium & firmum propoſitum cum Oratione ad CHRISTVM, B. V. MARIAM, Sanctos Patronos ad profuganda vitia aſſumendum, nihil omninò ſuis viribus confidendum, manè præſertim præuidendæ ſunt occaſiones & cauſæ eorum, & qualiter præſcindendæ conſiderandum; cogitandum *v. g.* ſi mihi dicatur verbum aſperum, patienter feram propter te patientiſſime IESV, gratiâ tuâ adiutus: ſi occurret diſtractio in Oratione, deuotiſſime IESV tuâ ope ſtatim excutiam, &c. Hic autem conflictus contra vitia eſt cogitatione, & efficaci affectu exercendus, vt potè per actus internos, abominationis, aut indignationis contra illa excitatos. *v. g.* Maledictum eſſe vitium iræ, gulæ, acediæ, &c. per quod tot mala homini obueniunt. Benedictam eſſe virtutem humilitatis, abſtinentiæ, &c. & exemplo CHRISTI amplectendam. Deinde verbo, legendo vel loquendo aliqua de exſtirpatione vitiorum, vituperando illa cùm ſe occaſio offert, diſſuadendo, &c. Denique opere, contrarios virtutis actus producendo. Tandem adhibendo examen conſcientiæ, quod apud timoratos bis per diem fieri ſolet, an aliquid omiſſum, aut languidè factum ſit, quam ob cauſam, &c. ac pro defectu illo, pœna aliqua ſibi iniungenda, cauſæque mali tollendæ. Licet autem aliarum virtutum vitia oppoſita poſſunt à nobis menti proponi, ad deteſtandum & vin-

 cendum;

cendum; luxuriæ tamen actus nec expedit vnquam directè, & expressè examinare, animoque repræsentare, imò nec à longè intueri, etiam quocunque prætextu; sed potius amator castitatis statuat sibi, necesse est pro scopo, summam mentis & corporis puritatem, & quodammodo Angelicam Sanctimoniam; & in eum finem virtutum aliarum subsidium conuocet, mortificationem, deuotionem, humilitatem, &c. vt Angelicam puritatem illam acquirat, potiùs quàm vt directè vitium oppositum deuincat.

Et quemadmodũ ille qui vnum equum sibi mancipatũ ducit, alios quoque ipsi colligatos post ipsũ currere facit; ita quamuis contra omnia vitia sit nobis pugnandum, consultissimum tamen est contra vnum principale, & nobis maximè familiare, tàm per internam quàm per externam pugnam, per vnam, duas hebdomadas, aut amplius pro exigentiâ necessitatis certare. *v. g.* Gulam sæpiùs per diem detestando, tempore comestionis animum à cibis, potu, abstrahendo, aliquid sibi de appositis subtrahendo. Item dum ira efferbescit, peculiari modo affabilem se omnibus exhibendo, contra verba otiosa ori custodiam adhibendo, & sic in alijs procedendum: pro negligentia autem pænitentia sibi assignanda, iterumque animus resumendus. Hic autem conflictus est magnifaciendus, nam diabolus videns eximiam vtilitatem homini ex eo prouenientem, illum peruertere, vel saltèm debilitare conatur.

QVÆ-

QVÆRES V.

Quomodo occasiones peccatorũ sunt fugiendæ?

R*Esp.* Occasiones proximæ, etiam charissimæ, vtilissimæ, pretiosissimæ simpliciter abijciendæ, fugiendæ, & detestandæ sunt; sic enim Saluator Matth. 18. præcipit. Si manus tua, pes tuus, oculus tuus scandalisat te, &c. Neglectus consanguineorum, affinium, & contemptus rerum externarum, puta diuitiarum, honorum, voluptatum etiam licitarum; multùm ad sanctimoniam vitæ conducit, de quo illa verba Saluatoris: *Nisi quis renuntiauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Si quis venit ad me & non odit Patrem, &c.* Eiusmodi contemptum sæculares si volunt saluari tenentur habere in affectu, vt propter vllam rem etiam gratissimam Deum nunquam offendant, seu voluntati eius nunquam contraueniant per iniurias, oppressiones proximorum, periuria, omissiones sacri, &c. parati omnia semper relinquere, vt docet S. Paulus 1. Cor. 7. *P[illegible] [illegible]uum est, vt qui vtuntur hoc mundo tanqu[illegible] non vtantur, &c.* Et suo exemplo ad id permouet dicens: *Omnia arbitratus sum vt stercora, &c.* Minùs enim firmiter Deo, & supremo suo Principi atque vltimo fini, æternæq; eius legi adhæret voluntas, quo magis inferioribus per affectum infigitur: vnde ille Lex Propheta. *Quid mihi est in cælo & in terra, DEVS cordis mei, &c.*

Deploranda ſanè eſt ſors illorum, qui ſuo labori, ſuæ induſtriæ, circa iſta temporalia, hiſque bonis creatis ita confidunt, ita ſe illis tradunt, vel ſubtractione eorum turbantur, ac ſi propter illa eſſent creati, quaſi in æternum ea ſint poſſeſſuri, ac ſi in ipſis eorum beatitudo tota conſiſteret; quaſi non eſſet alius mundus, alia vita, alia bona his excellentiora. Et quod grauius eſt ita ſe ipſis immergunt, vt quandoque propter eas in grauiſſima odia, maledicta, manias, ſolicitudines &c. incidant: imò etiam verbera tyrannica proximis & hoc Chriſtianis, inſtar illius ſerui nequam Euangelici infligant, &c. Alter tot villas poſſidet, & vt DEVS ſibi & illis benedicat, nullum templum in ipſis vult fundare: alter dimidium cordis ſui in equo, cane, falcone, & alter totum cor in pecunia, turpi voluptate, ludo, honore, alijſque vanitatibus, more pagano defigit, vt deſtitutus DEI ſolatijs, quæ non procurat; vt DEI, & ſui oblitus, cum iſtis tranſeuntibus miſerrimè æternùm pereat: hîc etiam nullum ſubſidium & conſolationem, quæ maximè ab ijs ſperabat in neceſſitatibus ſuis maximis, in pœnam ſui inordinati affectûs habere poſſit: & quod maximũ eſt, etiam de vno obulo, quomodo leuatus & erogatus eſt, in hora mortis debebit dare rationem DEO; vti CHRISTVS ait in Reuel. S. Brigittæ lib. 4. Cap. 4.

Propterea res creatæ non ſunt nobis ita ſimpliciter conſiderandæ, ac ſi eſſent à DEO

alienæ,

alienæ, vel ad DEVM minimè pertinerent, ſed more Chriſtiano velut dona DEI, monita DEI, materia meriti, quibus non niſi ſecundùm Deum, ad ipſius ſeruitium, noſtram, & proximorum, publicam, vel priuatam vtilitatem, cùm timore Dei, cum moderatione, gratiarum actione eſt vtendum. Superfluitas in cibo, potu, in argento, auro in equis, & famulis, &c. arcet ab homine conſolationes Diuinas, ſine quibus homo diſperit. Vide Reuel. S. Brigittæ lib. 4. Cap. 45. Ex his patet reſolutio illius obiectionis rudium, & quorundam nobilium contra perſonas Eccleſiaſticas conquerentium. Quomodo (inquiunt) credere debeamus Prædicatoribus, qui clamant ne nos in his rebus terrenis fundemus, &c. cum ipſi Eccleſiaſtici bona terrena poſſideant, monaſteria, collegia ampla ædificent, &c. Quibus iuxta ſupradicta reſpondendum eſt, non vſum temporalium, ſed illicitam acquiſitionem, detentionem, & abuſum interdici: bona temporalia (ait CHRISTVS in Reuel. S. Brigittæ, lib. 1. Inter. 2. ideò à me data & conceſſa ſunt homini, vt ille eorum vſum habeat rationabilem, & ea quæ creata ſunt commutentur in increatum, ſcilicet in me DEVM Creatorem; laudando & honorando me de bonis meis, non autem viuendo ſecundum deſiderium carnis. Ne videlicet anima miſſis beneplacitis Dei defluat in concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum, ſuperbiam vitæ & multis ſe peccatis commaculet. Iuſtè

reprehendit Diuinus Vates illos, qui huius mundi res magni æstimant, & dicunt beatum populum cui hæc sunt; cum potius sit ille beatus, cuius Dominus DEVS eius. S. Dorotheus suum prouisorem instruebat, vt res conuentûs tanquam CHRISTO dicatus cautè tractaret & obseruaret, nec tamen propter amissionem illarum turbaretur, pro meliore instructione affero huc verba CHRISTI ex Reuel. S. Brigittæ lib. 6. Cap. 27. de bono vsu, vel abusu rerum. Quamuis autem diabolus mouet Dominos mundi ad voluntatem suam, quamuis prosperantur ex occulta iustitia mea: attamen ego sum Dominus eorum & iudicio meo iudicabuntur, ipsi inciperunt sibi nouam legem contra legem meam. Curá quippe omnē apponunt, quomodo possint à mundo honorari, quomodo possint diuitias acquirere, quomodo voluntatē suam perficere, quomodo progeniem suam dilatare. Ideò iuro in Deitate & humanitate mea; quia si in tali statu moriantur, nunquam intrabunt in terram illam, quæ promittebatur filijs Israël sub figura, quæ fluebat lacte & melle, non magis quàm illi, qui desiderabant ollas carnium, & subitaneâ morte moriebantur. Sicut enim illi morte corporali moriebantur, sic isti morientur morte animæ. Illi verò qui voluntatem meam faciunt, ipsi intrabunt in terram, in qua fluit lac & mel, id est in cælestem gloriam; in qua non est terra subtus, nec cælum superius; sed ego ipse Creator omnium

&

& Dominus, ego ſum ſubtus & ſupra. Ego extra & intra, quia ego impleo omnia, ego ſatiabo amicos meos dulcedine, non mellis ſed ineffabili ſuauitate & admirabili replebo eos, vt nihil deſiderent niſi me, nullo egeant niſi me, in quo eſt omne bonum; hoc bonum inimici mei nunquam guſtabunt, niſi conuertantur à prauitate ſua. Si enim ipſi cogitarent quid ego feci pro eis; ſi conſiderarent, quid dedi eis, nunquam me ſic ad iram prouocarent. Ego namque dedi eis omnia neceſſaria, & deſiderabilia habere cum temperantia. Ego permiſi eis moderatè habere honores, habere etiam amicos, & habere voluptatem moderatè. Quicunque in honore poſitus cogitat ſic apud ſe. Ex quo ſum in honore poſitus, honeſtè iuxta ſtatum meum volo me habere; exhibebo Deo vero reuerentiam, nullos opprimam, minores fouebo, diligam omnes, iſte talis in honore ſuo mihi placet. Qui verò diuitias habet, & cogitat apud ſe. Ex quo diuitias habeo nullius rem accipiam iniuſtè, nemini faciam iniuriam, cauebo mihi à mortali peccato, ſubueniam pauperibus: iſte talis in diuitijs ſuis gratus eſt mihi. Qui autem in voluptate eſt & cogitat apud ſe. Caro mea infirma eſt, nec ſpero me poſſe continere: ideo ex quo legitimam vxorem habeo, non concupiſcam plures: conſeruabo enim me ab omni turpitudine & inordinatione; iſte talis mihi placere poteſt; ſed plerique nunc legem ſuam præponunt legi meæ. Nam in honore

ſuo nullos volunt habere ſuperiores, de diuitijs nunquam poſſunt ſatiari. In voluptate ſua extra modum & laudabilem conſtitutionem volunt excedere. Ideò niſi ſe emendauerint,& aliam viam inceperint, non intrabunt in terram meam, in qua lac & mel ſpirituale eſt, id eſt, dulcedo & ſatietas, quam qui accipiunt nihil ampliùs deſiderant, nec aliquo indigent niſi quod habent. Profectò digniſſimæ ſunt illæ Reuelationes vt operâ & ſumptu alicuius in ſuas partes: propter diuerſos hominum ſtatus inſtruendos præcipuè ſtatum Sacerdotalem diuidantur ac diſtribuantur.

QVÆRES VI.

Qualiter ſunt corrigendæ animæ potentiæ?

R*Eſp.* Debet amator amicitiæ Dei intellectum ſuum ab ignorantia rerum ſibi neceſſariarum, & à cunctis erroribus virtuti contrarijs vindicare: item à prauis ſuſpicionibus, temerario iudicio,ab omni vana curioſitate arcere, vt non diſcat, non cogitet, non tantum turpia vel noxia, verùm etiam quæ ad honorem Dei, & ſtatum ſuum non pertinent. Et multò magis ipſum cuſtodiat à pertinacia, iudicio proprio, opinionepropria (puta quæ cum bonis non concordat) quin potiùs curet, vt proprium ſuum & principale obiectum, primam & ſummam veritatem, nempe Devm, ex rebus creatis, magis autem ex ſcriptura Sacra, ex lectione Sanctorum Patrum, concionum auditione, &c. eiuſque volunta-

luntatem cognoſcat. Memoriam quoque intellectiuam abſtrahat à vanis cogitationibus, imprimat ſibi illud vnum quod ſummè eſt neceſſarium, id eſt: DEVM propter quem, & ſecundum quem hîc viuat, reſque vitæ ſuæ peragat.

Voluntati deneget omnia, quæ legi Diuinæ aduerſantur, illamque ad nutum alterius, qui DEI vicem gerit, vt eſt ſuperior, Confeſſarius applicet. Erga excellentiam, maieſtatem, prouidentiam, bonitatem, iuſtitiam, aliaque attributa Diuina optimos affectus in ſe excitet.

Vt autem horum dogmatum veritatem altius percipiat, cogitet in quem finem deuenturus ſit, ſi ipſis contraria agat. *v. g.* Si ſuum intellectum erroneum ſequi, voluntati ſuæ vitioſæ obſequi, DEI rarò vel nunquam meminiſſe velit, paſſiones animi non corrigat, &c. nam in dies peior euadet.

QVÆRES VII.

Quomodo domandæ ſint animi paſſiones?

ANtequam huic quæſito reſpondeatur, ſciendum eſt, in appetitu ſenſitiuo vndecem paſſiones ſeu eius functiones inueniri.

1. Amor inordinatus rerũ temporalium.
2. Deſiderium feruens earundem.
3. Delectatio quæ ex ijſdem capitur.
4. Odium rerum bonarum, quæ licet appetitui ſua aſperitate opponantur, habent tamen in ſe grandem materiam meriti.
5. Fuga eorundem & obmurmuratio.

6. Dolor qui eorundem causâ oritur.
7. Vana rerum huius vitæ spes.
8. Audacia ad illicita exequenda.
9. In bonis rebus & sanctis desperatio.
10. Timor carnalis & mundanus.
11. Ira infrænis & immoderata.

Vt autem istos affectus in nobis comprimamus, sequentes rationes conuincunt, quia illi nos ad peccandum multum disponunt, perturbant, excæcant, eodemque tempore in aduersa animum pertrahunt, vt simul cupiat, timeat, lætetur, doleat, vt videre est in vindictam spirantibus, & pœnam timentibus, &c. ijdem sunt insatiabiles, siquidem post vnum actum acriùs insurgunt. Ideoque dicuntur passiones, quia animum alterant, vt velut mancipium aliquod multa ab ijs patiatur, ex quibus in domitis, & corporum & animarum interitus sæpiùs prouenit. Quòd si per rationem corrigantur, fiunt materia & instrumenta multarum virtutum; hæc autem correctio fieri potest triplici ratione. Philosophica, quâ etiam Pagani vsi sunt; Christiana & Religiosa, v. g. cum ratio per dictamen luminis naturalis ex se passioni imperat; desiste sæuire, nec enim conueniens est, vt homo præditus ratione affectu belluino ducatur; affectus est seruus, instrumentumque animi; potior virtus, quam voluptas, multa sibi incommoda inde prouenient, &c. Secundò per causas supernaturales, v. g. ne appetas hoc quod DEVS prohibet, nè formides hanc acerbitatem

tem pro Deo, & cælo ſuſtinendam, Devs te à tot malis vindicauit; Deo, non cupiditati obſecundes. Si placet hoc bonum, ſerua te pro illo maiori æterno; potior gratia Dei, quam fauor humanus. Si diſplicet hoc malum propter quod vis opus meritorium relinquere, magis diſpliceant illa grauiſſima purgatorij aut inferni ſupplicia, breui & forſan nunc moriendum, & forte ſine pænitentia vt alijs contigit, &c. Tertiò per Christi exemplum; Beatæ Virginis Mariæ, Sanctorum Dei, qui fuerunt ab hâc vel illa paſſione alieniſſimi, v. g. Christvs Filivs Dei viui, pro me homo factus eſt, Dominus meus, ego eius ſeruus, fuit ille moderatiſſimus in hac paſſione, vti in omnibus paratiſſimus, hoc mihi quoque curandum eſt, &c. Quod ſi perſeueret paſſio, tunc voluntatis officium eſt minimè præbere conſenſum. Imaginatio quoque ipſa, quæ vt plurimùm excitat motum paſſionum, honeſtis phantaſmatibus imbuenda eſt, v. g. fortiter apprehendenda incendia gehennæ, fætor & turpitudo cadauerum, mortis propriæ horribilis turbatio. Iesvs Christvs ſanguine fluens nos quoque à peccato ad virtutem alliciens, ad ſuum auxilium offerens: vel repræſententur aliqua acerba, triſtitia, doloroſa, pro neceſſitate occurrentis paſſionis: v. g. ad comprimendum inordinatum viſum; aliquis caſus præteritus olim, nobis horribilis, cum ſeria indignatione contra nos eſt imaginandus; ad ſedandam

luxu-

luxuriam, cadauer semiputridum; ad auaritiam, mox mors imminens, &c. caterua dæmonum quæ nos tempore mortis circumstabit, &c.

Porrò qui omnes passiones suas breui & efficaciter vult deprimere, primam illarum, id est: amorem statim compescat; nec enim aliæ mouebuntur, si prima quiescet, à qua omnes dependent. Nemo enim quidquam desiderat, nisi quod amat; nemo de aliqua re tristatur, nisi qui priuatur ea, quam diligit; item nemo irascitur, nisi illi, qui impedit ne re amata potiatur. Vt autem his ratio faciliùs dominari possit; pono contra principales aliquot remedia, & inprimis contra passionem amoris, cui potest strenuus passionum expugnator mederi.

1. Vt cogitationes & sensus à re placita diuertat.

2. Illius imperfectiones consideret.

3. Damna ex amore inordinato prouenientia perpendat.

4. Alijs sese quæ cogitationes distrahunt occupet.

5. Meliora & honestiora appetitui proponat.

6. Obseruet diligenter, qui in parte inferiori motus exurgere solent, vt quàmprimùm seriâ displicentiâ & sincera ad DEVM conuersione deprimantur. Ijsdem modis proportione ducta passio odij sedabitur.

Contra tristitiam hæc sint remedia.

1. Ma-

1. MAlum ipſum quod ſequi poteſt præmeditari: minorē enim præſũui in animo impreſſionem facit.

2. Quando malum iam aduenerit, cogitare nobis hîc magnorum bonorum acquirendorum præſtari materiam: ſcilicet virtutum, patientiæ puta, humilitatis, fortitudinis, &c. Odit enim humilitatem, qui odit contumeliam, fugit manſuetudinem, qui odit irritantes ſe. S. Dorotheus Inſtit. 11.

3. Conſiderare quid alij paſſi ſint, vel patiantur.

4. Quod triſtitia cum admittitur, magis augetur, & multa detrimenta affert.

5. Non apprehendere malum, quia reuera triſtitia magis ab æſtimatiua, quàm à malo quod contriſtat oritur, vt experientia docuit. Temporalia bona non eſſe tanti momenti, vt propter illa iacturam gratiæ, vitæ, virtutis ſubeamus, hanc triſtitiam conuertendam eſſe pro peccatorum expiatione.

6. In principio aduerſitatis ad CHRISTVM recurrere, ipſique hunc amarum calicem, primò offerre, vt ipſe eum dulcorare dignetur, prout S. Mechtildem CHRISTVS docuit. Hoc etiam tibi omninò perſuaſum habeas, vt in aduerſis DEO hilariter & fortiter ſeruias, & cum proximo licet intus turbatus maneas, ſemper benignè agas, melancholia enim teſte D. Hieronymo eſt Balneũ diaboli.

Contra iram.

1. PRopriam existimationem & rerum temporaliũ concupiscentiam mortificare.

2. Nihil agere, vel loqui dum ira feruet, ne post te pæniteat.

3. Non apprehendere iniuriam, & animum alio diuertere, vel putare se dignum hac acerbitate.

4. Potius compati iniurianti nos, cùm plùs animæ, quàm nobis noceat.

5. Plurima damna cognoscere, quæ ira facit.

6. CHRISTI mansuetudinem sibi ob oculos ponere, propter enim nostram institutionem eam exercuit.

Placandæ etiam iræ alienæ remedia hic addiscenda.

1. NOn resistere primo impetui.

2. Cùm iam deferbuit, placidè humiliterque irascentem alloqui.

3. Ostendere pænitentem & veniam precari.

4. Persuadere irascenti non eo animo rem factam, vt fieret iniuria. Ad eum modum omnes passiones temperari possunt. Specialiter autem, vt est dictum paulò ante, est mortificandus amor, non solùm rerum, quæ Diuinâ lege prohibentur, sed etiam superfluarum, imò etiam frenandus immoderatus necessariarum, atque etiam vt rebus, quæ ad conseruandam vitam opus sunt; non vtamur propter solam delectationem, siquidem hoc est proprium bestiarum, sed propter necessitatem, quia scilicet DEVS ita statuit, aliàs non

vsuri,

vſuri, imò potiùs parati omni humanâ conſolatione priuari, omnibus conſanguineis alijſque Deo charis rebus, ſi ſic ipſi placeret: per talem reſignationem obuiabitur multis inconuenientijs.

Deinde frenare oportet gaudium ex temporalium bonorum præſentia ortum, ita vt non niſi moderatè lætemur Deo gratias agentes, cum hæc tantum ſint nobis ad tempus breue conceſſa, nec propter nos ſolos, pro quibus ſuo tempore ſeuera reddenda eſt Deo ratio: recreatio quoque quælibet ſit ſuis terminis ſemper circumſcripta ne ſit cum offenſa Dei, ne conuertatur in triſtitiam. In turbatione animi nihil deliberandum, nihil concludendum, quia tunc periculum, ac impulſio affectus præualeat contra veritatis bonum.

Denique motus primi non tantùm iræ, verùm & timoris & audaciæ, licèt non ſint in noſtra poteſtate; ſunt tamen præuidendi, & ſenſim vt ſupra dictum eſt rationis imperio ſubiugandi: hoc autem maturius eſt faciendum, quam ſi ex primo motu v. g. hominem occidas, ipſe in grauem morbum, aut periculum mortis, &c incidas; poſtea ſero dolens velis nolis præuideas, & te cum minori fructu corrigas.

Ex his facilè correctio ſenſuum exteriorum ſequetur; præcipuè tamen oculi, aures, & lingua corrigenda ſunt, quia ex iſtorum cuſtodia graues aliquando lapſus facilè oriuntur.

QVÆ,

QVÆRES VIII.

Quid de Corporis mortificatione ?

R*Eſp.* Iſtud etiam ſuis modis eſt corrigendum ; ſiquidem corpus indomitum eſt, ſedes cupiditatis, receptaculum paſſionum, vitiorum nutrimentum, & inſtrumentum dæmonis ad expugnandam animam. Vnde ipſi neceſſe eſt ſuperflua ſubtrahere, ex licitis quandoque neceſſaria diſcretè denegare : labores, ægritudines, moleſtias æquanimiter ferre, quandoque voluntariè infligere, propter delectationem ſolam, ipſi nihil concedere, præcipuè autem : *Carnis terat ſuperbiam potûs cibiq; parcitas.*

QVÆRES IX.

Quid de mortificatione amoris proprij ?

COmmunis hoſtis totius perfectionis Chriſtianæ omnibus fidelibus, dum vitâ ſuperſtes, vigilantiſſimè in omnibus ſemper cauendus eſt amor proprius : ille videlicet, quo quis ſeſe magni æſtimando, ac in ſe manendo, ſe ipſum quaſi finem ſuarum actionum aut deſideriorum conſtituit. Iſte peruerſus amor iuxta D. Thomam cit. eſt occaſio & radix omnium peccatorum : quod facilè quiſque in ſe aduertet, dum cauſam ſui peccati inueſtigabit, vnde DEVM in æmulationem prouocat, conſtituens hominem ſui iuris, impedit cognitionem ſui ipſius, ad ſalutem apprimè neceſſariam, facit vt peccata noſtra nobis grauia

uia eſſe non videantur, inquinat & immutat intentionem, & vſque ad contemptum DEI progreditur; nec eſt poſſibile quenquam in amore DEI proficere, niſi priùs ab iſto peruerſo amore diſcedat. Vnde rectè D. Auguſt. ſermone 47. in Matth. Diſce amare te non amando, quia qui amat animam ſuam perdet eam, &c. Proinde verus amicus DEI ſtudeat in omnibus iſtum amorem peruerſum à ſe excludere; ſibi ipſi vileſcendo, ſe DEO in omnibus ſubijciendo, admonitiones, reprehenſiones grato animo ſuſcipiendo, aduerſa patienter tolerando, nec tam in curſu vitæ ſuæ & ſingulis actionibus proſpiciat, illa quæ ſunt grata animo ſuo, ſuæ carni, vel ſibi ſoli, quàm quæ ſunt placita DEO: imò nec ideò viuat, quia ſibi viuere eſt charum ſed quia ſe viuere ſit DEO placitum. *Nemo ſibi noſtrum viuit, dicit Apoſt. ad Roman.* 14. *& nemo ſibi moritur*, ſed Domino, ideoque 1. Cor. 10. admonet: ſiue manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliud quid facitis omnia in gloriam DEI facite. Et ad Cor. 2. Cap. 5. *pro omnibus mortuus eſt Chriſtus, vt & qui viuunt, iam non ſibi viuant, ſed ei, qui pro ipſis mortuus eſt & reſurrexit.*

QVÆRES X.

Quomodo tentationibus reſiſtendum?

R*Eſp.* Per ſeriam diſplicentiam, humilitatem, orationem, mortificationem, fugam. per actus timoris & amoris DEI. Quod ſi tentatio perſiſtat, magis, magiſque animus

per

per prædicta est obfirmandus. Hic autem ex Fornario lib. 2. Cap. 2. cautelam accipe. Illorum verò tentatio magis periculosa est, qui exterius profitentur vitam spiritualem, sed verè mundo seruiunt; quoniam sunt ambitiosi in rebus spiritualibus, vanam gloriam sectantur, sua commoda quærunt, sibi ipsis nimiùm confidunt, & plùs assumunt, quàm par est; bona opera omittunt, ne ab hominibus contemnantur, & sæpè ea faciunt, vt ab illis probentur; nihili faciunt peccata venialia, de rebus spiritualibus nunquam loquuntur, nec eas meditari curant, cum vana quadam libertate viuunt, leues sunt & instabiles, timorem DEI paulatim à se excutiunt, conscientiam habent cauteriatam, & tamen boni Christiani haberi volunt, & putant se posse duobus Dominis seruire.

§. 3.

De bonis faciendis, seu de exercitio virtutum.

QVÆRES I.

Quid sit virtus? & quotuplex?

RESP. Cum Philosopho, quod sit dispositio perfecti ad optimum. Est enim habitus qui operationes intellectûs & voluntatis optima efficit ac perficit, per consequens partem hominis inferiorem optimè compositam reddit. Hinc ille vocatur moraliter bonus ac perfectus homo, qui clarè & certò verum à falso discernit, qui bono honesto, quâ tale est inhæret, & in quo pars inferior rationi subijcitur,

citur, & è contra peruersus. Perfectus Christianus qui fide, spe, charitate, alijsque infusis pollet virtutibus.

Virtutes aliæ sunt naturales, aliæ supernaturales. (D. Thomas 1. 2. quæst. 62. art. 1.) author enim naturæ DEVS omnium virtutum semina nostris mentibus inseruit, quæ nobis agentibus adolescunt & firmantur. Vnde & acquisitæ dicuntur: vt verò est author supernaturalis gratiæ, eis habitus, qui ad supernaturales operationes efficiendas, naturales facultates attollunt, nobis antea dispositis ad tanta & eximia dona solus ipse format & infundit: & dicuntur infusæ, quia cum gratia habituali infunduntur, quæ deinde per exercitium confirmantur & augentur. Acquisitæ virtutes ad principia practica, & speculatiua naturalis rationis; infusæ ad sua principia virtutum Theologicarum referuntur: vnde etiam in modo operandi differunt. Modus enim acquisitarum à ratione naturali; infusarum verò à lege Diuina fideque præscribitur; quod apposito temperantiæ exemplo liquebit. In cibi potûsque sumptione, quod ad acquisitam temperantiam spectat, ratio præscribit modum nè noceat valetudini, vel rationis vsum impediat: at in eâdem sumptione, si per actum infusæ temperantiæ fiat, modus à lege Diuinâ quam docet fides, charitate formata imponitur; vt scilicet parcitate cibi & potûs corpus castigetur, & in seruitutem spiritus redigatur ad seruiendum DEO, &

hic

hic modus est meritorius vitæ æternæ longè melior primo.

Quandoque etiam accidit temperantiam infusam materia delectabili abstinere, vbi naturalis ratio per temperantiam acquisitam ea abstinendum non dictaret. V. g. Dum corpus ieiunio ad maiorem gratiæ vel gloriæ acquisitionem castigatur: quod etiam pro alijs actibus est considerandum, & hoc altiori & diuiniori modo virtutum moralium actus exornentur.

Hîc etiam virtutes acquisitas aduertendum est (licet infusæ nobiliores sint) hanc vim efficaciorem habere, quod vitia contraria illis conatibus, quibus conantur extermînent, ac cordis tranquillitatem conferant: infusæ verò, contrarios ac vetustos vitiorum habitus non expellunt, sed ad creberrimos congressus vires præstant, vt pax animi ad inhabitandum Spiritui sancto comparetur. Vnde qui Sacramentis vtuntur, fortiores contra peccata, vitia, passiones, dummodo suam voluntatem applicent redduntur, quo carent infideles, & in peccato mortali existentes.

Virtutum deinde aliæ sunt intellectuales, quæ intellectum perficiunt; vti sunt ars, intellectus, scientia, prudentia, sapientia: præcipuè autem fides Theologica. Aliæ sunt morales, quæ ad mores componendos pertinent: quarum præcipua est charitas Theologica: tum iustitia cum virtutibus sibi annexis, quæ voluntatem reformat, temperantia appetitum

concu-

concupiſcibilem, fortitudo iraſcibilem, cum agmine aliarum virtutum moderatur, ex infra inſinuatis hominem optimè diſponunt.

Aliæ erga DEVM, vti	Fides, Spes, Charitas, Religio cum ſibi annexis.
Aliæ erga Superiores.	Obſeruantia, Obedientia.
Aliæ erga omnes.	Iuſtitia, Amicitia, Miſericordia, Affabilitas, Fidelitas ſeu veritas.
Aliæ hominem diſponunt erga ſe ipſum.	Amoris proprij abnegatio Temperantia, Caſtitas, Paupertas, Humilitas, Modeſtia, Silentium, Manſuetudo, Fortitudo, Patientia, Perſeuerantia,

Prudentia autem præſertim infuſa, tum harum virtutum exercitijs, tum in cæteris item periculis rectè diſponendis verſatur.

Cæterùm in ipſo exercitio virtutum præcipuè

cipuè est incipiendum à mortificatione amoris proprij, aliorumque vitiorum de quibus supra: amor enim proprius, omnia bona ad seipsum trahit, nec sinit hominem Dei bonum vt par est, & proximi procurare. Nulla enim potest esse sincera deuotio, nulla bona oratio, nullus verus Dei & proximi amor, nulla perfecta obedientia, nulla iustitia nisi inordinatus sui amor, & immodica siue quietis siue commoditatum cupiditas, suique æstimatio facessat, vt ita possint quæ alteri debentur semota ab affectu sincerè exhiberi. E contra verò charitas Theologica ex natura sua omnem affectum à bonis creatis abducit vt illum libere ad Devm transferat, bonaque omnia quæ liberaliter ab eo concessa sunt, illi veluti totaliter resignet.

QVÆRES II.

Quomodo virtutes exercendæ?

ET quia parum prodest virtutes laudare nisi etiam ipsarum veritatem & modum ipsas acquirendi addiscas, ideo ad exercendam aliquam virtutem opus est primò cognoscere ipsius naturam vtilitatem, necessitatem, & Secundò, magnam æstimationem, ac desiderium efficax acquirendæ virtutis assumere. Tertiò, Devm authorem omnis perfectionis de illa exorare.

Et quia virtus per actus acquiritur; ideo omninò cùmprimis necessarij sunt illius actus interiores, per hos enim (Gaudier p. de per-

de perfect. Cap. 3.) stultus à sapiente; verus DEI seruus, à hypocrita; homo spiritualis ab animali dignoscitur. Virum enim veræ virtutis ope destitutum interesse Sacro quid vetat, ieiunare, eleemosynam impertiri, &c. sed absque merito, absque perfectione, absq; vita & spiritu. Patet hoc in bono & malo latrone, in Publicano & Pharisæo, &c. deinde quia interiores actus virtutis quouis tempore, loco, in solitudine, inter homines exerceri possunt: demùm quia ab his germana hominis perfectio, & incrementum gratiæ DEI dependet; quia ille maiori meritorum cumulo augetur, & arctiori cum DEO amicitiæ nexu coniungitur, qui actuum internorum studio, solicitiore & praxi diligentiore exercetur. Quapropter magnoperè curandum est, vt externus actus sit cum interiore coniunctus, & tanquam ex vero suo principio, formali motiuo (secus enim infructuosus & inutilis, sicut verba sine virtute sibi debita, corpus sine anima) oriatur.

Itaque in ipso exercitio virtutis cùmprimis intentio præter illam generalem se abnegandi & DEO placendi, hæc specialis formanda est; vt hîc & nunc iste actus ideo fiat, vt hæc vel illa virtus iuxta voluntatem DEI exemplo CHRISTI; studiosè ac constanter exerceatur, vel plures virtutes in eodem actu. Deinde contra impetum contrariarum virtuti propensionum insurgendum est per abominationem ipsarum; præsertim in exerci-

tio moralium (Theologicæ enim & virtus Religionis non ita impetuntur) tum propositæ virtutis actus interiores, animo feruenti sunt per pia proposita, ac desideria coram DEO sæpiùs per diem eliciendi, demùm in exteriores cum datur occasio deducendi. Exempli G. interest aliquis concioni in prima Dominica S. Aduentus; audit CHRISTVM venturum in fine mundi ad iudicandum; subinfert se quoque ibi sistendum, vbi etiam de verbo otioso reddenda erit ratio, &c. Ex illa concione assumit sibi præcipuum exercitium timoris Domini, excitatoque in se desiderio illum acquirendi, eum à CHRISTO humiliter postulabit: IESV venture Iudex sæculi confige timore tuo carnes meas, &c. IESV in quo spiritus timoris Domini requieuit, à iudicijs tuis timeam. miserere mei dum tempus adest miserendi. Vel illius Prosæ. Dies iræ, dies illa, &c. versus ruminabit, &c. Deinde hunc timorem DEI opere exhibebit, etiam verbum otiosum timendo proferre; superflua sibi subtrahendo, & alia agendo vel omittendo, de quibus stricta ratio est sibi procerto facienda in iudicio. Demùm in examine conscientiæ se discutiat, quomodo memor fuit supremi Iudicis suos actus modo notantis, &c. quæ perperam cogitauit, dixit, egit, omisit agenda? pro quibus doleat, aliquam pœnam subeat, & iterum se ad exercitium timoris Domini meliùs accingat. Similiter in Dominica decimatertia post Penteçosten, proponi-
tur

tur CHRISTVS Magiſter humilitatis, ad cuius exercitium opus erit ſcire, quid ſit humilitas, & quod gradus habeat, &c. Deinde neceſſe erit quolibet mane excitare in ſe odium ſuperbiæ, deſiderium, cum propoſito efficaci humilitatis acquirendæ, ac CHRISTVM humilem de humilitate rogare, B. Virginem, SS. Patronos, tunc alternatis horis ſe coram DEO pio aliquo ſuſpirio vilipendere, humiliare, ſaltèm illâ Oratiunculâ, DEVS propitius eſto, &c. Exteriores quoque actus humilitatis vſurpandi, quorum occaſiones frequentiſſimæ occurrunt.

Quia verò multi actus exteriores ſunt indifferentes, idcirco ab interioribus actibus virtutum ſunt dirigendi aut informandi vno vel pluribus. V. g. dum aliquis opera ſeruilia exercet; ſi ſtudio DEO placendi id fiat, charitas eſt; ſi perſonam CHRISTI in Dominis, prælatis, ſuperioribus, vel DEI poteſtatem conſideret, eſt fides; ſi DEVM in ipſis honoret, eſt Religio: ſi obiecti amore miniſterij, eſt humilitas: ſi vt mandata DEI exequatur, eſt obedientia: ſi pro peccatis præteritis ſatisfaciendi voluntate, eſt pænitentia: ſi alendi, reficiendi, ſubleuandi alios intentione, eſt charitas & miſericordia, &c.

Multò autem commodiùs tale exercitium fæcundandi in actibus bonis ſuccedet, V. g. in ſacrificio Miſſæ, nam ſi quis miniſtret Miſſæ, vel illam perficiat, ad obediendum ſuperiori, eſt actus obedientiæ; ſi vt placeat DEO, eſt

actus amoris DEI, si vt prosit quoque proximis, est charitatis actus; si vt per id assequatur beatitudinem, est actus spei: si vt satisfaciat DEO pro peccatis, est actus pænitentiæ; & quotquot fines honestos concipit, tot virtutum species contrahit. Qui autem cupit viâ compendiosa ad acquisitionem plurium virtutum peruenire, seque habilem ad exhibitionem bonorum operum reddere; operæ pretium est, vt omnes vires & conatus suos, ad omnimodam expugnationem vitij prout supra dictum est, aut passionis quæ illum maximè infestat, & ad perfectam possessionem vnius virtutis serio ac sedulo sese conuertat (quanquam & aliæ non sunt per occasionem relinquendæ) vsque ad heroicum seu excellentem gradum, ita vt careat omni opposito vitio, sit in se actiuissima, etiam ad proficiendum alijs, & stabilissima: præstat enim vnum artificem in sua arte excellere vna, quàm plures imperfectas tenere. Deinde quia vni virtuti si est perfecta, necesse est alias quoq; virtutes copulari. v. g. temperantiam comitatur prudentia, quia debet esse discreta, item fortitudo vt sit constans, amor DEI, vt sit meritoria, &c. Et ideo videmus diuersos status Religiosorum, quia ab ipsis diuersæ virtutes præcipuo modo exercentur. In exercitio virtutum perfectius exhibendo proponenda sunt exempla CHRISTI Domini, Beatæ Virginis, Sanctorum DEI: insuper opus est, vt non tantum quis consideret virtutes CHRI-

STI;

STI; ſed etiam illas à CHRISTO poſtulet, ſuoſque actus, actibus eius piâ intentione vniat, quod ipſe CHRISTVS S. Mechtildi lib. 1. Cap. 13. inſinuat.

Denique ad continuandum hanc viam id etiam pertinet, vt bono exemplo alijs præfulgeas; alios pro virili ad bonum inſtruas; humilitatem præſtantiore modo exerceas; onera patientiæ alacriter perferas; vt illa virtus, v. g. humilitatis, patientiæ, &c. quæ in principio fuit difficilis, in proceſſu fiat facilior, demum cum gaudio perficiatur, in maiorem laudem DEI & fructum aliorum.

Ad virtutes morales & Theologicas ſuauiùs & promptius exequendas, dantur homini dona Spiritûs S. ex quibus tanquam ex optimis operibus naſcuntur fructus Spiritûs S. & octo beatitudines; quæ omnia à DEO ſunt deuotis ac humilibus Orationibus expoſcenda.

QVÆRES III.

Quæ præcipuè virtutes ſunt exercendæ?

R*Eſp.* Quatuor CHRISTVS Dominus oſtendit S. Melchidi lib. 2. Cap. 8. cum enim ex ipſo quæreret quid deſignaret Crux, quam ille apparens ei geſtabat in pectore ſuo, reſpondit: ſuperior pars crucis amorem meum deſignat. cui nihil homo præponere debet: inferior verò humilitatem, quâ homo ſe omni creaturæ debet ſubijcere propter me. Dexterâ timorem DEI non poſtponere. Siniſtrâ

strâ aduersa propter me patienter tolerare. Si quis hanc crucem in corde suo per iugem memoriam gestauerit, hoc erit merces laboris ius, quod cùm primò anima eius à corpore exierit, nusquam nisi in corde meo mansionem habebit.

QVÆRES IV.

Quotuplex sit exercitium virtutum?

R*Esp.* Triplex. Primum esse vniuersale per bonam voluntatem affectam vniuersali iustitia. *v. g.* si intra se more Christiano cogites. Ego DEI gratiâ nolo simpliciter malum, quia DEVS seuerus Iudex me considerat. Volo efficaciter quo potero meliore modo facere bonum: quia DEVS tot me beneficijs cumulat. Cupio in omnibus tibi optime DEVS quàm maximè placere, quia es omni honore & seruitio dignissimus. Vel si dicas: non propter me, nec secundùm me, sed viuo propter DEVM, secundùm voluntatem eius. Nolo quod DEVS non vult; volo quod DEVS me vult velle. Vtinam quàm perfectissimè honorificem DEVM, & quæ ipsi sunt placita faciam semper. Non vtile, non delectabile, non honorificum mihi, sed quæro beneplacitũ DEI in omnibus. Tu IESV adiuua me, &c.

Secundùm est speciale, dum aliquis modo peculiari eligit sibi aliquam virtutem exercendam per hebdomadam, mensem, vel etiam per totam vitam, de quo supra dictum est.

Tertium est specialissimum cum videlicet quili-

quilibet actus in particulari aliqua certa vna virtute vel pluribus imbuitur. Vt enim actio bona ſit, neceſſe eſt, vt, non ſolùm obiectum illius & finis maneat bonus; ſed etiam, vt nulla circumſtantia mala vitietur: vt autem ſit perfecta opus eſt vt virtutum præſertim ſupernaturalium,quarum capax eſt,ſplendore imbuatur, quod in proceſſu virtutum exemplis dillucidabitur.

QVÆRES V.

Quotuplex eſt proceßus virtutis?

R*Eſp.* Triplex: primus puritas per fugam oppoſiti vitij, abnegationem proprij amoris, per victoriam tentationis: ſecundus, actiuitas; per rectam voluntatis intentionem, intellectûs attentionem, virium ſeriam contentionem: tertius, actiuiſſima ſtabilitas; directa per charitatem ad DEVM. Hæc nobis DEVS innuit per Prophetam & Apoſtolum Petrum, dicentes. *Declina à malo, & fac bonum: inquire pacem, & ſequere eam.* Vnde quilibet actus noſter, vt ſit bonus ac meritorius, ita eſt perſoluendus, vt careat vitio, aliquâ virtute imbuatur vel pluribus,& ad DEVM ſincere & firmiter dirigatur.

Petes, quibus modis iſti tres proceſſus pro commodo exercitio in mentem reuocari poſſunt? *Reſp.* Hiſce tribus verbis. Nolo. Volo. Cupio. *v. g.* in Oratione. Nolo hic mentis diſtractionem, irreuerentiam, teporem, &c. Quis enim ego ſum vt audeam propter me,

aut aliquem humanum respectum, aut aliquam vanitatem, &c. tantam Maiestatem vilipendere, &c. aliàs iudicium seuerissimum DEI me inspicientis,& pœna grauissima mihi subeunda, &c. Modò possum corruere & mori, &c. DEVS est à me omni honore dignissimus, &c. satis antea in orando deliqui, pro quo infinities doleo, patiar, moriar, quam irreuerenter cum DEO agam, &c. Volo exemplo CHRISTI, B. Virginis MARIÆ, Sanctorum DEI omnimodam attentionem, reuerentiam, deuotionem, &c. Cupio quàm perfectissimè hanc Orationem propter Deum perficere. Tu IESV deuotissimè, per tuas Orationes adiuua me, quibus ego hanc miseram meam, cum ea qua possum humilitate adiungo, ac cum eisdem Orationibus tuis ac meritis istam meam exilem, cum eo qui est possibilis feruore, in gratiarum actionem, in satisfactionem pro peccatis meis, in laudem æternam, in adimpletionem Diuinæ voluntatis, ac vnionem æternam, in impetrationem mihi necessariorum, ac NN. supplex offero tuo Patri cœlesti; vt illi tibique, vnâ cum Spiritu Sancto, quàm maximè infinities placeam. Tu quoque Sanctissima Mater, impetra mihi gratiam, vosque S. Patroni.

Idem modus in aliqua aduersitate seruandus erit. E. G. Nolo hîc impatientiam: quis enim ego sum, vt contradicam permissioni Diuinæ, tot criminum reus? &c. Aliâs post grauiora ferram inuitus, cum maximo meo

damno, sine vllo merito. Patientia mihi omninò est necessaria, in hac possidebo animam meam. Iam satis antea impatientiæ fuit, de qua doleo, &c. Volo CHRISTI patientis seruare patientiam, &c. Cupio ad finem persistere, &c. Tu IESV patientissime per tuam patientiam me adiuua. Hanc ego afflictionem tuæ Sanctissimæ Passioni supplex adiungo: tibique ac tuo Patri æterno, cum ea quâ possum humilitate & feruore in satisfactionem meorum peccatorum, in adimpletionem Diuinæ voluntatis offero: vt quam maximè tibi infinities placeam. Adiutor meus esto, &c. Tu quoque Virgo Dolorosa iuua me, Diuique Patroni. Similiter agendum in recreatione, in refectione, v. g. Nolo hîc vitium gulæ, dissolutionis. Quis enim ego sum, vt propter hanc vanitatem, &c. Speculator adstat desuper, qui modo me potest in infernum, &c. de minimo verbo, potu, cibo, reddenda est stricta ratio, &c. Aliâs cibus in venenum, recreatio in afflictionem, homo in lupum, DEO, quem offenderem permittente mihi verteretur. Satis antea peccaui, &c. Volo etiam cum modestia mea exemplo CHRISTI, omnem temperantiam modestiam. Cupio & hîc DEO Optimo placere. Tu Domine IESV temperantissime, modestissime, per tuas virtutes adiuua me, quibus ego hanc meam refectionem, recreationem adiungo & offero ad tuam gloriam, in adimpletionem Diuinæ voluntatis tuæ, &c.

Et per consequens ita faciendum in alijs

actionibus, vt in memoria, & amore præsentiæ Dei, in abnegatione nostri, in timore Dei, in humilitate, patientia, quæ virtutes præcipuè sunt colendæ fereque in omni actu exhibendæ efficaciter nullum velimus vitium, optemus virtutes, cupiamus quàm maximè placere Deo: nam sic non nobis, sed soli principaliter Deo, viuere debemus, ita & cogitare, cupere, loqui, & ea quæ sunt officij nostri exactè, quia propter Deum fiunt, exemplo Christi pereficere.

QVÆRES VI.

Quid maximè officit exercitio virtutum?

Resp. Tepiditas, siquidem ipsa est profectûs Christiani, somnus, macies, sterilitas, iam quasi defatigati satietate rerum spiritualium, aut potius deterriti difficultatibus in via perfectionis occurrentibus, ita vt vltra progredi non laboret; sed quasi de via languens subsistat.

Contra istam sit diligens consideratio grauium periculorum, tepido propè impedientium. 1. Relapsus in peccata vitæ prioris. 2. Perdendi omnem fructum vitæ, hactenus benè institutæ. 3. Periculum alicuius maioris ruinæ, quæ etsi non impendere videatur, tamen est certa, nisi tepor ille excutiatur. 4. Nunquam emergendi ex gurgite tepiditatis, cum eius vis semper detineat. Denique periculum excidendi gratia, & spe salutis, idque propter ingratitudinem donorum tot acceptorum,

ptorum, & negligentiam tot occaſionum, ad bonum tot exemplorum. Sacramentorum aliorumque ſubſidiorum ad cumulanda merita repudiationem. Tepidis enim ira Dei procertò imminet, quia potius ſibi, quam Deo; & ſecundùm ſe, non ſecundùm Devm viuere appetunt.

Quapropter quiſque aſſueſcat amore perfectionis, linquere blanda, quæ poteſt; perferre aduerſa, vt poteſt; orare ſicut poteſt; laborare, vigilare, ſe punire, corrigere, quantùm poteſt: memor illius moniti Sacræ Scripturæ: *Quidquid poteſt operari manus tua, inſtanter operare, quia, &c.* Miſeri ſunt illi (dicit B. Virgo. M. S. Brigittæ lib. 3. Reuel. Cap. 28.) qui ſic dicunt: ſufficit ſi ero in cælo minimus, nolo eſſe perfectus. O inſenſata cogitatio, quomodo erit ibi imperfectus, vbi ſunt perfecti omnes; alij ex innocentia vitæ, alij ex innocentia pueritiæ, alij expurgatione, alij ex fide & bona voluntate. Idem dicit Christvs lib. 4. Cap. 62. Nemo veniet ad portam gloriæ, niſi perfectus, aut perfectè purgatus, & nemo apprehendet gloriam, niſi perfectè deſiderando eã, aut perfectècum potu erit pro ea laborando.

§. 4.

De exercitio charitatis Theologicæ.

QVÆRES I.

Quæ ſunt præcognoſcenda ad intelligendam naturam charitatis Theologicæ?

R*Eſp.* Præcognoſcendam eſſe naturam amoris; multi enim (vt bene aduertit Ioannes à I. M. Carmelita diſcalceatus, Cap. 1. de arte amandi DEVM) reperiuntur, qui cum ſe DEVM amare profiteantur; attamen quid ſit verus DEI amor ignorantes, infinito interuallo ſe ab amoris Diuini veritate & puritate ſequeſtrant, amor itaque in communi conſideratus (D. Thomas 2. 2. quæſt. 16.) dicitur principium motûs in rem amatam, iſque eſt triplex: primò naturalis, qui eſt quædam connaturalitas appetitûs propendentis ad bonum ſibi competens: ſecundò ſenſitiuus, qui eſt complacentia boni, neceſſariò conſequens apprehenſionem appetentis ad id quod appetitur: tertiò eſt rationalis, qui eſt motus complacentiæ inclinans voluntatem ad bonum cognitum propter conuenientiam illius non neceſſariò, ſed ſecundùm iudicium liberum. Vnde in rationali appetitu præter complacentiam à bono in voluntate impreſſam, reperitur inſuper electio, quæ dilectio vocatur; & apprecatio boni, quæ dicitur caritas.

Amorem conſequitur concupiſcentia, quæ

eſt

eſt quædam amoris extenſio ſeu progreſſus ad bonum nondum poſſeſſum; quæ dum rationem comitatur, appellatur deſiderium, quod abſente bono, vel nondum totaliter poſſeſſo, aliquando inualeſcit vſque ad ardorem; qui dicitur feruor, quem ſolet comitari languor, ſeu grauiſſima quædam mæſtitia; quæ hominem etiam poteſt interimere. Si verò bonum concupitum ex voto ſuccedat, ſubit quædam vnio indeque delectatio (quæ ſi cum opere rationis fiat, propriè dicitur gaudium) eſtquè animæ in bono, quod ſibi placet conſtitutæ, motus delectabilis & fruitio: ab alijs vocatur ſecunda complacentia, ſeu amor complacentiæ, in qua natura amoris completur.

Amoris affectus multi ſunt, nam præter feruorem & languorem eſt Ecſtaſis, quæ ſignificat exitum appetitus à ſeipſo, vt exiſtat in bono quod affectat: ſecundò eſt animi dilatatio, & quædam liquefactio: tertiò eſt ſtricta coniunctio: quartò ardor mutuæ beneuolentiæ: quintò animi immerſio: ſextò zelus: per quos omnes effectus, complacentia extenditur. Vnde & quidam amorem per ſolam complacentiam definiuerunt; nam illa ceſſante, ceſſat & amor; quo appetitus tanquam aliquo pondere iuxta ſententiam S. Auguſtini fertur in bonum, dicentes: Amor meus, pondus meum, & quo feror? illo feror. Prædicti effectus maximè eluceſcunt in amore Diuino, qui dum alicuius animum occupat, ita illum alterat & conſtituit, vt ſuæ voluntatis,

ſuæ

suorum commodorum, ac sui quodammodo oblitus cor suum totum transfundit ad oblectandum se DEO, totum se impendat ad promouendum bonum DEI, ad patiendum pro honore ipsius, vt sit totus DEI & DEO, alijs autem non nisi ad nutum DEI, nullus autem sibi quæ benè consideranda sunt cupienti sincerè amare DEVM, vt ad hæc sensim per partes assuescat.

QVÆRES II.

Quotuplex sit amor rationalis?

R*Esp.* Siquidem amor dupliciter propendet in aliquod bonum; ideo in duas species diuiditur: quarum vna, vocatur amor concupiscentiæ, altera amor beneuolentiæ: Amor concupiscentiæ est ille, per quem aliquid amamus, sperantes ex eo vtilitatem aliquam nobis prouenientem. Talem amorem non esse purum, imò nec propriè amorem, sed quandam proprij commodi ac sui ipsius in materiâ honorum, voluptatum, aut diuitiarum sectationem philosophi & Theologi asserunt. Amor autem beneuolentiæ est ille, quo alterum propter eius bonitatem, seu perfectionem aliquam magni æstimamus, eique benè & bonum volumus: vnde Arist. 2. Rhetor. Cap. 4. dicit amare nihil aliud esse, quàm bonum velle.

Si is cui bonum volumus iam illud quod ei volumus habet, & possidet, tunc ei id volumus propter gaudium & animi delectatio-

nem,

nem, quam habemus, ex eo quod illud habeat & possideat, & ita formatur amor complacentiæ secundæ; qui nihil aliud est quàm actus voluntatis, per quem illa se vnit & iungit lætitiæ cordis & bono alterius. Verùm si is cui bene, & bonum optamus, nec dum illud possideat, id ei desideramus & amor ille dicitur amor desiderij.

Quando amor beneuolentiæ exercetur absque reciprocatione ex parte rei amatæ; vocatur simplex amor beneuolentiæ: quando verò est reciprocatio, vocatur amor amicitiæ. V. g. aduertit quis aliquem virum magnis virtutibus præditum (præsertim in excellenti dignitatis gradu constitutum) tunc in ipsius virtutibus habens complacentiam, illum magni æstimat, ipsi honorem defert, & paratus est illi sua obsequia præstare ex eo quia dignus est: Quodsi ab illo in sui societatem seu familiaritatem admittatur, iam iste illius amorem qui fuit simplex beneuolentiâ sublimabitur in amorem amicitiæ, indeque erga illum feruentiore affectu propendebit, ipsi se, & suam voluntatem viuo & verò affectu deuouebit, eidemque illi bona sinceriùs optabit & efficaciùs procurabit; quæ scit ipsũ sibi vel suis desiderare, siquidem sua voluntas eiusdem voluntati alligata est.

Si simpliciter amamus amicum, nulli aliorum amicorum eum præferendo, illa amicitia simplex est; si autem præferamus alicui tunc vocatur dilectio: quasi si quis diceret, quòd

rectus

rectus amor sit electio; quia inter plures quos amamus illum eligimus, alijsque omnibus præferimus.

Quod si æstimatio & prælatio quam habemus & facimus de amico, sit licet magna, & non habeat æqualem; nihil tamen obstat quo minùs veniat in comparationem, & cum alijs habeat proportionem; amicitia illa vocabitur eminens dilectio. Verùm si eminentia illius amicitiæ non veniat in vllam comparationem & proportionem, sed sit supra omnes; tunc dicitur dilectio incomparabilis, summèque eminens, super omnes alias; & vno verbo erit charitas, quæ vni Deo debetur.

QVÆRES III.

Quæ est differentia inter amorem sensitiuum & rationalem?

Resp. Magnam esse differentiam: nam amor sensitiuus cum tendat in bonum, quod est animæ minimè proportionatum, neque illi proprium & quandoque à Deo sibi prohibitum; ipsam animam non tantùm de sua dignitate deijcit; verùm etiam turpissimè fædat, Deoque & hominibus reddit exosam, iuxta illud Prophetæ Oseæ 9. *Abominabiles facti sunt sicut ea quæ dilexerunt*, prout videre est in hominibus luxuriosis, auaris, ebriosis, &c. nam sicut corpus sordibus, sic anima amore animali fædatur, & enecatur. Rationalis amoris obiectum est honestum, puta, prudentia, iustitia, temparantia, &c. quæ

quæ animam quidem exornant, non tamen absolutè perficiunt, quia ipsam vltimo fini in quo eius beatitudo consistit coniungere minimè possunt; hoc enim solus amor Diuinus efficit, de qua vnione infra.

Vbi etiam aduerte, quod cum in amore concupiscentiæ homo voluntati suæ aliquod bonum subijciat, vt eo ad virtutes aut vitam suam ordinatè vtatur: quàm peruersè illi faciant, qui amore vnius canis, equi, voluptatulæ, lucri, &c. voluntatem suam ita constringunt; vt quasi mancipia eorum esse videantur. Amico quoque voluntas nostra ita deuouenda est, vt potiùs publico bono, quatenus maiori pateat, magis autem imò incomparabiliter ipsi DEO, vt potè bono infinito obstringatur.

QVÆRES IV.

Quid sit charitas?

RESpondet D. Thomas 2. 2. q. 23. art. 1. quod sit amicitia, (seu consensio) quædam hominis ad DEVM: nam si ille amor apud homines habet rationem amicitiæ, qui est cum mutua beneuolentia, quæ fundatur super aliqua communicatione v. *g.* sanguinis, officij, Ciuitatis, &c. etiam amor beneuolentiæ hominis ad DEVM, dicitur vera amicitia siquidem est reciproca: DEVS enim homini vult benè: homo vicissim DEO, deinde inter DEVM & hominem non est latens hæc redamatio; non enim latet DEVM propter

suam

suam scientiam, nec hominem propter fidem, per quam nouit DEVM diligere diligentes se: diligi verò se ipsum de facto saltèm nouit ex signis probabilibus Hæc autem beneuolentia fundatur in communicatione bonorum supernaturalium; amantes enim DEVM participant cum ipso tum in eius natura per gratiam, tum in bonis omnibus per beatitudinem ad quam ius accipiunt per merita CHRISTI. Hoc beneficium Apostoli ad considerandum nobis sæpiùs commendant ijs verbis: *Videte qualem charitatem dedit nobis DEVS, vt filij, DEI nominemur & simus. Iam non estis hospites & aduenæ, sed ciues Sanctorum: hæredes DEI, cohæredes Christi, ad societatem DEI & filij eius admissi, &c. imò & ipse Christus. Sic DEVS dilexit mundum, &c.*

Hoc beneficium primi Christiani tanti æstimarûnt, vt omnia sua etiam gratissima, imò ipsam vitam propter illud contemnerent in gladios, bestias, ignes, aliosque horribiles cruciatus, se ipsos exponerent; modò illud sicut & alia etiam miracula stupenda apud quosdam pro nihilo habentur, quia præstantia & magnitudo illius pro debito non consideratur, quasi hæc ad se minimè pertinerent, vel sibi ex merito debeantur. Porro ita sunt hæc & similia illis consideranda, ac si modò propter vnumquemq; nostrum sigillatim exhibita fuissent, quasi modo ex Paganismo vel Iudaismo ad spem Filiorum DEI, Ciuitatem sanctorum, societatem CHRISTI vocatus esset.

Et licet (vt aduertit D. Thomas citatus) hoc vocabulum amor cum ſit in appetitu ſenſitiuo, ſumatur interdum in malam partem, dum aliquid amatur ſine electione ac iudicio; nihilominùs quia amor rationalis dicitur quid Diuinius dilectione, nomenque amoris plus præſeferat feruoris, efficaciæ, & actiuitatis, quam nomen dilectionis; ideò charitas ſeu amicitia hominis ad DEVM nominatur ordinariè à Sanctis Patribus Amor.

QVÆRES V.

Quod eſt obiectum amoris Diuini?

RESP. Amor Diuinus non ſolùm verſatur circa ipſum DEVM, eius omnipotentiam, bonitatem, iuſtitiam, ſapientiam, atque alias perfectiones; ſed etiam circa illud omne bonum, quod illi deſiderare & procurare poſſumus; vti ſunt, laus, honor, adoratio, &c. Inſuper nos ipſi, & proximi noſtri etiam inimici, etiam Iudæi & infideles: quia quamdiu viuunt, ſunt capaces beatitudinis æternæ cùm DEO, ſicuti & nos, à quâ diabolus eſt excluſus, cum quo nullum conſortium eſt vnquam habendum & damnati. Deniquè & res aliæ creatæ omnes etiam minimæ, quidquid ſint, habent & poſſunt, ſunt obiectum charitatis; ſunt quippè propter eius gloriam vniuerſæ, ipſe eas conſeruat, & per amorem cum ipſis operatur: & hæc omnia vocantur materiale obiectum amoris Diuini.

Formale obiectum eiuſdem, eſt infinita bonitas

nitas propter quam DEVM amamus, non quatenus nobis proficua est; nam sic est obiectum spei; sed quia ex se digna est cuncta supereminens omni infinitâ æstimatione. Propterea tenemur DEO optima velle, etiam eâ charitate, quâ se ipse diligit, non ob nostrum præmium aut gloriam, sed purè & simpliciter ob bonum, & delectationem quæ in illum deriuatur. Et ideò qui DEVM amat sic, etiam ex æquo iustitiam eius, sapientiam eius & misericordiam amat, vnum attributum quemadmodum & aliud, cum omnia infinitatem bonitatis huius æqualiter participent.

QVÆRES VI.

Quotuplices sunt actus charitatis?

R*Esp.* Duplices. Alij enim sunt eliciti, qui proximè & immediatè ex ipsa charitate prodeunt. Alij sunt imperati, dum videlicet charitas alijs virtutibus imperat, vt in honorem & beneplacitum DEI suos actus producant. *v. g.* vt aliquis obediat Magistratui non tam ob timorem pœnæ, aut spem præmij, quam vt DEO placeat, vt aliquis abstineat à delectationibus non tam propter sanitatem conseruandam, quàm vt DEO seruiat, vt aliquis non tam ob temporale lucrum laboret, quàm vt DEI voluntati præcipienti, in sudore panem acquirere satisfaciat, &c.

Actus eliciti charitatis præcipui sunt tres: primus est electio, qui actus quiuis est maximi momenti, & quoddam fundamentum cæterorum.

rum. Proinde debet quiuis firmiter ſe determinare, vt inter omnia bona creata etiam ſibi gratiſſima, ſolam Diuinam bonitatem ſibi præcipuè ſequendam eligat, vt fauores hominum, voluptates, omnia commoda, omnia honorifica reſpectu bonitatis Diuinæ arbitretur vt ſtercora; & cum ſibi aliqua & his offeruntur, nunquam cæco impetu ad inſtar equi & muli, in ipſa feratur; acrè cernendo nè iſta cum offenſa Diuina acquirat, vel detineat; meminerit, quantas pœnas huius ſuæ ſtultitiæ Suſannitæ, Holofernes, Herodes, Diues Epulo, Iudas, Ananias, Saphyra, alijque ſexcenti ſtulti rerum æſtimatores dederunt. Proinde ſolicitè ſemper aduertat, ne vnquam amorem Diuinum, amori proprio, vel alicui bono caduco poſtponat. Ad hunc actum amoris Diuini, primò cæpit Elias populum Iſraëliticum adducere dicens: *Vſquequò claudicatis in vtramq; partem, &c.*

Secundus eſt appretiatio. Cuius functiones ſunt. 1. Plus DEVM facere quam omnia etiam poſſibilia. 2. Magis velle omnia non eſſe & ſeipſum, quam aliquam perfectionem DEI, puta iuſtitiam, ſapientiam, &c. 3. Velle omne bonum fortiùs & magis, quam alteri & ſibi. 4. Ipſi ita obedire, vt nulli alteri, magis ſe inclinare ad odium omnium ſubeundum, quam ad offenſam DEI, ipſamque plùs omnibus abominabilibus inde deteſtari, denique nihil æquè, nihil ſupra, nihil infra DEVM diligere.

Tertius

Tertius eſt complacentia ſecunda, in bonitate DEI. Dum enim voluntati bonitas DEI per cognitionem intellectus obijcitur, ſubitò concipit gratia DEI præueniente, & adiuuante primam complacentiam erga DEVM, allicitur que ſpretis omnibus ad ipſi firmitèr adhærendum; vnde magis apprehenſa ipſius excellentia, amore, beneficijs; maiore etiam complacentia erga ipſum exardeſcit, ex qua promanant ſequentes functiones; videlicet DEVM amare in ipſo DEO, vt potè oblectari recordatione bonorum, quæ DEVS habet, eò maximè lætando, quòd DEVS ſit, cuiuſmodi eſt, vt ſi res vel minima eum deficeret (ſi ita loqui fas eſt) & eam ipſi largiri poſſes vltrò id libenterque præſtares. Quin ſi in facultate tua ſitum eſſet, DEVM vnum eligeres non alium, quàm IESVM electurus eſſes, ſolemne illud Dauidis vſurpando. *Dixi Domino DEVS meus es*, eriſque in perpetuum, quamuis bonorum meorum non egeas. Si ea tribui tibi optares tribuerem vniuerſa, vel illud Auguſtini. Si ego eſſem DEVS, tu Auguſtinus, cederem iuri meo & tu ſis, DEVS & ego Auguſtinus. 2. Amare DEVM in ſuis beneficijs, in ſuis creaturis, in nobis ipſis. E. G. Præſentiam DEI in ſe, Potentiam, Dona illius magni facere, vires ſuas, ad ſeruitium DEI cuſtodire, partem ſuperiorem animæ ad inhabitandum DEO tutari, à corruptione partis inferioris. 3, DEVM amare in omnibus operibus, quæ ipſe moderatur & dirigit, agno-

ſcendo

ſcendo quodammodo ſparſas & diffuſas eius perfectiones, ſummam inde voluptatem cupiendo, quod ſit intra ſe perfectus atque adeo laudabilis; ſiue cum bona largitur, ſiue cum iuſtè vindicat & punit. Præcipuè autem in Beatiſſima Virgine MARIA, in ſuiſque Sanctis eſt amandus & honorandus. 4. Summo beneuolentiæ affectu DEO tanquam bono ſupremo, & Patri tui amantiſſimo, in dies magis magiſque appropinquare. De offenſis eius dolere, & deſiderare honorem DEI, de ipſo gaudere. Primi duo actus poſſunt exerceri in diuerſis actionibus, operationibus. Tertius præcipuè in Orationibus, laudibus, miſſæ ſacrificio. Alij actus melius patebunt ex conditionibus amicitiæ erga Deum.

QVÆRES VII.

Quæ ſunt conditiones amicitiæ hominis erga Deum?

RESP. Eas ferme eſſe, quæ in amicitia humana inueniuntur: nam ſicut in vera humana amicitia primò ac præcipuè ſpectatur vnio animorum, frequens & ſuauius conuerſatio, &c. ita in amicitia hominis erga Deum debet vnio, ſeu manſio ſpiritualis cum Deo, ac cum illo frequens conuerſatio & familiaritas obſeruari. Quapropter qui vult verus eſſe Dei amicus opus eſt, vt omnia à ſe remoueat, quæ inter ipſum & Deum faciunt diuiſionem, vti eſt quodlibet peccatum mortale. Quomodo enim Deus homini, vel homo Deo pio volunta-

luntatis affectu erit vnitus, quando per aliquam peruerſam actionem, verbum ſcandaloſum, obſcænam delectationem deliberatè admiſſam, Diuinæ voluntati eiuſque inſpirationi repugnabit, plus ſibi quam Deo deferet? Quomodo diligis eum (inquit D. Auguſt. tract. 9. in Epiſt. 1. Ioannis,) cuius odiſti præceptum; quis eſt? qui dicat: diligo Imperatorem, ſed odi leges eius.

Deinde cauendum eſt pro virili, etiam à peccatis venialibus, quî enim fieri poteſt vt vnus ſpiritus cum Deo fiat is, cuius animus terrenorum bonorum amore occupatus in Deum parum; in res creatas totus propendet, paucis & debilibus actibus Deo, plurimis & vehementibus creaturis adhæreſcit? Præter peccata mortalia & venialia etiam à vitijs & imperfectionibus (quæ licet amicitiam ſpiritualem non tollunt, magnam tamen retardationem in illa faciunt) emundare ſe ſtudeat. Denique Deo ſe vniat per intellectum; Diuinas eius perfectiones, amorem ega ſe, & beneficia conſiderando: per memoriam, ipſius præſentiæ recordando: per voluntatem, pios affectus erga Deum exercendo, denique per vires corporis, omnia illa in honorem Diuinum & beneplacitum conuertendo.

Hanc conditionem & legem vnionis perfectè Deus, nullo ſuo commodo erga nos obſeruat, cum adeſt nobis intimè præſens, non otioſus, ſed tota amoris ſui infinitate nos perſuadens & ambiens. Nihil enim homini magis inti-

intimum eſt quàm ſolùs Deus qui ipſum ſolus creauit, à quo ſolo dependet in eſſe & conſeruari, qui ipſius talem curam gerit, ac ſi ſolus eſſet in mundo: ipſum plus diligit, quàm quis ſibi amiciſſimus, imò pius illum amat, quam ſeipſum ille: ac magis illi bona vult ſcit, & poteſt ea præſtare, quin etiam vult vt ipſe ſibi benè bono modo velit, qui ſolus occultiſſimis ſuis inſpirationibus, cor ipſius pulſat, illuminat, & ad vitam æternam dirigit: ſolus beneficia illi tanta contulit, confert, & in omnem æternitatem conferet, quanta nullus: ſolus incommutabile & ſummum bonum illius eſt, cui ſoli principaliter ſe in morte ſiſtet, cui ſoli totus plurimus titulis obligatus eſt. Vnde iuſtiſſimum & competentiſſimum eſt, vt viciſſim ille (ſi hic poteſt aliqua dari reciprocatio) ſe ipſum ab omnibus delectationibus huius mundi, & à ſe ipſo abſtrahat, emundet, purificet, vt quaſi ſui oblitus, totum ſe ad Deum transferat, ac coram Deo in mundo ſine mundo, inſtar animæ à corpore ſeparatæ, in puritate mentis, in oblectatione Dei & attributorum eius, in zelo laudis Diuinæ, & totali ſui reſignatione hîc ſtudeat permanere.

Ad quam vnionem vt nos Deus ſuauiter attraheret; factus eſt HOMO, & tanto nexu ſe naturæ noſtræ ſociauit, vt idem & Deus eſſet & HOMO, vnus omninò CHRISTVS IESVS, qui vt tantam Dei charitatem ad nos extenderet, non ſolùm ita Patrem compellat: *Non pro eis autem tantùm rogo ſed & pro eis,*

qui credituri sunt, per Verbum eorum in me, Vt omnes Vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, & ipsi in nobis Vnum sint. Verùm etiam vt statim postea addit, claritatem illam & gloriam vnionis hypostaticæ quam à Patre acceperat, per Eucharistiæ institutionem in nos transfudit. *Vt sint Vnum* (inquit) *sicut tu, & ego Vnum sumus. Ego in eis, & Tu in me, Vt sint consummati in Vnum.*

Altera conditio veræ amicitiæ est, vt tanta vnio non nisi virtute & sanctitate nitatur: est enim aliud nihil, quàm infiniti illius amoris, quo suam ipse bonitatem prosequitur deriuatio quædam, quâ eodem illo actu, quo suam ipse sanctitatem & bonitatem amat, eandem ab homine participatam diligit.

Tertiam conditionem amicitia requirit, vt amor in paucos, imò si fieri potest ad vnum tantùm deriuetur. Id etiam per charitatem, ex parte nostra est faciendum. Satis clarè, & gratiosè Deus Pater hanc conditionem charitatis S. Catharinæ Senensi proponit his verbis: si me perfectè amare vis, voluntatem tuam ab omni amore affectuque terreno & carnali prorsus amoueas, segreges, mundifices, ita vt in istâ vita, nihil transitorium, nihil temporale ames, nisi propter me, nec (quod magis & maximum est) ames me propter te, aut te propter te, aut proximum propter te; sed ames me, propter me, te propter me, & proximum propter me: quoniam Diuinus amor terreni affectûs, aut alterius cuiusuis amo-

amoris consortium pati non potest. Vnde quantùm te, terrenarum rerum contagione infeceris, tantùm & in mei amore peccabis, & de tua perfectione deperdes. Mentem quippe, vt munda & sancta sit, omnia quæ corpus sentit fastidire necesse est. Effice igitur ne quidquam ex his, quæ à bonitate mea vestros in vsus profecta sunt, te ad me amandum impediat, sed omnia adiuuent, accendant inflamment. Quoniam vobis illa creando concessi, vt bonitatis meæ largitatem latiùs ex ipsis dignoscentes, me abundantiore quoque amore persequeremini. Perstes igitur appetitu lumbisque succincta, ac vigilanti custodiâ te semper obseruans, terrenis concupiscentijs, quas vndecunque tibi mortalis vitæ miseria & corrupta suggerit natura, alacriter resiste; vt cum Propheta meo dicere possis: qui perfecit pedes meos id est affectus (qui animi pedes sunt) tanquam ceruorum ad fugiendum canes; id est laqueos concupiscentiæ terrenarum: rerum super excelsa statues me; id est in contemplatione.

Ex parte Dei hæc conditio minimè deficit, nam licet ille totum mundum magna ratione gubernat, nihilominùs quia ipsius natura & potentia est infinitæ actiuitatis, ita curat vnumquemque nostrum (S. August. lib 3. Confess. Cap. 11.) tanquam solùm curaret, & ita omnes tanquam singulos, *qui finxit sigillatim corda ipsorũ, & intelligit omnia peccata eorũ,* inquit, Psaltes Diuinus. Christus quoq; Domi-

nus ita pro omnibus, ac si pro singulis est crucifixus & mortuus, vt vnusquisque possit sibi iustè vendicare illa verba S. Pauli. *Et qui dilexit me tradidit semetipsum pro me.* Quam charitatem CHRISTVS Dominus omnibus trutinandam per S. Melchtildem lib. 1. Spir. Grat. Cap. 22. commendat: cum enim hæc Sancta illum interrogâsset, quid sibi in homine maximè complaceret, respondit ei Dominus: vt quilibet cum magna gratitudine perpendat, & iugi memoria reuoluat omnium virtuosorum operum exercitia, quæ in terris operatus sum, & omnium pœnarum & iniuriarum, quas sustinui, triginta tribus annis in quanta vixi miseria, & quanta mihi exhibebatur contumelia à mea creatura, & tandem mortuus sum in cruce morte amarissima, ob amorem huius animæ, quam mihi sponsam mercatus sum meo pretioso sanguine. Hæc omnia vnicuique ita sint accepta & grata, ac si ad ipsius solùmmodo sim perpessus salutem. Vnde grauiter conqueritur contra quandam animam damnandam propter neglectum passionis suæ lib. 6. Reuel. S. Brigittæ Cap. 8. *Ecce illa anima non est mea, de vulnere quippe lateris mei & cordis mei non plus compassus est, quam si perforaretur clypeus inimica eius; de vulneribus manuum mearum tantùm curauit, ac si pannus gracilis rumperetur; vulnera etiã pedum meorum tam mollia illi fuerunt, ac si videret scindi molle pannum:* Et subdit; *Sic ego tanto pretio, tanta amaritudine te redemi,*

ſicut aliquem Sanctorum meorum, licet tu modicum curaſti. Verùm ſicut puer abortiuus non habet dulcedinem de vberibus maternis, nec conſolationem de verbis, neque de pectore calorem, ſic tu nunquam habebis dulcedinem, &c. Item Cap. 52. anima cuiuſdam mulieris damnatæ (S. Brigittæ dixit hæc) Cerebrum meum defluit ſicut pix, quia de ſanguine FILII DEI non plus attendebam, quàm de pice, &c. Porro CHRISTVS in anima & corpore paſſus eſt, ne homo in anima & corpore periret.

Quarta conditio eſt, quæ ſimilitudinem quandam exigit, imò æqualitatem inter amicos; nam amicitia aut parem accipit, aut facit, vt inquit D. Hieronymus: cùm autem nos longè diſſimiles & impares natura, non modò abiectiſſimi ſerui, ſed etiam filij iræ eſſemus, nec ad eam excellentiam aſpirare poſſemus, quæ ad veræ & perfectæ amicitiæ coniunctionem neceſſaria eſt; eam ipſe DEVS nobis à ſe deriuatam impetijt. Nam ideo etiam homo factus eſt, vt Diuinæ nos naturæ conſortes efficeret; & nobis ſimilis per omnia (ſine peccato) redditus eſt, vt eius ſanctiſſimas virtutes imitaremur, ſimileſque facti in vita ipſius, poſt mortem cum ipſo conglorificaremur.

Quinta iudiciorum & voluntatum conformitas; vnde nos idem velle quod DEVS vult, idem nolle quod DEVS non vult obligamur; DEVS viciſſim voluntatem timen-

tium se faciet. De hac voluntatis nostræ conformitate Devs Pater S. Catharinam Senensem, & per ipsam nos commonet: Summo desiderio quæras, nitaris, & studeas, ad hanc peruenire mentis dispositionem, vt mihi ita coniuncta sis, tuaque meæ (quæ perfectissima est) ita similis sit conformisque voluntas; vt nolis non solùm malum sed & bonum, quod ipse nolim, vtque eueniat, quidquid velit, & vndecunque velit in istius vitæ miseria, siue spiritualibus, siue temporalibus in rebus, minimè frangatur pax tua, turbeturuè quies mentis tuæ, sed inconcussa fide semper teneas me Devm tuum omnipotentem, magis amare te, quàm tu te ipsam, meque tui diligentissimam habere curam, & multò diligentiorem quàm tu. Quantò magis sic te mihi commiseris, dederisque; tantò magis te adiuuans tibi semper adero; & tu ipsa clariùs senties, circa te dulcissimam charitatem meam. Ad hanc autem perfectionem perueniri non potest, nisi per stabilem, constantem, ac absolutam propriæ voluntatis abnegationem, quam qui præstare negligit; simul hanc excellentissimam perfectionem negligit: qui verò libens præstat, simul integerrimam voluntatem meam integerrimè exsequitur, mihique summè placet, & me secum habet; quoniam mihi gratiùs ac iucundiùs nihil est, quàm per gratiam vobiscum agere, & in vobis habitare, meæque sunt deliciæ, cum filijs hominum esse: & vt volentes ipsi (nolo enim liberi

beri ius arbitrij violare) à me, in me per gratiam transformentur, vt ſint vnum mecum participatione perfectionis meæ, præcipuèq; pacis ac tranquillitatis meæ. Vnde quidam talem praxim huius conditionis præſcribit. In rebus ſingulis voluntatem noſtram Diuinæ conformando, quaſi præſentem eum intueremur, noſque his verbis compellantem: Fili mi volo te hâc horâ hoc facere vel pati; ita vt reſponſum illi ſubijciamus huiuſmodi: Volo ô DEVS meus quando ita vis ſic hanc actionem exſequi, ægritudines corporis pati, miſerias famis, frigoris, peſtis, &c. mortem etiam ipſam acceptare, &c.

Sexta. Beneuolentiam vanis officijs veluti interni animi teſtibus fouere & accipere. Hæc quoque conditio à nobis in amore erga DEVM eſt obſeruanda, vt quo maiora noſtri exſtabunt erga ipſum amoris ſigna; eò etiam certiores erimus nos ab eo diligi, atque adeo, noſtram hanc amicitiam mutuam eſſe. DEVS optimus exhibet tot officia, & externa ſui in nos amoris ſigna, nam creaturæ omnes, & vniuerſa Dei opera clamant, quod diligat nos; præcipuè verò ipſum redemptionis opus. Item particularia beneficia cuique exhibita, ſingulariter autem hoc nobis argumentum eſſe voluit nos à ſe diligi ſi eum diligamus. *Ego inquit diligentes me diligo.* Et iterum: *Si quis diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum.*

Iam verò ad ſeptimam, nempè ſecretorum

& consiliorum communicationem veniamus, DEVS enim suis sinceris cultoribus in hoc statu solet fidei & sapientiæ, ac scientiæ lumen augere mirum in modum, & proficientem, in Diuinorum mysteriorum, in suæ voluntatis & prouidentiæ circa mundi gubernationem secreta profundiora penitus inducere. Sic enim Apostolis dixit CHRISTVS Dominus: *Quæcunq; audiui à Patre meo, nota feci vobis.* Ex nostra verò parte quanquam illi omnia cordium nostrorum arcana patescant. *Omnia enim nuda sunt & aperta oculis eius*; ipsa tamen amicitiæ ratio exposcit, vt tanquam fidelissimo amico, profundissimam cordis nostri abyssum detegamus, nostras ei miserias ex integro aperiamus; si quid aduersi vrgeat exponamus nostras necessitates; si quam noxam contraximus, ingenuè enim fateamur. Deniq; ea quæ secreta hominibus esse volumus, omnia illi familiariter committamus.

Octaua conditio est: bonorum quorumcunque mutua communicatio; & certè si charitatis ponderi obsequamur; nos etiam ipsos, nostraque omnia in Dei obsequium profundemus, siue sint illa bona fortunæ, siue corporis, siue animi, vnusquisque iuxta possibilitatem vocationis suæ & viriũ. Hæc enim DEVS Optimus nobis ideò donauit, vt haberemus in quo amorem erga illum nostrum testaremur, & quod illi vicissim ex verâ amicitia reddere possemus. Et quanquam fama, honores, apud homines existimatio, & authoritas, vera bo-

ra bona non ſint, tamen vtilia ad Dei gloriam quandoq́ue eſſe poſſunt. Quare Deus omnium author, hæc etiam quæ plerumque ab hominibus magni fiunt, ita diſpenſat, vt ſuos amicos inſigni apud homines authoritate; ſiue ob ſanctitatis opinionem, ſiue ob aliquam aliã excellentiam pollere velit; vt ſuæ etiam gloriæ in hac vitâ illos participes efficiat. Hæc non ita percipiuntur, quam ſi homo illis priuaretur.

Fingat ergo ſe aliquis carere lumine ſolis, commoditatibus aquæ, áëris, & alijs communibus beneficijs; item particularibus ſigillatim quibus modò gaudet; demum ſubſidijs pro vita æterna fingat ſe inquam, his modo ſe eſſe deſtitutum; deinde quaſi ipſi denuò à Deo darentur, quantum pro ipſis eſſet gratus, quali charitatis affectu illas conuerteret, illis vteretur pro laude & ſeruitio DEI, quantum ferueret amicitia erga ipſum, &c.

Nona conditio, vt amicus non quæ ſua ſunt quærat, ſed quæ amici; ſibi non viuat, ſed amico, cuius bonum etiam vitæ ſuæ, ſi opus ſit, anteponat: ſic enim CHRISTVS Dominus nos dilexit. *Nam cùm in forma DEI eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens, in ſimilitudinem factus, & in habitu inuentus vt homo, humiliauit ſemetipſum vſq; ad mortem, mortem autem crucis.*

Reddiderunt vicem omnes eius veri amici, Martyres potiſſimùm, qui pro Deo & Diuinis

legibus, pro fide, & Religione, pro Diuinæ amicitiæ iure, fortiter occubuerunt. Idem fecerunt, qui suam libertatem, commoda, voluptates, honores, Dei Gloriæ posthabuerunt. In hac conditione includitur zelus, qui est intensus amatorum Dei affectus, quo diligentissimè quis quærit Dei honorem, proximorumque salutem. Eius functiones sunt: 1. Optare toto cordis desiderio, vt omnes Deum noscant, ament, honorent, ipsi se subijciant, præcepta eius, & S. Ecclesiæ obseruent, &c. Quidquid honori Dei & proximorum saluti opponitur, fortiter, constanterque repellere. 2. Laborare pro hoc, Prædicatione, Confessionum auditione, doctrinâ & alijs ministerijs, tantùm, quantùm vires; Diuina iuuante suppeditabunt. 3. Pia desideria, Orationes, ieiunia, & alia bona opera pro salute animarum Deo offerre, 4. Pauperes, diuitibus; ignobiles, nobilibus: si maius obsequium Dei speratur, in nostris ministerijs præponere. 5. Ea, quæ solùm laborem habent, si proximis vtilia sunt, commodis nostris, & honorificis titulis præferre. 6. Omnia commoda, quin etiam ipsam vitam, si necessarium sit, pro gloria Dei offendero. 7. Propriam salutem, animæ quam aliorum impensiùs curare, nec enim æqualiter proximum vt nos, sed similiter iubemur amare. 8. Exemplo sanctæ conuersationis omnes iuuare, & plùs operæ in eo, vt potè magis efficaci, quàm in verbis & laboribus exterioribus insumere. 9. Pri

exem-

exemplo & ædificatione aliorum, aliqua commoda etiam corporis neceſſaria relinquere. 10. Si laboribus noſtris ſperatus fructus non reſpondeat dolere, & fructum à Domino poſtulare.

Hanc conditionem minimè ille obſeruabit, qui perpetuò proprijs vult ſtudere commodis, labores fugere, indulgere otio, libertatem ſectari, humanæ gloriæ, & fauoris auram captare.

Decima eſt mutua confidentia, & ſanè id expertus erat, qui fideles hortabatur, omnem fiduciam proijcere in Deum, quoniam inquit *ipſi cura eſt de vobis*, quare hoc etiam amicorum Dei proprium eſt; vt qui habitant in adiutorio Altiſſimi, in protectione tutiſſima, tam boni, tam potentis, tam fidelis amici perpetuò commorentur, nè quidquam humanorum caſuum vereantur; certi nihil euenire poſſe, quod non in bonum eis cóoperetur. Viciſſim Deus ipſe magnis ſuis amicis, magnam vt ita dicam habet fiduciam; nam ſi quod magni momenti negotium vrgeat, ſi graue & periculoſum negotium contra fidei hoſtes, contra mundi poteſtates immineat, ſi difficilis inſtet expeditio, illis vtitur liberè ad ſuam gloriam, & chariſſimam ſibi hominum ſalutem, & Eccleſiæ ſuæ procurationem, quales boni Paſtores animarum, parochi, zeloſi Religioſi, &c.

Vndecima tandem veræ amicitiæ conditio eſt, vt ſit conſtans & ſempiterna, nec vnquam

vllo casu dissolubilis. Equidem Diuina charitas nunquam excidit, ex parte enim Dei sine pænitentia, sunt dona eius, nec vnquam nisi ipsi initam cum Deo amicitiam discindamus à nobis recedet. Æternus est eius erga nos amor, & si volumus, sempiternus, dicit enim: *in charitate æterna dilexi te, & ideo attraxi te miserans tui.* Restat ergo vt hæc dissolutio ab humana voluntate pendeat, quæ cum toto se studio ab omni peccati impuritate integram & illibatam conseruare nititur; nihil ita horret, vt ea, quibus vel cum momento à Deo diuelli potest. Ad hanc stabilitatem nos S. Apost. suo & aliorum exemplo cohortatur, dicens: *Quis nos separabit cum charitate Christi? tribulatio, an angustia, &c. Sed in his omnibus superamus propter eũ qui dilexit nos.*

Si quis, in prædictis conditionibus amicitiæ erga Deum sese exercebit, mediante oratione, & suiipsius mortificatione, maiores, & maiores progressus faciet: Donat enim Dominus bonum spiritum petentibus se, & quem vrget præcepto, præuenit auxilio. Ad hoc exercitium D.Paulus,per suum Thimotheum (1. Thimoth. 4.) vrget & nos illis verbis: *Exerce te ad pietatem.* Nam qui nunquam incipiet; porrò nihil asuetudine maius, actiuius, præsertim illis qui gustant, quàm suauis est Dominus: eadem & tibi Lector gratia offertur à Deo.

QVÆRES VIII.

Quomodo charitas acquirenda?

R*Esp.* Auctorem charitatis primum esse Deum, quam tunc nobis impertit, dum fauorabile suæ inspirationis verbum in nos immittit, quæ inspiratio suaui cum violentia in corda veniens ea occupat, & cogitationes mouet, extollit, impellitque affectiones in auram Diuini amoris. Vnde hæc ipsius prima motio est concussio, quam Deus indit cordibus nostris, vt ad proprium bonum per ea nos euigilare faciat, fit equidem in nobis sed non à nobis: id enim fit ex improuiso antequam cogitauerimus vel cogitare potuerimus, eò *quòd sufficientes non simus* 2. *Cor.* 3. *cogitare aliquid à nobis, tanquam ex nobis* (quod ad nostram salutem faciat) sed nostra sufficientia ex Deo est, qui non solùm antequam essemus dilexit nos, sed etiam vt essemus, & quidem sancti & immaculati essemus: in quo nos præuenit in benedictionibus Paternæ dulcedinis suæ impellens animos nostros ad salutaré pænitentiam & conuersioné.

Ex parte ergo nostra opus est, vt has eius benignas præuentiones grati suscipiamus, eiusque sanctis inspirationibus, vocationibus, allectionibus libenter correspondeamus: præbet ipse per Sacras scripturas, prædicatores, &c. modos quibus nos ad suscipiendum hoc donum cœleste gratiæ & charitatis disponere possimus. Sunt autem hi præcipui; primò

complacentia in Deo, dum eius nobis Diuina bonitas, & amor erga nos per fidem innotescit, timor Dei, humilitas, Oratio, vera contritio, vel saltem attritio, cum Sacramentis legitimè susceptis; de quibus illa verba Sacræ Scripturæ: *Ego diligentes me diligo. Initium sapientia timor Domini, super quem requiescet spiritus meus. Conuertamini ad me, & ego conuertar ad vos. Quantò magis dabit DEVS spiritum bonum petentibus, se, &c.*

Vnde si interroges, qui fiat, quod in Diuino amore nos eos facimus progressus, quos S. Augustinus, S. Franciscus, S. Catharina Senensis: S. Francisca, &c. faciebat. Respondet Franciscus de Sales id inde fieri, quod DEVS nobis ad id non elargitus est gratiam. Si autem instes rogans, cur elargitus non sit? in promptu est responsum: Quia ex parte nostra Sacris eius inspirationibus defuit consensus & mutua conspiratio. Pergis vlteriùs vrgere: cur autem non conspirauerimus? quia cum libero essemus præditi arbitrio, eo abusi sumus. At inquis: cur nostro abusi sumus arbitrio? Hîc iam gradum siste, quia vt dicit S. August. deprauatio nostræ voluntatis ex nulla prouenit ratione, sed ex defectu causæ, quæ peccatum committit: stultum autem esset non solùm dicere, sed vel cogitare, quod reddi posset ratio defectus qui committitur peccando; quia defectus ille seu error, quem committendo, deflectimus à recto tramite, non esset peccatum, si esset cum ratione. Et

quamuis

quamuis peccatores aliquando allegant causas suorum peccatorum, illæ causæ non sunt causæ; nam ipsos arguet malitia ipsorum, quòd nihil vel parum voluerint pati vel omittere propter DEVM, cum interim propter sua cōmoda multa tolerauerint, & omiserint.

Inde collige quanti momenti sit lumina & inspirationes quas Deus cordi nostro immittit, obseruare & ad executionem deducere, iuxta illud monitum Psalmistæ. *Hodie si vocem eius audieritis, &c.* quia per hæc minora sensim ad maiores progressus Deus obtemperantes sibi deducere consueuit, vti è contra resistentes cum Pharaone, &c. reijcere.

QVÆRES IX.

An in singulis actibus sit charitas exercenda?

R*esp.* Cum Bassæo per sequentes, conclusiones Ver. Charitas.

1. Quamuis nullus actus planè rationalis ac deliberatus in indiuiduo indifferens sit, secundùm rationem bonitatis ac malitiæ moralis, vt docent D. Thomas & alij DD. Sunt tamen in homine tum peccatore, tum iusto actiones indifferentes secundùm meritum vitæ æternæ, quando nempe homo opera bona virtutum exercet, siue vllâ, seu actualiter præsente seu præteritâ & virtualiter manente charitatis relatione in Deum: attamen tum iusti, tùm peccatores possunt per opera moraliter bona de congruo mereri bona temporalia: Attentâ enim Dei bonitate & liberali tate,

litate, congruum videtur quod operibus moraliter bonis bonum aliquod reddat eiusdem ordinis.

2. Ad promerendum singulis actionibus bonis augmentum gratiæ ac gloriæ æternæ non sufficit homini iusto, quòd principio anni, mensis, hebdomadæ, diei, totum se Deo ex charitate offerat, cum proposito omnia ad ipsius gloriam operandi, sed necesse est vt propositum hoc efficax sit; id est verò, causa operum subsequentium existat; cum fieri soleat, vt postea multa agat, non vi eius propositi, sed ex motiuo merè humano, aut etiam moralis solùm honestatis. Propterea imperium charitatis virtuale, quod requirunt DD. Thomas, & Bonauentura, tanquam necessarium, vt aliarum virtutum actus possint esse meritorij; non est aliud quàm actus voluntatis, quo ipsa per charitatem informata, & à Deo per gratiam mota illos actus imperat, ipsos ordinando in finem charitatis, hoc est in honorem & gratiam Dei: Hinc omnia quarumcunque virtutum opera, quæ ab homine iusto fiunt per auxilium gratiæ, possunt dici ex aliquo imperio charitatis fieri: cuncta enim eiusmodi opera non fiunt, nisi voluntate (per charitatem informata & à Deo per gratiam mota) volente vt fiant & vel explicitè, vel implicitè, ordinante seu referente illa in finem charitatis.

3. Nefas est ita diligere Deum propter mercedem vitæ æternæ, principaliter & finaliter,

vt vita æterna vel conſtituatur finis omnium vltimus noſtræ dilectionis, vel ſic propter eam diligamus Deum, vt aliàs non eſſemus eum dilecturi. Ratio prioris eſt quia Deus debet eſſe noſter finis ſimpliciter vltimus; quamuis autem noſtra vita æterna conſiſtat in Deo, ſicut in obiecto beatitudinis: ipſa tamen Dei viſio, fruitio, & comprehenſio, non eſt Deus; ſed aliquid creatum. Ratio poſterioris eſt, quia Deus cum ſit ſummè bonus, & propter ſe ſummè amabilis, debemus eum diligere propter ſe, etiam dato quòd nobis nihil commodi proueniret ex eius dilectione: vnde talis amor mercenarius eſt, cuius ratio finalis ac principalis eſt, vt merces acquiratur; quare qui ita Deum diligit, plùs ſe quàm Deum diligit. Tamen fas eſt Deum diligere propter mercedem vitæ æternæ, tanquam finem minùs principalem, & cauſam impellentem, quia vita æterna eſt à Deo conſtituta merces ac finis bonorum operum, iuxta illud 1. Petr. 1. *Reportantes finem fidei veſtræ ſalutem animarum.* Imò de fide eſt licere Deo ſeruire, ſiue ipſum diligendo, ſiue alia virtutum opera exercendo propter mercedem, ſeu intuitu mercedis æternæ, vt docet & definit Concilium Tridentinum: *Si quis dixerit iuſtificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis bene operatur, Anathema ſit.*

4. Quandoquidem probabile ſit præceptum charitatis, & dilectionis Dei, obligare paulò poſt vſum rationis, quando ſcilicet quis

aduer-

aduertit, & secum reputat rationes, quas habet amandi Deum super omnia, ei seruiendi, & sua omnia ad eius gloriam referendi, vt colligunt Scotus, Nauarrus Bannes, & alij, & D. Thomas. Ideò Parentes, Parochi, Confessarij pueros ac rudes admonere debent, vt cogitent, à quo creati & cur in hoc mundo positi sunt, nimirùm vt Deo rerum omnium auctori ac Domino seruiant, ad ipsum tanquam ad finem suum actionibus suis tendant, vt non sibi, sed ipsi viuant; cui in perpetuum vniti esse debent. Ad meliorem præmissorum declarationem offero doctrinam, quam Ioannes à I. M. Carmelita Disc. vir pijssimus, & eruditissimus, in libello de Arte viuendi spiritualiter part. 1. Cap. 7 conscripsit. Mirum sanè est, multos cum facere cum spiritu id ipsum possint, quod sine spiritu, ac Dei non recordando, nec vllum actuum interiorum exercitium adhibendo faciunt; atque id non modò sine vllo suo dispendio, verùm etiam maiori merito ac consolatione sua facere possint; tantummodo quod virorum rerum Diuinarum peritorum consilijs non auscultent; vitam vniuersam sine vllo prorsus profectu & commodo animæ traducere, eaque quæ professionis suæ sunt, gentili quodam & profano modo exequi. Vt Exemp. causâ; si studiosus aliquis Academicus, qui septem octouè studio literarum annos impendit; & inde doctrinâ & scientiâ comparatâ digrediens, reli-

quum

quum vitæ tempus in actionibus professioni suæ proprijs exequendis transigit; duntaxat vt temporales facultates conquirat: si hic inquam fortè toto illo quo studuit tempore, non alium sibi præfixum scopum habuit, & aliud non intendit; quàm solum scientiam hanc addiscere; à lectore ipse peto, ecquæ sit hunc inter & gentilem, qui Athenis olim eidem scientiæ, vel iurisprudentiæ, vel medicinæ arti, vel alijs comparandis incubuit, differentia? Gentilis sanè ille non minus quam hic studuit, vt hanc scientiam vel facultatem addisceret; si verò vlteriùs non progrediatur Christianus, nec aliquam harum studij actionum spiritualiter faciendarum rerum adueniat, infinita bona æterna perdit, atque ita de reliquo vitæ tempore pro ea quam studendo comparauit scientiâ vtitur; sciendum est, nè plurimi Christiani hac in parte acriter coarguendi sint, & fortasse magis quàm id ipse queam exprimere. Idem de Principibus illis dixero Christianis, qui in rerum publicarum suarum administratione animum ad spiritûs Diuini sublimitatem non euehunt, sed quibus satis est, si vel finem illum moraliter bonum intendant, quem etiam Ethnici Reges ac Principes sibi propositum habebant; pacem scilicet Reipublicæ; qui quod vitæ spiritualis arti non incumbant, reliquas suas actiones ab omni prorsus merito steriles ac infæcundas faciunt; cum tamen, si doctrinâ spirituali vterentur, easdemmet rationes modo quodam

dam ſuperiori ac Diuino, maiori etiam ſuo merito, maiorique etiam ad bonum publicum vtilitate facere poſſent. Circa duo hæc quæ adduxi exempla rogo, num propterea Princeps, vel ſtudioſus, ille in regendo, hic in ſtudendo, maiorem laborem habituri eſſent, ſi hæc officia ſpirituali quodam modo obirent; nùm quid honoris, commodi, aut voluptatis hoc pacto amiſſuri? Nequaquam; imò verò hoc ambos labores, multò & faciliùs, & cum maiori conſolatione, & vberiori cum fructu ſuſcipient. Idem Philoſophandum de artificibus, ruſticis, famulis, &c.

Prius igitur lector, cuiuſcunque demum ſtatûs ſit, apud ſe proponat ſpiritualiter viuere, Diuinæque bonitati confidat, hoc ſe in propoſito ab illa adiuuandum, confortandum, & multò maioribus bonis, cum pace & ſatisfactione conſcientiæ ſuæ locupletandum.

Res planior fiat exemplo. S. Anzelmus cuidam Religioſo querelam deponenti, quod à ſuis ſuperioribus temporalibus curis implicaretur; quas ipſe vt vitaret ſæcularem ſtatum deſeruerat, ita reſpondit. Omnis hominum vita ſimillima eſt rotæ frumentariæ, quæ nunquam moueri & verſari deſinit, ſed intereſt inter homines qui eam curant. Alij enim ſic farinam defluentem negligunt, vt tota in flumen relapſa pereat. Alij partim ſeruant, partim negligentiâ perdunt. Alij demum ſubiecto ſacco totam excipiunt. Ex primo genere ſunt ij ſæculares, qui nunquam mentem ac

cogitationem ad æterna erigunt intenti caducis & terrenis. Ex ſecundo ſunt qui licet in ſæculo degant, aliqua tamen bona ac ſæcularia peragunt, eleemoſynas tribuunt, frequentes ſunt in templo, ægrotos viſitant. Atque ij pro operum menſura tantundem præmij accipient. Vltimi ſunt Religioſi, qui quoniam ex ſuperiorum ſuorum iuſſu eiuſmodi rebus implicantur, quamuis temporale ſit quod agunt, nihil tamen eis de ſuo labore deperit, quin etiam licet negotijs id exigentibus, quidpiam cogantur, vel propter communem diſciplinam agere; vel de communi diſciplina remittere, hæc tamen omnia obedientiæ virtus compenſat, eaque farinam totam diffluentem, ac puram ita colligit & recondit, vt ad illos in omnem æternitatem alendos ſufficiat. Quod ergo Religioſis obedientia, hoc ſæcularibus pia intentio præſtare poterit.

QVÆRES X.

An Idiotæ poſſint perinde ac docti exercere actus charitatis?

R*Eſp*. Affirmatiuè B. Ægidius vnus è primis S. Franciſci ſocijs, die quodam dicebat S. Bonauenturæ: O beati vos qui ſcientijs eſtis exculti, quia permulta ſcitis, quibus poteſtis Deum laudare! nos autem Idiotæ quid faciemus? Reſpondens illi S. Bonauentura dixit: Gratia quæ inducere valet ad amandum Deum ſufficit. Inſtat Frater Ægi-

dius:

dius: Pater mi? Poteſtnè ignarus tantùm amare Deum, quantum literatus? Poteſt inquit S. Bonauentura: imò tibi dico, quod ſimplex quæpiam Fæmina, tantùm poteſt Deum diligere, quantùm Doctor Theologiæ. Hoc audito Frater Ægidius abreptus amoris feruore exclamauit: O humilis & ſimplex Fæmina, Saluatorem amato, & poteris tantùm valere apud Deum, quantum Frater Bonauentura: quo dicto tribus horis manſit in Ecſtaſi. Voluntas equidem non perſpicit bonum niſi interueniente intellectu, eo autem perſpecto non habet illo opus ad exercendum amorem: vis enim delectationis ſeu gaudij quod ſentit, vel ſentire intendit ex vnione ſui obiecti, eam ſat potenter trahit ad amorem, & ad deſiderium eius fruitionis, ita vt notitia boni ortum tribuat amori non menſuram. Quemadmodum enim cognitio iniuriæ cuipiam factæ eum commouet ad iram, quæ ſi non ſubito ſuffocetur, ferè ſemper fit maior, quam requirat ſubiectum, eò quod paſſiones non ſequantur cognitionem quæ illas commouit; ſed frequenter relinquant à tergo, & accelerent gradum ſine vllo termino, & limite verſus ſuum obiectum. Porro id adhuc magis euenit in ſacro amore, quia voluntas noſtra non eſt applicata per cognitionem naturalem, ſed per lumen fidei, quæ certos nos facit de infinitate boni in Deo contenti, nobis præbens ſufficientiſſima argumenta amandi Deum totis noſtris viribus. Et S. Thomas (quem

(quem pro ſe citat Franciſcus de Sales, de amore Dei lib. 6. Cap. 4.) aſſerit perſæpe euenire, vt ſimplices, quin & fæminæ ipſæ abundent maiore deuotione, & communiter capaciores ſint Diuini amoris acquirendi, quàm gnari, & docti. Ratio huius poteſt peti ex Apoſtolo, qui dicit: *ſcientia inflat, charitas ædificat*. Vnde S. Auguſt. lib. 8. Conf. Cap. 8. ait: ſurgunt indocti, & cælum rapiunt, nos cum doctrinis noſtris ſine corde: ecce vbi? volutamur in carne & ſanguine, &c.

QVÆRES XI.

An occupationes legitimæ nos in vſu & praxi amoris Diuini impediunt?

RESpondet Franciſcus de Sales lib. 12. de amore Diuino, Cap. 4. quod in omni bono ſtatu actus amoris Diuini poſſunt exerceri: Curioſitas, ambitio, inquietudo, cum inaduertentia & inconſideratione finis, propter quam ſumus in hoc mundo, in cauſa ſunt, quod millies plura habeamus impedimenta, quàm negotia; plures obcurſitationes, quàm operationes; plùs longè occupationis, quàm faciendi operis. Et hæc ſunt impedimenta, ac remoræ, id eſt: inanes, vanæ, ſuperfluæ occupationes, quibus dum nos inhæremus ab ijſdem diuertimur, & auertimur ab amore Diuino, quo fit, vt quæ vocationis noſtræ ſunt negligamus. Rex Dauid, & poſt eum S. Ludouicus, inter innumera pericula, labores & negotia, quæ ſiue in pace, ſiue in bello ha-

buerunt, non intermittebant verè cantare. *Quid mihi est in cælo? & à te quid volui super terram? O DEVS cordis mei.* S. Bernardus non diminuebat progressum quem in Sacro amore intendebat, & facere consueuerat, esto in medijs aulis, & exercitibus summorum Principum & Monarcharum versaretur, vbi toto corde sese impendebat, vt negotia inter eos controuersa, pacificè componerent, & ad Dei gloriam & obsequium reduceret.

Probè calleo, Theotime, monitū sapientū

Exeat aula qui velit esse pius.

Nulla fides, pietasq; viris qui castra sequuntur.

Hinc Israëlitæ iustissimam habebant caussam, se apud Babylonios vrgentes, vt sibi cantarent de Canticis Syon, excusandi, & dicendi. *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena?* At, aduertisnè etiam, miseros illos homines fuisse, non solùm inter Babylonios, sed insuper Babyloniorum captiuos? quicunque autem est mancipium fauorum aulicorum, successiuum, & promotionum, palatiorum, nec non gloriæ bellorum: actum est; ô DEVS! nequit ille cantare canticum Diuini amoris. Verùm est, qui non est in aulis, non in bellis, non in palatijs, nisi ad proba pro Dei honore præstanda officia. Deus assistit, & dulcedo cœlestis ei est, locò epithematis supra cor ad eum à peste, quæ passim in dictis locis regnat præseruandum.

Laborantes quoque fuerunt, Noë, S. Iosephus, S. Vitalis, S. Isidorus & sexcenti alij, nihilo-

nihilominùs & per illos labores, in vnione Dei proficiebant; nec enim per solam orationem, sed etiam per operationem, & patientiam aduersitatum possumus imperante charitate Deo vniri, prout animaduertere licet in tot Martyribus, & Confessoribus, tot cruciatus, tot ægritudines, despectus, &c. patienter ferentibus: imò est communis sententia Magistrorum spiritualium, quòd magis & plùs possumus mereri per afflictiones, quàm per actiones: sint exemplo Tob. Lazarus. Thobias & sexcenti alij. Vide Reu. S. Brigit. lib. 4. cap. 32.

QVÆRES XII.

An in paruis rebus amor Diuinus possit exerceri.

RESpondet Franciscus de Sal: lib. 12. de Amore Dei cap. 6. in hunc modum. Sunt nonnulli, qui faciunt proposita exhibendi Christo obsequia, comprimis excellentia per actiones item excellentes, perq; extraordinariam rerum aduersarum tolerantiam; sed actionum huiusmodi & tolerantiæ rerum molestarum, nec est præsens occasio, nec fortè vnquam est fortuna. Et his quidem propositis & delineationibus animorum sic factis, credunt se magnum amoris opus, & actum fecisse: sed persæpe, perq; grauiter hallucinantur ipsi, & decipiuntur egregiè, vt in hoc apparet: quod complexi voto, solùm magnas in futurũ cruces, vt illis videtur magno ardore & studio,

fugiunt præsentes, quæ longè sunt minores. Næ illa profectò maxima est tentatio, esse tàm promptum in imaginatione, tàm esse ignauū in executione.

Auerruncet DEVS ardores à nobis illos imaginarios, qui sæpenumerò in intimis nostrorum cordium recessibus, alunt vanam & abditam nostri ipsorum æstimationem. Magna & excellentia opera non semper, nec vbiq; nobis sunt obuia, sed omni horâ, imò, & momento possumus excellenter parua, id est magno cum amore exercere. Aduerte, amabo, Theotime, quod sanctus quispiam, qui dat propter Deum haustum aquæ frigidæ pauperi, & sitibundo viatori, rem præstat exiguam, vt videtur; sed intentio, suauitas, & dilectio, quibus animat suum opus, tantâ pollent excellentiâ, vt aquam istam simplicem, in aquā vitæ, & quidem æternæ conuertant.

Apes inter lilia volitantes, sicut & inter rosas, interq; flores colorum varietate iridem referentes (cuius & nomen habent) prædantur, sed non minorem prædam agunt super flores minutos, rorem v. g. marinum, & thymum, imò non solùm plùs mellis ex ijs colligunt, sed etiam melioris, eò quòd in paruis istiusmodi vasculis, mel includatur meliùs, ac proinde etiam meliùs conseruetur. Certè in humilibus, & ad speciem contemptibilibus deuotionum exercitijs charitas exercetur, non solùm frequentiùs, sed communiter etiam maiori cum humilitate, & quod hinc sequitur

vtiliùs

vtiliùs & commodiùs. Inclinationibus & minùs gratis alterius humoribus aliquid concedere, suffragari etiam (vbi tamen abest peccatum) agrestibus & molestis agendi proximi modis, victoriæ contra nostras ipsorum affectiones & passiones, renuntiatio minimarum etiam nostrarum inclinationum, conatûs superandi nostras auersiones & repugnantias, acceptatio sinceræ & fraternæ admonitionis ob nostras imperfectiones; continuus labor, quem subimus,& pugna quam inimus,in continendis nostris animabus, in æqualitatis & constantiæ officio; amor nostri ipsorum abiectioni, benedicta & gratiosa acceptatio & receptio, quâ nostri ipsorum contemptum, quâ censuras nostræ conditionis, nostræ vitæ, nostræ conuersationis, ac nostrarum deniq; actionum humili excipimus animo; Theotime, plus emolumenti spiritualis conferunt nostris animabus, quam non dico scire,sed ne imaginari quidem valeamus. Suppono autem ea omnia fieri, acceptari, ferriq; iuxta normam cælestis dilectionis: Charitas enim vera; patiens est, benigna est, non irritatur, non inflatur, &c.

QVÆRES XIII.

Quæ est praxis charitatis proximi.

R*Esp.* Sicut in amicitia humana, eodem amore diligimus socios, vel seruos imò & canem amici, quo diligimus ipsum amicum, quamuis amor hic sit reflexus: ita proximum

non alio respectu magni æstimare, ipsi bonũ, vel benè velle debemus, quàm respectu ipsius Dei, si amorem nostrum meritorium esse volumus: Videlicet quia est imago & similitudo Dei, creatus ad communicandam cum bonitate Diuina, ad participandam gratiam, & ad fruendum gloriâ sempiternâ, &c. Vnde amare proximum per charitatem est amare Deum in homine, vel hominem in Deo: est amare solùm propter amorem ipsiusmet Dei, & creaturam propter Deum.

Quod vt melius in praxim deducatur, opus est in quolibet homine, etiam infimæ sortis principaliter aduertamus animam ipsius, illique ex animo optemus, vt sit cura à carnalibus desiderijs, concupiscentia rerum terrenarum non fœdata, vt sursùm corde ad Devm & cælestia færatur, vt sit in amicitia Dei, eiusque amore prædita, aptaq; ad felicitatem æternam.

Imperceptibilis est nobis præstantia & nobilitas animæ cuiuslibet hominis adeò vt Christvs B. Baptistæ Veranæ, prout habetur in Chronico S. Francisci Tomo 2. lib. 7. cap. 14. hæc dixerit.

Quantum pretiosior est anima corpore? tu non putes intelligere, nec persona viuens, quia ego tantum cognosco nobilitatem animæ & vilitatem corporis ac miseriam; quia ego solus feci vtrumque, & consequenter non potes tu, nec alia creatura vlla, pæne esse capax pænarum mearum crudelissimarum. Et quia

in modo peccandi eſt grauior vnus, quàm alter, & vnum peccatum, quam aliud; hinc eſt cauſata qualitas & quantitas pænæ. Sed pæna quæ me crudelius cruciabat, erat, quod viderem membra mea, id eſt damnatas animas, nunquam, nunquam, nunquam debere reuniri mihi capiti eorum. Et hoc nunquam eſt illud, quod cruciat in æternum, & cruciabit illas infelices animas, ſuper alias pænas, quas habent, & habebunt in æternum. Adeo me afflixit hæc pæna nunquam, vt de nouo promptè elegiſſem pati, & denuò paterer has omnes diſiunctiones, omnibus his modis, qui fuerunt, ſunt, & erunt, non tantum ſemel, ſed multis & infinitis vicibus, dum modo non tantum omnes, ſed vnam animam ſolam vidiſſem debere reuniri, integritati aliorum membrorum meorum vitalium, aut electis, qui viuent in æternum ſpiritu vitæ, procedente à me vita vitali. Hîc nota, quàm mihi cara fuerit vna anima, quia pro vna anima voluiſſem pati tot replicatas pœnas, quas tibi dixi ad reuniendam mihi. Et ita ſcias, adeò affligere illas animas, pænam huius nunquam, quod & illæ vellent mille, & infinitas pænas pati, dummodò ſperarent aliquo tempore reuniri mihi vero capiti ſuo. Et ita iuxta qualitatem & quantitatem pænæ, quam mihi dederunt, ſeparando ſe à me, ex mea iuſtitia vera, illis correſpondet qualitas, & quantitas pænæ. Et quia me afflixit ſuper omnia illud nunquam ita volo, vt iſtud nunquam eos cruciet ſuper omnes

pænas quas habent & habebunt in æternùm. Et hic cogita quantam mentalem pænam, pro omnibus animabus damnatis in corde meo vsque ad mortem ſenſerim, videndo illas ſeparari à me, & poſtea in igne æterno vri. Atq; vt per contrarium res magis eluceſcat, accipe illud documentum de pretio animæ ad cælum deſtinatæ, ex Reuel. S. Brigittæ lib. 6. cap. 31. Vbi cum Chriſtus quæreret ex Diabolo, quid vellet dare pro quadam anima, quam viderat in cælum aſcendere? ſic reſpondit: omnes animas quæ ſunt in inferno ab Adam, vſque ad horam hanc, libenter darem pro ea; & adhuc tàm amaram pœnam pati vellem, tanquam ſi cuſpides gladiorum innumerabilium infigerentur in vna columna, cuſpis iuxta cuſpidem tàm denſiſſimè, vt non eſſet diſtantia vnius acus inter cuſpides, & ego libenter inter hæc tranſirem à ſummo cælo vſque ad infernum, vt illa ſtella, (id eſt anima) daretur in poteſtate mea. Inde colligere licet, quanti meriti ſit animã alicuius Deo lucrari, quanti demeriti, ſcandalizare, optare vt in inferno ardeat, &c.

QVÆRES XIV.

Qui ſunt actus charitatis proximi.

R*Eſp. primò.* Sicut homo qui ſeipſum ordinatè diligit, inprimis ſibi vult bona animæ, ita per charitatem debet velle omnibus gratiam Dei, bona ſpiritualia, felicitatem æternam. 2. Velle bona temporalia, quatenus ad æternum bonum conferunt. 3. *Lætari de*

profe-

profectu spirituali & felicitate temporali proximi: dolere de malis, ac cupere remedium adferre. 4. Proximum (etiam inimicum) magni facere, omniaq; facta illius in meliorem partem interpretari. Si tentatio non potest vinci, corrigere siue per se, siue per alios. 5. Neminem obloqui, neminem temerè iudicare, sed defectus proximi saluâ conscientiâ excusare. 6. Omnes iuuare verbo, obsequijs, bonis operibus, & paratum esse vitam corporis pro salute animæ alterius, si necesse fuerit, iuuante Deo profundere.

Huc spectat misericordiæ virtus quâ dolemus & tristamur de miseria proximi tàm animæ quàm corporis, cum proposito subueniendi. Opera misericordiæ tàm corporalia, quàm spiritualia sunt passim omnibus nota, vtinam & in exercitio.

Diues? Si proximo semper charitatis actus exhiberentur, cresceret insolentia sine modo. *Resp.* Etiam in hoc passu per charitatem est procedendum, videlicet affectu materinali; sicut enim Mater, licet aliquando filium suum obiurget, vel castiget; non tamen erga illum deponit affectum maternalem; sic & superioribus contra inferiores cum delinquunt est agendum. Iniuriæ ab alijs irrogatæ vel patienter ferendæ, vel per amicos satisfactio requirenda, vel iure sine odio, sed zelo iustitiæ vindicandæ.

Porro in puniendo leges clementiæ debent obseruari, vti sunt, 1. minas remittere. 2. de-

fectus non mirum exaggerare. 3. Pœnas minuere, seueritate tamen vti in procaces, & commune bonum lædentes. 4. In pœnis infligendis famam proximi in quantum fieri potest seruare.

Petes, quomodo noster affectus contra proximum nobis inimicum, vel ingratum, est corrigendus?

Respondet ad hanc difficultatem Ioannes à IESV MARIA, de instructione Nouitiorum cap. 1. in hæc verba. Si Dei amor, à quo amor proximi genus ducit, cordi semel hæserit, esto proximus sit deformis, insolens, iracundus, importunus, rudis & alijs vitiorum labibus notatus, quæ odium parere solent, nunquam Dei amatori ad proximi dilectionem ratio efficacissima deerit: Dei quippè bonitas, pulchritudo, mansuetudo, sapientia, & virtutes vniuersæ, quibus proximus fortasse caret, luculentissimè splendet, & propter illas proximus diligendus est. Quis enim vnquam amauit? qui ob decorem, quo trahitur, labores, tædia & iniucunda multa non tulerit? Sed licet proximus non amabilis appetitui modo displiceat, rationi placere potest: est quippè (præter rationem illam à Dei decore virtutibusq; petitam) DEI FILIVS, est æternæ beatitudinis capax, & IESV Christi sanguine redemptus, est mihi ad exercitium & meritum vtilis, est fortasse is, à quo ex prædestinatione æterna salus meo dependeat? Quibus certè rationibus duriora quæque corda succumberent.

Vt enim vna reliquarum energia se prodat, quis adeo sit insanus, vt proximum, quē ad regnum sempiternum prædestinatum existimat odisse, aut lædere, aut certè non amare possit? An corpus illud quod cælos supergressurum, & ineffabili pulchritudine, ac luce in æternum decorandum est, mihi hoc speranti non placeat? Quomodo non ei arrideo, & sempiternæ pacis, cùm Rege illo fædus inire festino?

At verò quamuis ratio nulla subesset, auctoritas tamen Domini nostri IESV Christi aientis: *hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos*, inquit, id est. Quemadmodum ego DEVS, sapiens, magnus, decorus, vos homines stultos, prauos, deformes, per dolores, infamiam, & mortem amaui, sic mutuo & vos. Hoc est Filij Dei testamentum, cuius exortes, hæreditatis expertes futuros esse planissimum est.

Si ergò volueris esse inimicus inimico tuo, per hoc constitues te inimicum Deo, nam tunc voluntas tua opponet se voluntati Dei, & sicut præferre Dei voluntatem rebus omnibus est essentiale punctum amoris Diuini; ita illam postponere in aliquo casu, erit contemptus eiusdem.

QVÆRES XV.

Quæ est breuis & facilis praxis amandi Deum pro idiotis.

RESP. Esse Symbolum Apostolicum cum Oratione Dominicâ: Et inprimis si hæc verba; *Credo in DEVM:* in eo sensu quem Cathechismus Rom. & expositio Theologorum continet; aliquis sincero corde proferet; non tantùm fidei, spei; verùm etiam feruentis charitatis actus eliciet. Nam hæc vocula (in) significat tendentiam quasi ad summum bonum. Hinc distinguit D. August. hos modos loquendi: *Credere Deo, credere Deum, & credere in Deum.* Credere Deo, est credere vera esse quæ loquitur: credere Deum, est credere, quia est, quod etiam dæmonibus conuenit: credere in DEVM, est in Deum pio quodam affectu ferri & tendere, quod dæmonibus nullâ ratione quadrat, qui credunt solâ euidentiâ conuicti. Conuenit tamen etiam id peccatoribus qui piâ quâdã affectione mouẽtur cum fiducia obtinendæ misericordiæ imperfectè quidem ijs conuenit, perfectè autem iustis, qui actu fidei per dilectionem operantis in Deũ feruntur, cũ perfectâ in eũ confidentia.

Vel etiam si dicatur illo sensu, qui ex ritu baptizandi apertè colligitur, nam præmissis abrenuntiationibus diabolo; & peccato, cum dicitur: Credo in DEVM, hic sensus genuinus habetur: spretis pompis ac operibus diaboli, posthabita naturæ meæ per peccatum originale vitiatæ corruptione, totum me per gratiam CHRISTI ad DEVM vnum & trinum confero, ipsi me in fidele eius obsequium, & obseruantiam ipsius mandatorum trado & deuo-

deuoueo: aduertens insuper excellentissimam Patris cœlestis potentiam, quæ in cæli & terræ creatione manifesta elucet; & IESV FILII DEI; erga me amorem, quo ipse pro salute meâ ac totius mundi ex MARIA Virgine natus, crucifixus, &c. qui sedens ad dexteram Patris me cum gloria exspectat æterna, meque ad illam hîc multis modis inuitat: credens quoque Spiritûs Sancti eximiam super me bonitatem, qui mihi sanctificationem animæ, & gratias suas cœlestes offert ad vitam æternam possidendam: credens inquam omnia hæc; me ipsi cunctis postpositis ac me ipso contempto pro fideli famulo, aut potiùs mancipio subijcio, nec iam amplius mihi, sed illi; non secundùm me, sed secundùm ipsum viuere decerno & hæc in actionibus meis particularibus exsequi conabor.

Et quia viuâ fide credo impendere mihi diem iudicij, in quo & de verbo otioso rationẽ redditurus sum, & in hoc meo corpore resurrecturus, ac in cœlestibus delicijs cum Deo habitaturus; hîc in magno timore DEI, & sollicita mei custodia persistam, ne Dominum DEVM aliquando meâ inobedientiâ offendam; sed vt datam mihi in baptismo fidem, in obseruatione mandatorum eiusdem ad mortem vsque fideliter obseruem.

Idem poterit efficere in ipso Oratio Dominica; vt illam recitans saltèm ad instar Filij prodigi suam gratitudinem cum animi contritione & submissione; & amorem filialem

protestetur, quod se hucusque in peccatis suis tolerauerit, ad infernum non detruserit, ipsi suum paternum amorem per Filium suum IESVM offerat: indeque ex animo cupiat ipsi omnem honorem, reuerentiam, laudem à se, & ab omnibus quàm maximam exhiberi; ipsius Regiæ potestati se funditus subijciat, vt hic in regno ipsius gratiæ; post quantocyus gloriæ persistat: eius Diuinam voluntatem, suâ prorsus derelictâ in omnibus tàm asperis quàm prosperis perfectè perficiat, eique se totaliter resignet, & alios ad præfata pro viribus adducat.

In eâdem Oratione Dominica excitabit in se actus amoris erga proximos; quando sibi & illis optabit, & à DEO desiderabit necessaria animæ & corporis, remissionem peccatorum, robur contra tentationes, omnis mali amotionem: & per occasionem opera misericordiæ corporalia & spiritualia ipsis exhibebit.

Quæ omnia supradicta exemplo, spiritu, & ope CHRISTI Domini Saluatoris sui perficere conabitur; cuius tota vita in ardentissimo amore DEI, & hominum salute; in multis actionibus & cruciatibus ac orationibus propter nostram etiam informationem transfigebatur: siquidem ille ardentissimè & efficacissimè desiderabat & procurabat (qua Homo DEVS, & mediator noster) per multas fatigationes, labores, molestias & crucem, gloriam Patris sui cœlestis; & bonum nostrum:

vtque

vtque nos suo spiritu imbueret, istam formulam huius Orationis propter nos composuit; vt nihil aliud per totam vitam nostram magis desideremus & procuremus, quàm honorem Dei & proximorum salutem spiritualem & corporalem (ex amore Dei) quisque iuxta suam vocationem, & talenta à Deo accepta, spirituales spiritualibus, rustici laboribus, diuites eleemosynis, &c. Talem dispositionem animi in rusticis & alijs Mechanicis Christus Dominus in lib. 2. Reuel. S. Brigittæ Cap. 20. reliquit his verbis: Tertius, (id est rusticus) habebit tàm firmam fidem quod dicet sic: tàm firmiter credo, quòd quasi videam quæ credo; spero etiam omnia quæ promiserat Devs. Voluntatem habebit facienda bona, & proficiendi in bono, & omittere mala. Erit sapiens sicut serpens, qui stabit in cauda, & caput leuabit ad cælum.

Quia verò humilitas (præsuppositâ fide) est fundamentum vitæ Christianæ; etiam huius virtutis actus omnes, etiam rudissimos Christvs docuit per illa verba. *Deus propitius esto mihi indigno peccatori*. Vt suam vilitatem ac defectus agnoscens, sese Deo subter omnem creaturam subijciat, nullumq; etiam vilissimum despiciat, &c.

Hæc Oratiuncula, vel etiam particulæ Orationis Dominicæ, si sæpius per diem vsurpentur (possunt autem facilè à quibuscunq;) breuî ad magnam perfectionem sincero corde orantes promouebunt.

Sed

Sed valdè dolendum eſt, quod contrarium in quibuſdam eueniat, nam hæc Sancta Oratio, licet tam breuis, attamen à paucis Dei cultoribus, ſæpiùs in parco vſu habetur, & dum recitatur, tunc properam, ſine vllogustu, ſine deuotione, ſola conſuetudine quaſi animali, quod ſi deuotè dicitur, tunc aliquando infideliter, cùm vita illam recitantium cum eadem non concordat. Quæ enim hæc eſt fidelitas modò omne bonum Deo optare, & orare, vt nomen eius ſanctificetur; regnum eius dilatetur, voluntas eius fiat, proximo benè proſperetur, tentationes vincantur, &c. interim poſpoſito Dei timore & amore, peierare, ſuperſtitiones ſectari, feſta violare, decimas quæ pro honore Dei ampliando debentur denegare, Eccleſiaſtica bona opprimere, proximo in fama, rebus, &c. nocere, ſubditos affligere, tentationibus ſe vltrò exponere, &c. Hæc à Confeſſarijs breuiter per opportunitatem; à Parochis & prædicatoribus latiùs inculcari poterunt.

PRAXIS

Interna in compendiū redacta amoris Diuini.

Omnipotens, venerande Pater, metuende, colẽde
Vnde mihi omne bonũ, quo nullus amicior vnquã
Eſſe mihi poterit pietas, virtusque ſuprema.
Cum meritis Chriſti tibi me totum offero ſupplex,
Cum Mariæ meritis, electorumque tuorum,
Me tibi ſubmitto, cupiens tibi viuere ſoli.
Omnia amore tui, quamuis gratiſſima ſperno,
Me quoque deſpicio totaliter atque relinquo,
Præ reliquisq; tibi pio & integro adhæreo corde.

Compla-

Complaceo nimirum quod ſis DEVS Optimus ex te,
Quod ſine principio, quod ſis ſine ſine beatus,
Supremus rerum Dominus, ſolusque Creator.
Plùs mihi te facio, quàm me, quàm cuncta creata,
Te mihi nil meliùs, nec erit præſtantius vnquam,
Solus es excellens, totus laudabilis in te.
Optima quæ tibi vis toto deſidero corde,
Quæ tibi ſunt placita, hæc cupio facere, & tolerare,
Obque tui offenſas ſummo tabeſco dolore.
Non mea, ſed tua laus; ſit honor tuus, atq; voluntas,
Atque ſecundum illam quæcunq; peregero fiant,
Quæ pro te faciant magno complector amore.
O vtinam omnes te noſcant, venerentur, adorent!
Te recolant, cunctis adament te viribus omnes,
Semper vbiq; tuis perfectè legibus inſtent.
Aſperitas mihi ſit, mors, ſit, contemptus, egeſtas;
Tu mihi diuitiæ ſis, gloria, deliciæque,
Sim tuus æternùm, mihi finis tu vltimus eſto.
Ne me proijcias à te; ſicut mea facta requirunt,
Sed bonitate tua ſerua, tege me, atque guberna,
Vt tecùm citius valeam ſine fine manere.
Suppetias affer, fraudes expunge malignas,
Vt vitijs moriar, magnâ at virtute decorus,
Conſtans ſincero tibi ſemper iungar amore.
Spes mea tota in te eſt, cordis fiducia tota,
Es ſublimè potens, ſapiens, miſeransq; bonusq;
Plùs quoq; amas me, quàm omnes, vel quàm
ego diligo me ipſum.
Sis Deus ipſe Deus, felix ſuper omnia regnans,
A cunctis ſemper quàm maximo honore colendus
Infinito es enim, ac ſupremo dignus honore.

---

§. 5.

De inſtrumentis profectûs Chriſtiani.

QVÆRES I.

Quæ ſunt inſtrumenta profectûs Chriſtiani?

RESP. Inſtrumenta quibus Chriſtianus be-

ne vten-

ne vtendo possit in dies magis ac magis declinare à malo, & facere bonum in honorem ac placitum DEI, alia sunt remota, alia proxima. Remota quidem sunt res creatæ, quibus ita moderatè ad virtutes exercendas est vtendum, vt medicinâ ad sanitatem, quando autem animæ officiunt, omninò abijciendæ, de quo iam supra. 2. Sunt vires animæ & corporis, per mortificationem legibus Diuinis subiectæ.

Proxima autem sunt hæc sequentia. Primum est, & potissimum. Gratia DEI de qua Saluator ipse. *Sine me nihil potestis facere.* Illam paratus est DEVS præstare ritè petentibus se, & inspirationes suas & motiones obseruantibus, & quod in se est facientibus. Vnde licet homo ex se non possit abstinere omninò à peccatis, imputantur tamen illi ad reatum, quia (vt D. Thomas 1. 2. q. 109. art. 8.) ex suo defectu non præparatur ad gratiam per quam natura corrupta & ad malum semper procliuis, ita roboratur ac perficitur, vt possit non solùm vitare peccata, sed etiã per viam virtutũ ad suæ perfectionis culmen peruenire. Secundũ est cognitio sui cum cognitione Dei (de qua etiam supra) quæ in omni actione, tentatione, in prosperis, in aduersis, debet adhiberi : de qua ille versiculus: *Quid sis, quid fueris, quid eris, sẽper mediteris.*

Cognitio DEI, res CHRISTIANO more consideranti ipsa se ingerit, vt docet Psaltes: *Cœli enarrant gloriam Dei, &c.* & D. August.

August. lib. 11. Confess. Cap. 14. Ecce Domine cæli & terra clamant, quod facta sunt. Et alibi clamant, vt amem te. Dicitur hic animo Christiano, aliter enim v. g. cælum considerat, nauta, agricola, Philosophus, &c. aliter Christianus, quem omnia possunt ad timorem & amorem DEI excitare, & promouere. Et in hoc genere cognitionis excelluit D. Antonius asserens ipse, libros suos esse creaturas DEI, & plures sancti.

Sacra quoque Scriptura, modò rectâ mente capiatur, DEVM & CHRISTVM eius nobis insinuat, illius virtutes eiusque beneficia nostris animis personat. Tertium instrumentum est, exercitium matutinum, in quo post gratiarum actionem te offeras, & omnes tuas actiones & afflictiones CHRISTO, & penès eius merita Patri cœlesti in laudem eius æternam, in adimpletionem eius Diuinæ voluntatis, in vnionem sempiternam, &c. res agendas dispone, aliquod vitium tibi familiare ad eradicandum, & virtutem acquirendam tibi assume, &c. Quartum est diligentia in agendo, vt bonum opus peragas tanta ac tali intentione, & attentione, & virium contentione, ac si illud iam vltimum foret, vltima Oratio, vltima Confessio, Missæ Sacrificium, &c. quo expedito anima tua ex corpore migratura esset iudicanda, &c. Quintum melioris boni electio, dæmon enim si te non poterit à bono auocare, saltèm minùs persuadebit; vnde præter opera debita, etiam opera

supererogationis commendantur. Sextum, recollectio animi, vt te supra te reflectas, quo animo, affectu, diligentiâ res peragas. Septimum est memoria præsentiæ Diuinæ crebrò refricata, cum pio ad eum affectu: cùm enim DEVS magis sit præsens animæ nostræ, quàm ipsa corpori; æquum est vt ipsa quoque ad ipsum se sæpiùs referat. Potest autem id facilè, absque capitis fatigatione præstari, cum *v. g.* aliquis se ad DEVM habebit, modò vt reus ad Iudicem clementissimum, vel Filius prodigus ad Patrem benignissimum, modò vt mendicus ad Benefactorem, vel cliens ad Monarcham aliquem, amicitiam suam sibi offerentem, cùm & DEVS Pater offerat sibi suum paternum amorem, vnâ cum Filio suo, vt illum amando, ametur & ipse à Patre cœlesti: vel si officia sibi iniuncta propter DEVM, & coram DEO, vt seruus coram Domino, miles coram Duce, discipulus coram Magistro, (licet de illo assiduè non cogitent) exactè persoluere studeat, iuxta illud Psal. *Prouidebam Dominum in conspectu meo, &c. Oculi mei semper ad Dominum, &c. Ecce sicut oculi seruorum, &c.* Potest etiam & quidem magis proficuè sæpiùs in mentem excitari præsentia CHRISTI in quantum homo est; modò orantis, modò laborantis, turbas docentis, pascentis, modò nos ad persecutionem vitiorum, vel ad aliquam suam virtutem in speciali suo exemplo, suis verbis inuitantis: vt sic in CHRISTO manentes, nostra per ipsum gra-

iora Patri cæleſti offeramus. Nec ſolùm hæc præſentia DEI hic circumſcribenda, ſed ad proximos extendenda eſt, vt ſingulos ad imaginem DEI creatos, CHRISTI Domini ſanguine redemptos, cum ipſo æternùm regnaturos aſpiciamus, & ſi peccatores ſint DEVM ipſos ad pænitentiam vocantem, conſeruantem, &c. Ex quo & amor proximi, & reuerentia, & pax, & alia plurima bona poſſunt oriri. Octauum. Recordatio quatuor nouiſſimorum, præcipuè aduertendo, an ex hoc tuo actu, ſis habiturus in hora mortis conſolationem. Nonum. Diffidentia ſui: ſcriptum eſt enim. *Qui ſtat, videat nè cadat. Beatus, qui ſemper pauidus:* præſumptio enim de ſuis viribus, aut meritis; ſemper eſt periculoſa, & peccaminoſa: cùm omnis ſufficientia noſtra ſit à DEO, & ab iſtiusmodi falſo ſapientibus, DEVS ſuas gratias etiam in ſenectute aufert, de quò clariùs in Reuel. S. Birgittæ lib. 5. inter. 13. Decimum. Oratio. Vndecimum. Mortificatio.

Sunt & alia exteriora inſtrumenta profectûs Chriſtiani, vt potè bona ſocietas, pia colloquia, probata exempla, vitæ Sanctorum, amor ſilentij, ſolitudinis, auditio verbi DEI, pia lectio, boni conſiliarij, monitores, cuſtodes, Magiſtri, Gubernatores: Item rectus vſus Sacramentorum, pænitentiæ, Euchariſtiæ. Item renouatio animi per hebdomadam, menſem, annum, exercitia, ſpiritualia. Tandem vita Regularis: cùm enim in hoc ſtatu

Reli-

Religioſi, non tantum proxima, ſed etiam remota impedimenta perfectionis à ſe remouerint, cùm ſua omnia quæ habebant, vel habere poterant; imò corpus ſuum & animam Deo per vota ſolemnia, paupertatis, caſtitatis, obedientiæ conſecrauerint, peculiaribus ſtatutis ſe ad eadem vota perfectiùs, iuxta cuiuſque ſtatum ſeruanda obſtrinxerint; maioribus etiam auxilijs à Deo muniuntur, & adiuuantur, vt non tantùm communi modo, verùm etiam ſublimiori pulchritudinem, ſapientiam maieſtatem, iuſtitiam,&c. concipiant, hinc interiore vigilantiâ conſcientiam ſuam cuſtodiant, ne quid mali in oculis tanti legiſlatoris committant. Affectus ardentiores, amoris, reuerentiæ, zeli, honoris Diuini, &c. in ſe excitent; ſummâ cum deuotione in ſuis Orationibus, Meditationibus, cum Deo agant, ipſi in auditione Miſſæ, cum intenſiore animi eleuatione aſſiſtant, &c. Item actus charitatis erga proximum, cum propenſiore ſtudio faciant omnem conſolationem, ſubſidium ex animo afferre deſiderent, deniq́ue tutiùs & perfectiùs mandata Dei obſeruantes, faciliùs vitam æternam conſequantur.

QVÆRES II.

Quæ inſtrumenta ex ſupra dictis debeant eſſe omnibus in frequentiore vſu?

RESP. Mortificatio, & Oratio: nam per mortificationem charitas vitia expellit; per orationes autem virtutes congregat, & ſicut

ſicut auis duabus alis ſursùm ſe eleuat; ita noſtra pietas Chriſtiana hiſce duobus inſtrumentis ad DEVM & cælum euehitur. Vtrumq; hoc inſtrumentum omnibus omninò eſt neceſſarium. Miſerrimus ille eſt qui multos pſalmos, multa roſaria, coronas, aliaſque preces (Ioannes à MARIA Diſcalc. de vita ſpirituali) profundit, & interim amore proprio, iudicijs temerarijs, tumore animi, iracundiâ alijsque vitijs laborat, Saluator enim ait: *Non omnis qui dicit Domine, Domine, &c.* Nec ille beatus, qui corpus ſuum ieiunijs, laboribus, alijſque moleſtijs affligit, affectus inſuper ſuos reprimit, & interim negligit Orationem; ſiquidem iuxta decretum Saluatoris: *Oportet ſemper orare & non deficere.* Nam ſine inuocatione Diuini auxilij, nihil poteſt eſſe ſtabile & ſolidum. Vnde D. Aug. de Eccl. dogmatibus Cap. 16. nullum credimus ad ſalutem, niſi DEO inuitante venire, nullum inuitatum ſalutem ſuam, niſi DEO auxiliante operari, nullum niſi orantem auxilium inuenire.

QVÆRES III.

Quid eſt quotuplex ſit mortificatio?

RESpondeo cum Magiſtris ſpiritualibus. Mortificatio eſt ſpontanea ob DEI amorem, & ſtudium virtutis; inordinationis repreſſio ſeu cohibitio.

Et autem duplex: alia animæ, alia corporis: nam per virtutem humilitatis ...ima

mort...

mortificatur proprium iudicium, propria voluntas, amor proprius: in corpore autem mortificatur concupiscentia cum suis passionibus, per Sacram disciplinam, cohibitionem, & repressionem, de quâ re suprà §. q. 6. & 7. &c. Hîc autem duo superaddo; primum non debere aliquem turbari multum dum agitatur concupiscentijs, sed debere esse sollicitum ne consentiat; aliud enim est sentire tentationes, aliud consentire; qui illas abominatur, animo si non potest aliter refugit; inuitùs patitur ob amorem DEI; ille meretur: nam scriptum est: *Beatus vir qui suffert tentationem, &c.* quia autem illas vult, illas approbat, ipsis oblectatur, hic deliquit; peccatum enim cum per consensum consummatum fuerit, generat mortem. Secundum est: illum qui post confessionem ex aliqua passione quam negligit in se vincere, in peccatum mortale cadit, in eoque ad aliam confessionem insordescit; nunquam facturum aliquem profectum in vita Christiana, qui sit cum merito gloriæ cœlestis; imò magno se periculo salutis exponere: nam ex defectu mortificationis, CHRISTVS docet paucos esse electos. Quapropter istiusmodi dum aliquo casu labitur ex passione, conferat se ad humilitatem, contritionem orationem, & præuideat occasiones labendi, ac se contra ipsas muniat, contendatque per angustam viam intrare ad beatitudinem, nec tam magni illas faciat, vt cum ipsis indomitis malit in inferno arde-

ardere, quam cum edomitis gaudere in cælo. Proinde nulla dies sibi transeat sine linea alicuius mortificationis, multa enim sunt in anima & corpore quæ Diuinæ voluntati contrariantur, omninò cöercenda; vel saltem non permittenda. Porro hic in illicitis non peccabit, qui se & à licitis aliquando cautè restringet.

QVÆRES IV.

Quid & quotuplex sit Oratio?

RESP. Oratio secundum D. Thomam 22. q. 13. art. 13. est ascensus intellectus, seu eleuatio mentis in DEVM; sub qua continetur reuerentia DEI, postulatio, obsecratio, gratiarum actio, oblatio, petitio, de quibus Apostolus ad Philip. 4. Oratio est duplex, alia Mentalis, quæ solo intellectu & voluntate perficitur, cuius finis est, morum reformatio, & vnio cum DEO. Alia vocalis quæ mente & voce peragitur, habetque pro principali intento laudem DEI & supplicationem præsertim publicam.

Mentalis trifariam diuiditur; in piam cogitationem, meditationem, & contemplationem. Pia cogitatio, est mentis in DEVM, cum humili & deuoto affectu conuersio (D. Aug. lib. de spiritu & anima) quod commode fieri potest ex aliqua cognitione creaturæ S. Scripturæ, siue ex dictis, vel factis Sanctorum, aut ex alijs obiuis occasionibus. Varij autem affectus pias cogitationes solent comitari;

præcipuè gratiarum actio, confusio, sui oblatio, petitio, quos consequuntur orationes eiaculatoriæ; V. g. Aspicit quis lumen solis, lunæ, stellarum, poterit statim cogitare illud D. August. Confess. Cap. 14. Tu Domine fecisti ea qui pulcher es, pulchra sunt enim: quia bonus es, bona sunt enim: quia es, sunt enim: sed nec ita pulchra, nec bona sunt, nec sunt; sicut tu conditor eorum: gratias DEO agit pro tam splendidis creaturis in sui commodum factis, se confundit coram DEO ob tenebras suarum actionum; offert se ad opera lucis præstanda, & gratiam à DEO rogat. Audit quis de peccato alterius, exclamat illud cuiusdam Eremitæ: væ mihi, peccatori, quia sicut ille nolens victus est, ita ego hodie vel cras: DEVS in nomine tuo saluum me fac: videt quis amentem, cæcum seruilis conditionis, claudum, &c. cogitat, cur non ego sed hic? Ergo te DEVS meus diligam totis viribus meis, & his propter te misericordiam præstabo, &c. Eiusmodi cogitationes summo cum profectu spiritûs à bonis Christianis vsurpantur; siquidem per eas DEO magis magisque (sine vllo dispendio laborum suorum) appropinquant. Plures praxes illarum Pater Andreas Capella Carth. in suo manuali exer. B. Franciscus Borgia, in Tract. de operibus Christianis, in Collyr. Spir. Drexellus de Intentione conscripsere.

QVÆRES V.

Quid ſit Meditatio?

R*Eſp.* Meditatio eſt attenta cogitatio rei alicuius piæ, ordinata ad excitandos in voluntate pios & ſtabiles affectus. Seu eſt vehemens quædam animi applicatio ad res cum intimo cordis ſenſu commentandas, per quam excluſa varietate & diſtractione cogitationum homo in animo ſuo ſtudet penitus ſentire, quid ſingula, quæ meditatur ſint, quantamq́; illi neceſſitatem imponant bene viuendi. Itaq́ue differt à lectione, & ordinaria mentis cogitatione, quia iſta leuior ſit, per multa vagetur; illa attentior, non ita varia. Meditari ſcriptionem vel metricam, vel ſolutam, eſt ſcribere, non quod primò occurrit menti; ſed quod poſt attentam & diuturnam mentis agitationem: meditari lectionem ex Tullio, vel Virgilio, eſt illam non obiter percurrere, ſed legere, relegere, artificium eius, figuras, periodos, &c. notare. Ita meditari Diuina, eſt aliquid pium mente voluere, cogitare, recogitare, nunc vno, iam alio modo, quaſi videres illud oculis, &c. Differt à ſpeculatione rei piæ, vt quis ad ſcribendam Orationem *v. g.* de Natiuitate CHRISTI, attentè de illa cogitat, quod iſta ordinata ſit ad ſcientiam; illa ad mouendos affectus; ad ſtabile odium peccatorum, ad virtutes CHRISTI Sanctorumque ſectandas, ad fugamq́ue huius vel illius vitij, cui præcipuè eſt homo deditus, &c. *In medi-*

tatione mea exardescet ignis (inquit Propheta) hoc est feruor animique promptitudo excitabitur, vt fugiam noxia,& amplectar vtilia. Imò hæc affectuum stabilis suscitatio finis & fructus præcipuus est meditationis,præcipuaque in excitandis his affectibus cura est ponenda; nec ante illos excitatos facilè ab vno puncto ad aliud est transeundum. Quapropter duobus alijs nititur meditatio, intellectûs & voluntatis operatione.Intellectus enim res, quæ sumuntur meditandæ, expendit, obseruat, cognoscit, inter se confert, ac simul atque satis eas vidit, & excussit voluntati proponit, eas vt optet & amet, earumque visione excitetur & inflammetur in DEVM. Quocirca orationis mentalis finis non est mente discurrere, conceptus pulchros eruere, res bene capere & cognoscere (quæ operationes sunt intellectûs) sed affici ijs cognitis, eas amare velle desiderare, quæ voluntatis operationes sunt.

QVÆRES VI.

Quot sunt partes Meditationis?

R*Esp.* Esse tres: prima est præparatio siue recollectio sui ad DEVM: secunda trutinatio punctorum: tertia colloquium. Præparatio alia est remota quæ in remotione impedimentorum, & assumptione necessariorũ ad dona DEI in meditatione percipienda consistit: alia proxima quæ debitam ante DEVM consistentiam suggerit. Primò enim necesse

est,

eſt, vt poſt præparatam Meditationis materiam (cuius puncta vel in memoria vel in libro habebis) imaginatiuam & intellectiuam, potentiam ab omnibus curis & creaturis abſtrahas, eamque ad propoſitum negotium ſerio applices, cum repræſentatione loci, perſonarum, aliarumque circumſtantiarum, quæ ad eam materiam pertinent : deinde vt te Deo ſupplex ſiſtas, orans vt tuum intellectum ſuis Diuinis veritatibus illuſtret, & voluntatem pijs affectionibus inflammet, vires ad vitia eradicanda, virtutes inſerendas, profectum in amore ſui ſubminiſtret. Facies autem id adinſtar illius, qui frigore afflictus in apricum, vel ad ignem ſe exponit, vt calefiat, & vires refractas ad operandum reſumat ; vel adinſtar diſcipuli ſuum Magiſtrum pro inſtructione adeuntis ; vel adinſtar famelici ad cænam inuitati ; vel mendici, qui è ſuo paupere ergaſtulo egreſſus, ſiſtit ſe benefactori ſuo, de cuius bonitate & liberalitate bene eſt perſuaſus, eius beneficentiam ſupplex demiſsâ mente expoſtulat, ipſius verba conſolatoria, & ſubuentiones pias gratus excipit, gratias agit, ad maiorem obſeruantiam ipſius ſe obſtringit : ſcriptum quippe eſt ; *Accedite ad eum, & illuminamini.*

De tali præparatione nos admonet Eccl. 5. *Ne timere quid loquaris neq; cor tuum ſit velox ad proferendum ſermonem coram Deo, DEVS enim in cælo, & tu ſuper terram.* Et Eccleſiaſtici 18. *Ante orationem præpara animam*

tuam, &c. id nos ſuo exemplo docuit Abraham Gen. 18. dum ait: *Loquar ad Dominum cum ſim puluis & cinis.* In quibus verbis tria ſunt penſanda. Primò quia eſt puluis & cinis, & forte reus damnationis æternæ. Secundò quia vt eum conſideres, quem es allocuturus, quia eſt Dominus DEVS tuus, &c. Tertiò. Vt quæ dicenda ſunt mediteris: hinc illa Pſalmiſtæ verba vſurpa: *Audiam quid loquatur in me DEVS; Benedictus es Domine, doce me iuſtificationes tuas, & ſcrutabor legem tuam. Bonitatem & diſciplinam, & ſcientiam doce me; aut dicto Pſalmo de profundis: ſubiunge orationem. Veni ſancte, vel Actiones noſtras.*

Secunda Pars Meditationis eſt Punctorum trutinatio, quæ vt melius perſpicias conſiderabis illa, cum ſuis circumſtantijs, in hoc verſiculo contentis.

Quis, quid, vbi, quare, quis fructus, qualiter vnde.

Deinde ex illis punctis deuotos intra te pro ratione materiæ affectus concitabis illosque per tempus præſens, præteritum, futurum, dilatabis, quorum præcipui in ſubiectis verſiculis tibi proponuntur.

Cogito, demiror, confirmo, me reprehendo.
Conqueror, ac metuens, execror ac doleo.
Spem ſumo, grates do, amo, & offero, & opto.
Propono, obſecro, feruidus aggredior
Hoc ago, meq; malū reprimo, præſentia Chriſti
Vrget, ſuſpiro, colligo me, renouo.

Exemp. G. Vis aliquem fructum ſpiritualem

lem ex illis verbis Psal. 5. decerpere. *Mane, astabo tibi & videbo, quia non DEVS volens iniquitatem tu es:* Cogita inprimis: quis, quid, vbi detestetur! & aduertes, quod Deus supremus Dominus ac legislator non tantùm illa facta, dicta, verùm etiam minima cogitata, quæ recedunt à lege ipsius odio habeat peccatum neque in cælo, neque in paradiso, neque in terra, etiam in sibi amicissimis consistere patitur, sed ad profundum inferni infra omnes creaturas deturbat. Deinde expende quare? & cognosces, quia peruersitas, malitia, impuritas, turpitudo, quæ in peccato reperitur; opponit se præcellentissimæ sanctitati, bonitati, puritati, & puchritudini Diuinæ; quia contrariatur rectissimæ voluntati DEI, quia quandam rebellionem & contemptum DEI in se continet: tenetur enim creatura suo creatori subesse, suis potentijs ipsi seruire, eius beneficijs non abuti, &c. Vnde sicut tu illud mancipium, quod multis beneficijs affecisti, dum tibi rebellat à te proijcis, multò æquius id DEVS tibi facere potest, &c. Qui fructus peccati? vtique pessimi in sublatione, tot bonorum; tot malorum illatione, & in hac, & in altera vita. Qualiter: vnde? pœnas minando horrendas, & æternaliter puniendo, siquidem per peccatum Dominus infinitæ Maiestatis offenditur, & peccator qui in peccato moritur, in æternum obduratur. Et quamuis DEVS posset omnia peccata in hominibus impedire, per acriores pœnas sta-

tim inflictas, &c. nihilominùs quia hoc rectissimæ & suauissimæ DEI gubernationi repugnat, id non facit: nam hominis liberum arbitrium, quod in nullo vult lædere deprimeretur, homines coáctè & seruiliter, non liberè, non amicabiliter DEO obedirent: DEVS autem nos vult habere amicos & non mancipia hîc, & in Patria cœlesti. Denique quia omne peccatum ex amore inordinato ipsius hominis procedit, cum peccando plùs amat se & suam voluntatem, aut concupiscentiam, quàm DEVM, nihil ferè vult propter eum relinquere, vel tolerare; ideo indignus est cui DEVS suam charitatem præstet.

His trutinatis excita in te affectus contra omne quod in te aduersatur DEO, & quidem mirare te tam temerarium & audacem fuisse in perpetrandis tot sceleribus, tam ingratum DEO tanto benefactori, in tanta pericula salutis incidisse. Fatere te coram DEO maximum peccatorem, & confundere, quod ipsum in eius Diuinis mandatis, & beneficijs toties vilipendisti; quia à te, & ab omni creatura dignissimus omni obseruantia, & cui tot titulis obstrictus es. Deinde tuam obliuionem & neglectum DEI, vecordiam, ingratitudinem, malitiam coram DEO reprehendas. Expostula tecum quòd ob res tam friuolas, tanta mala perpetrasti, tam diu in luto vitiorum hæsisti. Time horrenda iudicia DEI supra te, ni seriò resipiscas, &c. Tandem te ad spem misericordiæ DEI eleua; actum contritio-

tritionis præcipuè ex eo motiuo, quòd Deum à te ſummè æſtimandum & diligendum propter te poſtpoſuiſti, offendiſti, &c. Lauda Dei longanimitatem, quod te tam diu ad pænitentiam expectauit, cum alios propter minora peccata & pauciora, quàm ſint tua condemnauerit. Vnde ad maiorem amorem Dei, ad tui mortificationem, & ad fidele obſequium, ac promptiorem obſeruantiam illius Diuinæ voluntatis, quouſque vita ſuperſtes, te offeras. Opera ſatisfactoria aſſumas, &c. Atque ita ex hac meditatione hunc fructum referas, vt iugem præſentiam Dei in tuis actibus tibi memores, inde timoremDei, odium & fugam ſeriam peccati, demum dignos fructus pænitentiæ facias. Simili modo in alijs materijs meditationum procedes, licet non cum omnibus circumſtantijs, aut affectibus, nec eodem modo vſurpandis.

Tertia pars meditationis eſt colloquium, quod iuxta materiam ſubiectam vel occurrentes affectus eſt cum Deo faciendum; vel proprijs verbis, vel alicuius Pſalmi, aut orationis. Meditatio non ſolùm ipſius meditantis, verùm & aliorum mentes ditare abundè poteſt. Parochus enim ſiue alius concionator, per illa quæ bene mente ſua digerit, ad eaque bellè afficitur, multò magis (ex ſententia etiam Eccleſiaſticorum Rhetorum) populũ excitabit ad bonum; quàm per hæc quæ ſimplici memoria concepta enuntiabit. Aduertimus ſermones prædicatorios S. Antonij de

Padua, S. Vincentij, &c. Simplici ſtylo conſcriptas; attamen in Vitis ipſorum legitur, plures ab ipſis ad DEVM fuiſſe conuerſos, certè non ob aliam cauſam, quàm quia ardentes Diuino amore ſermones ad ſuos Auditores depromebant. Clariùs hâc de re Chriſtus lib. 4. Reuel. S. Birittæ Cap. 72. in hæc verba: tales ſunt multi qui de virtutibus ſciunt diſputare, ſed non eas viuendo virtuosè ſeruare; ideò & eorum animæ periclitantur, quia verba plurima ſunt, & facta non apparent. Nunquid ſic fecerunt prædicatores mei? nequaquam. Ipſi certè monebant peccatores non verbis ſublimibus, ſed paucis & charitatiuis parati dare animas ſuas pro animabus eorum, ideò propter charitatem eorum, alij obtinuerunt charitatem, nam ardor docentis pluſquam verba animum audientis informabant; nunc autem plerique loquuntur de me ardua, ſed nullus ſequitur fructus, quia flatus ſolus non incendit ligna, niſi & igniculus ſcintillæ cóoperetur.

QVÆRES VII.

Quotuplex ſit Oratio vocalis?

R*Eſp.* Eſſe duplicem: publicam videlicèt & priuatam: vtraque vt DEO placeat abſolui debet, eadem præparatione, attentione, deuotione, reuerentiâ, quâ mentalis, aliàs voluntarijs mentis diſtractionibus infecta, potiùs erit DEI irriſio, quàm Oratio, vt docet S. Thomas 22. quæſt. 83. art. 13. ad 3. Vnde

iſtiuſ-

iſtiuſmodi Orationi quadrabit illud Pſal. 108. *Oratio eius fiat in peccatum.* Et illud 1. Reg. 2. *Qui glorificat me glorificabo eum, qui contemnunt me erunt ignobiles.* Nec enim minoris conditionis debet eſſe (& hoc apud viliſſimum homunionem reum fortè mortis æternæ, &c.) DEVS Opt. viro aliquo nobili, quem cum reuerentia, & honeſta corporis compoſitione alloquimur. Vnde in recitatione horarum Canonicarum, aut in auditione Miſſæ notabilis, ſeu per notabilem partem durans mentis diſtractio, ac deliberata, ſeu perfectè voluntaria; & peccatum mortale.(Breſſerus lib. 6. Cap. 15.) cum per talem actum non ſatisfit obligationi Eccleſiaſticæ. Et quamuis non deſint aliqui Theologi docentes per externam deuotionem ſatisfieri, nihilominùs excludi volunt omnes fabulas, aliaſque occupationes, cum verâ & interna deuotione incompatibiles.

Secundùm eorum doctrinam in alijs Orationibus, quæ ex bona voluntate fiunt voluntaria diſtractio, etiam eſt peccatum graue veniale. Probant ex illo Scripturæ Malach. 1. *Si offeratis cæcum ad immolandum nonne malum eſt, &c. Si ergo Pater ego ſum, vbi eſt honor meus; ſi Dominus ego ſum, vbi eſt timor meus.* Iſaiæ 29. *Populus iſte ore ſuo & labijs ſuis glorificat me, cor autem eius longè eſt à me.* Et D. Auguſt. in Pſal. 85. *Oratio tua locutio eſt ad DEVM, quando legis DEVS tibi loquitur, quando oras cum DEO loqueris.* Vnde

apparet bene consistere hæc duo, quòd nè quidem venialiter pecces omittendo, totam Orationem quæ non est ex præcepto (non dico hic de interruptione, necessaria quæ non est peccatum) pecces tu inter orandum te distrahendo; quicunque enim facit ac suscipit aliquod officium munusue, etiamsi voluntariè, debet illo bene fungi, cum debitis circumstantijs.

Vt autem horæ Canonicæ sine tædio, & cum maiori merito absoluantur, debent per illas offerri Patri cœlesti mysteria Passionis CHRISTI in illis versiculis contenta.

Matutina ligat Christũ, qui crimina purgat
Prima flagris cruciat, dat causã tertia mortis
Sexta cruci nectit, latus eius nona bipertit
Vespera deponit, tumulo completa reponit.

Item pij affectus excitari, attentio in principio Psalmorum renouari, &c. planè ita offerat Psalmos aut versus Psalmorum aliasue orationes DEO, sicut ille, qui amico numerat sigillatim nummos aureos. Hunc modum CHRISTVS S. Gertrudi insinuat.

QVÆRES VIII.

Quomodo rudibus deuotio in oratione commendanda?

RESP. Vt orantes cogitent se alloqui illum, qui licet non videatur, attamen maximè & præcipuè est, qui regit cælum, terram, qui facit ver, æstatem, &c. qui ipsis dedit hos oculos, manus, cor, intellectum, qui ipsorum vitam,

tam, hic & nunc tanquam nutrix infantem sustentat, à quo omne bonum procedit, qui illos in gloria æterna exspectat. In aduersis optimè de DEO præsumant, qui ipsos non pro hoc mundo, sed pro altera vita creauit, vbi nullus luctus, nullus dolor: & si patienter hic mala tolerauerint, ibi abundè remunerabuntur, quia sic necesse est, vt post hanc hyemem sequatur perpetua æstas.

QVÆRES IX.

Quod est efficacissimum instrumentum ad vitam Christiano more traducendam?

RESP. Amor & imitatio Christi: CHRISTVS enim non tantùm est Redemptor vnius cuiusque nostrum, sed etiam Magister, lux, via, exemplar sanctè & piè viuendi: & parum fuisset CHRISTO redimere nos, nisi etiam ipse vitæ suæ sanctissimæ exemplo nos docuisset, quomodo redemptioni nostræ cooperari deberemus. *Debuit quidem homo ille* inquit S. Leo *etiam esse DEVS vt lapso homini afferret remedium: sed debuit etiam ipse DEVS Maiestatis esse homo, vt eidem præberet exemplum* ideoque vt supra in primo capite dictum est, nos ad sui imitationem in Sacro Euangelio admonet.

In tribus ergo præcipuè est nobis Christus imitandus. Primò in actibus tàm internis quàm externis. Vt v. g. in cogitationibus, desiderijs, in sermonibus, in operationibus, vt spiritum eius modumque agendi imbibamus.

Porro spiritum eius possumus haurire, primò ex Oratione ipsius dicta Dominica, in qua vt supra ostensum est clarè ostendit, quales cogitationes, qualia desideria concipere debeamus, ijsque ardere erga Devm, & erga proximos nostros respectu Dei. Deinde ex Sacra Eucharistia in qua eundem Christvm sumimus summo desiderio erga honorem Patris sui cœlestis flagrantem, & nostram salutem, hîc ille nobis imprimit illum spiritum suum, illas actiones, illa merita, quæ in corpore mortali exhibebat, nosque illa iuxta nostram dispositionem, plùs vel minùs participamus. Vnde & ille dixit: *Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem in me manet & ego in eo. Qui manducat me & ipse viuet propter me.*

Secundò. Nobis est imitandus in virtutibus, quæ in eius corde verbis & actibus tanquam in thesauro latebant, gemmæ pretiosæ, vt non tantùm desideria nostra eius desiderijs, verba nostra eius verbis conformemus; sed etiam in illis verbis & actibus, virtutum heroicos actus distinctè intueamur, & quasi ad ditandam nostram paupertatem plenâ manu hauriamus. Vnde boni Christiani ex quolibet Euangelio cuiuslibet Dominicæ assumunt sibi aliquam virtutem Christi ad imitandum, per illam sequentem hebdomadam, & in alia faciunt recollectionem qualiter se in illa exercuerint, ac pro negligentia eliciunt actum contritionis, defectus suos & ex præterito

rito & præſenti Euangelio, præſertim quando abſolutâ Prædicatione facit cum ipſis Paſtor ipſorum communem confeſſionem, faciuntq; firmiora propoſita in poſterum melius Chriſtum in ſua vita imitandi.

Tertiò, CHRISTVS eſt ſequendus in ſtatu vitæ; ita enim illam vitam ſuam mortalem attemperauerat, vt omnibus hominibus cuiuſque ſtatûs norma viuendi exiſteret. Nam propter laborioſos duxit vitam laborioſam, propter contemplatiuos contemplatiuã, propter diuites miſericordem, beneficam, &c. vt non tantùm per ſuos annos; ætates vitæ noſtræ; verum etiam per ſuas actiones, noſtras actiones; per ſuas afflictiones corporis & animi; noſtras ærumnas, per ſuos ſtatus, ſtatum cuiuſque noſtrum conſecraret; nos denique & omnia noſtra ſuis meritis exornaret, ac gratioſos Patri ſuo cœleſti offerret.

Hinc ſequitur quod nos & omnia noſtra debeamus illius ſanctiſſimis meritis per pios & humiles affectus coniungere, ac cum eiuſdem meritis DEO Patri offerre, ipſum deniq; CHRISTVM ſæpiùs exorare (ſiquidem nihil meritorium ſine illo poſſumus agere) vt ipſe nos dirigat, adiuuet, ſuæ ſanctæ humanitati conformet, & in ſancta perſeuerantia ad vitam æternam deducat; breuiter dicendo, ita nobis agendum eſt, Vt per ipſum, & cum ipſo, & in ipſo, ſeu in ipſius amore Patri eius cœleſti ſeruiamus, more primorum diſcipulorum CHRISTI, quibus ille dixit, *Pater amat Vos, quia*

quia vos me amastis. Vnde Apost 1. ad Thessal. 5. *Siue vigilemus, siue dormiamus, semper cum Christo viuamus.* Et sæpiùs alibi admonet, vt CHRISTVM induamus, in Christo Domino nostro nos peragamus. Vita nostra sit abscondita in Christo: imò ipse Christus hoc requirit à nobis Luc. 11. *Qui non est mecum contra me est.*

Hunc etiam modum præscribit nobis Ecclesia, in prima Horarum Canonicarum, vbi Patrem cælestem orat, vt nos, sua virtute saluet per Christum Dominum nostrum, vt ad nullum declinemus peccatum, &c. Deinde ipsi Christo supplicat vt ille dirigere & sanctificare & regere dignetur corda & corpora nostra, &c. Quæ duæ orationes dignæ sunt vt sæpiùs in die per crebra suspiria vsurpentur, etiam signo aliquo adhibito ad memoriam earum refricandam. Cum autem sufficientia nostra sit ex Christo; necessarium est, vt defectus nostri, infiniti valoris ipsius meritis, ad supplendũ quàm humillimè offerantur, præcipuè in fine vitæ.

Atque ita fiet vt per imitationem Christi quâ hominis, imitemur etiam ipsum DEVM: nam sicut DEVS se ipsum perfectissimè cognoscit, seipsum perfectissimè amat, propter se ipsum omnia perfectissimè operatur, omnes imperfectiones, inordinationes, iniquitates odit; ita & nos attendentes Christi actionibus, doctrinis & passionibus; DEVM perfectiùs cognoscemus, ipso oblectabimur, &

propter

proptet ipſum (nos & cuncta peccata abnegando) omnia quo poterimus meliore modo & feruentiore operabimur, ſincere patienter, conſtanter vſque ad finem. Hæc confidentia & familiaritas ad Chriſtum vnicuique à pueritia inculcanda eſt, vt in ipſo cum tempore creſcat ad ſalutem æternam.

Qualiter autem quiſque præcipuè Sacerdotes in praxi ac re ipſa, debeant eſſe in animo & erga Chriſtum diſpoſiti, piè pro more ſuo Bloſius oſtendit in ſua inſtructione ſpirituali illis verbis: tu præclarus veſtitor ſiderum, nudus, contemptus, vulneratus, & immenſis doloribus afflictus pro me pependiſti in cruce, pro me fudiſti puriſſimum ſanguinem tuum, pro me mortuus es. Amplector vlnis animæ meæ venerandam crucem tuam, & eam pro tui honore atque amore oſculor. Præſta vt ad te pleno deſiderio ſemper aſpirem, & in te dulciſſimè reſpirem. Ecce Domine ecce conſtituo me in infimo loco, infra omnem creaturam, quia indignus ſum quem terra ſuſtineat, ſubſterno & ſubijcio me omnibus hominibus. Complector, complector omnes ſicut poſſum ſincero amore. Relinquo propter te omnia caduca (dum ſunt cum offenſa tua.) Reſpuo quidquid tu non vis. Renuntio omni delectationi ſenſuali. Renuntio omni vanitati & impuritati, renuntio omni propriæ quæſitioni & immortificationi. Reſigno, reſigno me tibi funditus. Omnem voluntatem meam in tuam transfundo. Fiat Domine fiat voluntas

tas tua in me & de me, fiat voluntas tua in tempore atque æternitate. Offero me paratũ ad perferendum cum auxilio gratiæ tuæ quidquid tibi placuerit. Hoc modo amabit suum Saluatorem, si quæ coram ipso protestatur corde & ore, eadem opere exequi conabitur effugiatque illam S. Pauli 1. Cor. 16. 22. maledictionem dicentis. *Qui non amat Dominum nostrum IESVM Christum sit anathema Maran. Acha.* Clariora media possunt facilè Confessarij ex locis S. Scripturæ, quæ passim voluunt in Missalibus, & Sacris Breuiarijs (sic vocatis quia in se breui compendio continent credenda, speranda, diligenda, & facienda) pro se & alijs desumere.

De hoc amore Christi sunt verba D. Virginis ad B. Brigittam lib. 4. Reuel. Cap. 32. Nullus est talis ac tantus peccator in mundo, qui dicit corde, quod filius meus Creator & Redemptor omnium est sibi amicissimus in corde & intimus; quin non statim parata sum venire ad eum sicut mater charitatis ad filium, &c. qui etsi promeruisset profundissimam inferni pœnam, haberet tamen nihil curare de honoribus mundi, nec de cupiditate & voluptate carnis, quam detestatur Ecclesia nihilque desideraret nisi solam sustentationem suam; tunc ipse, & ego; statim essemus bene concordes. Ex his collige ad quem finem quisque debeat in hac vita omnes suas cogitationes, studia, desideria, labores siue spirituales, siue corporales, confessiones, &c. dirigere, nimi-

nimirum vt tanquam verus Chriſtianus exemplo & ope Chriſti, per ſeriam fugam vitiorum, & exercitium virtutum, præcipuè amoris DEI; optimè ſit diſpoſitus erga ipſum DEVM, reſque Diuinas, & erga proximos reſpectu DEI, ac in ſeipſo maneat bene ordinatus; vt hoc modo exiſtens DEO fidelis vſque ad mortem, accipiat coronam vitæ, vbi in amore perfectiſſimo DEO in æternum perfruatur.

FINIS.

INDEX
Summatim ſupra poſita continens.

CAPVT I.
De Confeſſione rudium.
§. I. De iuuandis rudibus circa myſteria fidei.

ten-

§. 2.

§. 2. De iuuandis rudibus quoad materiam Confessionis.

II. Sur-

§. 5. De remedijs maleficiorum.

CAPVT II.

De Confessione Puerorum.

CAPVT III.

De confessionibus in peccatis inueteratorum.

uerAN-

CAPVT IV.

De iuuandis pœnitentibus in profectu vitæ Christianæ.

§. I. De natura & fine vitæ Christianæ.

§. 2. De impedimentis vitæ Christianæ.

§. 3. De exercitio virtutum.

§. 4. De exercitio amoris Diuini.

tibus

S. 5

§. 5. De Instrumentis profectus Christiani.

ERRA-

ERRATA.

IN Pagina 7. verſu 15. percipienti. lege percipient. pag. 15. à fine verſu 3. dolis. l. idolis. pag. 22. à f. 12. deſiderari. ri. l. re. re. pag. 25. à f. 2. credideris. l. crediderim. pag. 31. verſ. 7. proferunt. l. proferant. pag. 32. v. 4. ſacro. l. ſacrum. pag. 39. à f. 12. inebriantur. l. inebriant. pag. 51. à f. 6. Medinam. l. Medina. pag. 66. v. 12. non eſſe culpabilem. leg. eſſe culpabilem. pag. 73. v. 9. practicè. l. ſpeculatiuè. pag. 75. v. 4. mandat. l. maneat. pag. 80. à f. 3. adiurent. l. abiurent. pag. 85. v. 8. inicto. l. inito. pag. 88. v. 3. eis. l. ei. pag. 92. v. 12. ſupplici. l. ſupplicij. p. 110. v. 1. Crucis. l. ſignum crucis. pag. 114. à f. 15. Godi, l. Gobi. pag. 135. v. 9. ſali. l. tali. p. 143. à f. 3. &. l. eſt. pag 168. à f. 13. aliquem. l. aliquis. Ibidem. iuſto à valiſſimo. l. iuſta à viliſſ. pag. 176. à f. 7 peruigilij l. peruigilio. pag. 193. v. 4. orare. l. arare. pag. 210. à f. 10. exercitato. l exercito. ibid 8. famulamur. adde. iuxta præſcriptum Chriſti. pag. 215. à f. 11. malitia. l. militia. pag. 217. v. 11. nos. l. vos. pag. 218. à f. 12. attende. l. attendat. pag. 219. in titulo. perfectus. l. profectus. pag. 220. à f. 8. qua. l. Quæ. pag. 224. v. 6. eſto. l. eſtq;. pag. 226. v. 3. teſte. l. eſt. pag. 228. in titulo. v. 1. Qui. l. Quid. pag. 233. v. 9. præconceptum ſui eliciat. l. per contemptum ſui eijciat. p. 235. v. 10. violenter. l. violenti. pag. 237. à f. 3.

Bonau,

Errata.

Bonau. l. Bonacina. pag. 243. v. 3. ea. l. ac. pag. 247. à f. 2. Lex. l. Regius. pag. 250. v. 6. dicatus. l. dicatas. pag. 255. v. 16. paratissimus. l. paccatissimus. ibid. à f. 3. visum. l. risum. pag. 257. v. 2. presum. l. præuisum. ib. v. 13. nugetur. l. augetur. pag. 258. à f. 13. pœnitentem. l. pœnitentiam. pag. 259. in fine. custodia. adde. neglecta. pag. 280. v. 7. quæ. l. Quæ. pag. 297. v. 15. vanis. l. varijs. p. 302. à f. 3. incipiet. adde. nunquam proficiet. pag. 304. v. 12. nos. l. non. p. 315. à f. 7. fortuna. l. futura. pag. 318. v. 15. cura. l. pura. p. 321. v. 14. Diues. l. Dices. pag. 328. v. 3. paucis. l. pareis.

Alia leuiora prudens Lector facilè per se corriget.

. l. ac.
o.v. 6.
ratiffi-
. l. ri-
am. ib
3. pœ-
in fine.
. quæ.
p. 302.
et. pag.
ortuna.
. p. 321.
paucis.

per

Bo
pa
di
m
su
v
n
c
l

A a Ave Mari